

บทบรรณาธิการ

วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับนี้ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 1 ซึ่งเนื้อหาในวารสารฉบับนี้ยังคงความเข้มข้นของเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน ปัจจุบันการศึกษาไทยมุ่งไปที่การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ค่อนข้างมากและชัดเจน เช่น การพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อการสอนฯ ต่างให้ความสำคัญกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งถือเป็นทิศทางที่ดีในการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนไทย เพราะจะช่วยส่งเสริมให้เยาวชนนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้ในห้องเรียน สู่วิถีชีวิตจริงในสังคมได้อย่างลงตัว

หากกล่าวถึง “การศึกษาไทย 4.0” คงเป็นที่ทราบกันดีว่าหมายถึง แนวทางของการจัดการศึกษาที่จะส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เกิดแนวคิดของทักษะในศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกันก็เป็นผลมาจากทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่นกัน ซึ่งเป็นการสรุปให้เห็นถึงบทบาทของการจัดการศึกษาที่ต้องใช้การวิจัย การทดลอง และวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาระบบการศึกษา และนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้เท่าทันเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา บทความในวารสารฉบับนี้ได้นำเสนอเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ไว้อย่างครบถ้วน อาทิ การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย โดยใช้ STEM การใช้เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัย การสอนประวัติศาสตร์กับการคิดอย่างมีวิจารณญาณกลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 กัับการคิดขั้นสูง การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของผู้เรียน ฯลฯ

ซึ่งแต่ละบทความได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญตามสาขาวิชา กองบรรณาธิการวารสารศึกษาศาสตร์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นแรงบันดาลใจในการมุ่งพัฒนาเผยแพร่ผลงานวิชาการของประเทศให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้า และสามารถเป็นแหล่งข้อมูล รวบรวมองค์ความรู้ที่หลากหลายอันจะนำไปให้ผู้อ่านสร้างสรรค์และพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศสืบต่อไป

สุดท้ายบรรณาธิการในนามคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ส่งบทความอันเป็นประโยชน์ยิ่งมาเผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ และทางกองบรรณาธิการยินดีต้อนรับบทความวิจัยและบทความวิชาการอื่นๆ ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อการลงตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง นักวิจัย นักวิชาการ อาจารย์ นักศึกษา สามารถนำเสนองานมายังกองบรรณาธิการ ซึ่งเราจะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงาน เผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ฯ และมุ่งมั่นที่จะควบคุมคุณภาพของผลงานอย่างมีมาตรฐาน เพื่อการศึกษาของไทยได้พัฒนาอย่างยั่งยืนและก้าวสู่ระดับสากลต่อไป

สำหรับท่านที่สนใจสามารถส่งผลงานผ่านทาง E-mail : edu.journal.su@gmail.com และติดตามอ่านวารสารผ่านเว็บไซต์ของคณะศึกษาศาสตร์ได้ทาง www.educ.su.ac.th ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สะดวก และสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความทางวิชาการ

STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์ บุญเชิดชู STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM in the Learning Provision for Early Childhood Development <i>Sirin Laddaklom Booncherdchoo</i>	6
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบพิกเจอร์เวิร์ด Picture Word Inductive Model อิสเรศ พิพัฒน์มิ่งมลพร และ วิไล พิพัฒน์มิ่งมลพร Picture Word Inductive Model <i>Isaret Pipatmongkonporn and Wilai Pipatmongkonporn</i>	17
เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัยใช้อย่างไรให้พอดี มานิตา ลีโทชวลิต อรรถนุพรรณ และ อรกานต์ เพชรคุ้ม Technology for Young Children: The Suitable Way of Using <i>Manita Leethochawalit Atthanuphan and Orrakam Pechkoom</i>	23
ศูนย์การเรียนรู้ คุณค่าแห่งการพัฒนาเด็กปฐมวัย ธิดาพร คมสัน และ ธนาภา สงค์สมบัติ Learning Center: Value of Developing Young Children <i>Thidaporn Komsan and Thanapa Songsombat</i>	35
การสอนประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพ็ญพนอ พ่วงแพ และ ศศิพัชร จำปา Teaching History for Enhancing Critical Thinking Skill <i>Phenphanor Phuangphae and Sasiphat Champa</i>	47
กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ณัฐกิตติ์ นาทา Strategic Teaching Thai Language in the 21 st Century of Develop Higher Level Thinking Skills <i>Natthakit Nata</i>	57
การนิเทศคุณแจ้สำคัญสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตร ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ และ วิลลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ Supervision Key to Success in Curriculum Management <i>Doungthai Homechaiyawong and Wilapun Uraboonnouchat</i>	70

การศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติอารยประเทศสมัยรัชกาลที่ 5 กันต์ฉวีพัชญ์ อยู่อำไพ Thailand's Early Childhood Education and Civilized Countries in the World on King Rama V Era : Looking through the Past <i>Kanchapat Yooumpai</i>	78
มุมมองใหม่ของการจัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จันทร์เพ็ญ สุวรรณนคร New Idea of Guidance Activity for High School Students <i>Janphen Suwannakorn</i>	88
การเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ของนักเรียน สุดหทัย รุจิรัตน์ Empowerment to Develop Instructional Competency of Teachers That Promote Happiness Learning of Students <i>Sudhathai Rujirat</i>	104
การศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการโค้ชและการจัดการเรียนรู้ของครู ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ทักษะการคิดแก้ปัญหา มยุรี เจริญศิริ The Study of Development Model of Teacher's Coaching and Teaching of Enhance Problem Solving Skills in Learners <i>Mayuree Charoensiri</i>	114
บทความวิจัย การพัฒนาทักษะการวิจัย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา รุจิราพร รามศิริ The Development of Research Skills through Research-Based Learning Management in Physics depend on Basic Learning Abilities of Secondary School Students <i>Rujiraporn Ramsiri</i>	128
การพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง ทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย ณัฐิกา สุริยาวงษ์ และ ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน Development of Multimedia ASEAN Stories by Parental Participation Methods to Enhance Communication Skills of Early Childhood Students <i>Nuttika Suriyawong and Chanasith Sithsungnoen</i>	139

บทปริทัศน์หนังสือ	หน้า
The Formative Assessment Action Plan: Practical Steps to More Successful Teaching and Learning โชติมา หนูพริก <i>Chotima Noopruck</i>	152
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Review).....	155
แนะนำผู้เขียน.....	156

STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย Stem to Steam Plus Stream and Stemm in the Learning Provision for Early Childhood Development

สิริินทร์ ลัดดาภิรมย์ บุญเชิดชู*

บทคัดย่อ

สะเต็ม (STEM) คือ โปรแกรมการศึกษาที่บูรณาการในด้านวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematic) เข้าด้วยกันเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกระดับ ภายหลังจากมีการเพิ่มหลักการและทักษะทางด้านศิลปะ (Arts) การอ่าน (Reading) และดนตรี (Music) จึงมีคำว่า STEAM, STREAM และ STEMM เกิดขึ้นมาอีก การนำแนวคิดของ STEM มาใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยโดยการเชื่อมโยง STEM, STEAM, STREAM และ STEMM เข้าด้วยกัน เพราะเกี่ยวข้องกับทุกทักษะที่เป็นพื้นฐานของชีวิตไม่ว่าจะเป็นการคิด การให้เหตุผล การอ่าน ศิลปะ และดนตรี ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนากิจการทั้ง 5 ด้านของเด็กปฐมวัย อันประกอบด้วยด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา และการสื่อสารการนำแนวคิดSTEM มาใช้ในการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย จึงควรเป็นรูปแบบ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM โดยใช้หลัก Triple P Plus P ประกอบด้วย 1) Plearn - Based Classroom (ห้องเรียนที่แสนเพลิดเพลิน) 2) Project - Based Learning (การเรียนรู้ที่ใช้โครงการเป็นฐาน) 3) Problem - Based Learning (การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน) ผสมกับ Professional – Based Teaching (การจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างครูปrofessional) ผ่านการจัดหลักสูตรที่ผสมผสานกับกิจกรรมประจำวันตามหลักสูตร ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสมดุลและมีความหมาย นำไปสู่การพัฒนาเด็กให้มีทักษะการเรียนรู้ในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นและการดำรงชีวิตต่อไป

STEM is an educational model that integrates Science, Technology, Engineering and Mathematics to use in the event of instruction at all levels. STEAM, STREAM and STEMM are added in Arts, Reading and Music. The concept of STEM experiences for early childhood development by linking STEM, STEAM, STREAM and STEMM together, it involves all the skills that are the basis of life, whether it is thinking, reasoning, reading, Arts and Music in line with the nature and development of five areas of early childhood. This includes physical, social, emotional intelligence and communication. STEM concept used in the early childhood experience. It should be a model STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM by using Triple P Plus P that consists of 1) Plearn - based classroom 2) Project - based Learning 3) Problem - based Learning combined with Professional - based Teaching through the course, which combines the six activities. Contributes to a balanced and meaningful studies with the acquisition process of learning in the higher levels and life skills.

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

แนวคิดเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา (STEM Education) ได้แพร่หลายในสหรัฐอเมริกามากกว่า 20 ปี แต่สำหรับประเทศไทยแล้วถือว่าเป็นเรื่องใหม่ในแวดวงการศึกษาสะเต็ม (STEM) คือ โปรแกรมการศึกษาที่บูรณาการในด้านวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และคณิตศาสตร์ (Mathematic) เข้าด้วยกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสนใจใคร่รู้ มีการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง โดยการคิดและการให้เหตุผล รวมทั้งการใช้ทักษะต่าง ๆ ร่วมกันในการเรียนรู้ ในประเด็นต่าง ๆ

สะเต็มศึกษาในระยะแรกได้ถูกนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะที่เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ หรือชุดของทักษะ (Skill Sets) ให้สามารถนำไปใช้จริงในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ โดยมีฐานคิดว่าให้สะเต็ม เป็นการบูรณาการและการประยุกต์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เพราะคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ถูกนำมาใช้แก้ปัญหาในสภาพความเป็นจริงที่ทำนายของโลก (Bertram, 2014) ดังนั้นในการเรียนวิชาทางด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์จึงให้ผสมผสานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เข้าด้วยกันเป็นชุดของทักษะที่ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และการประยุกต์ในส่วนของเนื้อหา (Learn and Apply Content) การบูรณาการเนื้อหา (Integrate Content) การแปลความและการสื่อสารสารสนเทศ (Interpret and communicate information) การค้นคว้าหาคำตอบ (Engage Inquiry) การให้เหตุผล (Engage in Logical Reasoning) ความร่วมมือในการเรียนเป็นทีม (Collaborate as a Team) และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Apply Technology Appropriately) (Gibillisco, 2013) ทักษะดังกล่าวจึงได้ถูกนำมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวคิดสะเต็ม

จากนั้นมีการขยายแนวคิดและเชื่อมโยง STEM มาสู่ STEAM, STREAM และ STEMM ในการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกัน โดย STEAM เพิ่มตัว A คือ ศิลปะ (Arts) ส่วน STREAM เพิ่มตัว R คือ การอ่าน (Reading) และตัว A คือ ศิลปะ (Arts) ส่วน STEMM เพิ่มตัว M คือ ดนตรี (Music) ซึ่งการขยายและเชื่อมโยงมาสู่แนวคิดเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่าศาสตร์ต่าง ๆ ในโลกนี้มีได้มีเพียงแต่ในด้านวิทยาศาสตร์ (Sciences) หากยังมีศาสตร์อื่น ๆ อีกเช่นศิลปศาสตร์ (Liberal Arts) และมนุษยศาสตร์ (Human Science) ที่เกี่ยวข้องกับสุนทรียศาสตร์และจริยศาสตร์ ซึ่งมีสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืน และยังเป็นการใช้สมองทั้งสองซีกของมนุษย์อีกด้วย หากจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้แล้ว การสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ในเชิงของโครงสร้าง (Structure) ซึ่งเป็นเรื่องในทางวิศวกรรมศาสตร์ โดยมีพื้นฐานมาจากคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นำมาสู่การออกแบบซึ่งต้องผสมผสานกับศิลปะ และเมื่อต้องลงมือในการสร้างขึ้นมาให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาประกอบ เป็นต้น ดังที่จะเห็นว่าแนวคิดของ STEM จึงเป็นแกนของทุกสิ่งทุกอย่างในสิ่งที่มนุษย์กระทำ และเชื่อมโยงกับทุกสิ่งไม่ว่าจะเป็นศิลปะ ดนตรี กีฬา หรือการเกษตร (Bertram, 2014) การเพิ่มศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนมาผสมผสานกับแนวคิดสะเต็ม นับว่าเป็นการสร้างสรรค์แนวคิดการเรียนรู้ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนไว้อย่างรอบด้านและสอดคล้องกับมิติการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น

สะเต็มกับการศึกษาปฐมวัย

สำหรับการศึกษาในระดับปฐมวัยหากจะนำแนวคิดของ STEM มาจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กนั้นต้องมีการเชื่อมโยง STEM, STEAM, STREAM และ STEMM เข้าด้วยกัน เพราะเกี่ยวข้องกับทุกทักษะที่เป็นพื้นฐานของชีวิตไม่ว่าจะเป็นการคิด การให้เหตุผล

การอ่าน ศิลปะ และดนตรี ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ และพัฒนาการทั้ง 5 ด้านของเด็กปฐมวัยในยุคใหม่นี้ อันประกอบด้วยพัฒนาการในด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญาและการสื่อสาร อันเป็นพิสัย และทักษะ(Domain and Skills) ที่สำคัญของการพัฒนา เด็กปฐมวัยในปัจจุบัน(Best Start Expert Panel on Early Learning, 2007) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน (Sustainable) ซึ่งต้องพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง และการเริ่มต้นพัฒนาที่ถูกที่ควรต้องเริ่มต้นใน เด็กปฐมวัย ดังที่องค์การ UNICEF ได้กล่าวไว้ว่า “เด็ก เป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน”(Children are the Foundation of Sustainable Development) (UNICEF, 2015)การเลี้ยงดูและการให้การศึกษาที่ดี จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องพิจารณาถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็ก ท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ฐานชีวิตของเด็กในช่วงปฐมวัยจะส่งผลต่อการดำเนิน ชีวิตไปตลอดช่วงวัย ดังนั้นในช่วงแรกของชีวิตจึงไม่ใช่ เพียงแต่การพัฒนาเด็กในด้านสุขภาพและร่างกายเพียง อย่างเดียว หากต้องพัฒนาในด้านสติปัญญา อารมณ์- สังคม ควบคู่กันไปด้วย แม้ในระยะต้นของชีวิตจะมี เวลาเพียงไม่มากนักแต่เป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญ ในการพัฒนาเด็กให้เป็นทรัพยากรบุคคลซึ่งเป็นทุน ทางสังคม ในการจัดความยากไว้ ส่งเสริมการสร้าง ผลผลิตทางด้านเศรษฐกิจลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังจะเห็นได้ว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยหรือ มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งหาก การพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว จึงเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จ การพัฒนา คุณภาพของมนุษย์ทำได้โดยการศึกษา และการศึกษามีความสำคัญกับมนุษย์ในทุกช่วงวัยและตลอดชีวิต (Katz, 2010) กิจกรรมทางการศึกษาที่บุคคลพึงได้รับ โดยผ่านรูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการ ศึกษาแต่ละระดับ หรือการให้การศึกษาผ่านกระบวนการ ทางสังคม (Socialization)

การนำแนวคิดของ STEM มาจัดประสบการณ์ เพื่อพัฒนาเด็ก โดยมีความมุ่งหมาย คือ การจัด ประสบการณ์เพื่อบูรณาการทักษะที่จำเป็นในการดำรง ชีวิตโดยการนำหลักการของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมและคณิตศาสตร์มากำหนดปัญหาให้เด็ก ได้คิดค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา และลงมือทำกิจกรรม ต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อพัฒนาการทำให้เด็กได้พัฒนา ทักษะทั้งในด้านการเข้าใจเหตุผล รู้จักคิด ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบจากการเล่นหรือปฏิบัติกิจกรรม ที่ผ่านการออกแบบโดยบูรณาการแนวคิดของ STEM กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

ดังรายงานการวิจัยที่มีการนำสะเต็มศึกษามา จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย พบว่า เกิดผลดีต่อตัว เด็ก เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เช่นการศึกษา ของ Aronin & Floyd (2013) อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริภทราชัย, 2556) สรุปไว้ว่า การเริ่มสอน STEM Education ในระดับปฐมวัยเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนา ทางสติปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เด็กเล็ก ๆ พัฒนา ทักษะทางปัญญาด้านวิศวกรรมศาสตร์ได้การใช้สื่อ เทคโนโลยีเช่นPadและ Tablet เพื่อพัฒนาการสอน STEM Education ซึ่งพบว่าเด็กในระดับปฐมวัยสามารถพัฒนา ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับ Katz (2010) ที่กล่าวว่า แนวโน้มของประเทศสหรัฐอเมริกาอีก 20 ปีหรือมากกว่า นั้น มีความเป็นไปได้สูงที่เน้นการส่งเสริมสนับสนุน เด็กให้มีความพร้อมในการเรียนโดยการสอนในทาง วิชาการที่เป็นรูปแบบ (Academic Formal) ส่งเสริมสร้าง ปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการให้เหตุผล การ ตั้งสมมุติฐานการคาดคะเน การทำนายการใช้ทฤษฎี หรือกำหนดทฤษฎีเป็นต้นและสิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติ ของการเรียนรู้ของเด็กในช่วงที่เด็กอยู่ในการศึกษา ระดับ ปฐมวัยโดยปรับเนื้อหาในทางวิชาการสู่การจัดห้องเรียน ปนเล่น (Play – Based Classroom) เพื่อจัดประสบการณ์ ตามธรรมชาติที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก สะเต็มศึกษา จึงเป็นนวัตกรรมการสอนที่ถูกนำมาใช้ในการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยได้อย่างเหมาะสม

หลักการเรียนรู้ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ในระดับปฐมวัย

จากแนวคิดสะเต็ม (STEM) ที่มีการขยายผล นำศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ระดับปฐมวัยรูปแบบ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ที่เหมาะสมกับ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กโดยใช้หลักทริเปิ้ล พี พลัส พี (Triple P Plus P) ซึ่งประกอบด้วย 3 หลักการ ดังนี้

1) ห้องเรียนที่แสนเพลิดเพลิน (Pleam- Based Classroom) คำว่า Pleam มาจากการรวมคำว่า Play กับ Learn ซึ่งช่วยอนันต์ สมุทรวณิช (2542)อธิบายว่า เพลินคือ การเรียนรู้โดยกระบวนการเล่นเรียนการศึกษา ปฐมวัยมีพื้นฐานการพัฒนาเด็กผ่านการเล่น เป็นการ เรียนปนเล่น ดังนั้น ห้องเรียนที่แสนเพลิดเพลิน มีหลักการในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความเป็นเหตุ เป็นผล การให้เด็กได้ตั้งสมมติฐานในการเรียนรู้ และ ได้ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง จากการตั้งคำถาม การสอบถาม การสัมภาษณ์ เน้นรูปแบบกิจกรรมใน ห้องเรียนที่มีความท้าทายตามช่วงวัย โดยให้เด็กได้ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง การจัดประสบการณ์ ในห้องเรียนจะต้องให้ความสำคัญในการทำงานของ สมอทั้ง 2 ซีก เพื่อให้เกิดความสมดุลในการเรียนรู้ เน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) และ คณิตศาสตร์ (Mathematic) เข้าไปในการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 6 กิจกรรมหลัก ในรูปแบบกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น การเล่นเกม การทดลอง การแก้ปัญหาใน สถานการณ์จำลอง การทัศนศึกษา การประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งในทุก ๆ กิจกรรมจะต้องคำนึงถึงความ เหมาะสมของกิจกรรมกับช่วงวัยของเด็ก และต้องจัด กิจกรรมให้เกิดความสมดุลทั้งด้านวิชาการ และด้าน ความสร้างสรรค์ หรือสามารถเพิ่มเติมหน่วยการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับ STEM เข้าไปในโครงสร้างของหลักสูตร

สถานศึกษา

2) การเรียนรู้ที่ใช้โครงการเป็นฐาน (Project - Based Learning) การเรียนรู้ที่ใช้โครงการเป็นฐาน นั้น ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย มี รูปแบบการจัดประสบการณ์หนึ่งที่ว่าจัดการ การเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ซึ่งมีความ สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มใน เด็กปฐมวัย โดยมีหลักการคือ การจัดการเรียนรู้ในเรื่อง ใดเรื่องหนึ่ง ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน โดยเด็ก หรือครูเป็นผู้กำหนดหัวข้อเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ เน้น การแสวงหาคำตอบด้วยตนเองอย่างลุ่มลึก ด้วยวิธีการ ต่าง ๆ ที่ได้เสนอขึ้นในการจัดการเรียนรู้ การที่เด็กได้ เรียนรู้ในรูปแบบที่ใช้โครงการเป็นฐาน เด็กจะได้ใช้ความ สามารถกระบวนการทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ในการกำหนดประเด็นการเรียนรู้ตามความสนใจ การ ค้นหาคำตอบ การปฏิบัติกิจกรรม และการสรุปองค์ ความรู้ภายใต้หลักการของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผสาน ทักษะทางด้านศิลปะมาสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงานของ เด็ก แนวคิด การเรียนรู้ที่ใช้โครงการเป็นฐาน (Project - Based Learning) เป็นแนวคิดที่อยู่ภายใต้พื้นฐาน การคิดอย่างเป็นระบบ (Systematic Thinking) โดย การใช้สมองซีกซ้าย เมื่อเด็กได้สร้างสรรค์ชิ้นงานจะมี การใช้สมองซีกขวา รวมทั้งการให้เด็กสื่อสารหรือนำ เสนอความคิดของตนเองอันเป็นความสามารถทาง ด้านภาษา ซึ่งผลผสานกันก่อให้เกิดพัฒนาการที่บูรณาการ STEM, STEAM, STREAM และ STEMM ผ่านกิจกรรม การเรียนรู้แบบโครงการพื้นฐานที่เด็กได้ปฏิบัติ

3) การเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนอง การเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ เพราะเป็นการเรียนรู้ ที่ฝึกให้เด็กได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เด็กเป็นผู้ ที่สำคัญที่สุด มีบทบาทเป็นผู้กำหนดวิธีการแก้ปัญหา กำหนดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการแก้ปัญหา เป็นผู้นำเสนอ แนวความคิด และสรุปองค์ความรู้ รวมไปถึงรับผิดชอบ ผลการเรียนรู้และประเมินตนเองในการเรียนรู้ รูปแบบ

การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของสะเต็ม เนื่องจากบทบาทของวิทยาศาสตร์ในสะเต็ม ช่วยพัฒนาให้เด็กมีทักษะการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะที่สำคัญในการสืบค้นข้อมูลความรู้สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ (ซลาธิป สมหาโตม, 2557) นอกจากนี้ การแก้ปัญหาต้องอาศัยเหตุผลตามหลักการของคณิตศาสตร์ ขั้นการกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหาต้องอาศัยหลักการของวิศวกรรมศาสตร์ และใช้แนวคิดของเทคโนโลยีมาเป็นกระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น ซึ่งในการจัดประสบการณ์เรียนรู้รูปแบบนี้ในระดับปฐมวัย ต้องให้เด็กเป็นผู้กำหนดประเด็นปัญหาอันเกิดจากความสนใจ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอดไปสู่ข้อเท็จจริงหรือการเข้าใจความเป็นจริงได้มากยิ่งขึ้น

ในการจัดประสบการณ์ตามแนวคิด STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ในระดับปฐมวัย ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ คือ ครู โดยครูต้องมีลักษณะเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างครูมืออาชีพ (Professional – Based Teaching) ความเป็นมืออาชีพรู้ครูต้องเริ่มจากการที่ครูมีความสนใจ เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการสอนโดยใช้สะเต็ม ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยอันเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาทักษะในระดับที่สูงขึ้น ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากการให้ความรู้มาเป็นผู้กระตุ้นเพื่อให้เด็กได้ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเรื่องของการสร้างองค์ความรู้ สื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ สิ่งสำคัญสำหรับความเป็นมืออาชีพของครูคือ การที่ครูมีความสนใจ ใส่ใจ และสังเกตเด็กถึงผลการเรียนรู้ที่สะท้อนศักยภาพของเด็กเพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมเด็กได้เหมาะสมตามความสนใจ ความถนัดและศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ที่บูรณาการSTEM, STEAM, STREAM และ STEMM สามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมเนื่องจากธรรมชาติของหลักสูตรปฐมวัยมีลักษณะที่ต้องประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการพัฒนาเด็ก ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เป็นหลักสูตรที่สัมพันธ์กับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น และมีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้รับการสืบเสาะและสำรวจ (Inquiry and Exploration) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเข้าใจความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้กับการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารทางด้านภาษา การแสดงออกทางด้านศิลปะ และดนตรี เข้าไปด้วยกัน ซึ่งลักษณะของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM มีดังนี้

1. แนวคิดของหลักสูตร

การนำแนวคิดของ STEM, STEAM, STREAM และ STEMM มาพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีลักษณะที่สำคัญ คือการใช้แนวคิดของ STEM, STEAM, STREAM และ STEMM เป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมประจำวันหลัก 6 กิจกรรม ดังนี้

1) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยให้เด็กได้เป็นผู้ฟัง ผู้พูด ผู้คิด ผู้สังเกต ผู้นำเสนอ ผู้ลงมือปฏิบัติ ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทดลอง การสนทนา การอภิปราย การทัศนศึกษา การประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนามองสำหรับสะเต็ม ในระดับปฐมวัย ไว้ดังนี้ (National Grid, Boston Children's Museum and W G B H, 2010)

(1) ใช้หลักการของวิทยาศาสตร์ (Science) ในการส่งเสริมการคิด (Thinking) โดยใช้การสังเกต ทดลอง การคาดการณ์ การแลกเปลี่ยนสิ่งที่ค้นพบ การตั้งคำถาม และการแสวงหาคำตอบ

(2) ใช้หลักการของเทคโนโลยี (Technology) ในการปฏิบัติ (Doing) เป็นเครื่องมือ (Tools) ในการประดิษฐ์ผลงาน (Invention) การระบุปัญหา (Identifying Problems) และการทำให้สิ่งต่าง ๆ ทำงาน

(3) ใช้หลักการของวิศวกรรมศาสตร์ (Engineer) ในการปฏิบัติ (Doing) ในการแก้ปัญหา (Problem Solving) การใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการประดิษฐ์ผลงาน การออกแบบและการสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงาน

(4) ใช้หลักการของคณิตศาสตร์ (Mathematic) ในการวัด (Measuring) ในการจัดลำดับ (Sequencing) การกำหนดรูปแบบ (Patterning) และการสำรวจรูปร่างต่าง ๆ (Exploring Shapes) เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยมจัตุรัส วงกลม เป็นต้น ระดับเสียง (Volume) และขนาด (Size)

โดยหลักการทั้ง 4 หลักการ คือหลักการของวิทยาศาสตร์ หลักการของเทคโนโลยี หลักการของวิศวกรรมศาสตร์ และหลักการของคณิตศาสตร์ ที่ใช้สาระการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็กซึ่งผู้สอนสามารถออกแบบวิธีการจัดกิจกรรมโดยยึดหลักความเหมาะสมของพัฒนาการและการเรียนรู้ตามวัยของเด็กมาบูรณาการผสมผสานกับแนวคิดผ่านกิจกรรมที่让孩子ได้คิดวางแผนและปฏิบัติด้วยตนเอง

2) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระ และส่งเสริมการเคลื่อนไหวอย่างมีทิศทางตามจังหวะ การจัดกิจกรรมสามารถผสมผสานกับทักษะทางด้านศิลปะ (Arts) และดนตรี (Music) เช่นการเคลื่อนไหวตามจินตนาการ การเคลื่อนไหวประกอบเพลง การเคลื่อนไหวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบอุปกรณ์ต่าง ๆ การเคลื่อนไหวตามคำบรรยาย

3) กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการการนำเสนอ ผ่านการทำงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผสมผสานในการทำงานของสมองทั้ง 2 ซีก โดยพัฒนาทักษะความสามารถทางด้านศิลปะ (Arts) ของเด็กผ่านการออกแบบ (Design) และเทคโนโลยี (Technology) เช่น การประดิษฐ์ การใช้สี การพับ การพิมพ์ภาพ เป็นต้น โดยกิจกรรมสร้างสรรค์เด็กปฐมวัยจะได้รับการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม การได้รับรู้เกี่ยวกับความงาม

4) กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นกับสื่อและเครื่องเล่นตามมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ ในห้องเรียน อาทิเช่น มุมนิทาน มุมวิทยาศาสตร์ มุมบทบาทสมมติ มุมบ้าน มุมธรรมชาติ เป็นต้น โดยการเลือกเข้าเล่นเสรีตามมุมต่าง ๆ ตามความสนใจของเด็ก เป็นการพัฒนาภาษา สังคม กฎกติกาดัง ๆ ของเด็กผ่านความเข้าใจสื่อ (Media Literacy) คือการเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเล่นของสื่อและเครื่องเล่นต่าง ๆ และการอ่าน (Reading) คือ การเข้าใจการอ่านสัญลักษณ์สื่อต่าง ๆ ตามมุม และเข้าใจภาษา (Language) คือการเข้าใจการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ตามพัฒนาการของเด็กในการเล่นตามมุมซึ่งกิจกรรมเสรีนั้นจะมีประโยชน์สำหรับเด็กปฐมวัยมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับหลักการจัดมุม การเลือกสื่อ และเครื่องเล่นตามมุมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ในการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

5) กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ออกกำลังกาย (Physical Sciences Activity) ผ่านการเล่นเครื่องเล่นสนาม เกมการละเล่นต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้ผ่อนคลาย และเรียนรู้กฎกติกา การรู้จักแพ้รู้จักชนะรูปแบบกิจกรรมกลางแจ้งนั้นมีหลากหลาย เช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำ การเล่นทราย การเล่นอิสระในสนาม การเล่นกีฬา การเล่นเกม การละเล่นพื้นบ้าน การเล่นเป็นช่างไม้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการเล่นกิจกรรมกลางแจ้งสามารถผสมผสานหลักการ

ของวิทยาศาสตร์ หลักการของเทคโนโลยี หลักการวิศวกรรมศาสตร์ และหลักการของคณิตศาสตร์เข้าไปในการเล่นกิจกรรมกลางแจ้ง

6) กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชาวน์ปัญญา ความเป็นเหตุเป็นผล (Logic and Reasoning) ผ่านรูปแบบของการเล่นเกม การศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกมจับคู่ เกมลอตโต เกมมิติสัมพันธ์ เป็นต้น โดยเกมการศึกษาที่ดีจะต้องสัมพันธ์กับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละสัปดาห์เพื่อให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่เรียนกิจกรรมเกมการศึกษาเด็กจะได้เรียนรู้ผ่านความเข้าใจสื่อ (Media Literacy) การอ่าน (Reading) และเข้าใจภาษา (Language)

2. ขอบข่ายของหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่บูรณาการ STEM, STEAM, STREAM และ STEMM มีขอบข่ายของสาระทักษะและความคิดรวบยอด 7 ประการ ดังนี้

1) วิทยาศาสตร์ (Science) ประกอบด้วยสาระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น องค์ประกอบพื้นฐานของธรรมชาติ โลก ดวงอาทิตย์ อวกาศ จักรวาล พื้นดิน แม่น้ำ ทะเล มหาสมุทร และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เช่น สิ่งมีชีวิต สรีรวิทยา และนิเวศวิทยา ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จัดอยู่ในกลุ่มสาระที่ควรเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ในเรื่อง ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งแวดล้อมรอบตัว ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546

2) เทคโนโลยี (Technology) ประกอบด้วยทักษะของการใช้ความรู้ ความคิด เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมซึ่งเป็นการใช้ทักษะที่ควบคู่กับวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์

3) วิศวกรรมศาสตร์ (Engineering) ประกอบด้วยทักษะและความคิดรวบยอดในกระบวนการที่นำไปสู่การปฏิบัติ การออกแบบการแก้ปัญหา การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การเคลื่อนไหว ผ่านชิ้นงาน ศิลปะ การประดิษฐ์ ฯลฯ

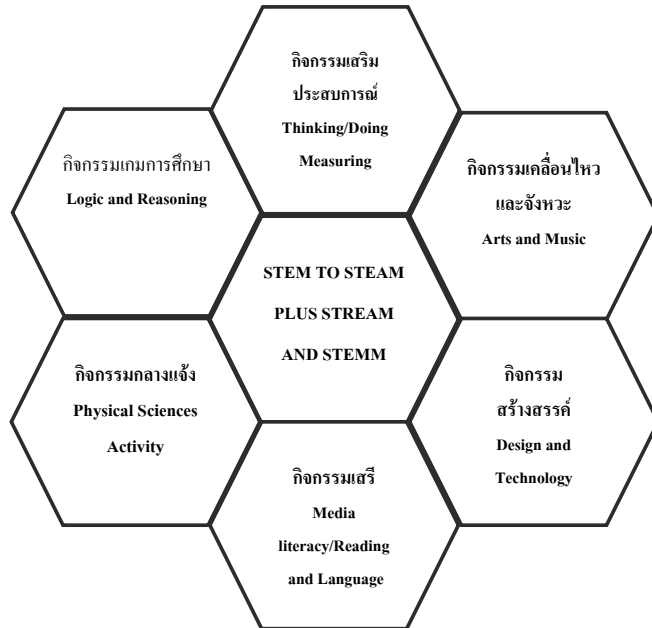
4) คณิตศาสตร์ (Mathematics) ประกอบด้วยทักษะและความคิดรวบยอดในการให้เหตุผล โดยให้เรียนรู้เกี่ยวกับจำนวน รูปร่าง รูปทรง ขนาด และคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ เช่น น้ำหนัก ความจุ ความสูง ฯลฯ ผ่านการใช้สื่อการเรียนรู้ของจริง และการสอนแบบเป็นรูปธรรม

5) ศิลปะ (Arts) ประกอบด้วยทักษะการคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ความงาม ให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การตัดปะ การพิมพ์ภาพ การปั้น การร้อย การประดิษฐ์ ฯลฯ

6) การอ่าน(Reading) ประกอบด้วยทักษะเกี่ยวกับการอ่านภาษาแรกเริ่ม (Emergent Literacy) จากสัญลักษณ์ รูปภาพ ฯลฯ

7) ดนตรี (Music) ประกอบด้วยทักษะในการแสดงออก การชื่นชมในแบบแผนของดนตรี การรู้จักจังหวะเสียงและดนตรี ฯลฯ

จากขอบข่ายของหลักสูตรที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ดังกล่าวข้างต้น ผู้สอนสามารถนำขอบข่ายในแต่ละข้อมานบูรณาการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับกิจกรรมประจำวันของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยพิจารณาขอบข่ายให้สอดคล้องกับธรรมชาติและลักษณะของกิจกรรมประจำวันในแต่ละกิจกรรม เช่น กิจกรรมเสริมประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการคิด การปฏิบัติและการวัด กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะเกี่ยวข้องกับการศิลปะและดนตรี เป็นต้น

3. บทบาทของครูในการจัดประสบการณ์ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM

ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของการเป็นผู้อำนวยการควบคุมในการจัดประสบการณ์โดยมีบทบาทดังนี้

3.1) บทบาทในฐานะผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการนำแนวคิด STEM, STEAM, STREAM และ STEMM มาสู่การเรียนรู้ที่ทำให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ภายใต้นัยของเหตุผล (Logic) การคิดและจินตนาการผ่านกระบวนการที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลอื่น (Collaborative Skill) ผ่านการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ ร่วมกันภายใต้หลักการของทฤษฎีตามทัศนะของ Gardner (1983) อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2554: 19) ที่เชื่อว่าปัญญาของแต่ละคนจะเป็นกระบวนการทางจิตใจ หรือความสามารถที่จะค้นหา แก้ปัญหา ออกแบบงานและผลงานชนิดต่าง ๆ ในสถานการณ์ธรรมชาติ หรือสร้างผลผลิตที่มีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของสังคม นอกจากนี้

ยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กใช้สมองทั้งสองซีก และใช้ทักษะกระบวนการทางสังคมโดยสิ่งที่ครูที่ต้องคำนึงถึง คือการจัดวางกิจกรรมให้มีความกลมกลืน (Alignment) ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful) ในการพัฒนาเด็กสอดคล้องกับวัย ความสนใจ คักยภาพ และพัฒนาการ

3.2) บทบาทในฐานะผู้ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กได้ตั้งเป้าหมายการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการกำกับตนเอง (Self- Regulation) ในการเรียนรู้ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ STEM ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามที่สิรินทร์ ลัดดาภิบาล บุญเชิดชู (2557) ได้สร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ SSAPA เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองโดยกำหนดขั้นตอนของการเรียนรู้ตามลำดับดังนี้ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ (S = Stimulus) ขั้นที่ 2 การสร้างวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ (S = Set Up Objectives) ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ (A = Active Learning) ขั้นที่ 4 การนำเสนอการเรียนรู้ (P = Presentation) และขั้นที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้ (A = Assessment) จาก

ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้สามารถเทียบกับแนวคิดของ STEM คือการที่เด็กใช้กระบวนการในการกำหนดประเด็นในการเรียนรู้ มีการสืบเสาะ และค้นหาความรู้ (Inquiry and Exploration) เพื่อคำตอบหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้การกำกับตนเองในการเรียนรู้ภายใต้ความสัมพันธ์กับแนวคิดของ STEM, STEAM, STREAM และ STEMM เด็กต้องสามารถตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ (Goal Setting) การปฏิบัติกิจกรรม การสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือภาระงานโดยการสังเกตตนเอง (Self – observation) การตัดสินใจตนเอง (Self – Judgment) และสามารถแสดงปฏิกิริยา (Self – Reaction) ในการตอบสนองตนเองในการเรียนรู้ได้ ซึ่งเด็กสามารถที่จะอธิบายให้เหตุผล และแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของตนเอง อันจะทำให้ไปสู่ความสามารถในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีในเวลาต่อมา (Calkins and Howse, 2004) พฤติกรรมด้านการกำกับตนเองของเด็กปฐมวัยนั้นมีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในความสามารถของตนเองที่มีต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบ และการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตได้ (Mischel, Shoda and Peack, 1988) ซึ่งสอดคล้องภายใต้แนวคิดของ STEM

3.3) บทบาทในฐานะครูสำหรับกรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ครูระดับปฐมวัยหากจะนำสะเต็มศึกษา (STEM Education) เข้ามาใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ต้องเปลี่ยนบทบาทการประเมินผล ที่มุ่งเน้นเพียงแค่การเปลี่ยนแปลงทางด้านปริมาณ แต่ควรมุ่งเน้นระดับการพัฒนาของพฤติกรรม โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมอย่างละเอียดถี่ถ้วน ซึ่งการประเมินจากครูนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งในการวัดและประเมิน ภายใต้แนวคิดของ STEM ควรให้ความสำคัญในการประเมินทักษะพื้นฐานที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านผ่านการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยให้เด็กประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เด็กได้เห็นถึงระดับการพัฒนาของตนเอง การให้เด็กได้บอกเหตุผลของผลที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ บทบาทสำคัญสำหรับครูคือ

การใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ตนเองและการให้กำลังใจเด็ก ๆ เพื่อการพัฒนาต่อไป บทบาทดังกล่าวข้างต้นครูจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมตลอดจนการวัดและประเมินผล เพื่อให้การจัดประสบการณ์ที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM สามารถพัฒนาเด็กปฐมวัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ข้อควรระวัง ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ในระดับปฐมวัย

การจัดประสบการณ์ที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM นับเป็นนวัตกรรมที่ผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนในที่นี้ผู้เขียนขอเสนอข้อควรระวัง ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการ STEM TO STEAM PLUS STREAM AND STEMM ดังนี้

1) ความเข้าใจที่ว่า STEM ไม่สามารถนำมาจัดประสบการณ์ในระดับการศึกษาปฐมวัยได้ เพราะเป็นสิ่งที่ยากเกินวัยที่เด็กปฐมวัยจะเข้าใจ แต่แท้จริงแล้วไม่ว่าจะเป็น STEM STEAM STREAM และ STEMM เป็นแนวคิดภายใต้หลักการที่ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ความสงสัย การตั้งคำถาม ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยดังนั้น สามารถนำแนวคิดของ STEM STEAM STREAM และ STEMM มาพัฒนาเด็กจนเกิดเป็นทักษะที่ติดตัวเด็กไปตลอดชีวิตได้เป็นอย่างดี

2) การนำสะเต็มศึกษา (STEM Education) มาใช้โดยเน้นการใช้สมองเพื่อการเรียนรู้เพียงด้านเดียวขาดการผสมผสานการใช้สมองทั้งสองซีกที่มีมิติและมุมมองในด้านต่าง ๆ อย่างผสมผสานกัน เช่น หากต้องการพัฒนาเด็กในด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ควรพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ประกอบกันไปด้วย

3) การบูรณาการสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่ขาดความเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันทำให้การเรียนรู้ขาดความหมาย เด็กไม่สามารถประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ภายใต้หลักการของ STEM,STEAM, STREAM และ STEMM คือการนำไปสู่การปฏิบัติได้

4) การสอนสะเต็มศึกษา (STEM Education) ที่เน้นเนื้อหา (Content) มากกว่าความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ความคิดรวบยอดที่จะสามารถนำไปประยุกต์ได้จริงในชีวิตประจำวัน STEM เป็นสาขาวิชา (Disciplines) และการส่งเสริมเด็กในการผสมผสานความรู้ในเทคนิควิธีและทักษะกับการสร้างสรรค์ ซึ่งนำไปสู่การคิดเชิงนวัตกรรม โดยสร้างงานศิลปะด้วยเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเล่นดนตรีด้วยเครื่องเล่นใหม่ ๆ เกษตรกรใช้เครื่องมือใหม่ในการประกอบเกษตรกรรม และการสร้างความได้เปรียบในทางธุรกิจ (Bertram, 2014: ออนไลน์) ดังนั้นการนำแนวคิด STEM, STEAM, STREAM และ STEMM ในระดับปฐมวัยจึงไม่ใช่การนำเนื้อหาวิชามาจัดกิจกรรมหากแต่ใช้หลักการและแนวคิดมาผสมผสานกับกิจกรรมอย่างบูรณาการ ผ่านประเด็นการเรียนรู้ (Theme) ที่มีความหมาย และตอบสนองต่อพื้นฐานการพัฒนาเด็ก

5) การบูรณาการ STEM STEAM STREAM และ STEMM อย่างผิวเผิน เพียงแค่การนำกิจกรรมต่าง ๆ มารวมเข้าด้วยกันแต่ขาดความเชื่อมโยงภายใต้แก่นแท้ของแต่ละหลักการ ซึ่งไม่สามารถทำให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด

ข้อเสนอดังกล่าว สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่บูรณาการ STEM STEAM STREAM และ STEMM ได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ ตลอดจนการทำงานของสมอง การให้ความสำคัญกับการเรียนในสถานการณ์จริงของชีวิตประจำวันมาประกอบการเรียนรู้โดยอาศัยเทคโนโลยีที่เหมาะสม

บทสรุป

การนำแนวคิด STEM,STEAM, STREAM AND STEMM มาจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องอยู่บนหลักการของการบูรณาการที่เชื่อมโยงผสมผสานกันในส่วนที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสมอง สติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์-สังคม ภาษา และสุนทรียะที่จะเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคมผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม คือกิจกรรมเสริมสัมพันธ์ไมตรี กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมการศึกษา โดยครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการวางแผน ออกแบบ จัดกิจกรรม และประเมินการเรียนรู้ที่สามารถทำให้เด็กสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้และนำไปสู่การขยายการเรียนรู้อันเกิดจากตัวเด็ก นำไปสู่การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- ชลาริป์ สมาหิโตม (2557). เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดกิจกรรมบูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย. (อัดสำเนา)
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542). **เพ็ลลิ่งเพ็ลลิ่ง**. กรุงเทพมหานคร: พีเพรส.
- พรทิพย์ ศิริภักทราชย์. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. **วารสารนักบริหาร**, 33(2)(เมษายน-มิถุนายน 2556, 49-56.
- เยาวพา เดชะคุปต์ (2554). **พหุปัญญา มองคุณค่าจากความต่าง**. กรุงเทพมหานคร: สาราเด็ก.
- สิริพันธ์ ลัดดาภิบาล บุญเชิดชู(2557). การสร้างรูปแบบ SSAPA เพื่อพัฒนาการกำกับตนเองของเด็กปฐมวัย. **วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย** 6 (1) (มกราคม - มิถุนายน 2557), 297 – 308.

- Bertram, V.(2014) **STEM or STEAM? We're Missing the Point** from file:///C:/Users/H61M/Documents/STEM%20or%20STEAM%20We're%20Missing%20the%20Point.htm.
- Best Start Expert Panel on Early Learning (2007). **Early Learning for Every Child Today** from <http://www.edu.gov.on.ca/childcare/oelf/continuum/continuum.pdf>.
- Calkins, S. D., & Howse, R. B. (2004). Individual differences in self-regulation: Implications for childhood adjustment. In P. Philippot & R. S. Feldman (Eds.), **The regulation of emotion**. (pp. 307–332).
- Gibillisco, S.(2013).**Definition STEM (science, technology, engineering, and mathematics)** from <http://whatis.techtarget.com/definition/STEM-science-technology-engineering-and-mathematics>.
- Katz, L. G. (2010). **STEM in the Early Years**. from <http://ecrp.uiuc.edu/beyond/seed/katz.html>
- Mischel, W., Shoda, Y., & Peake, P. K. (1988). “The nature of adolescent competencies predicted by preschool delay of gratification”. **Journal of Personality and Social Psychology** 54 (4) : 687– 696.
- National grid, Boston Children’s Museum and W G B H. (2010). **STEM Sprouts Science, Technology, Engineering & Math Teaching Guide**. Retrieved April 28,2014 from <http://www.bostonchildrenmuseum.org/sites/default/files/pdfs/STEMGuide.pdf>.
- UNICEF (2015).**The State of the World’s Children 2015: Executive Summary** from The State of the World’s Children 2015: Executive Summary.

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบพิกเจอร์เวิร์ด

Picture Word Inductive Model

อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร*

วิไล พิพัฒน์มงคลพร**

บทคัดย่อ

การสอนแบบ Picture Word Inductive Model เป็นวิธีการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ ความคิดรวบยอด การสร้างประโยค ไวยากรณ์ ใช้รูปภาพเป็นสื่อในการเรียนรู้ เป็นศิลปะการสอนภาษาที่เน้นกระบวนการอุปนัย โดยการสร้างกลุ่ม หรือประเภทของคำศัพท์ที่มีลักษณะร่วมกับสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

Picture Word Inductive Model is the model to develop the learning in Vocabulary, Concept, sentence construction, grammar using the picture word. PWIM is the art in language teaching that focus on induction of Vocabulary by constructing the body of knowledge by self.

บทนำ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ พิกเจอร์เวิร์ด (Picture Word Inductive Model: PWIM) ใช้อักษรย่อ คือ PWIM วิธีการนี้ถูกพัฒนาขึ้นโดย จอยซ์ (Joyce) และคาลฮูน (Calhoun) ในปี ค.ศ.1998 วิธีการสอนนี้มีลักษณะเป็นการสอนอ่านที่ใช้รูปภาพที่นักเรียนรู้จักและคุ้นเคยเป็นสื่อในการเรียนรู้ รูปภาพที่ใช้มักเป็นรูปภาพเกี่ยวกับวัตถุสิ่งของการแสดงอาการหรือกริยา รูปภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียน เป็นต้น ซึ่งรูปภาพเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ช่วยเชื่อมโยงบรรดาคำศัพท์ที่ได้มาจากประสบการณ์เดิมของเด็ก ที่เคยพูด เคยได้ยินจากการดำเนินชีวิตประจำวันและการปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างคาลฮูน (Calhoun) มีความเชื่อในคำกล่าวที่ว่า “A Picture is Worth a Thousand Words” ซึ่งหมายถึง “ภาพ 1 ภาพมีค่าเท่ากับคำพันคำ” คาลฮูนเห็นว่า การอ่านสามารถเปิดโลกทัศน์ให้กว้างขึ้นและอาจกว้างกว่า การได้รับประสบการณ์ในแต่ละวันเสียอีก การอ่าน

ช่วยให้บุคคลได้พบปะผู้คนและวิถีชีวิตต่างๆ อย่าง หลากหลายซึ่งเหมือนหรือแตกต่างจากสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นดำรงอยู่ การอ่านเป็นหัวใจแล้วหัวใจที่จะช่วยให้บุคคลมีการศึกษาที่สูงขึ้นและเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้

วัตถุประสงค์ของการสอนแบบ PWIM

การสอนแบบ PWIM มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางบทบาทของเด็กปฐมวัยได้แก่ คำศัพท์ ความคิดรวบยอด การสร้างประโยค หลักไวยากรณ์ ฝึกการเขียนย่อหน้า และเขียนเรื่องโดยใช้รูปภาพที่เหมาะสมเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม

ทำไมต้องใช้วิธีการสอนแบบ PWIM

วิธีสอนแบบ PWIM เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่สนับสนุนให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาภาษาด้วยเหตุผลดังนี้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** รองศาสตราจารย์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

1) เป็นรูปแบบวิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนสามารถสืบค้นคำศัพท์ได้ดี 2) ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงคำพูดกับคำศัพท์และเขียนคำเหล่านั้นได้ 3) ช่วยให้นักเรียนสามารถออกเสียงคำศัพท์และได้เรียนรู้โครงสร้างของภาษา 4) ช่วยให้นักเรียนได้ใช้การสังเกตและการวิเคราะห์ในการเรียนรู้เรื่อง การอ่าน การเขียน ความเข้าใจ และองค์ประกอบของภาษา

ลักษณะเด่นของวิธีการสอนแบบ PWIM

การสอนแบบ Picture Word Inductive Model: PWIM นี้มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างจากวิธีอื่น ๆ โดยลักษณะเด่นของวิธีการนี้มีดังนี้

- 1) เป็นวิธีการสอนที่สามารถใช้สอนผู้เรียนที่เริ่มต้นเรียนภาษาได้ทุกกลุ่มอายุ
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่รู้แล้ว (รูปภาพ) ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ (คำศัพท์)
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนฟังการอ่านออกเสียงอย่างถูกต้อง และได้เห็นรูปแบบคำศัพท์ ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่าง รูปภาพ การอ่านออกเสียง และ สัญลักษณ์ (คำศัพท์)
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็ว
- 5) ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ในการอ่านและการเขียนคำศัพท์ที่ชัดเจนขึ้น
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำแนกประเภทคำและประโยคได้
- 7) เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแบบอุปนัย (Think Inductively) สร้างกฎและหลักการจากตัวอย่างหลายๆตัวอย่าง
- 8) ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดตั้งชื่อเรื่อง ประโยค และข้อความสั้นๆ
- 9) ช่วยสร้างความเข้าใจในความหมายของคำให้แก่นักเรียน
- 10) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงจากรูปภาพไปสู่สัญลักษณ์และสามารถ

ทบทวนความรู้จากการใช้สัญลักษณ์มาเชื่อมโยงกับรูปภาพได้

ลักษณะเฉพาะของ PWIM

- 1) การสอนแบบนี้เป็นการสอนภาษาที่อาศัยกลยุทธ์ทางการสืบเสาะความรู้ โดยใช้รูปภาพของวัตถุ (Objects) ทำทาง (Actions) ที่คุ้นเคยดึงเอาคำศัพท์ต่าง ๆ จากการที่ผู้เรียนเคยมีประสบการณ์ได้ยินหรือได้ออกเสียงนั้นมาก่อน เป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการออกเสียงกับสัญลักษณ์
- 2) การสอนแบบ PWIM เป็นศิลปะการสอนภาษาที่เน้นกระบวนการอุปนัย โดยการสร้างกลุ่มหรือประเภทของคำศัพท์ที่มีลักษณะร่วมกัน สร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง
- 3) เป็นวิธีการสอนที่สามารถใช้กับผู้เรียนทุกระดับ และสามารถใช้อสอนผู้เรียนทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่หรือใช้สอนรายบุคคล และเป็นวิธีที่ให้ความสำคัญต่อความสามารถในการคิดแบบอุปนัยของผู้เรียน
- 4) เป็นวิธีสอนที่สอนจากสิ่งที่นักเรียนรู้อยู่แล้วโดยใช้แผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart) เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นเชื่อมโยงประสบการณ์ที่มีอยู่โดยใช้ภาพทำให้เกิดภาษา เป็นวิธีการที่เน้นการอ่านออกเสียง มีกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างภาพ คำศัพท์และการอ่านออกเสียง นักเรียนทำกิจกรรมตามขั้นตอนการสอนโดยใช้ภาพ Picture Word Chart (ซึ่งมีรายละเอียดเป็นเรื่องราวที่นักเรียนคุ้นเคย) ตั้งแต่ขั้นแรกจนจบกระบวนการ (ในทุกแผนการจัดการเรียนรู้) นักเรียนดูภาพ สร้างคำอ่านจากคำศัพท์ นำไปสู่โครงสร้างหลักทางภาษาอื่นๆ ช่วยพัฒนาโมโนติ พัฒนาทักษะทางภาษาผ่านการอ่านกิจกรรมพัฒนาทางภาษาเกิดจากการสร้างคำของนักเรียน เช่น นำคำศัพท์ไปสู่การสร้างพจนานุกรมคำหรือธนาคารคำศัพท์ คำศัพท์นำไปสู่การแต่งประโยค คำศัพท์นำไปสู่การจำแนกกลุ่มคุณลักษณะตามหลัก

ภาษา คำศัพท์นำไปสู่การวิเคราะห์โครงสร้างของคำ คำศัพท์นำไปสู่การเขียนการเขียนข้อความต่อเนื้อเรื่อง เรื่องสั้นๆ และการแต่งเรียงความ

5) หลักการสำคัญของวิธีการสอนแบบนี้คือ นักเรียนจะต้องมีความสามารถในการวางหลักเกณฑ์ ที่ช่วยให้นักเรียนเป็นผู้รอบรู้ในเรื่องรูปแบบทางภาษา ได้ต่อไป ดังภาพที่ 1

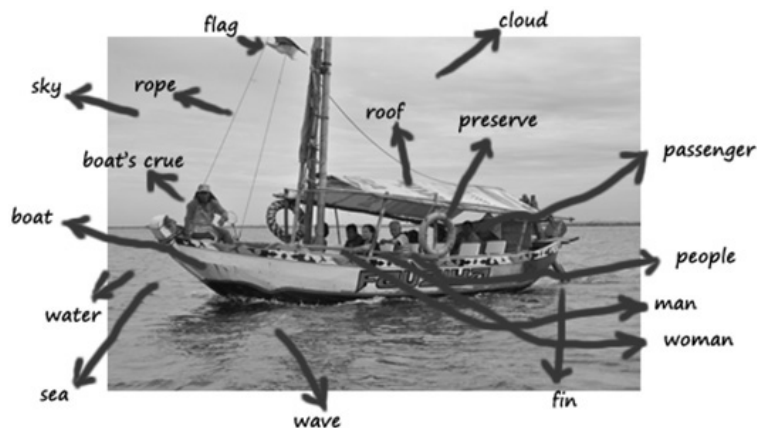
องค์ประกอบการสอนแบบ PWIM

รูปแบบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM

รูปแบบและขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้มีวิธีดำเนินการดังนี้

1) เริ่มต้นด้วยการใช้แผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart) ที่ประกอบด้วยภาพวัตถุ สิ่งของ ฉาก เหตุการณ์ สถานการณ์ที่นักเรียนรู้จักคุ้นเคย ให้นักเรียนสังเกต ช่วยกันระบุคำต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ หรือการปฏิบัติที่ปรากฏในรูปภาพ (Words and Action) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ตัวอย่างแผนภูมิรูปภาพ

2) ครูโยงภาพกับคำศัพท์หรือคำที่นักเรียน
เสนอ (วาดเส้นจากวัตถุที่นักเรียนระบุ) แล้วให้นักเรียน
นักเรียนพูดออกเสียงคำศัพท์ และสะกดคำศัพท์นั้น
โดยครูคอยแนะนำแก้ไขให้ออกเสียงให้ถูกต้อง

3) อ่านและทบทวนคำศัพท์จากแผนภูมิ
รูปภาพ (Picture Word Chart)

4) ให้นักเรียนช่วยกันจัดกลุ่มคำ หรือจัด
ประเภทคำ (เช่นพยัญชนะต้นคำนาม คำกริยา
คำคุณศัพท์) หรือคำศัพท์ที่ระบุจากภาพ (ความคิด
รวบยอด การจำแนก การจัดกลุ่มขึ้นอยู่กับวัย และ
ระดับประสบการณ์ของนักเรียน) ขั้นนี้เป็นรูปแบบ
การสอนที่ใช้วิธีการของการอุปนัย

5) ให้นักเรียนฝึกเขียนวลี แต่งประโยคจาก
คำศัพท์ต่าง ๆ

6) ให้นักเรียนฝึกเขียนข้อความ ย่อหน้า และ
เขียนเรื่องจากภาพ

7) เพิ่มคำศัพท์อื่นๆ (ถ้าต้องการ) ลงใน
แผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart) และจัดทำ
ธนาคารคำศัพท์

8) ให้นักเรียนตั้งชื่อของแผนภูมิรูปภาพ
(Picture Word Chart) ให้นักเรียนพิจารณารายละเอียด
ในแผนภูมิรูปภาพและให้นักเรียนบรรยายเกี่ยวกับสิ่ง
ที่ปรากฏในแผนภูมิรูปภาพนั้น

9) ให้นักเรียนเขียนประโยคหรือข้อความ
ที่เกี่ยวกับคำในแผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart)
และจัดประเภทของประโยค

10) อ่านและทบทวนประโยคและข้อความ
ที่นักเรียนสร้างขึ้นอีกครั้ง

การเลือกรูปภาพที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน

การจัดการเรียนการสอนแบบ PWIM นั้น
การเลือกรูปภาพเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะภาพที่สื่อ
ถึงการออกเสียงที่เป็นเสียงเฉพาะที่นักเรียนทุกคน
เห็นแล้ว จะออกเสียงเหมือนกัน จึงเป็นเรื่องที่ซับซ้อน

ต่อการเลือกสรรภาพที่จะต้องนำมาใช้ในกระบวนการ
เรียนการสอน ซึ่งการเลือกภาพควรมีวิธีการดังนี้

1) เลือกภาพและรูปถ่ายที่มีเรื่องราวที่
นักเรียนคุ้นเคย

2) ภาพนั้นต้องมีความชัดเจน คมชัดเห็น
เป็นรูปธรรม

3) เป็นภาพที่น่าสนใจสามารถดึงดูดให้
นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมได้ดี

4) สำหรับนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย
ควรเลือกรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหานั้น ๆ ด้วย

5) รูปภาพสามารถเปิดประเด็นการเรียนรู้
หรือเป็นหัวข้อในการอภิปรายได้

แหล่งที่สามารถค้นหารูปภาพมาประกอบการสอน

การหารูปภาพเพื่อนำมาใช้ในการสอน หาก
เป็นภาพถ่ายจะมีความเหมาะสม ครูสามารถหารูปภาพ
จากแหล่งต่างๆ อาทิ ปฏิทิน ไปสเตอร์ หนังสือ วารสาร
เก่า หนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจหาได้จากร้านจำหน่ายหนังสือ
ห้องสมุด ร้านขายไปสการ์ด เป็นต้น ภาพที่หามาควร
มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอน หรืออาจขอให้
ผู้ปกครองและเว็บไซต์ต่าง ๆ ช่วยจัดหาไปสเตอร์หรือ
ภาพต่าง ๆ ที่เหมาะสม มอบให้นักเรียนนำมาใช้
ในชั่วโมงสอน ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ได้ภาพ
หลากหลายมากขึ้นและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ข้อดีของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ PWIM Model

1) ช่วยในการพัฒนาผลการเรียนรู้ด้าน
ภาษา การอ่าน และการเขียนคำศัพท์ได้ดี

2) ช่วยให้นักเรียนจดจำ และรู้ความหมาย
ของคำศัพท์ได้มากขึ้นจากการที่นักเรียนได้ฟัง ได้อ่าน
ออกเสียงสะกดคำซ้ำ ๆ หลายครั้ง

3) ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจ
ความคิดรวบยอดของคำศัพท์ รวมถึงหลักการทาง
ด้านภาษาอย่างแท้จริง อันจะส่งผลให้นักเรียนสามารถ
นำไปประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป

4) ทำให้เกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียนโดยตรง นักเรียนได้เห็นคำ ได้ออกเสียง ได้เขียนคำศัพท์อย่างถูกต้องหลาย ๆ ครั้ง

5) นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น จากการร่วมกันสืบเสาะหาคำศัพท์ด้วยตนเอง

6) สามารถนำไปใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับชั้น ใช้ทำกิจกรรมได้หลายลักษณะ อาทิ จัดกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มเล็ก หรือใช้กับนักเรียนทั้งชั้นเรียน

7) สามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

8) นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างจินตนาการได้

9) ในการสอนเขียนประโยค ครูสามารถสอนการเขียนภาษาเขียนที่ถูกต้อง โดยปรับปรุงจากประโยคที่นักเรียนเขียนมา รวมทั้งสามารถแก้ไขการใช้เครื่องหมายวรรคตอน เช่น เครื่องหมายจุลภาค (.) การใช้ตัวอักษรใหญ่-เล็ก ของนักเรียนให้ถูกต้องด้วยเช่นกัน

บทสรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ Picture Word Inductive Model นั้น การเลือกรูปภาพให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นสิ่งสมควรได้รับการเอาใจใส่และมีการวางแผนมาอย่างดี ผู้สอนควรเลือกภาพที่สามารถสื่อได้ตรง ภาพที่คุ้นเคย ภาพถ่าย ภาพจริง ภาพที่เสมือนจริง เทคนิคการใช้ภาพเชื่อมโยงสู่สัญลักษณ์ เป็นวิธีที่ทำให้ภาษาเป็นตัวแทนของสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดี ความสัมพันธ์ของภาษา หรือรูปแบบของภาษากับสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม โดยผู้เรียนเป็นผู้ระบุสิ่งที่พบเห็นในภาพ เพื่อให้ผู้สอนติดคำศัพท์เหล่านั้น และผู้เรียนเป็นผู้อ่านออกเสียง ผู้เรียนสามารถตรวจสอบหรือทบทวนคำศัพท์เหล่านั้นด้วยตนเองได้ตลอดเวลาจากแผนภูมิรูปภาพ (Picture Word Chart) ที่ครูติด

ไว้ ณ ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งในห้องเรียน อันเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนสืบค้นความรู้ด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ Picture Word Inductive Model ใช้ได้กับนักเรียนทุกระดับความสามารถทั้งสามารถใช้กับนักเรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพราะสามารถสร้างคำที่ให้เกิดความเข้าใจร่วมกันได้จากภาพเดียวกัน ซึ่งภาพนั้นเป็นภาษาสากล ไม่ว่านักเรียนเหล่านั้นจะใช้ภาษาแม่ภาษาใดก็ตาม จะสามารถเข้าใจได้ตรงกัน การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการสร้างคำ การอ่านเสียง มีการปฏิบัติจากการเขียน ครูเป็นที่ปรึกษา โดยผู้สอนต้องเชื่อว่านักเรียนสามารถคิดได้ ทำได้ เรียนรู้ได้ ผู้เรียนจะได้เห็นคำ ได้ยินเสียงที่ถูกต้อง ได้สร้างสรรค์ประโยค เขียนข้อความที่ต่อเนื่อง กิจกรรมลักษณะนี้เป็นการพัฒนาทักษะ ทั้งทางด้านการใช้ภาษาและทางด้านหลักภาษา อันจะช่วยพัฒนาทักษะทางของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ระยะเวลาในการสอนหน่วยหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ของรูปภาพอายุ และพัฒนาการทางภาษาของนักเรียน รวมถึงวัตถุประสงค์ทางการสอนภาษาของครูผู้สอน

ในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การสอนแบบ Picture Word Inductive Model เพื่อการศึกษาวิจัยนั้น สามารถทำได้ เช่นการศึกษาเกี่ยวกับพลังการสื่อความของภาพ การสร้างสมุดภาพ การศึกษาผลการใช้ Picture Word Chart ในการสื่อความหมายของคำศัพท์การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการสอนแบบ PWIM กับการสอนปกติการสร้างชุด Picture Word Chart ในบทเรียนเรื่องต่างๆ ผลการใช้ PWIM พัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยสำหรับนักเรียนที่เรียนวิชาการสังเคราะห์รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิธีของ PWIM เป็นต้น

การใช้วิธีการสอน Picture Word Inductive Model นี้เป็นวิธีการสอนที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติ

การเรียนรู้ของมนุษย์วิธีหนึ่ง มนุษย์พัฒนาภาษาพูด จากประสบการณ์การดำเนินชีวิต และจากภาษาพูด มนุษย์จึงพัฒนามาเป็นภาษาเขียนอันเป็นสัญลักษณ์ (ตัวแทน) ของสิ่งต่าง ๆ รวมถึงอาการ กริยาต่างๆ ที่ มนุษย์แสดงออก ดังนั้นหากการสอนสามารถลำดับ ขั้นตอนการสอนจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในการดำเนินชีวิตของ คนเราไปสู่การสอนตัวแทนหรือที่เราเรียกว่าสัญลักษณ์ แล้ว การเรียนรู้นั้นก็จะเป็นกระบวนการที่น่าจะส่งผล ให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและสอดคล้องกับ ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Emily F. Calhoun. (n.d.). *Teaching Beginning Reading and Writing with the Picture Word Inductive Model*. [Online]. Accessed June 6, 2015. Available from <http://www.ascd.org/publications/books/1999calhoun/1999calhountoc.html>.

_____. (n.d.). *The Picture Word Inductive Model (PWIM): A Language Arts Strategy for Teachers*. [Online]. Accessed June 6, 2015. Available from <http://teacherweb.com/BC/DeltaResourceCentre/JayeSawatsky/>.

Emily F. Calhoun. (2016). *Teaching Beginning Reading and Writing with the Picture Word Inductive Model*. [Online]. Accessed April 4, 2016. Available from <http://www.ascd.org/publications/books/199025/chapters/Describing-the-Picture-Word-Inductive-Model.aspx>.

Michelle Walker. (2013). *PWIM - Picture Word Inductive Model*. [Online]. Accessed May 2, 2016. Available from <https://prezi.com/tquajwtg-kdw-pwim-picture-word-inductive-model/> "Picture Word Inductive Model Breaking down the big picture one word at a time!". (2016). [Online]. Accessed May 4, 2016. Available from [http://vocabularystrategiesformiddlegrades.wikispaces.com/Picture+Word+Inductive+Model+\(PWIM\)](http://vocabularystrategiesformiddlegrades.wikispaces.com/Picture+Word+Inductive+Model+(PWIM)).

เทคโนโลยีกับเด็กปฐมวัยใช้อย่างไรให้พอดี

Technology for Young Children: The Suitable Way of Using.

มานิตา ลีโทชวลิต อรรถนุพรรณ*
อรกานต์ เพชรคุ้ม**

บทคัดย่อ

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทำให้สื่อเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและสมาร์ทโฟนได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากก่อให้เกิดกระแสด้านความต้องการสื่อเหล่านี้เพื่อการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยทั้งในสถานศึกษาและชุมชนด้วยเหตุผลด้านความสะดวกสบาย ความน่าสนใจ และความรวดเร็วในการใช้งาน ในทางตรงกันข้ามก็มีการต่อต้านการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กปฐมวัยด้วยเหตุผลเกี่ยวกับสุขภาพ และความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัยจึงควรเฝ้าสังเกต ศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ รวมถึงการวางแผนการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในฐานะสื่อการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งอย่างเหมาะสมกับบริบทของพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย บริบททางสังคม และความต้องการเฉพาะบุคคล

Nowadays, the electronic media; computer, tablet, and smartphone, play an ever-increasing role in our daily life. This is causing the higher demand of the electronic-based learning for the young children, both by the teacher and parents for the reasons of comfort, attractive and easy to use. On the other hand, it is the opposition to the use of electronic media in young children for the reason about health and the appropriation of children development. Teachers or adults who involve in the learning of young children should observe the effects, both positive and negative, then plan the use of electronic media with the young children; as an educational media, in appropriate with development, social context, and individual needs.

บทนำ

สังคมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างๆ เป็นอุปกรณ์ที่สะดวกสบายอย่างหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทการพัฒนาเด็กอย่างกว้างขวาง เด็กปฐมวัยในปัจจุบันจึงเกิดและเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีเหล่านี้ ใช้ และคุ้นเคย

กับมันเป็นอย่างดี (Paratte, Quesenberry, and Blum, 2010:336) อย่างไรก็ตามภายใต้กระแสนิยมนี้ ยังมีข้อมูลอีกกระแสหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลเสียของการใช้สื่อสมัยใหม่เหล่านี้โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมทางพัฒนาการ โดยเชื่อว่าการเล่นที่เด็กได้ลงมือทำจริงในสถานการณ์จริงตามธรรมชาติเท่านั้นที่เด็กจะได้พัฒนาสติปัญญาขั้นสูงของมนุษย์ชาติ (Prarce,

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

1993:154) และผลักดันให้ย้อนกลับไปหาภูมิปัญญาของธรรมชาติที่เชื่อว่าเหมาะสมกับการพัฒนาศักยภาพของเด็กมากกว่าการใช้สื่อสมัยใหม่ ทั้งนี้ความคิดเห็นทั้งสองกระแสดังกล่าวยังคงเป็นหัวข้อในการเสวนาเพื่อการพัฒนาเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กก็เริ่มตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว และเริ่มที่จะให้ความสำคัญกับความถูกต้องเหมาะสมของระบบการศึกษา การนำสื่อต่างๆ มาใช้ในการเรียนการสอน และประสิทธิภาพของผู้ให้การศึกษาแก่เด็กมากขึ้น แต่ต่างคนก็ต่างมีแนวคิด ทฤษฎี ของตนเองทำให้แนวทางปฏิบัติยังคงแกว่งไป แกว่งมาเหมือนชิงช้า คือ ฝ่ายหนึ่งแกว่งกลับไปสู่ระบบเก่า สอนโดยครูในอดีต ด้วยตำราโบราณตามวิธีท่องจำแบบดั้งเดิม ด้วยสื่อการเรียนรู้เท่าที่หาได้ตามธรรมชาติ เพื่อให้เด็กไปต่อสู้อับอนาคต แบบนี้เด็กก็จะคิดไม่เป็น ไม่กล้าคิด เพราะไม่เคยได้ฝึกทักษะมาก่อน กับอีกฝ่ายที่แกว่งไปหาระบบใหม่กว่าที่让孩子คิด คิด คิด ไม่มีการท่อง ไม่ต้องจำ แต่ให้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค แนวน้อม ความน่าจะเป็น ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระตุ้นให้ก้าวไปข้างหน้า อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ชั้นอนุบาล แล้วสื่อเทคโนโลยีควรจะยืนอยู่ ณ จุดใดในการศึกษาปฐมวัยกันแน่

เทคโนโลยีสื่อสำคัญในการพัฒนาเด็ก

ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในวงการต่างๆ มากมายในชีวิตประจำวัน จนเรียกได้ว่ายุคนี้เป็นยุคแห่งเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์ วิดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ต ในวงการการศึกษาได้มีการนำสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน สำหรับในสถานศึกษาปฐมวัย ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้กับเด็กอย่างกว้างขวาง ทั้งการใช้สื่อประเภทที่มีหน้าจอจำพวกโทรทัศน์ หรือการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ ให้แก่เด็กทั้งในห้องเรียนปกติ ห้องสื่อการเรียนรู้ หรือในกิจกรรมพิเศษต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้มีโอกาส

พัฒนาศักยภาพทางความคิด จินตนาการ และแม่ข่ายองค์ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง ชัดเจนมากขึ้น

ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้นเรื่อยๆ เช่นทุกวันนี้ การที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์กับการใช้สื่อสมัยใหม่ในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นการศึกษาเทคโนโลยี คือ การเรียนรู้วิธีการใช้วิธีการแสวงหาความรู้จากโปรแกรมสำเร็จรูป แอปพลิเคชันในสมาร์ตโฟน และแท็บเล็ต หรือ การสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และส่วนที่เป็นเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เทคโนโลยีเหล่านี้จึงเป็นเหมือนหน้าต่างที่เปิดออกให้เด็กได้รับความรู้ และประสบการณ์อันกว้างไกลเกินกว่าที่ครูหรือบุคคลรอบข้างจะบอกกล่าวได้หมด โอกาสเหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาตนเองได้อย่างเท่าเทียม ในสังคมโลกยุคใหม่ที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว

ลักษณะของสื่อเทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย

จากงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่สนับสนุนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ปรากฏในปัจจุบันพบว่าลักษณะสำคัญของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นคือ ความสะดวกสบายในการใช้งาน ความสามารถในการดึงดูดความสนใจ ความรวดเร็วและแม่นยำในการตอบสนอง และสามารถในการเข้าถึงเด็กได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กปฐมวัยซึ่งเกิดและเติบโตมาพร้อมทั้งสื่อเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน เด็กๆ เรียนรู้ที่จะใช้นิ้วขีดเขียนหน้าจอบนแบบสัมผัสแทนการเขียนด้วยกระดาษและปากกา เรียนรู้ที่จะใช้ภาพสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ (Emotion) แทนการเขียนหรือพูดบรรยายอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการสั่งงานอุปกรณ์ต่างๆ ด้วยคำสั่งเสียงแทนการกระทำ (National Associate for the Education of Young Children, 2012) ซึ่งสิ่งเหล่านี้สำหรับผู้ใหญ่แล้วเป็นตัวช่วยให้สะดวกขึ้น แต่ในเด็กเล็กวิธีการนี้เป็นเพียงวิธีเดียวที่เขารู้จักและคุ้นเคย ดังนั้นการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการ

สอนให้แก่เด็กจึงเปรียบเหมือนการนำสิ่งที่เด็กคุ้นเคย มาช่วยให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น และรวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้จาก งานวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยให้ความสนใจกับสื่อ คอมพิวเตอร์แท็บเล็ตมาก และสามารถเรียนรู้การใช้งานสื่อเหล่านี้ได้อย่างรวดเร็ว (Couse and Chen, 2010: 93)

จากงานวิจัยของยูภาวดี พันธัง (2556:30) พบว่าการใช้สื่อเทคโนโลยีในลักษณะคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนสามารถช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เนื้อหาในบทเรียน ได้มากกว่าคุณสมบัติดังนี้

1. ดึงดูดความสนใจ ใช้เวลาน้อยลง
2. มีการตอบสนอง กระตุ้น เสริมแรงทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น
3. ผู้เรียนสามารถเรียนได้หลายเที่ยว
4. สร้างบทเรียน แบบฝึกหัดในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เกม ทำให้ผู้เรียนสนุกสนาน

ข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยที่เผยแพร่ ในช่วงกว่า 20 ปีที่ผ่านมาที่กล่าวว่าการนำคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนมาใช้กับเด็กปฐมวัยนั้นเหมาะสมกับธรรมชาติ และวิธีการเรียนรู้ของเด็ก อีกทั้งเทคโนโลยีที่นำมาใช้ กับเด็กปฐมวัยนั้นช่วยให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียน มากขึ้น (Guthrie and Richardson, 1995; Sandholtz, Ringstaff, and Dwyer, 1997; Talley, Lance and Lee, 1997; Haugland, 1999; Arrowood and Overall, 2004; Chung, Walsh, 2006; Schmid, Miodrag, and DiFrancesco, 2008 Quoted in Couse and Chen, 2010: 76) และยังพบว่าเด็กปฐมวัยและประถมศึกษา มีช่วงความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น เมื่อทำกิจกรรมผ่านคอมพิวเตอร์ (Haugland, 1999 Quoted in Couse and Chen, 2010: 93) สิ่งสำคัญ อีกประการหนึ่งก็คือเทคโนโลยีที่ทันสมัยสามารถนำเสนอ และตอบสนองเด็กได้ทั้งทางรูปภาพ การเคลื่อนไหว และเสียงประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยที่พัฒนาการการเรียนรู้จากการได้ลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสต่างๆ ดังนั้น

ในโรงเรียนระดับปฐมวัยจึงควรมีการพัฒนาและนำ คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้เป็นสื่อการสอนกับเด็กปฐมวัยให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาส ให้ครูผู้สอนได้จัดเตรียมการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ครูต้องหาวิธีการเอา ความสามารถเฉพาะตัวของเด็กในแต่ละคนออกมา โดยการเปิดโอกาสให้เด็กแต่ละคนได้เรียนรู้ตามความสามารถและความสนใจของตนเอง อีกทั้งให้อิสระในการเรียนของเด็ก (ดุขตี แจ่มทิม, 2552:25)

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะของ สื่อเทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัยควรมีลักษณะที่ง่าย ต่อการใช้ เหมาะสมกับธรรมชาติและการเรียนรู้ที่ ให้ เด็กได้ลงมือปฏิบัติตามความสนใจและศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคล

ประโยชน์ของสื่อเทคโนโลยีที่มีต่อเด็กปฐมวัย

การใช้สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่ช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถสอดแทรกเข้าสู่ การจัดการเรียนการสอนทั้งในการนำเข้าสู่บทเรียน การจัดการเรียนการสอน และการสรุปผลการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ยกตัวอย่างเช่น โทรทัศน์ วีดิทัศน์ วีดิโอคลิปต่างๆ สามารถฉายภาพ แสดง สารคดี หรือองค์ความรู้ต่างๆ ให้แก่เด็ก ส่วน แอปพลิเคชัน หรือโปรแกรมต่างๆ ในคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ตสามารถใช้ในการจัดการ เรียนการสอนให้แก่เด็กได้อย่างสนุกสนาน เช่น การ ทำกิจกรรมศิลปะ วาดภาพ ระบายสี การเล่นเกม การ ศึกษา ภาพตัดต่อ จำแนกประเภท การจับคู่ จัดกลุ่ม รวมทั้งยังสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานแบบทันทีทันใด และตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยตนเองอย่างแม่นยำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้แท็บเล็ตซึ่งช่วยให้เด็กใช้ กล้ามเนื้อมือได้อย่างอิสระมากกว่าและมีประสิทธิภาพ มากกว่าทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้ใหญ่ในการให้ การช่วยเหลือเด็กกระหว่างการทำงานกับสื่อเทคโนโลยี

เหล่านี้ด้วย (Couse and Chen, 2010: 93) จากงานวิจัยพบว่าคอมพิวเตอร์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์สามารถช่วยให้เด็กเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างการใช้งานคอมพิวเตอร์ เช่น ชี้ชวนกันดูภาพในคอมพิวเตอร์ ร่วมมือกันทำงานหรือเล่นเกมให้สำเร็จ การผลัดกันใช้งานและแบ่งปันความสนุกสนานร่วมกัน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการสำรวจ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการขึ้นำตนเองในการเรียนรู้ (Clements and Sarama, 2002: 340-341; Plowman and Stephen, 2005: 150)

นอกจากนี้จากงานวิจัยยังพบว่าไอแพด (I Pad) หรือแท็บเล็ตอื่นๆ ที่คล้ายกันสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบทันทีทันใดในชั้นเรียนปฐมวัยได้ในหลายวิธีการโดยสามารถใช้คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตในการจัดการเรียนการสอนให้หลากหลาย แปลกใหม่ และเหมาะสมกับความสนใจของเด็กได้มากขึ้น เช่น ทักษะการมองภาพและใช้งานหน้าจอ การใช้นิ้วเขียนหรือวาดลงบนหน้าจอโดยตรง การเชื่อมโยงการอ่าน การเขียน การฟัง และการพูดในการใช้แอปพลิเคชันที่หลากหลาย รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมที่กว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้น (Beschoner and Hutchison, 2013:20-23) ซึ่งสอดคล้องกับที่สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (National associate for the education of young children, 2016) ได้ให้ข้อเสนอถึงประโยชน์ของสื่อเทคโนโลยีเชิงโต้ตอบ (interactive medias) ที่มีต่อเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เด็กมีอิสระในการสำรวจหน้าจอแบบสัมผัสที่เต็มไปด้วยประสบการณ์อันหลากหลาย มีการโต้ตอบอย่างทันทีทันใด และเพิ่มความรูสึกของความสำเร็จ

2. เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นหาคำตอบอย่างรวดเร็วจากเว็บไซต์ต่างๆ ด้วยการใช้เมาส์และแป้นพิมพ์

3. ช่วยให้ครูได้เก็บภาพผลงานของเด็ก เช่นการต่อบล็อกหรืองานศิลปะที่เด็กได้สร้าง หรือเก็บภาพเคลื่อนไหวการเล่นละคร หรือการเล่นสำหรับเด็ก เพื่อใช้ในภายหลัง

4. ช่วยให้ครูสามารถนำภาพความสำเร็จต่างๆ ของเด็กมาแสดงบนเครื่องฉายดิจิทัล หรือเว็บไซต์ในชั้นเรียน

5. ช่วยให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและหรือพัฒนาการล่าช้า สามารถเข้าถึงบทเรียนได้ง่ายขึ้น

6. ช่วยให้เด็กบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการวาดภาพหรือการเล่นของตนเอง ทำให้ไฟล์เสียงหรือวิดีโอดิจิทัลเพื่อจัดทำเอกสารความก้าวหน้าของตน

7. ช่วยให้เด็กได้สร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย เช่นการสร้างนิทานดิจิทัล หนังสือรวมรูปถ่าย ไฟล์เสียงดิจิทัลของตนเอง

การเรียนรู้ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีนับเป็นวิธีการที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในโลกรอบตัวอย่างกว้างขวางแล้ว การเรียนรู้กระบวนการทำงานและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และแอปพลิเคชันในสมาร์ตโฟนยังเป็นการช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่เป็ระบบ เรียนรู้กติกา กฎเกณฑ์ต่างๆ เพราะหากเด็กไม่สามารถทำได้อย่างที่โปรแกรมกำหนดไว้แล้ว คอมพิวเตอร์ก็ไม่อาจจะทำงานได้ อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ศึกยภาพของตนในการกำหนด ก่อร่าง และสร้างสรรค์ ความคิด ความสามารถในการกำหนดควบคุมความเป็นไป ของกิจกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความมั่นใจในตนเองให้เกิดขึ้นกับเด็กอีกด้วย

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยผ่านสื่อเทคโนโลยี

ในชั้นเรียนปฐมวัยนั้น ได้มีการนำสื่อของเล่นต่าง ๆ ทั้งของจริง ของจำลอง วัสดุธรรมชาติ และวัสดุเหลือใช้ มาให้เด็กเล่นเพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดและการเรียนรู้ของเด็กอย่างตอบสนองต่อพัฒนาการของ

เด็กซึ่งเรียนรู้ผ่านการเล่น แต่อย่างไรก็ตามการจัดการของเล่นดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นบางครั้งค่อนข้างยาก และอาจมีข้อจำกัดด้านการจัดซื้อหรือการจัดเก็บ การใช้สื่อเทคโนโลยีจึงเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กและช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เพิ่มพูนประสบการณ์อย่างหลากหลายด้วยเหตุผลดังนี้

1. เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างสนุกสนาน เป็นการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมมากกว่าการมุ่งเรียนเพียงอย่างเดียว
 2. เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ หรือประสบการณ์นอกห้องเรียนได้อย่างรวดเร็ว เป็นการช่วยประหยัดทรัพยากรและเวลา อีกทั้งยังสามารถกระตุ้นเร้าความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างดี
 3. เด็กสามารถค้นหาคำตอบในสิ่งที่สงสัยได้อย่างรวดเร็ว สนองตอบความอยากรู้อยากเห็น เป็นรายบุคคลได้อย่างดี อีกทั้งยังสามารถเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ที่สนใจได้ด้วยตนเอง และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ด้วยตนเองอย่างแม่นยำ
 4. เด็กสามารถเข้าถึงการใช้งานสื่อเทคโนโลยีได้ง่ายขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับเปลี่ยนให้เข้ากับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กมากขึ้น เช่น เทคโนโลยีหน้าจอสัมผัส (Touch Screen) ซึ่งตอบสนองต่อการใช้งานในเด็กเล็กมากกว่าการใช้เมาส์ (Mouse) ในคอมพิวเตอร์
- จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในเด็กปฐมวัยนั้นช่วยให้เด็กได้ลงมือกระทำเพื่อการเรียนรู้เช่นเดียวกับสื่อของเล่นอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นเด็กจะได้รับรู้ถึงข้อมูลใหม่ๆ อย่างรวดเร็ว มีการทบทวนข้อมูลเดิมอย่างชัดเจนนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการแสวงหาความรู้ ซึ่งตอบคำถามที่ว่าแม้คอมพิวเตอร์และโทรทัศน์จะมีสื่อที่มีลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่เด็กสามารถนำมาจับต้องค้นหา สํารวจโดยตรงเหมือนสื่อของเล่นอื่น แต่เด็กก็จะได้เห็นผลที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่เป็นสื่อในการค้นคว้าและแสวงหา

คำตอบต่าง ๆ ให้แก่เด็กได้ดีเทียบเท่าสื่อชนิดอื่น และกว้างไกลสู่สากลมากกว่าสื่อที่จับต้องได้ทั่วไป

สื่อเทคโนโลยีสร้างพลังแห่งการพัฒนา

ช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ล้วนเข้ามามีบทบาทกับการจัดการเรียนการสอน การจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กปฐมวัยอย่างมากมาย โดยมุ่งหวังว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสามารถเป็นต้นทางที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างกว้างไกล ช่วยให้เด็กได้สะสมประสบการณ์ มีสมาธิ มีจินตนาการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตน หากแต่สื่อเทคโนโลยีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟนแม้จะเป็นหน้าต่างแห่งโอกาส แต่ก็ได้เพียงแค่อ่านกรอบ ไม่สามารถเป็นประตูที่เด็กจะสามารถก้าวออกไปสู่ประสบการณ์ตรงที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพที่แท้จริงของเขาได้เหมือนกับการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก

ในยุคที่มีการคิดค้นวิทย์ขึ้นมาใหม่ๆ ผู้คนต่างก็เชื่อว่าวิทย์จะนำมาซึ่งความรู้อื่นๆ และทำให้การศึกษาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ความเป็นจริงก็คือ การศึกษาเปลี่ยนแปลงไปแต่จะดีขึ้นหรือไม่ นั้นเป็นเรื่องที่น่ากังขาเมื่อมีการประดิษฐ์โทรทัศน์ขึ้นก็เกิดความเชื่อวาทโทรทัศน์จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ของการศึกษา ความเป็นจริงก็คือคุณภาพของการศึกษากลับไม่ได้ดีขึ้นเพราะโทรทัศน์ รายการโทรทัศน์ทางการศึกษามักจะไปไม่รอด สิ่งทีเฝ้าฟูกลับเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อความบันเทิง และเมื่อมีคอมพิวเตอร์ขึ้นมา เราก็เชื่อว่าคอมพิวเตอร์จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาอีก แต่ที่เราเห็นๆ กันก็คือเกมคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาไม่ได้เพียงพอแม้แต่น้อย ที่ฮิตติดตลาดกลับเป็นเกมประเภทเช่นฆ่าทำลายล้างกันคุณภาพทางการศึกษาก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น สิ่งทีเปลี่ยนแปลงก็คือวิธีการหาข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ทว่าการศึกษาไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่วิธีการหาข้อมูลข่าวสาร การศึกษาที่แท้จริงนั้นเป็นการจุดประกายทางความคิดให้

เด็กสามารถที่จะริเริ่มนำพาตัวเองไปสู่ประสบการณ์ใหม่ สถานการณ์ใหม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้คอมพิวเตอร์ทำไม่ได้ปัจจัยชี้ขาดของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจึงไม่ใช่อยู่ที่เทคโนโลยีใหม่ๆ ชนิดใดทั้งสิ้น (พร พันธุ์โอสถ, 2559)

บุคลากรทางการแพทย์จากหลายสถาบันระบุชัดเจนว่าแสงจากคอมพิวเตอร์ และโทรทัศน์นั้นเป็นอันตรายต่อสายตาและสมองของเด็ก รวมถึงจากงานวิจัยทางสมองพบว่าการเล่นเกมนคอมพิวเตอร์ไม่ได้ใช้สมองส่วนหน้า (Frontal Lobes) ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการใช้เหตุผล การยั้งคิด การจำแนกแยกแยะการจัดระบบข้อมูลต่าง ๆ และสมองส่วนสมองของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสมัยใหม่ หรือ นิวโคคอร์เท็กซ์ (Neocortex) ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับ ความรู้สึกนึกคิด การเรียนรู้ สติสัมปชัญญะ และรายละเอียดที่สลับซับซ้อน แต่เป็นการใช้เพียงส่วนของประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหวในการบังคับนิ้ว และการกรอกสายตา เท่านั้น (Pearce, 2016; นนทชนนปภพ ปาลินทร, 2559: 1-2) และไม่ได้ใช้กล้ามเนื้อส่วนใดเลยนอกจากดวงตาที่กลอกไปกลอกมาขณะดูโทรทัศน์ด้วยความสับสน เพราะเสียงออกมาจากที่หนึ่งในขณะที่ภาพออกมาจากอีกที่หนึ่งที่ไม่ใช่ปากของนักแสดง กระนั้นแล้วก็ยังคงมีแรงสนับสนุนให้ใช้คอมพิวเตอร์ ให้ใช้โทรทัศน์ ในโรงเรียนอนุบาล ด้วยเหตุผลของครู ผู้บริหาร หรือผู้ปกครองที่กลัวว่าลูกจะน้อยหน้าลูกคนอื่น กลัวว่าโรงเรียนจะดูไม่หรูหรา ไม่มีมาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นโดยไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่ตกอยู่กับเด็กซึ่งเป็นอนาคตของมนุษยชาติ

ผลกระทบจากสื่อเทคโนโลยีที่มีต่อสุขภาพ

จากการวิจัยของบริษัทไมโครซอฟท์พบว่าช่วงความสนใจ (Attention Span) ของมนุษย์ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ.2000-2015) ลดลงจากประมาณ 12 วินาที เป็น 8 วินาที ซึ่งน้อยกว่าช่วงความสนใจของปลาทองซึ่งอยู่ที่ประมาณ 9 วินาที เป็นผล

มาจากการเพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีดิจิทัลที่บ้าน ที่ทำงานและที่โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในปีค.ศ.2014 โดยหน่วยผู้ซื้อโฆษณาแห่งประเทศไทย อังกฤษ (British Unit of Advertising Buyer) ซึ่งพบว่าโดยเฉลี่ยแล้วบุคคลจะเปลี่ยนความสนใจระหว่างสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต และคอมพิวเตอร์ถึง 21 ครั้งใน 1 ชั่วโมงซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่วงความสนใจของมนุษย์จะลดลงตามอัตราการเติบโตของอุปกรณ์เหล่านี้ (Borrelli, 2015) และงานวิจัยเชิงสำรวจภาคตัดขวาง (Cross-Sectional Studies) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอายุระหว่าง 6 เดือน – 6 ปี และ เยาวชนอายุระหว่าง 8 – 18 ปี ในสหรัฐอเมริกาซึ่งพบว่าเด็กและเยาวชนมีค่านิยมในการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่า 1 อย่างในขณะเดียวกัน และมีการสร้างสรรค์สื่ออิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานซึ่งสามารถทำงานได้หลายอย่างในเครื่องเดียวมากขึ้น (Chalvert and Wartella, 2014) นอกจากนี้ยังมีรายงานการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การเสพติดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเด็กปฐมวัยมีแนวโน้มสูงขึ้น และอายุในการเข้าถึงก็ไม่น้อยลง โดยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจบางประการดังนี้ (Rideout, Vandewater, and Wartella, 2003:12)

1. เด็กอายุต่ำกว่า 6 ปีใช้เวลาโดยเฉลี่ย 2 ชั่วโมงต่อวันในการใช้งานสื่อประเภทที่มีหน้าจอ (Screen Media)
2. เด็กเริ่มดูโทรทัศน์ตั้งแต่อายุน้อยมาก (เล็กกว่าที่แพทย์แนะนำ)
3. เด็กเล็กจำนวนมากสามารถเข้าถึงสื่อดิจิทัลสมัยใหม่รวมถึงร้อยละ 50 ของเด็กในช่วงอายุ 4 – 6 ปี ที่เล่นวิดีโอเกม และร้อยละ 70 ที่ใช้งานคอมพิวเตอร์
4. สองในสามของเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปีอยู่ในบ้านที่เปิดโทรทัศน์ไว้เกือบตลอดเวลาแม้ไม่มีผู้ชม
5. ผู้ปกครองจำนวนมากเห็นว่าสื่อเหล่านี้เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญ ส่งเสริมสติปัญญาและพัฒนาการของเด็กได้ ซึ่งทัศนคติของผู้ปกครองมีส่วน

เกี่ยวข้องกับระยะเวลาการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากการศึกษาวิจัยพบว่าการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งโทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ ที่เพิ่มขึ้นสามารถทำนายผลไปสู่การมีหลายภาวะของเด็กปฐมวัยในหัวข้อต่อไปนี้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ., 2559ก; 2559ข; Hinkley and others, 2014)

1. ปัญหาสภาวะพัฒนาการโดยรวมไม่สมวัย
2. ปัญหาทางร่างกาย เช่น สภาวะต่อหินเฉียบพลันจากม่านตาปิดมุ่มตา
3. ปัญหาทางอารมณ์ เช่น วิตกกังวล ไม่มีความสุข ซึมเศร้า การสร้างความสุข ความหวาดกลัว
4. ปัญหาทางสังคมกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน เช่น ความโดดเดี่ยว การถูกรังแก
5. ปัญหาความยอมรับนับถือในตนเอง เช่น ความภาคภูมิใจในตน
6. ปัญหาการอยู่ร่วมกันในครอบครัว เช่น ความสะดวกใจในการอยู่ร่วมกันในบ้าน การเข้ากับผู้ปกครอง
7. ปัญหาการสร้างเครือข่ายทางสังคม เช่น การได้รับความรักจากเด็กอื่น การเข้ากับเพื่อน

อันตรายของจินตนาการสำเร็จรูปจากสื่อเทคโนโลยี

"A good toy is 90 percent child and 10 percent toy but most children's software is 90 percent computer and 10 percent child."

Jane M. Heally (1999)

คำกล่าวจากหนังสือ Failure to connect: How computers affect our children's minds – and what we can do about it ตั้งแต่ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ยังคงกระตุ้นเตือนให้เราตระหนักถึงพลังสำคัญในการเล่น และการใช้ของเล่นของเด็กปฐมวัยอยู่เสมอ การเล่นในโลกที่แท้จริงไม่ใช่เพียงโลกเสมือนในคอมพิวเตอร์ถือเป็นอาหารสมองที่

ทรงคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย การเล่นไม่เพียงแต่สร้างความสนุกสนานให้แก่เด็กแต่ยังมอบจินตนาการ และการฝึกฝนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการคิดขั้นสูงซึ่งจะพัฒนาขึ้นในช่วงปฐมวัย หากพ้นช่วงวัยนี้ไปแล้วมนุษย์จะไม่สามารถพัฒนาจินตนาการและการฝึกฝนได้ด้วยคุณภาพเดียวกับช่วงวัยนี้อีกต่อไป และจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ของมนุษย์อีกด้วย โทรทัศน์สร้างความเสียหายให้แก่พัฒนาการของเด็กปฐมวัยด้วยการนำภาพสำเร็จรูปมานำเสนอให้แก่เด็ก ทำให้เด็กขาดความสามารถในการเรียนรู้ที่จะสร้างโลกภายในที่เป็นรากฐานของการอุปมาอุปไมย การคิดเชิงเปรียบเทียบและการให้สัญลักษณ์ (Healy, 1999: 223; Pearce, 1984: 10)

สื่อเทคโนโลยีประเภทที่มีหน้าจอจำพวกโทรทัศน์ และคอมพิวเตอร์ที่ฉายภาพยนตร์ การ์ตูนหรือเกมต่างๆ เป็นการนำเสนอภาพจินตนาการที่สำเร็จรูป ยกตัวอย่างเช่นภาพยนตร์การ์ตูนยอดมนุษย์ที่กล่าวกันว่าส่งเสริมคุณธรรมที่ว่าในที่สุดธรรมะย่อมชนะอธรรมนั้น เป็นสื่อที่นำเอาจินตนาการของคนอื่นมายัดเยียดให้กับเด็ก ยอดมนุษย์ที่ต่อสู้แพ้สัตว์ประหลาดแล้วต้องร่วมมือกันแปลงร่างเป็นหุ่นยนต์ขอความช่วยเหลือ สัตว์ประหลาดที่น่าเกลียดน่ากลัวยิ่งสร้างยิ่งน่าเกลียดน่ากลัวขึ้นทุกวัน ยอดมนุษย์และสัตว์ประหลาดเหล่านั้นล้วนเป็นจินตนาการสำเร็จรูปจากผู้สร้าง เป็นภาพให้เห็นได้อย่างกระจ่างชัดจากผู้สร้างหนึ่งสร้างละครไซหรือไม่ว่าแล้วเด็กจะมีพื้นที่ใดให้ได้คิดจินตนาการอีกในเมื่อภาพเหล่านั้นชัดเจนเสียจนไม่มีส่วนที่เหลือให้จินตนาการต่อเลย ในทางตรงกันข้ามนิทานที่เล่าสดโดยผู้ใหญ่ใกล้ตัวไม่ว่าจะเป็นครูหรือผู้ปกครอง ถึงแม้ว่าบางเรื่องจะมีบทที่ผู้ชายต้องฟันหัวมังกรขาด หรือมีบทบรรยายถึงแม่มดร้ายน่าเกลียดน่ากลัว ภาพที่ปรากฏในจินตนาการของเด็ก ๆ ซึ่งเป็นภาพที่เขาได้ใช้สมองส่วนความคิดสร้างสรรค์ของเขาคิดขึ้นเองก็จะเป็นภาพความรุนแรงที่อยู่ในระดับที่เขาสามารถรับได้เท่านั้น เนื่องจาก

จินตนาการเป็นการสร้างสรรค์ภาพขึ้นมาภายในตัวบุคคลโดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยได้รับมาเป็นพื้นฐาน (Pearce, 1984: 1) การเล่นก็เช่นเดียวกันเด็กที่มีผ้าเพียงหนึ่งผืน หรือท่อนไม้แห้งเพียง 1 ท่อน เขาก็จะใช้สมมติของเขาทั้งหมดเฝ้าดูแล ดัดแปลงผ้าของเขาผืนนั้นให้เป็นผ้าคลุมไหล่ เป็นเปลนอน เป็นมงกุฎ เป็นชุดเจ้าหญิง เป็นสิ่งต่างๆ ได้อีกมากมาย ท่อนไม้ อาจะกลายเป็นแก้วน้ำ เป็นรถยนต์ เป็นภูเขาไฟ เป็นโคโนเสาร์ ซึ่งนอกจากเขาจะได้ใช้พลังแห่งความมุ่งมั่นในการทำงานแล้ว เขาก็ยังได้ฝึกฝนพลังแห่งจินตนาการอันเป็นพื้นฐานในการกระทำสิ่งต่างๆ ในอนาคตอีกด้วย

สื่อเทคโนโลยีขัดขวางการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก

Joseph Chilton Pearce (1993:154) นักการศึกษาและผู้เขียนตำราทางการศึกษาและพัฒนาการเด็กกล่าวไว้ว่า "ด้วยการเล่นที่เท่านั้นที่เด็กจะได้พัฒนาสติปัญญาขั้นสูงของมนุษยชาติ" หากแต่จากงานวิจัยพบว่าเด็กอายุระหว่าง 4 - 6 ปีที่ใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยิ่งมากเท่าใด ก็จะใช้เวลากับการอ่าน การเล่นกลางแจ้ง และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลงเท่านั้น (Rideout, Vandewater, and Wartella, 2003:7) การเล่นเกมผ่านสื่อที่ไม่มีรายละเอียดมากนักที่เปิดโอกาสให้เด็กสามารถใช้จินตนาการของตนต่อเติมเสริมแต่งให้เป็นสิ่งต่างๆ ได้ดังใจนั้น เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้แสดงจินตนาการและการนึกฝันอย่างเป็นรูปธรรมในการที่เด็ก ๆ จะสมมติสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง สมมติเรื่องราวต่าง ๆ ที่เขาได้คิดฝัน ที่ได้ประสบมาหรือผสมผสานประสบการณ์ต่างๆ เป็นภาพแห่งฝันที่ชัดเจน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับของเล่นและบรรยากาศประกอบการเล่นของเด็กด้วยที่จะต้องคอยส่งเสริมให้เด็กได้ใช้จินตนาการของเขาอย่างเต็มที่ และกระตุ้นให้เด็กได้เคลื่อนไหวเพื่อสร้างสรรค์ของเล่น หรือวิธีการเล่นที่แปลกใหม่ตามที่เขาได้จินตนาการไว้ให้เป็นรูปธรรมขึ้นมาแตกต่างจากการใช้คอมพิวเตอร์และสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ประเภทที่มีหน้าจอที่มักสะกดเด็กให้นั่งนิ่งและสนใจสิ่งที่เคลื่อนไหวไปมาในหน้าจอ

จากการศึกษาพบว่าเด็กที่นั่งดูจอตั้งใจดูโทรทัศน์ จ้องคอมพิวเตอร์ ตาไม่กระพริบ ได้นานนับชั่วโมงนั้นไม่ได้หมายความว่าเขาสนใจในสิ่งที่ดูอย่างมาก ชอบในสิ่งที่เห็นอย่างมาก หรือว่ามีสมาธิสามารถจดจ่ออยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่ฉายออกมาได้นาน ความจริงแล้วเด็กที่นั่งอยู่หน้าจอทั้งคอมพิวเตอร์ และโทรทัศน์ ไม่ได้มีสติกับสิ่งที่เขากำลังจ้องอยู่เลย ภาพในภาพยนตร์นั้น เป็นภาพนิ่งที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว จนก่อให้เกิดเป็นภาพติดตา เห็นไปเป็นการเคลื่อนไหว ส่วนโทรทัศน์ หรือคอมพิวเตอร์นั้น เป็นการส่งผ่านคลื่นความถี่สูงเพื่อก่อให้เกิดภาพ จะเห็นได้ว่า ทั้งหมดนี้เป็นภาพที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความเร็ว และเมื่อเด็กจ้องมองภาพเหล่านี้สายตาของเขาจะถูกกระตุ้นด้วยความเร็วสูง ส่งผ่านไปยังสมองที่ต้องตีความภาพเหล่านี้ด้วยความเร็วสูงเช่นเดียวกัน และเมื่อที่กสิ่งทุกอย่างต้องทำด้วยความรวดเร็วก็ยากที่จะก่อให้เกิดสติ หรือสมาธิ อย่างไรก็ตามการที่เด็กนั่งนิ่งหน้าโทรทัศน์ หรือคอมพิวเตอร์ได้นั้น เนื่องจากสมองและสายตาของเขาต้องทำงานหนัก ร่างกายจึงไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเป็นธรรมชาติ เด็กไม่อยู่ในฐานะที่จะมีปฏิกิริยาตอบโต้ได้ พลังทั้งหมดถูกดึงไปใช้ที่สมองและสายตาเพื่อเรียนรู้ภาษาและรูปแบบพฤติกรรมอย่างเป็นผู้ถูกกระทำอยู่ในโลกที่ไม่เป็นจริง ซึ่งในผู้ใหญ่จะสามารถเชื่อมโยงโลกของโทรทัศน์กับโลกของความ เป็นจริงด้วยจิตสำนึกและประสบการณ์ทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายขึ้น แต่ในวัยเด็กประสบการณ์จากโทรทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นความสับสนและการทำร้ายเด็ก ความเชื่อที่ว่าทำให้เด็กได้มีโอกาสเข้าถึงโทรทัศน์ วิดีโอเกม และเครื่องเล่นอิเล็กทรอนิกส์ที่ สลับซับซ้อนเป็นการเตรียมตัวอย่างดีในการเริ่มชีวิตนั้น ผิดไปอย่างมาก (วิศิษฐ์ วังวิญญู, 2546: 140)

การที่เด็กจ้อง กระโดด ใช้พลังกำลังอย่างมาก หลังจากการดูโทรทัศน์ หรือคอมพิวเตอร์ สิ่งเหล่านี้

แสดงให้เห็นว่าเขาพยายามจะระบายเอาสิ่งที่เก็บกดมานานออกมาจากตัว ด้วยพลังที่เหลือทั้งหมด โดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อมภายนอก แต่ผู้ใหญ่หลาย ๆ คนกลับมองว่าเด็กเหล่านี้แข็งแรง ยิ่งชน ยิ่งฉลาด เพราะได้ดูโทรทัศน์ ได้เล่นคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้การวิ่ง กระโดดเพื่อปลดปล่อยตนเองหลังจากดูโทรทัศน์นั้นเป็นการใช้พลังกำลังด้วยคุณภาพที่แตกต่างจากการเล่นอิสระซึ่งเด็กจะได้วิ่ง กระโดด หมุนตัว ปีนปาย ฝ่าสังเกตุ และเลียนแบบพฤติกรรมการทำงานของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการทำงานบ้าน หรือแม้กระทั่งการเลียนแบบการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใหญ่ การเล่นเหล่านี้จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้โลกแห่งความเป็นจริงและนำไปก่อร่างเป็นตัวตนที่มีความหมายต่อไปในอนาคต (Healy, 1999: 223-224)

จุดยืนของสื่อเทคโนโลยีสำหรับเด็กปฐมวัย

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กพัฒนาหรือไม่พัฒนาไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยี หรือสื่อธรรมชาติ แต่อยู่ที่ผู้นำสื่อต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ ซึ่งก็คือครูและบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบตัวเด็ก จำเป็นต้องรู้และเท่าทันผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสามารถใช้งานได้อย่างเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กเป็นรายบุคคล

ผลกระทบเชิงบวกและลบของสื่อเทคโนโลยี

จากการค้นคว้าในมุมมองของผู้ที่เห็นด้วยกับการใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในเด็กปฐมวัย และมุมมองของผู้ที่ไม่เห็นด้วยข้างต้นสามารถนำมาอภิปรายถึงผลกระทบเชิงบวกและลบของสื่อเทคโนโลยีที่มีต่อเด็กปฐมวัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
1. ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	1. ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพทางร่างกายและอารมณ์
2. ช่วยขยายโอกาสในการเรียนรู้	2. ก่อให้เกิดปัญหาการเข้าสังคมและการนับถือตนเอง
3. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้	3. ส่งผลต่อสมาธิและพัฒนาการตามวัยของเด็ก
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้	4. ไม่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้เชิงลึก
5. ช่วยประหยัดทรัพยากร และเวลา	5. ปิดกั้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
6. สามารถทำซ้ำย้ำทวนได้อย่างแม่นยำ	6. ขัดขวางการเล่นตามธรรมชาติของเด็ก
7. สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับได้อย่างรวดเร็ว	7. ควบคุมการเข้าถึงข้อมูลเชิงลบได้ยาก
8. สามารถบันทึกข้อมูลระหว่างการเรียนรู้ได้	8. สร้างค่านิยมเสพติดความสะดวกสบาย

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบของการใช้สื่อเทคโนโลยีแล้ว ผู้ที่นำสื่อเหล่านี้ไปใช้กับเด็กปฐมวัยจึงควรใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และพึงระวังโทษที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้งานอย่างไม่เหมาะสมด้วย

การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างพอดี

สื่อเทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถให้ประโยชน์มหาศาลหากใช้งานได้อย่าง

ถูกวิธี ในขณะที่เดียวกันก็สามารถก่อให้เกิดโทษได้อย่างรุนแรงหากไม่สามารถควบคุมการใช้งานได้อย่างพอดี ทั้งนี้คำว่าพอดีนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการตามวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กแต่ละคน โดยในการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นครูและผู้ปกครองต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ มีเวลานั่งดู นั่งเล่น และเลือกสรรสื่อต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ไม่ใช่ปล่อยให้เด็กใช้เวลาไปกับสื่อสมัยใหม่เหล่านี้ตามลำพัง รวมถึงควรมีการจำกัดเวลาและคัดกรองโปรแกรมที่เด็กจะเข้าถึง

จัดเวลาให้เด็กได้เล่นในโลกแห่งความเป็นจริงอย่างอิสระ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสที่เด็กจะได้สัมผัสกับธรรมชาติ สัมผัสกับความรัก ความอบอุ่นจากผู้คนรอบข้าง ได้ใช้จินตนาการผ่านของเล่นที่ไม่สำเร็จรูปพอ ๆ กับการใช้สื่อเทคโนโลยีที่จะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้แก่เด็กได้อย่าง สมดุล กลมกลืน เป็นธรรมชาติ มีจุดยืนที่มั่นคงของตนเองบนโลกที่ก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลา

การใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างพอดีกับพัฒนาการตามวัย พอดีกับความแตกต่างระหว่างบุคคล และพอดีกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะดังนี้ (เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ, 2551; The American Academy of Pediatrics, 2010; Plowman, and Stephen, 2005: 151-153)

1. ควรมีการจำกัดระยะเวลาการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี ไม่ควรใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เด็กอายุเด็กอายุ 2-5 ปี ไม่ควรใช้งานเกินวันละ 1 ชั่วโมง เด็กอายุ 6 ปี ขึ้นไปควรวางโปรแกรมในการใช้งานโดยให้ใช้ 1 ชั่วโมงในวันธรรมดา และ 2 ชั่วโมงสำหรับวันหยุด หากเด็กใช้งานติดกัน 2 ชั่วโมงในวันธรรมดาต้องงดใช้งานในวันถัดไป

2. ควรมีการจำกัดรายการ หรือโปรแกรมที่จะเข้าใช้งาน โดยศึกษาตามเกณฑ์รายการที่แสดงไว้ และเปรียบเทียบกับกรอบการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

3. ผู้ใหญ่ควรมีส่วนร่วมในการใช้งานโดยเฝ้าสังเกตอย่างมีส่วนร่วม แนะนำวิธีการใช้งานช่วยเหลือ สร้างทางเลือก สาธิต ให้ข้อเสนอแนะในการใช้งานสื่ออย่างเหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล

4. ควรให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง และเล่นอย่างอิสระในสัดส่วนที่มากกว่าการใช้งานสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. ผู้ใหญ่ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้งานสื่อเทคโนโลยี

บทสรุป

ในอนาคตเทคโนโลยีจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนปฐมวัยส่วนใหญ่ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องมั่นใจว่าครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับการฝึกฝนอย่างเต็มที่และได้รับการสนับสนุนอย่างดี รวมไปถึงโปรแกรมและเว็บไซต์ที่ใช้จะต้องเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ไม่มีเรื่องราวที่ไม่เหมาะสม เช่น ความรุนแรง การเหยียดเพศ เหยียดผิว แบ่งชนชั้น ความลำเอียง การต่อต้านผู้ที่มีความต้องการพิเศษ และเคารพในความแตกต่างทางศาสนา นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของโรงเรียน โดยไม่ละทิ้งหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมตามความเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น ได้ใช้ชีวิตในลักษณะอื่นอย่างสมดุล และใช้เทคโนโลยีในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่าง และรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Wardle, 2008:2)

ทั้งนี้พึงระลึกไว้ว่าการใช้สื่อเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และสื่อเชิงโต้ตอบ (Interactive Media) เป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็กโดยครูต้องนำมาใช้อย่างมีจุดหมายภายใต้กรอบการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย (Developmentally Appropriate Practice: DAP) ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามวัย ความรู้เกี่ยวกับจุดแข็ง ความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ที่ทำให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกับอายุ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบททางสังคมวัฒนธรรม เพื่อสนับสนุนจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (National Associate for the Education of Young Children,

2012:5) โดยพึงระลึกไว้เสมอว่าเด็กต้องได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้านอย่างสมดุล สื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ ไม่ต่างจากทางเลือกในการใช้สื่อประเภทอื่น ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- เครือข่ายครอบครัวเฝ้าระวังและสร้างสรรค์สื่อ. (2551). **ดูได้ดูดี คู่มือสามัญประจำบ้าน**. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพลส.
- ดุษดี แจ่มทิม. (2552). **การศึกษารูปแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่แตกต่างกันเรื่องสัญญาณไฟจราจรสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาปฐมวัย ชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนย่อแซฟอุปถัมภ์**. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทอมสัน, จอห์น บี. (2546). **เด็กตามธรรมชาติ**. แปลโดย วิศิษฐ์ วัจวิญญู. กรุงเทพฯ: สอนเงินมีมา.
- นนทชนนภพ ปาลินทร. (2559). **สมอง: สิ่งมหัศจรรย์ในร่างกายมนุษย์**. เข้าถึงเมื่อ 21 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.e-child-edu.com/youthcenter/downloads/content/brain-wonders-in-the-human-body.pdf>
- พร พันธุ์โอสถ. (2559). **ความคิดเห็นของ นพ.พรพันธุ์โอสถ เกี่ยวกับเทคโนโลยีกับการศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 19 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.panyotai.com/Articles/Technology%20&%20education.htm>
- ยุภาวดี พันธัง. (2556). **การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเส้นสีแสงเงาวิชาศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559ก). **ใช้แท็บเล็ตนาน เสี่ยงอันตรายต่อสายตา**. เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/30919-ใช้แท็บเล็ตนาน เสี่ยงอันตรายต่อสายตา.html>
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559ข). **อย่าปล่อยให้ 3 ขวบ เล่นสมาร์ตโฟน**. เข้าถึงเมื่อ 5 พฤษภาคม 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/31392-อย่าปล่อยให้ 3 ขวบ เล่นสมาร์ตโฟน.html>
- American Academy of Pediatrics, The. (2010). **Limit Television**. Accessed May 25, 2016. Available from <https://www.aap.org/en-us/about-the-aap/aap-press-room/aap-press-room-media-center/Pages/Limit-Television-60-Second.aspx?nfstatus=401&nftoken=00000000-0000-0000-0000-000000000000&nftatusdescription=ERROR%3a+No+local+token>
- Beschomer, B. and Hutchison, A. (2013). "iPads as a literacy teaching tool in early childhood". **International journal of education in mathematics, science and technology**, 1(1), 16-24.
- Borrelli, L. (2015). **Human attention span shortens to 8 seconds due to digital technology: 3 ways to stay focused**. Accessed May 21, 2016. Available from <http://www.medicaldaily.com/human-attention-span-shortens-8-seconds-due-digital-technology-3-ways-stay-focused-333474>
- Chalvert, S. L. and Wartella, E. A. (2014). "Children and electronic media." In **Social contexts of child development**. Edit by Elizabeth T. Gershoff, Rashmita S. Mistry, and Danielle A. Crosby. New York: Oxford university press.

- Clements, D. H. and Sarama, J. (2002). "The role of technology in early childhood learning". *Teaching children mathematics*. 8(6): 340-343.
- Couse, L. J. and Chen, D. W. (2010). "A tablet computer for young children? Exploring its viability for early childhood education". *Journal of research on technology in education*, 43 (1): 75-98.
- Healy, J. M. (1999). *Failure to connect: How computers affect our children's minds – and what we can do about it*. New York: Touchstone.
- Hinkley, T. and others. (2014). *Early childhood electronic media use as a predictor of poorer well-being: A prospective cohort study*. Accessed May 13, 2016. Available from <http://archpedi.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=1844044>
- National associate for the education of young children. (2012). *Technology and Interactive Media as Tools in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8*. Accessed May 22, 2016. Available from http://www.naeyc.org/files/naeyc/PS_technology_WEB.pdf
- National associate for the education of young children. (2016). *Technology Tools and Interactive Media*. Accessed May 22, 2016. Available from <https://www.naeyc.org/content/technology-and-young-children/preschoolers-and-kindergartners>
- Parette, H. P., Quesenberry, A. C., and Blum, C. (2010) "Missing the boat with technology usage in early childhood settings: A 21st century view of developmentally appropriate practice". *Early childhood education journal*, 37 (5): 335-343.
- Pearce, J. C. (1984). *Imagination & Play*. Accessed May 22, 2016. Available from https://ttfuture.org/files/2/members/sym_jcp_play.pdf
- Pearce, J. C. (1993). *Evolution's end: Claiming the potential of our intelligence*. San Francisco: Harper.
- Pearce, J. C. (2016). *Computer screens & brain development*. Accessed May 20, 2016. Available from <https://ttfuture.org/academy/media-insight/essential-joseph-chilton-pearce-58>
- Plowman, L. and Stephen, C. (2005). "Children, play, and computers in pre-school education". *British journal of educational technology*. 36(2):145-157.
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A., and Wartella, E. A. (2003). *Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers and preschoolers*. Accessed May 22, 2016. Available from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED482302.pdf>
- Wardle, F. (2008) *The role of technology in early childhood programs*. Accessed May 20, 2016. Available from http://www.earlychildhoodnews.com/earlychildhood/article_view.aspx?ArticleID=302

ศูนย์การเรียนรู้ คุณค่าแห่งการพัฒนาเด็กปฐมวัย Learning Center : Value of Developing Young Children

ธิดาพร คมสัน*

ธนาภา สงค์สมบัติ**

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยเพื่อการก้าวสู่สังคมแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีที่หลากหลายสามารถตอบสนองความต้องการและศักยภาพของเด็กแต่ละคนได้อย่างสมดุล ศูนย์การเรียนรู้เป็นวิธีการสอนรูปแบบหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยซึ่งเด็กสามารถเลือกและตัดสินใจเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้ / เด็กปฐมวัย

Learning Center is a teaching method, which provides various activities to meet individual young children needs. Learning Center aims to promote their development and potential according to their age during the time of an educational change. Moreover, young children will be ready for the 21st Century-the period that focuses on young children's development and the 21st Century skills.

Keywords : Learning Center / Young Children

บทนำ

ธรรมชาติของมนุษย์อย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งหมายถึงแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งภายในและภายนอก ดังพิจารณาได้จากรูปร่างลักษณะของหน้าตา คิ้ว คาง จมูก ผิวพรรณ ซึ่งเป็นลักษณะภายนอกที่สังเกตเห็นได้ สำหรับลักษณะภายในที่แตกต่างกัน คือ ด้านความคิด ความรู้สึก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำตัว ดังนั้นความคาดหวังให้คนนั้นเหมือนคนนี้จึงเป็นไปได้ (ลักษณะ สรวิวัฒน์ 2557:77) แต่การพัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพตามความสามารถของตานั้นสามารถทำได้ ซึ่งการ

พัฒนามนุษย์ให้มีศักยภาพนั้น ช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดคือ ช่วงปฐมวัย (อายุแรกเกิดถึง 6 ปี) เด็กวัยนี้มีพัฒนาการทั้งภายในและภายนอกเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ภายนอกคือการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนที่สุดคือด้านร่างกาย เด็กจะมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งศีรษะ แขน ขา และลำตัว และที่สำคัญคือสมองของเด็กวัยนี้มีมีการเจริญเติบโตสูงสุด ส่วนภายในคือ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และด้านสังคม เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านความคิด การใช้ชีวิต ตลอดจนการเข้าสังคม ดังนั้นการพัฒนาเด็กอย่างมี

* อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ประจำหลักสูตร ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คุณภาพและเต็มศักยภาพในช่วงปฐมวัยถือเป็นช่วงเวลาของนี้ นับเป็นช่วงเวลาที่ได้มีการพัฒนาสูงสุดหากเลยช่วงเวลานี้ การพัฒนาอาจเป็นไปอย่างยากลำบาก

เด็กดี เด็กเก่ง เด็กมีสุข นั้นเป็นลักษณะของเด็กไทยที่ชาติต้องการ เมื่อเติบโตเป็นเยาวชนไทยคนไทยก็จะเติบโตด้วยความเป็นคนเก่งคิด เก่งงาน เก่งคน เก่งเรียน อันเป็นกำลังของชาติ ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมทั้งสิ่งแวดล้อมบริบทรอบตัว เป็นยุคที่ต้องสามารถสร้างเด็กไทยให้ยืนอยู่ในเวทีบ้านเราและเวทีโลกได้อย่างมีความสุข และอยู่รอดปลอดภัยกับภัยธรรมชาติและอุบัติภัยต่าง ๆ ได้ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข 2558:1)

การก้าวเข้าสู่ในศตวรรษที่ 21 ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลง แต่เราจะทำอย่างไรให้การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตในอนาคตของเด็ก หนึ่งในสิ่งที่เราสามารถทำได้ คือ การส่งเสริมให้เด็กใช้ศักยภาพที่ตนเองมีให้เต็มกำลังความสามารถ โดยที่ผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กเป็นกำลังเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ดีที่สุด

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มีความเจริญก้าวหน้าเพื่อตอบสนองกับองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น เช่น แนวคิดการสอน แบบมอนเตสซอริ (Montessori) การสอนแบบโครงการ (Project Approach) และการสอนตามแนวคิดเรคจิโอ เอมมีเรีย เป็นต้น (อัญญมณี บุญชื่อ 2551:25-26) แต่สำหรับการจัดกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถตอบโจทย์ในการพัฒนาให้กับเด็กปฐมวัยได้ก็คือ การใช้วิธีสอนที่เรียกว่า “ศูนย์การเรียนรู้” เนื่องจากเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถสนองตอบต่อศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนรู้ได้ตามความถนัดและความสนใจ

ความหมายและวิธีการสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ เป็นหนึ่งในวิธีสอน ด้วยเหตุที่ว่า วิธีสอน คือวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการสอนผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือขั้นตอนที่ผู้สอนดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามองค์ประกอบและขั้นตอนสำคัญอันเป็นลักษณะที่เฉพาะหรือลักษณะเด่นที่ขาดไม่ได้ของวิธีนั้น ๆ วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ คือกระบวนการในการสอนให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลาย ๆ อย่างประสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ปกติศูนย์การเรียนรู้จะมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาสาระเบ็ดเสร็จในตัวเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียนกันเข้าศูนย์ต่าง ๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (ทิตินา เขมมณี 2558:374) ศูนย์การเรียนรู้นับเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในการเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้ตามความสนใจและความต้องการของเด็กแต่ละคน

การวางแผนกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

การจัดกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัยนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีการวางแผน และการเตรียมการในหลายด้านในการวางแผนจัดศูนย์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องคำนึงถึงปรัชญาและรูปแบบการสอนของตนเอง ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน ว่าต้องการให้ศูนย์การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นอย่างไร การจัดทำศูนย์การเรียนรู้ต้องคิดและวางแผนให้รอบคอบ(ฮอลลิแมน, ลินดา 2555:10)

เทคนิคและข้อเสนอแนะ ในการใช้วิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ 1) ผู้สอนจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมชุดการเรียนการสอนให้พร้อม 2) ผู้สอนจะนำเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาจัดแบ่งออกเป็นหน่วยหรือเรื่องสำหรับศูนย์แต่ละศูนย์ และกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองการดำเนินการเรียนการสอน 3) เริ่มต้นครูจำเป็นต้องชี้แจงและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการเรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่ยังไม่เคยได้เรียนรู้โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้มาก่อน 4) หลังจากที่แน่ใจว่า ผู้เรียนเข้าใจและพร้อมแล้ว จึงให้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ปรากฏอยู่ในบัตรคำสั่ง โดยหมุนเวียนกันเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่จนครบทุกศูนย์ และ 5) ทำแบบสอบถามประเมินผลการเรียนรู้ของตน ผู้สอนทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการ

ประเมินผลแบบอิงเกณฑ์ และมักใช้วิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย (ทิสนา แซมมณี 2558:375-376) นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้และเป็นหัวใจสำคัญของการจัดศูนย์การเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัย คือ ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอน ซึ่งแผนการสอนนั้น อาจจะมีรูปแบบในการเขียนที่ไม่เหมือนกัน แต่ควรจะมีรายละเอียดเบื้องต้น ที่ระบุให้รู้ว่า ศูนย์นี้ทำอะไร (ชื่อศูนย์) เด็กได้รับประโยชน์อะไร (จุดประสงค์) เด็กต้องทำอะไรบ้าง (ขั้นตอนการดำเนินการ) ผู้สอนต้องเตรียมอะไรให้เด็กบ้าง (สื่อ / อุปกรณ์) และจะรู้ได้อย่างไรว่าเด็กได้เรียนรู้จากการเข้าศูนย์ (การวัดและประเมินผล) จากที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นเพียงตัวอย่างรายละเอียดที่อาจจะระบุไว้ในแผนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้ได้นำเสนอตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ที่ได้ระบุรายละเอียดของการจัดกิจกรรมไว้ โดยแผนนี้สำหรับระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผู้สอนจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ในหน่วย “ดอกไม้แสนสวย” ดังตารางที่ 1

ตารางภาพที่ 1 ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 (4-5 ปี)
หน่วย "ดอกไม้แสนสวย"

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินการ	สื่อ / อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	1. นับจำนวนดอกไม้ได้อย่างถูกต้อง 2. เปรียบเทียบจำนวนได้อย่างถูกต้อง	1. นักเรียนสังเกตภาพดอกไม้บนป้ายนิเทศ "สวนดอกไม้" ที่คุณครูเตรียมไว้ให้ จากนั้นให้นักเรียนนับจำนวนดอกไม้แต่ละสีบนป้ายนิเทศ 2. นักเรียนนำใบงาน "สวนดอกไม้" จากตะกร้าที่เตรียมไว้ให้มาเขียนเลขที่ของตนเอง 3. นักเรียนระบายสีดอกไม้ และระบุจำนวนที่นับได้ของดอกไม้แต่ละสี ตามจำนวนนับได้จากป้ายนิเทศ จากนั้นให้นักเรียนวงกลมล้อมรอบดอกไม้ที่มีจำนวนมากที่สุด ลงในใบงาน 4. นักเรียนเก็บอุปกรณ์ซ้ำที่ นำใบงานไปไว้ในตะกร้าส่งงานและหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ใส่ในกระบะเฝ้า	1. ป้ายนิเทศ "สวนดอกไม้" 2. ใบงาน "สวนดอกไม้" 3. สีไม้ 4. ดินสอ 5. ยางลบ 6. ตะกร้าใส่ใบงาน	การตรวจเช็คความถูกต้องของใบงาน
น้ำดอกไม้ มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)	1. อธิบายการเปลี่ยนสีของน้ำได้ 2. แสดงความรู้จากสิ่งที่มีได้	1. คุณครูนำดอกไม้ขยี้ขยี้มาให้เด็กสังเกต 2. คุณครูเตรียมน้ำดอกไม้ขยี้ และนำมาวางมาให้เด็กสังเกต 3. คุณครูเตรียมน้ำป้ายนิเทศ "น้ำแสนสวย" โดยระบุน้ำดอกไม้ขยี้จากดอกไม้ขยี้ขึ้น ขั้นตอนการผสมระหว่างน้ำดอกไม้ขยี้และน้ำมะนาว และการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากการผสมระหว่างน้ำดอกไม้ขยี้และน้ำมะนาว 4. นักเรียนนำน้ำดอกไม้ขยี้ และน้ำมะนาวที่คุณครูเตรียมไว้ให้มาผสมกัน จากนั้นให้สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	1. ดอกไม้ขยี้ 2. ป้ายนิเทศ "น้ำดอกไม้ขยี้มหัศจรรย์" 3. น้ำดอกไม้ขยี้ 4. น้ำมะนาว 5. แก้วขนาดเล็ก 6. สติ๊กเกอร์ลิตซ์	1. การตรวจเช็คความถูกต้องจากคำตอบบนป้ายคำตอบ 2. การแสดงความรู้จากกิจกรรม จากการร่วมกิจกรรม จากการแสดงความ คิดเห็นบนป้ายแสดง

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินงาน	สื่อ / อุปกรณ์	การจัดและประเมินผล
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	1. เรียกชื่อดอกไม้ได้อย่างถูกต้อง 2. เติมพยัญชนะได้อย่างถูกต้อง	5. นักเรียนระบุคำตอบการเปลี่ยนแปลงของสีที่เกิดขึ้นจากการผสมระหว่างน้ำดอกไม้ชุน และน้ำมะนาว โดยนำสีดอกเกสรเหลืองของตนเองไปติดบนป้ายคำตอบที่คุณครูเตรียมไว้ให้ 6. นักเรียนชิมน้ำที่ได้จากการผสมของน้ำดอกไม้ชุนและน้ำมะนาว จากนั้นให้นักเรียนนำสีดอกเกสรเหลืองของตนเองไปติดบนป้ายการแสดงความรู้สึก (ชดบ/หน้ายิ้ม ไม่ชดบ/หน้าบึ้ง) ที่คุณครูเตรียมไว้ให้กับอุปกรณ์ห้าที่และหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	7. ป้ายคำตอบ 8. ป้ายการแสดงความรู้สึก	การวัดและประเมินผล ความรู้อีก
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	1. เรียกชื่อดอกไม้ได้อย่างถูกต้อง 2. เติมพยัญชนะได้อย่างถูกต้อง	1. นักเรียนสังเกตแจกันดอกไม้สดที่คุณครูนำมาวางไว้บนโต๊ะ 2. คุณครูเตรียมคอมพิวเตอร์ไว้ให้นักเรียน โดยให้นักเรียนคลิกที่รูปดอกไม้แล้วจะมีเสียงพูดชื่อดอกไม้ดังออกมา 3. นักเรียนออกเสียงชื่อดอกไม้แต่ละชนิด ตามชื่อดอกไม้ที่ได้ยินในคอมพิวเตอร์ 4. นักเรียนนำไปงาน "ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก" จากกระดาษที่เตรียมไว้ให้มาเขียนเลขที่ของตนเอง 5. นักเรียนเติมพยัญชนะตัวแรกของชื่อดอกไม้ที่เห็นในแจกัน โดยระบุพยัญชนะให้ตรงกับภาพที่ระบุไว้ จากนั้นให้ระบายสีดอกไม้ในงาน 6. นักเรียนเก็บอุปกรณ์ห้าที่ นำไปงานไปไว้ในตะกร้าส่งงานและหยิบสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	1. แจกันดอกไม้สด 2. ซีดีรูปและเสียงชื่อดอกไม้ 3. คอมพิวเตอร์ 4. ใบงาน "ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก" 5. ดินสอ 6. ยางลบ 7. สีไม้ 8. ตะกร้าใส่ใบงาน	การตรวจตอบความถูกต้องของใบงาน

ชื่อศูนย์	จุดประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินการ	สื่อ / อุปกรณ์	การวัดและประเมินผล
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)	1. จัดสวนดอกไม้จำลองได้ 2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ 3. แสดงความรู้สึกต่อผลงานของตนเองได้	1. นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4-5 คน 2. นักเรียนนำอุปกรณ์ที่คุ้นเคยมาให้มาให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มดู และร่วมกันวางแผนการจัดสวนดอกไม้จำลอง 3. นักเรียนลงมือจัดสวนดอกไม้จำลอง 4. นักเรียนนำผลงานการจัดสวนดอกไม้จำลองที่เสร็จเรียบร้อยแล้วไปตั้งไว้ในที่ที่คุ้นเคยเตรียมไว้ให้ จากนั้นให้นักเรียนนำสติ๊กเกอร์ติดที่ของตนเองไปติดบนป้ายการแสดงความรู้สึก (ชอบ/หน้ายิ้ม ไม่ชอบ/หน้าบึ้ง) ที่คุณครูเตรียมไว้ให้เก็บอุปกรณ์เข้าที่และหิยับสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	1. อุปกรณ์การจัดสวนดอกไม้จำลอง เช่น ดอกไม้พลาสติก ก้อนหิน หน้ำพลาสติก เป็นต้น 2. สติ๊กเกอร์ติดที่ 3. ป้ายการแสดงความรู้สึก	1. การตรวจผลงานการจัดสวนดอกไม้จำลอง 2. การแสดงความรู้สึกจากการร่วมกิจกรรมจากการแสดงความคิดเห็นบนป้ายแสดงความรู้สึก
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	1. ใช้เครื่องเคาะจังหวะประกอบเพลงและการเคลื่อนไหวได้ 2. เคลื่อนไหวตามจังหวะเพลงได้ 3. ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นได้	1. คุณครูเปิดเพลงให้นักเรียนฟัง 2. นักเรียนเลือกเครื่องเคาะจังหวะที่ตนเองสนใจ 1 ชิ้น แล้วนำมาเคาะจังหวะประกอบในการร้องเพลงและเคลื่อนไหวประกอบเพลง 3. นักเรียนเก็บอุปกรณ์เข้าที่และหิยับสัญลักษณ์ศูนย์ได้ในกระเป๋	1. ซีดีเพลง 2. เครื่องคอมพิวเตอร์ 3. เครื่องเคาะจังหวะ เช่น แทมบูรีน ลูกแซ็ก เป็นต้น	การตรวจตอบการเข้าร่วมกิจกรรม

ความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้ อาจมีมากกว่าแผนการจัดศูนย์การเรียนรู้ที่ได้แสดงตัวอย่างไว้ข้างต้น โดยผู้สอนสามารถจัดศูนย์ได้ในลักษณะดังต่อไปนี้ ศูนย์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ บล็อกเพื่อให้เด็กได้สร้าง ศูนย์เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์เพื่อให้เด็กได้สังเกต ศูนย์เกี่ยวข้องกับการแสดงเพื่อให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติ ศูนย์เกี่ยวข้องกับการหนังสือเพื่อให้เด็กได้อ่าน ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเขียนเพื่อให้เด็กได้รู้จักการใช้ดินสอ ใช้กระดาษ ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเพื่อให้เด็กฝึกความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ได้รู้จักการแข่งขัน ได้มีทักษะการคิดและการแก้ปัญหา ศูนย์เกี่ยวข้องกับดนตรีและการเคลื่อนไหว ศูนย์เกี่ยวข้องกับการน้ำและทราย ศูนย์เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้สังคม ศูนย์เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลางแจ้ง และศูนย์เกี่ยวข้องกับการช่างไม้เพื่อให้เด็กฝึกกล้ามเนื้อเล็กและความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา (Work, Betty, Ed. 2002: 32) เมื่อได้ทราบถึงความหลากหลายของศูนย์การเรียนรู้ แล้ว สิ่งหนึ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือกิจกรรมในแต่ละศูนย์ สิ่งสำคัญที่ผู้สอนจะลืมไม่ได้คือ กิจกรรมในศูนย์ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายไม่ใช่งานที่วุ่นวาย กิจกรรมควรเหมาะกับพัฒนาการของเด็ก กิจกรรมควรมีหลายระดับ ที่จะตอบสนองความต้องการและความสามารถที่หลากหลายของเด็กในห้องได้ และกิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้ลงมือทำและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ (ฮอลลิแมน, ลินดา 2555:13)สำหรับจำนวนของศูนย์ว่าควรมีเท่าไร ทั้งนี้ควรจะต้องขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นวัยของผู้เรียน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ พื้นที่ของห้องเรียน และความพร้อมของผู้สอน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาในการจัดศูนย์การเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดต้องมีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก สามารถสนองต่อความต้องการและความสนใจของเด็กแต่ละบุคคล ตลอดจนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่

การประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้

การประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนว่ากิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถทำให้ผู้สอนประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี โดยสามารถนำเสนอออกมาได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยวิเคราะห์ตามพัฒนาการ 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม นอกจากนี้แล้วยังสามารถวิเคราะห์การส่งเสริมเชาว์ปัญญา ตามทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) อันประกอบด้วย Interpersonal (ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น) Intrapersonal (ด้านการเข้าใจตนเอง) Logical-Mathematical (ด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ-คณิตศาสตร์) Naturalist (ด้านการเข้าใจธรรมชาติ) Spatial (ด้านมิติสัมพันธ์) Bodily-Kinesthetic (ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว) Linguistic (ด้านภาษา) Musical (ด้านดนตรี) (Harvard Graduate School of Education 2015) และวิเคราะห์กิจกรรมตามทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช 2555: 19) ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C อันได้แก่ 3R คือ Reading (อ่านออก) (W)Riting (เขียนได้) (A)Rithmetics (คิดเลขเป็น) และ 7C คือ

Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)

Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)

Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)

Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)

Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)

Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) 3 และ 4 ดังนี้
โดยได้นำเสนอไว้ในรูปแบบของตารางที่ 2, 3 และ 4 ดังนี้
Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

พัฒนาการ ชื่อศูนย์	ด้านร่างกาย	ด้านสติปัญญา	ด้านอารมณ์	ด้านสังคม
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการเขียนตัวเลขและระบายสี)	(การนับจำนวน และการเปรียบเทียบจำนวน)		
น้ำดอกไม้มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)		(การเปลี่ยนสีของน้ำ)	(การแสดงความรู้สึกจากสิ่งที่ชิม)	
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการเขียนพยัญชนะ)	(การเรียกชื่อดอกไม้ และการเติมพยัญชนะตัวหน้าของชื่อดอกไม้)		
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)	(การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กในการจัดสวนดอกไม้จำลอง)		(การแสดงความรู้สึกต่อผลงานของตนเอง)	(การทำงานร่วมกับผู้อื่น)
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	(การใช้เครื่องเคาะจังหวะ และการเคลื่อนไหวตามจังหวะเพลง)	(การร้องเพลง)	(การแสดงความรู้สึกในขณะที่ร่วมกิจกรรม)	(การร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การส่งเสริมเชาว์ปัญญา ตามทฤษฎีพหุปัญญา
กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

เชาว์ปัญญา ชื่อศูนย์	Interpersonal (ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น)	Intrapersonal (ด้านการเข้าใจตนเอง)	Logical-Mathematical (ด้านการรู้เหตุผลเชิงตรรกะ-คณิตศาสตร์)	Naturalist (ด้านการเข้าใจธรรมชาติ)	Spatial (ด้านมิติสัมพันธ์)	Bodily-Kinesthetic (ด้านร่างกาย-การเคลื่อนไหว)	Linguistic (ด้านภาษา)	Musical (ด้านดนตรี)
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)			✓		✓	✓		
น้ำดอกไม้มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)		✓	✓	✓				
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)				✓		✓	✓	
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)	✓	✓			✓			
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)	✓	✓				✓	✓	✓

ตารางที่ 4 กราฟวิเคราะห์กิจกรรมตามทักษะในศตวรรษที่ 21
ศูนย์การเรียนรู้ หน่วย “ดอกไม้แสนสวย”

ทักษะในศตวรรษที่ 21	Reading (อ่านออก)	(W)Riting (เขียนได้)	(A)Rithmetics (คิดเลขเป็น)	Critical Thinking and Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา)	Creativity and Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม)	Cross-cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจความต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์)	Collaboration, Teamwork and Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ)	Communications, Information, and Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ)	Computing and ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร)	Career and Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)
สวนดอกไม้ (คณิตศาสตร์)	✓	✓	✓	✓						
น้ำดอกไม้มหัศจรรย์ (วิทยาศาสตร์)	✓			✓						✓
ดอกไม้ที่ฉันรู้จัก (ภาษา)	✓	✓				✓		✓	✓	
ดอกไม้งามกลางสวน (ศิลปะ)			✓		✓		✓			✓
ร้องเล่นเต้นระบำ (ดนตรี)					✓	✓	✓	✓	✓	

จากแนวทางการประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ดังกล่าว สามารถพิจารณาได้ว่ากิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างหลากหลาย และชัดเจน นอกจากนี้แล้วอารี สัมฤทธิ์ (2554:85) ได้กล่าวถึง ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเรียนของสมอง ครูจะต้องนำไปพิจารณาสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการประเมินกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดห้องเรียน สิ่งแวดล้อมในห้องเรียนอย่างไร ที่จะเอื้อต่อการพัฒนาสมอง
2. จัดทำแผนการสอนอย่างไรที่จะส่งเสริมให้
2.1 นักเรียนที่มีวิธีการเรียนรู้ต่างกัน ได้เรียนรู้ตามแบบที่ตนถนัดได้อย่างไร
- 2.2 จะสร้างความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียนได้อย่างไร
- 2.3 จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม ปรึกษาหารือกันได้อย่างไร
- 2.4 ครูจะสามารถพบนักเรียน และประเมินความก้าวหน้า หรือปัญหาการเรียนของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างไร
- 2.5 ครูจะใช้วิธีการสอนอย่างไรบ้าง ที่จะทำให้นักเรียนได้เรียนจากการกระทำ จากการเคลื่อนไหว จากประสาทสัมผัสหลายด้าน จากการใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนการฝึกจินตนาการการคิดแบบต่าง ๆ เมื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของสมองดังกล่าว มาพิจารณาตามกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ จะเห็นได้ว่า กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้สามารถเป็นหนึ่งทางเลือกที่ช่วยผู้สอนในการส่งเสริมการเรียนของสมอง เช่น ในส่วนของการจัดทำแผนการสอน กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้มีการจัดศูนย์ที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนได้เรียนจากการกระทำ จากการเคลื่อนไหว จากประสาทสัมผัสหลายด้าน จากการใช้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนการฝึกจินตนาการการคิดแบบต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในทุกด้านและยังเป็นการส่งเสริมความสามารถให้ผู้เรียนมีศักยภาพตามวัย

ข้อดีและข้อจำกัดของศูนย์การเรียนรู้

การจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ นั้นวัตถุประสงค์หลักของผู้สอนคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ส่งเสริมพัฒนาการ และส่งเสริมศักยภาพตามวัย แต่ในการจัดศูนย์การเรียนนั้นอาจต้องมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ไม่ได้มีเพียงผู้เรียน และผู้สอนเพียงเท่านั้น ดังนั้นการจัดศูนย์การเรียนรู้ก็จะมีข้อดี และข้อจำกัดที่อาจจะมีผลต่อการตัดสินใจของผู้สอนดังแนวคิดเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของวิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ (ทิตนา เขมมณี 2558:377)

ข้อดีคือ

1. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้
3. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ทันทีที่เรียนจบ
4. เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มย่อยได้

ข้อจำกัดคือ

1. เป็นวิธีสอนที่ผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมการมาก กล่าวคือ ต้องจัดเตรียมชุดการเรียนการสอน จัดวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ให้พร้อมก่อนสอน
2. เป็นวิธีสอนที่ต้องใช้สื่อ และวัสดุต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งงบประมาณมาก

จากที่กล่าวมาของวิธีสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้แล้ว ผู้สอนอาจจะศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมประกอบการพิจารณาเลือกแนวทางในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของตน ทั้งนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดศูนย์การเรียนรู้ และตัวอย่างแผนรวมถึงตัวอย่างตารางวิเคราะห์ อาจจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ผู้สอนเห็นถึงแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนเหนือสิ่งอื่นใด การพิจารณาจะเลือกแนวทางในการจัดกิจกรรมแบบใด ควรจะคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

บทสรุป

การศึกษาในปัจจุบันกำลังปรับเปลี่ยนเป็นการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่เกิดขึ้น ห้องเรียนสำหรับการศึกษาในยุคนี้จำเป็นต้องมีความแตกต่างจากห้องเรียนในอดีต ห้องเรียนยุคนี้ควรต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ชีวิตจริง คิดสร้างสรรค์ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นโค้ช เสรีภาพทางการเรียนสูง เชื้อใจกัน เรียนรู้ร่วมกัน จูงใจสูง ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ คำนึงถึงความหลากหลายของนักเรียน (วิโรจน์ สารรัตนะ 2556:105-106) ดังนั้นศูนย์การเรียนรู้ นับเป็นวิธีการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามสภาวะของการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าแห่งโลกการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ทิสนา แซมมณี. (2558). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพยาร์ ยินดีสุข. (2558). **การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2557). **จิตวิทยาสำหรับครู**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2559. จาก http://www.noppawan.sskru.ac.th/data/learn_c21.pdf

- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2556) **กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่ศนะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). **คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช ๒๕๔๖ (สำหรับเด็กอายุ ๓-๕ ปี)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อัญญมณี บุญชื้อ. (2551). **รวมนวัตกรรมทฤษฎีการศึกษาปฐมวัยสู่การประยุกต์ใช้ในห้องเรียน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สวราเด็ก.
- อารี สัณหฉวี. (2554). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของสมองสำหรับพ่อแม่ ครู และผู้บริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ฮอลลิแมน, ลินดา. (2555). **แนวทางการจัดศูนย์การเรียนรู้ปฐมวัย**. แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี. กรุงเทพฯ : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- Harvard Graduate School of Education. (2015). **Mulipleintelligences:Challenging the standard view of intelligence**. [Online]. Retrieved May26, 2016. from<http://www.pz.harrard.edu/projects/muliple-intelligences>
- Work, Betty, Ed. (2002). **Learning through the Eyes of a Child: A Guid to Best Teaching Practices in Early Education**. [Online]. Retrieved May20, 2016. from<http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED472193.pdf>

การสอนประวัติศาสตร์ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ

Teaching History for Enhancing Critical Thinking Skill

เพ็ญพจน พ่วงแพ *

ศศิพัชร จำปา **

บทคัดย่อ

การสอนประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นผลในสังคมมนุษย์รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ โดยรู้จักนำเอาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันแล้วทำการวิเคราะห์เหตุที่มาก และผลที่เกิดเพื่อนำไปสู่การวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับอนาคตต่อไปรวมทั้งสามารถนำความรู้ และทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างกลมกลืน ผู้สอนจำเป็นต้องมีเทคนิคการสอน และจัดกิจกรรมที่หลากหลายปรับเปลี่ยนไปตามเนื้อหาสาระ เพื่อฝึกทักษะการคิดในรูปแบบต่างๆ เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้มีปัญญา พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์ที่โลก มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสารสนเทศ บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอ กระบวนการแนวคิด แนวการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

Historical teaching for enhancing critical thinking skill, for reasonable understanding of learner to critical thinking in nowadays, for reasonable to decision making and analysis by using historical events to comparison among present's events, cause and effects 's analysis for future carefully planning, including be able to bring knowledge and skill for application. Teacher have to use instructional techniques and various activities management and subject matter's modification for many types of thinking's skills practice, focus critical thinking for learner and reasoning for cognitive supporting to learner for dynamic life long learning in information's changing in nowadays. This journal's emphasize to present process, concepts, historical 's instructional guideline for critical thinking.

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

จากพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2551 มีพระราชดำรัสตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยท่านกล่าวว่า “อย่างทีอเมริกาถามไป เขาก็สอนประวัติศาสตร์สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองเขา ที่ไหนเขาก็สอนกัน แต่ประเทศไทยไม่มี ไม่ทราบว่าแผ่นดินนี้มันรอดมาอยู่จนบัดนี้เพราะใคร หรือว่ายังไงกัน”

จากคำกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าการสอนประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องใหญ่ แต่ในช่วงสามสิบปีมานี้ คนไทยเติบโตมาพร้อมกับการเรียนการสอนแบบตะวันตก ถึงจะเป็นโรงเรียนไทย แต่ด้วยกระแสตะวันตก ทำให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน รวมทั้งเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ ที่เรียนส่วนมากเป็นตำราและแนวคิดแนวทางแบบตะวันตก ประกอบกับกระแสสังคมส่งเสริมให้คนไทยหลงปลื้มไปกับค่านิยมและวัฒนธรรมตะวันตก และถูกเชื่อมโยงด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารแบบต่าง ๆ ทำให้

เด็กไทยเราในช่วงเวลาที่ผ่านมามีความ เป็นไทย จากกระแสการเปลี่ยนแปลงข้างต้น ทำให้ การศึกษาไทยจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรในการ เรียนประวัติศาสตร์ให้มีความเข้มข้นขึ้น สอดคล้อง กับพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการ เน้นการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในสถานศึกษา เพื่อจะเน้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและความ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 ; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2544) และสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 ระบุว่า ผู้เรียนควรมีความรู้เรื่องเกี่ยวกับ ตนเอง ชุมชน สังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย

จากการศึกษาพบว่า ในปัจจุบันการเรียน การสอนประวัติศาสตร์มีปัญหาอย่างมาก เพราะ

เยาวชนของชาติไทยมีพื้นฐานความรู้ด้านประวัติศาสตร์ น้อยมาก เนื่องจากมีเนื้อหาหนัก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อเชื่อมโยงความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ จากอดีต มาสู่ปัจจุบันได้ ส่วนวิธีการของครูผู้สอนก็ไม่สามารถ สอนให้ผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้รู้จัก การวิเคราะห์ ประเมินคุณค่า ตีความ และนำเสนอ ข้อมูลได้ ทำให้การเรียนการสอนมีลักษณะหยุดนิ่ง ไม่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางความคิด และการใช้ความ สามารถอย่างเต็มศักยภาพ การเรียนรู้รูปแบบเดิม เช่นนี้จึงไม่ตอบสนองของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ (พลับพลึง คงชนะ, 2543 ; พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ, 2543 ; วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2544)

การจัดการศึกษาควรเน้นให้บุคคลเห็นถึงความสำคัญของการเข้าใจชาติผ่านการเรียนรู้ จาก วิชาประวัติศาสตร์ เพราะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วย ให้คนในชาติได้เรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติ นอกจากนี้ผู้ที่ผ่านการเรียนประวัติศาสตร์ต้องสามารถ นำคุณค่าของระบบความคิดมาปรับใช้กับสังคมปัจจุบัน นอกจากนี้จากการศึกษาของกรมวิชาการ (2542 :20) ในเรื่องการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยได้ระบุน การคิดไว้ 2 ประเภท คือ กระบวนการคิดสร้างสรรค์ และกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งถือเป็น ทักษะการคิดที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักเรียนและต้องได้รับการพัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ การจัดกิจกรรม ครูจะต้องเน้นนักเรียนเป็นสำคัญและนำเอาเนื้อหา ประวัติศาสตร์ที่สำคัญมาฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ ของ นักเรียน เน้นให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีเหตุผลในการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมมณี (2547: 58) ที่กล่าวว่า ทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณจะทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจ ได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผล มีประสิทธิภาพ เพราะการ คิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการคิดประเภท หนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นคุณลักษณะของนักเรียน

ตามจุดหมายการเรียนรู้ในปัจจุบัน การจัดการเรียน การสอนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีนี้จะช่วยทำให้นักเรียน มีโอกาสฝึกและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณด้วยตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ต่าง ๆ ดังที่ Shepardson (1997) ได้สรุปว่า นักเรียน จะสามารถพัฒนาการคิดของตนได้ หากได้รับการ ฝึกฝนให้เรียนรู้ที่จะพิสูจน์ข้อมูล ข้อเท็จจริงรวม ทั้งจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

ความหมายประวัติศาสตร์

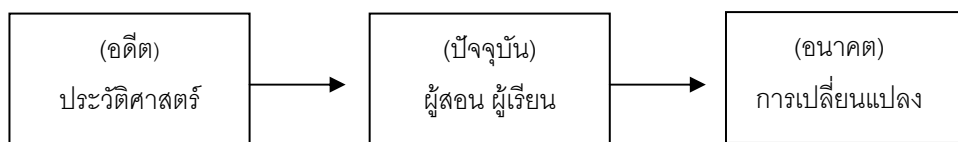
คำว่า ประวัติศาสตร์ มีที่มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า History ซึ่งมีรากศัพท์จากคำในภาษาละติน ว่า Historia คำในภาษากรีกว่า Histori ผู้บัญญัติศัพท์ ขึ้นใช้คนแรก คือ เฮอร์โอดอตัส (Herodotus, 484-425 B.C.) ปราชญ์ชาวกรีกโบราณผู้นี้ได้ริเริ่มทำการสืบสวน

ค้นคว้าและรวบรวมสิ่งที่เรียกว่า ประวัติศาสตร์ขึ้น ดังนั้นในระยะต่อมาจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดา แห่งประวัติศาสตร์

ประสบการณ์ทั้งหมดของมนุษย์ในอดีตและ มีการรวบรวม ดีความหลักฐานต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ทิ้ง ร้อยรอยไว้แล้วนำมาเรียบเรียงขึ้นใหม่ให้ใกล้เคียงกับ ความเป็นจริง เพื่อนำผลการศึกษามาอธิบายปรากฏ การณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีระเบียบวิธีเฉพาะในการศึกษา (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2543 ; นิธิ เอียวศรีวงศ์ ,2545)

แนวคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยปกติเนื้อหาของประวัติศาสตร์แตกต่างไปจาก วิชาอื่น ทั้งนี้ เพราะวิชานี้เป็นเรื่องของอดีต ผู้สอน ในปัจจุบันสอนเพื่อเตรียมตัวเด็กสู่อนาคตซึ่งมี การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากแผนภูมิข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิด ในการสอนมุ่งสู่อนาคตเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติ ที่ดีต่อสังคมเน้นให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างยุค สมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการปฏิวัติ อุตสาหกรรม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การคมนาคมที่สะดวกขึ้น การเรียนประวัติศาสตร์ เป็นการนำเอาอดีตมาวิเคราะห์เพื่อสังคมในปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ ควรเป็นกระจกของสังคมที่จะสะท้อน ให้เห็นอดีต แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงที่ดี รวมทั้งต้องมีวิธีการใหม่ๆมาสอน ประยุกต์การเรียนการสอนให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ การดูภาพเมืองโบราณจาก ภาพถ่ายทางอากาศ การสอนประวัติศาสตร์ไม่ใช่มุ่ง

ให้นักเรียนเป็นนักประวัติศาสตร์ แต่มุ่งในเรื่อง การใช้วิจารณญาณ และเหตุผลเป็นเครื่องตัดสินใจ และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นซึ่งเป็น หลักในการปกครองแบบประชาธิปไตย (สุภาพรรณ พวงจันเพชร, 2536)

จุดมุ่งหมายของการสอนประวัติศาสตร์

โดยทั่วไปจุดมุ่งหมายของการสอน ประวัติศาสตร์มีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2542 ; สุภาพรรณ พวงจันเพชร, 2536)

1. เพื่อให้ นักเรียน รู้จัก คิด อย่างมี วิจารณญาณ รู้จัก ใช้ เหตุผล ในการ วิเคราะห์ และ ตัดสินใจ โดย รู้จัก นำเอา เหตุการณ์ ใน ประวัติศาสตร์

มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันแล้ว ทำการวิเคราะห์เหตุที่มา และผลที่เกิดเพื่อนำไปสู่ การวางแผนอย่างรอบคอบสำหรับอนาคตต่อไป

2. เพื่อสอนให้นักเรียนมีความคิดทาง ประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจอย่างคนที่คิดเป็น มีความรู้และมีทักษะในการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อให้เข้าถึงความจริง รวมทั้งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มา ประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างกลมกลืน

3. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงความเป็นเหตุ เป็นผลในสังคมมนุษย์ว่า เหตุการณ์ในอดีตย่อมมี อิทธิพลต่อภาวะความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน และสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ก็ยังมีอิทธิพลต่ออนาคต

4. ช่วยให้นักเรียนเข้าใจความเป็นมาของ ชาติบ้านเมือง เห็นความเสียสละและความสามารถ ในอันที่จะรักษาความเป็นเอกราชของบรรพบุรุษอัน จะก่อให้เกิดความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง

5. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับ สิ่งที่เป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ และเกิดความสนุก ในการเรียนประวัติศาสตร์

หลักการสอนประวัติศาสตร์

มีรายละเอียดดังนี้ (Leonard H. Clark ,1973 ; วันเพ็ญ วรรณโกมล, 2542)

1. สอนให้นักเรียนคิดเป็น คือ ให้คิดอย่าง มีวิจารณญาณ มีเหตุผล มีโอกาสที่จะฝึกวิเคราะห์ วิจัยข้อมูลทั้งภายนอกและภายใน รู้จักเปรียบเทียบ เหตุการณ์ โดยการพิจารณาว่าข้อมูลเหล่านั้นเชื่อถือ ได้มากเพียงใด

2. ให้แบบฝึกหัดที่นักเรียนได้มีการคิด วิเคราะห์ เช่น นำเอาตัวอย่างข้อความบางตอนออก มาให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า หลักฐานที่กล่าว มานั้น เป็นหลักฐานชั้นแรก หรือชั้นที่สอง ผู้เขียนนำ ข้อมูลเหล่านั้นมาจากไหน ถูกต้องเพียงใด ผู้เขียน ใส่ความคิดมากน้อยเพียงใด

3. ใช้วิธีการสอนแบบอุปมานในการสอน แบบนี้ นักเรียนสามารถดึงความจริงต่าง ๆ จาก ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และพัฒนาความคิด รอบยอดมาได้

4. ให้แบบฝึกหัดซึ่งนักเรียนสามารถ ค้นคว้าหาความจริง หรือแสดงออกมาได้ โดยใช้วิธี วิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ความหมายของคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการทางความคิดที่ใช้เหตุผลโดยการศึกษา ข้อเท็จจริง หลักฐาน และข้อมูลต่างๆ เพื่อประกอบการ ตัดสินใจแล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสม เหตุผล ก่อนตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อหรือๆ ไม่ควร เชื่อปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามด้วยหลักการและ เหตุผล เพื่อตัดสินใจและเพื่อให้ได้ข้อสรุปหรือนำไปใช้ ประโยชน์ได้ (Good, 1973 ; Ennis,1985 และ วัชรรา เล่าเรียนดี,2554: 8)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ทฤษฎีทางสติปัญญาตามแนวคิดของ กลุ่มมิตติ เป็นกลุ่มที่สนใจทางสมองของมนุษย์ มีความเชื่อว่า มีลักษณะเป็นองค์ประกอบของความ สามารถสามมิตติ คือ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ,2540)

1. มิติทางด้านเนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลที่ใช้เป็นสื่อก่อให้เกิดความคิด เช่น ภาพ เสียง สัญลักษณ์ ภาษา พฤติกรรม

2. มิติทางด้านปฏิบัติการ (Operations) หมายถึง กระบวนการคิดต่างๆที่สร้างขึ้นมา

3. มิติทางด้านผลผลิต (Product) หมายถึง ผลของความคิด หรือความสามารถที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีเจ็อนไขของกาเย่ (Gagne)

ได้เสนอเจ็อนไขการเรียนรู้ของมนุษย์ กระบวนการเรียนรู้และจดจำอันเป็นผลจากการกระทำกับข้อมูลในสมอง และผลจากเหตุการณ์ภายนอกที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ มี 5 ประเภท ได้แก่ ทักษะทางปัญญา กลวิธีในการเรียนรู้ ภาษา ทักษะการเคลื่อนไหว และเจตคติ

องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล และในองค์ประกอบของการคิดอย่างมีเหตุผลนั้น มีหลักสำคัญ 7 ประการดังนี้ (Center for critical thinking, Sonoma State University, 1996 อ้างในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

1. จุดมุ่งหมาย คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการคิด เป็นการคิดเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาหรือคิดเพื่อหาความรู้

2. ประเด็นคำถาม คือ ปัญหาหรือคำตอบที่ต้องการรู้ คือผู้คิดสามารถระบุปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไข หรือคำถามสำคัญที่ต้องการรู้คำตอบ

3. สารสนเทศ คือ ข้อมูล หรือความรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการคิด ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาควรมีความกว้าง ลึก ชัดเจน ยืดหยุ่นได้และมีความถูกต้อง

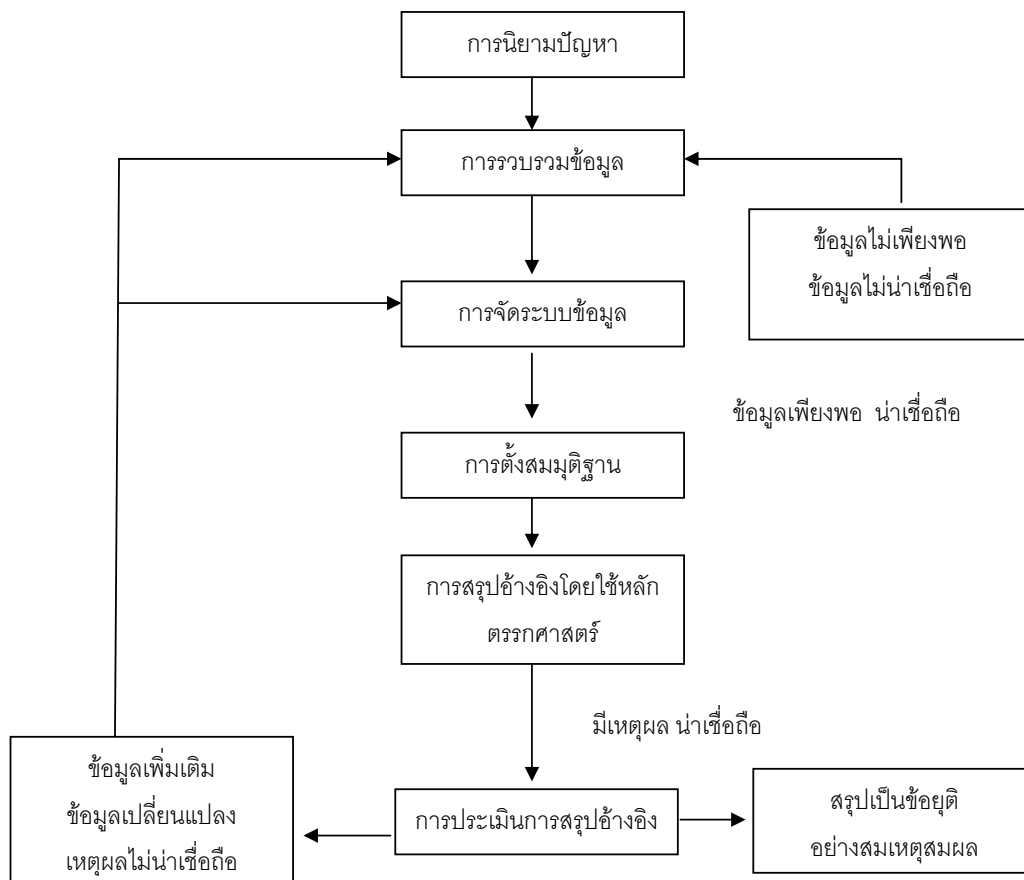
4. ข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ข้อมูลที่ได้มานั้นต้องเชื่อถือได้ มีความชัดเจน ถูกต้อง และมีความเพียงพอในการใช้เป็นพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุผล

5. แนวคิดอย่างมีเหตุผล คือ แนวคิดทั้งหลายที่มี อารวมถึง กฎ ทฤษฎี หลักการซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความจำเป็นสำหรับการคิดอย่างมีเหตุผล แนวคิดที่ได้มานั้นต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือคำถามที่ต้องการหาคำตอบ และต้องเป็นแนวคิดที่ถูกต้องด้วย

6. ข้อสันนิษฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะการคิดอย่างมีเหตุผล เพราะผู้คิดต้องมีความสามารถในการตั้งข้อสันนิษฐานให้มีความชัดเจน สามารถตัดสินใจได้เพื่อประโยชน์ในการหาข้อมูลมาใช้ในการคิดอย่างมีเหตุผล

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

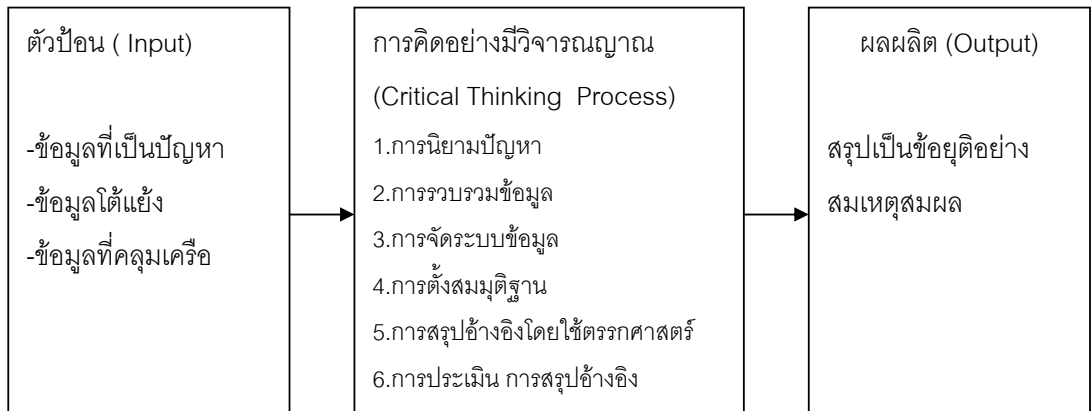
กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีขั้นตอนการฝึกการคิดหลายรูปแบบตามหลักการ ต่างๆ ที่ได้ผ่านการทดลองมาแล้ว ซึ่งขั้นตอนส่วนใหญ่ สามารถสรุปได้ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เมื่อนำข้อมูลจากการนิยามการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณ ซึ่งหมายถึง กระบวนการคิด ไตร่ตรอง
อย่างรอบคอบเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัญหา ข้อโต้แย้ง
หรือข้อมูลที่คลุมเครือ เพื่อตัดสินใจและนำไปสู่
การสรุปเป็นข้อยุติอย่างสมเหตุสมผล มาร่วมพิจารณา
กับกระบวนการคิดอย่าง มีวิจารณ์ญาณ ซึ่งเป็น

กระบวนการคิด 6 ขั้นตอน คือ การนิยามปัญหา
การรวบรวมข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การตั้งสมมุติฐาน
การสรุปอ้างอิงโดยใช้หลักตรรกศาสตร์และการประเมิน
การสรุปอ้างอิง จึงสรุปลักษณะของการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณเป็นกระบวนการดังแผนภูมิที่ 2 ดังนี้
(Dressel and Mayhew, 1957 ; มลิวัลย์ สมศักดิ์, 2540)

แผนภูมิที่ 2 ลักษณะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

แนวการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณซึ่งสามารถนำไปใช้ในการสอนประวัติศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยผู้สอนไม่จำเป็นต้องใช้เป็นขั้น ๆ อาจจะใช้เทคนิคใดก่อนหลังก็ได้ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ควรพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอนย่อยทุกขั้นตอน มี 3 ด้านดังต่อไปนี้ (พิบูลย์ศรี วาสนสมสิทธิ์, 2526 ; ทิศนา แชนมณี ,2545)

1. ด้านเนื้อหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณสามารถพัฒนาเนื้อหาได้ในวิชาสังคมศึกษาทุกรายวิชา โดยการใช้ความคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ในประเด็นที่ต่างกันออกไป

2. กิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกการคิดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรวบรวมข้อเท็จจริง การอธิบาย การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมุติสถานการณ์จำลอง และการใช้กระบวนการแก้ปัญหา

2.1 สังเกต ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการรับรู้แบบปรนัยให้เกิดความเข้าใจ ได้ความคิดรวบยอดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปเป็นใจความสำคัญครบถ้วน ตรงตามหลักฐานข้อมูล

2.2 อธิบาย ให้ผู้เรียนตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่กำหนดเน้นการใช้เหตุผล ด้วยหลักการ กฎเกณฑ์ และอ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ

2.3 รับฟัง ให้ผู้เรียนได้ฟังความคิดเห็น คำวิพากษ์วิจารณ์ที่มีต่อความคิดของตนได้ตอบคำถามได้ตอบและแสดงความคิดเห็นของตน ฝึกให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของตนตามเหตุผลหรือข้อมูลที่ดี โดยไม่ใช้อารมณ์

2.4 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความแตกต่าง และความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ ให้สรุปจัดกลุ่มสิ่งที่เป็นพวกเดียวกัน เชื่อมโยงเหตุการณ์เชิงสาเหตุและผล

2.5 วิจารณ์ จัดกิจกรรมให้วิเคราะห์ เหตุการณ์ คำกล่าว แนวคิด หรือการกระทำ แล้วให้จำแนกหาจุดเด่น-จุดด้อย ส่วนดี-ส่วนเสีย ส่วนสำคัญ-ไม่สำคัญจากสิ่งนั้น ด้วยการยกเหตุผลหลักการมาประกอบการวิจารณ์

2.6 สรุปกิจกรรมให้พิจารณาส่วนประกอบของการกระทำหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันแล้วให้สรุปผลอย่างตรงและถูกต้องตามหลักฐานข้อมูล

3. สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณนี้มีความหลากหลายตามความเหมาะสม
ได้แก่ สื่อมวลชนทุกแขนง โฆษณา และข้อมูลจาก
แหล่งความรู้อื่น เช่น หนังสือ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์
 เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้สอนสาระประวัติศาสตร์สามารถ
นำยุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการคิดอย่าง
มีวิจารณญาณ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการ
เรียนการสอนดังนี้ (วัชรา เล่าเรียนดี ,2554: 31-32)

1. เทคนิค CATS (Classroom Assessment
Techniques) ของแอนเจโล (Angelo) ได้เสนอวิธี
สอนคิดด้วยวิธีการประเมินผลระหว่างเรียนในขณะที่
มีการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการ
ติดตามดูแลและสนับสนุนทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนดังนี้คือ ให้นักเรียนตอบ
คำถามที่กำหนดโดยให้เขียนเป็นข้อความพรรณนา
อธิบายคำถามสั้น ๆ เช่น สิ่งสำคัญที่สุดที่ได้เรียนรู้
วันนี้คืออะไร มีคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่เรียนอะไรบ้างที่
ยังเป็นข้อสงสัย มากที่สุดของนักเรียน โดยครูจะทำการ
เลือกคำตอบของนักเรียนบางคนและนำมาอภิปราย
ต่อไป

2. เทคนิคการร่วมมือกันเรียนรู้ (Cooperative
Learning Strategies) บรูเนอร์ (Bruner) ได้เสนอแนะ
ว่าการจัดนักเรียนให้ได้ร่วมกันเรียนรู้เป็นวิธีที่ดีที่สุด
วิธีหนึ่งที่จะส่งเสริมการคิด อย่างมีวิจารณญาณ ถ้า
เตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อม
ที่ร่วมมือกันเรียนอย่างแท้จริง นักเรียนจะมีความ
กระตือรือร้น แสดงความคิดเห็นโดยมีการสนับสนุน
ให้ข้อมูลย้อนกลับระหว่างนักเรียนด้วยกันและระหว่าง
ครูกับนักเรียน

3. เทคนิคกรณีศึกษาและการอภิปราย
(Case Study / Discussion Method) แมคเดท
(Mcdate) ได้แนะนำเกี่ยวกับเทคนิคนี้ว่าควรเริ่มต้น
ด้วยครูเสนอกรณีปัญหาหรือสถานการณ์ให้นักเรียน
ทั้งชั้นโดยไม่มีการสรุป ให้นักเรียนเตรียมคำถามเพื่อ

การอภิปราย ครูนำการอภิปรายและเปิดโอกาสให้
นักเรียนสรุปแต่ละกรณี

4. เทคนิคการใช้คำถาม (Using Questions)
คิง (King) ได้นำเสนอวิธีการใช้คำถามเพื่อส่งเสริม
การคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

4.1 ให้เพื่อนผลัดกันถามคำถามและ
ตอบคำถาม หลังจากการบรรยายโดยครูตั้งคำถาม
นำก่อน เช่น จุดแข็งและจุดอ่อนของเรื่องที่เรียนคือ
อะไรบ้าง นักเรียนจะต้องตั้งคำถามจากเรื่องที่เรียน
เท่านั้น จัดกลุ่มนักเรียนหรือจับคู่ให้นักเรียนถาม-ตอบ
และเลือกคำถามที่สนใจมากที่สุดมาอภิปรายทั้งชั้น

4.2 คำถามจากผู้อ่าน (Reader's
Questions) ให้นักเรียนตั้งคำถามจากเรื่องที่ให้อ่าน
และส่งครูก่อนเรียนเรื่องต่อไป ครูเลือกคำถามเพื่อ
การอภิปรายทั้งชั้น

4.3 วิเคราะห์บทสนทนา (Written
Dialogues) ครูนำเสนอบทสนทนา จัดกลุ่มนักเรียน
ประมาณ 3-4 คน ให้แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
ของคู่สนทนาในบทสนทนาโดยพยายามมองหา
หลักฐานที่สำคัญ การตีความ การให้เหตุผลที่ไม่ถูกต้อง
ต้อง ไม่ตรงตามความเป็นจริง นักเรียนแต่ละกลุ่มจะ
ต้องตัดสินใจว่าแนวคิดพรรคคนใดที่เป็นจริงมากที่สุด
หลังจากการสรุปนักเรียนแสดงบทบาทตามบทสนทนา

4.4 การแสดงบทบาทต่าง ๆ ของ
สมาชิกกลุ่ม (Spontaneous Group Dialogue) โดย
การจัดนักเรียนเป็นกลุ่มหนึ่งให้แสดงบทบาทเป็นผู้นำ
ผู้ให้ข้อมูล ผู้ขอความเห็น ผู้โต้แย้ง กำหนด ผู้สังเกต
เพื่อสังเกตการณ์ทำหน้าที่ของแต่ละคนและนำสู่การ
อภิปรายภายหลัง

เทคนิคต่างๆ ดังกล่าว ครูสามารถจะนำ
ไปใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ได้โดยบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ ที่สำคัญจะ
ต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดี ว่าเทคนิค
ใดจะเหมาะสมกับสาระใดเรื่องใดกับนักเรียนช่วงชั้น
ใด เป็นต้น

สรุป

การสอนประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดขั้นสูงที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะใช้พิจารณาหรือตัดสินใจอย่างมีเหตุผล หากบุคคลสามารถคิดได้อย่างมีวิจารณญาณแล้วก็จะได้ความคิดที่ผ่านการกลั่นกรองมาแล้ว สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น นำไปใช้ในการแก้ปัญหาการตัดสินใจที่จะทำ หรือไม่ทำอะไร การริเริ่ม การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ โดยครูจะต้องมีความเข้าใจในเนื้อหา หลักการ จัดกิจกรรม และเลือกวิธีสอน กิจกรรม อุปกรณ์ ให้เหมาะสม และควรใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิดในรูปแบบต่างๆ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปเป็นใจความสำคัญครบถ้วน เน้นการใช้เหตุผล ฝึกให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนความคิดเดิมของตนตามเหตุผลหรือข้อมูลที่ดี หากครูสามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ โดยรู้จักนำเอาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มาเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในปัจจุบันโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ แล้วทำการวิเคราะห์สาเหตุ และผลที่เกิดขึ้น รวมทั้งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างกลมกลืน ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). **ยุทธศาสตร์กระแสสังคมศึกษา**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.เอกสารอัดสำเนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก.1083/2542 เรื่องเพิ่มเติมรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2544 เรียนประวัติศาสตร์ไทยเพิ่มเติม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.

- ทิตนา เขมมณี. (2547). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). **การเมืองว่าด้วยประวัติศาสตร์และความทรงจำ**. กรุงเทพฯ: พิษณุพงศ์ เชนเตอร์.
- พลาดิษฐ์ สิทธิธัญกิจ. (2543). "ชี้ครูไทยสอนประวัติศาสตร์ผิดวิธี". **หนังสือพิมพ์เดลินิวส์** 13 พ.ย. 2543.
- พลับปลิง คงชนะ. (2543). **กระแสศรัทธาพระสุวรรณกัลยา: ปรากฎการณ์ที่สะท้อนปัญหาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์**. **วารสารประวัติศาสตร์**, ปีที่-ฉบับที่- , หน้า 17-28.
- พิบูลย์ศรี วาสนสมสิทธิ์. (2526). **เอกสารการสอนชุดการสอนสังคมศึกษา หน่วยที่ 5-9**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หนึ่งเจ็ดการพิมพ์.
- มลิวัดย์ สมศักดิ์. (2540). **รูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทางด้านทฤษฎีและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **ทฤษฎีการเรียนรู้ เพื่อกระบวนการคิด**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสแควร์.
- สุภาพรรณ พวงจันเพชร. (2536). **กิจกรรมการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หน่วยประวัติศาสตร์อยุธยา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิชรา เล่าเรียนดี. (2554). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด.** พิมพ์ครั้งที่ 5. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วันเพ็ญ วรรณโกมล.(2542).**การสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา.**กรุงเทพฯ : สถาบันราชภัฏธนบุรี.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2543). **ครูกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย.** กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร.(2544). **ประวัติศาสตร์ไทย จะเรียนจะสอนอย่างไร.**กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์การศาสนา.
- Dressel ,Pual and Lewis B Mayhew(1957). **General Education : Exploration in Evaluation.**2nded.Washington, D.C : American Council on Education.
- Ennis,R.H.(1985,October).**A Logical Basic for Measuring Critical Thinking skill.** Education Leadership,43.
- Good CarterV(1973). **Dictionary of education** 3rded, New York: McGraw-Hill Book Company.
- Leonard,H.C.(1973).**Teaching social studie sign secondary school.** New York :Macmillan publishing.
- Shepardson ,D.P.(1997).**The Nature of student Thinkong in life Science Laboratories.** School Science and Mathematics, 1.37-44.

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

Strategic Teaching Thai Language in the 21st Century of Develop Higher Level Thinking Skills

ณัฐกิตติ์ นาทา*

บทคัดย่อ

สมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน คือ สมรรถนะด้านการคิด ซึ่งการคิดเป็นกลไก การตอบสนองของสมองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ เป็นกิจกรรมทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนตลอดเวลา การคิดทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ การคิดมีด้วยกัน 3 ระดับ คือ การคิดระดับพื้นฐาน การคิดระดับกลาง และการคิดระดับสูง ประกอบด้วย 10 มิติ ครูภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาทักษะ การคิดให้แก่ผู้เรียนไปสู่ระดับการคิดขั้นสูง ทักษะการคิดขั้นสูงที่ผู้เรียนพึงมี ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ โดยครูภาษาไทยจะต้องนำรูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการสอนเพื่อเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาทักษะการคิด ในบทความนี้ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกลยุทธ์การสอนของครูภาษาไทยที่นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะการคิด ได้แก่ 1) รูปแบบการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของบลูม 2) รูปแบบการสอนเน้นการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ 3) รูปแบบการสอนเน้นการคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดซินเนคติกส์ และ 4) รูปแบบการสอนเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ โดยครูภาษาไทยอาจจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศ สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะการคิดเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตในประจำวันได้อย่างมีความสุข

Performance in the 21st Century of students include Performance of Thinking. The thinking is The mechanism is the brain's response to various stimuli. Mental activity is one that happens to everyone all the time . Thinking makes humans different from other animals. There are three levels of thinking. The basic Thinking, Intermediate And higher level thinking. Consisting of 10 dimensions. Thai language teachers in the 21st century have to very important to promote and develop thinking skills . The students towards higher-order thinking. Analytical Thinking, Solving problems Thinking, The Critical Thinking and Creativity Thinking. Thai language teachers will be taught how to model teaching, methods and techniques to the strategy is to develop thinking skills. In this essay, The writers for example teaching strategies : 1) Bloom's Taxonomy Model 2) Torrance's Future Problem Solving Instructional Model 3) 4) Synectics Instructional Model and 4) Phenphisut Nekmanuruk Instruction Model. Thai language teachers have to Event held at the teaching materials and equipment, As well as integrating thinking skills together. In order to develop higher-order thinking skills of students. This will enable the students to live happily in their daily work.

* อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

(ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม Cross-Cultural Understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวนทัศน์ Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและรู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT Literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) Career & Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) ทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะดังกล่าว เพราะโลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่ล้นล้นซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น เป็นโลกไร้พรมแดน มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้เพียงไม่กี่วินาที ทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวนี้นับเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะ การคิด ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 มาตราที่ 24 ข้อ 2 ก็ได้ระบุไว้ว่า ฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ยังได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1. ความสามารถด้านการสื่อสาร 2. ความสามารถในการคิด 3. ความสามารถในการแก้ปัญหา 4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี จะเห็นได้ว่า การคิด มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ครูในฐานะผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดดังกล่าวจะต้องศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด เพื่อนำไปพัฒนา

สมรรถนะสำคัญด้านการคิดของผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป ทั้งนี้ผู้เขียนจะเสนอเกี่ยวกับการคิด จากนั้นจะยกตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนภาษาไทยที่เน้นกระบวนการคิด ตลอดจนเสนอแนวทางพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงตามลำดับ ดังนี้

การคิดคืออะไร

การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมอง เป็นพฤติกรรมภายในที่มีความซับซ้อน การคิดจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมีความสับสนวุ่นวาย เกิดข้อสงสัยต่าง ๆ หรืออาจจะเกิดจากความขัดแย้งภายในจิตใจของคน แต่ละคน นักจิตวิทยาของไทยและต่างประเทศได้นิยามความหมายของการคิดไว้อย่างหลากหลาย เช่น Arends (2009) กล่าวว่า การคิด คือ กระบวนการภายในใจ (Mental - Operation) ที่เกี่ยวกับการสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย (induction) การสร้างข้อสรุปเชิงนิรนัย (Deduction) การจำแนกประเภท (Classification) และการให้เหตุผล (Reasoning) เพื่อสร้างข้อสรุปและตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) กล่าวว่า การคิด คือ กิจกรรมของความคิดที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจงว่ากำลังคิดเพื่อวัตถุประสงค์อะไรบางอย่าง และสามารถควบคุมให้เกิดจนบรรลุเป้าหมายได้ สอดคล้องกับ ลักขณา ศรีวัฒน์ (2549) ที่กล่าวว่า การคิด คือ พฤติกรรมภายในสมองที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบของการปฏิบัติการทางสมองที่เป็นกระบวนการแห่งการคิด โดยเริ่มจากสภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาที่ทำให้เกิดความรู้สึกอึดอัด วิตกกังวล อารมณ์ตึงเครียด ไม่สบายใจ จึงต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้คลายความรู้สึกไม่สบายหรือเพื่อแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปและเกิดความสุขสบายใจได้

จะเห็นได้ว่า การคิดเป็นกลไกการตอบสนองของสมองต่อสิ่งเร้าต่างๆ เป็นกิจกรรมทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนตลอดเวลา การคิดจะเกิดขึ้น

ได้เมื่อการสงสัย เกิดปัญหา และพยายามแก้ไขปัญหานั้นให้หมดไป และการที่มนุษย์มีการคิดจึงทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ

ทำไมเราต้องสอนคิด

หลายคนสงสัยว่าในขณะที่เราทำงานหรือหยุดนิ่งสักพัก เรายังคิดอยู่หรือไม่ คำตอบก็คือมนุษย์ได้ใช้การคิดตลอดเวลา ไม่ว่าจะทำอะไร และสาเหตุหลายประการทำให้เรามองว่า เราคิดทำไม แน่นอนว่าคำตอบย่อมไม่เหมือนกัน บางคนคิดเพื่อจะได้ทำบางสิ่งบางอย่าง บางคนคิดเพื่อลดความกดดันหรือความเครียด และบางคนคิดเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ครูในฐานะผู้ที่จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความคิดเพื่อสร้างสรรค์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งจึงต้องมีกระบวนการสอนคิด เพราะหากไม่มีกระบวนการสอนดังกล่าว อาจจะทำให้ผู้เรียน ซึ่งเป็นพลังสำคัญของชาติ ขาดทักษะการคิดในสิ่งที่ดีงามก็เป็นได้ หากเราเชื่อในหลักการที่ว่ากระบวนการคิดไม่ใช่สัญชาตญาณที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่เป็นการเรียนรู้และฝึกฝนโดยผ่านกระบวนการหรือทักษะต่างๆ เราก็ย่อมมองว่า การสอนคิด นั้นมีความสำคัญ บ้างครั้งครูอาจจะมองว่า การคิด นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะคิดดีหรือไม่ดี ไม่สามารถที่จะส่งเสริมหรือเปลี่ยนแปลงความคิดของแต่ละคนได้ หากเราคิดเช่นนั้นย่อมเกิดปัญหาตามมาภายหลัง เพราะผู้เรียนที่เป็นเยาวชนจะคิดออกมาต่าง ๆ นานา โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องหรือคุณธรรมจริยธรรมท้ายสุดก็ส่งผลต่อการเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะ อาชญากรรม การลักขโมย การทำร้ายบุคคลอื่น เป็นต้น แต่ในทางกลับกันหากครูเชื่อว่าเราจะพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของการคิดของผู้เรียนได้จากที่ผู้เรียนเป็นคนคิดในระดับพื้นฐานและระดับกลาง จะกลายเป็นการคิดในระดับที่สูงขึ้น มีความสามารถหรือทักษะการคิดที่สูง ครูจึงต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่งเสริมทักษะการคิดทั้งในห้องเรียน

และนอกห้องเรียน แม้การคิดจะใช้เวลาฝึกฝนหรือขัดเกลาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นเรื่องนามธรรมมากกว่ารูปธรรม แต่ครูจะต้องร่วมกันปลูกฝัง ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนให้ได้ซึ่งผลสุดท้ายเราจะพบว่า ทำไมเราต้องสอนให้ผู้เรียนได้คิดขั้นสูง

ระดับของการคิด

การพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนนั้น ถือว่าเป็นการสร้างความเข้มแข็งทางสติปัญญาให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะนำสติปัญญาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ดีนั้น ครูต้องฝึกฝนทักษะการคิดของผู้เรียนตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปสู่ระดับการคิดที่สูง นักวิชาการและนักการศึกษาได้แบ่งระดับหรือลักษณะของการคิดไว้ ดังนี้

ทิสนา แชมมณี (2543) และประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือระดับของการคิดเป็นทำนองเดียวกันว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูงมีรายละเอียดดังนี้

การคิดระดับพื้นฐาน เป็นการคิดทั่ว ๆ ไป เป็นการคิดที่ไม่มีความลึกซึ้งซับซ้อนมากมาย เป็นทักษะที่ใช้เป็นพื้นฐานที่จะนำมาใช้ในการคิดในชีวิตประจำวันโดยทั่ว ๆ ไป ของมนุษย์ ได้แก่ 1) การคิดคล่อง หมายถึง การกล่าวที่จะคิดและมีความคิดหลังไหลออกมาอย่างรวดเร็ว 2) การคิดหลากหลาย หมายถึง การคิดเพื่อให้ได้แนวคิดหลากหลายลักษณะหรือหลากหลายวิธี 3) การคิดละเอียดลออ หมายถึง การคิดอย่างละเอียดคำนึง ถึงข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างครบถ้วน ก่อให้เกิดความคิดที่รอบคอบขึ้น และ 4) การคิดให้ชัดเจน หมายถึง การมีความเข้าใจในสิ่งที่คิดสามารถอธิบายความคิดของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วยภาษาของตนเอง ทักษะที่บ่งชี้คือ ทักษะการสื่อสารต่าง ๆ ที่เป็นความสามารถในการรับรู้และการถ่ายทอดความรู้ ข้อมูลทั้งในรูปของภาษา ดนตรี ศิลปะ การคิดคำนวณ ประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ ได้แก่ การจด การจำ การอ่าน การฟัง

การบรรยาย การอธิบาย การเขียน การพูด การแสดงออก การบอกความรู้ การเล่า และการบอกความรู้ลึก

การคิดระดับกลาง เป็นทักษะการคิดที่ต้องใช้การตัดสินใจและแก้ปัญหาทั่ว ๆ ไป ในชีวิตประจำวัน เป็นทักษะที่สำคัญนำไปใช้ในการคิดระดับสูงซึ่งมีความสลับซับซ้อน ประกอบด้วย 1) การคิดกว้าง หมายถึง การคิดให้ได้หลากหลายแง่มุม 2) การคิดลึกซึ้ง หมายถึง การคิดเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุที่มาและความสัมพันธ์ที่ส่งผลกันในข้อมูลต่าง ๆ 3) การคิดไกล หมายถึง การประมวลข้อมูลในระดับกว้างและลึก เพื่อทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 4) การคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดโดยใช้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัย การฝึกทักษะการคิดระดับกลางสำหรับเด็กเป็นการฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ในเนื้อหาวิชาต่างๆ ที่เป็นความรู้ความคิดที่ลุ่มลึกมากขึ้นเพื่อตอบสนองต่อการเรียนรู้ ได้แก่ การสังเกต การสำรวจ การถาม การเก็บรวบรวมข้อมูล การจำแนก แยกแยะ การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การเชื่อมโยง การแปล การขยายความ การตีความ การให้เหตุผล การสรุปย่อ และการสรุปอ้างอิง

การคิดระดับสูง เป็นการคิดที่มีความซับซ้อนสูงใช้ทักษะความคิดที่หลากหลายจะต้องใช้ความรู้ความสามารถและต้องใช้ทักษะการฝึกฝน มีทักษะพื้นฐานในการคิดหลาย ๆ ทักษะมาประกอบกันเป็นกระบวนการคิด มีการคิดอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบและเป็นกระบวนการ ในการพัฒนาความคิดให้ถึงระดับสูงได้นั้น จำเป็นจะต้องมีทักษะความคิดพื้นฐานและระดับกลางเข้ามาเป็นพื้นฐานในการคิดเสมอ และจะต้องมีทักษะการคิดดังกล่าวอย่างชำนาญมาพอสมควรแล้ว ทักษะการคิดระดับสูง ได้แก่ การแก้ปัญหา การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดตัดสินใจ การวางแผน การสรุปความ การนิยาม การวิเคราะห์ การแก้ไขปรับปรุง การจัดระบบความคิดการคาดคะเน

การพยากรณ์ การตั้งสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐาน การประยุกต์ความรู้ และการพิสูจน์ความจริง

จะเห็นได้ว่าการคิดนั้นมีระดับ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง การสอนให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดระดับสูงนั้น ครูจะต้องฝึกทักษะการคิดระดับพื้นฐาน และระดับกลางให้แก่ผู้เรียนเสียก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานในการคิดระดับสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมและพัฒนาการคิดระดับสูงนั้น ครูสามารถพัฒนาได้ โดยนำไปแทรกไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ครูจำเป็นต้องเข้าใจทฤษฎี แนวคิด หลักการของการคิดให้ดีเสียก่อน จึงสามารถนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้

มิติของการคิด

มิติของการคิดหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นประเภทของการคิด เป็นการแบ่งให้ทราบถึงประเภทของการคิดต่าง ๆ ที่จะต้องฝึกฝนตามลำดับขั้นตอน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ได้เสนอมิติการคิด 10 มิติ บุคคลในองค์กรหรือในประเทศที่ควรมี ดังนี้

1. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) หมายถึง การคิดที่มีเป้าหมายเพื่อพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยยังไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนอ แต่จะตั้งคำถามท้าทาย หรือโต้แย้งสมมติฐานหรือข้อสมมติที่อยู่เบื้องหลัง และพยายามเปิดแนวทางความคิดที่แตกต่างจากข้อเสนอ นั้น เพื่อให้สามารถได้คำตอบที่สมเหตุสมผลมากกว่าข้อเสนอเดิม

2. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) หมายถึง การจำแนกองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

3. การคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis Thinking) หมายถึง การนำองค์ประกอบต่าง ๆ ของข้อมูลมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้สิ่งใหม่ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

4. การคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) หมายถึง การพิจารณาเทียบเคียงความเหมือนและ/หรือ ความแตกต่าง ระหว่างข้อมูลนั้นกับข้อมูลอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สามารถอธิบายข้อมูลได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาหรือการแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา

5. การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) หมายถึง การประสานข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วสามารถนำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น

6. การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หมายถึง การขยายขอบเขตของความคิดออกไปจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ สู่ความคิดใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน เพื่อค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

7. การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) หมายถึง ความสามารถในการนำสิ่งที่มีอยู่เดิมไปปรับใช้ประโยชน์ในบริบทใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยยังคงหลักการของสิ่งเดิมไว้

8. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการกำหนดแนวทางที่ดีที่สุด ภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายหรือแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

9. การคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) หมายถึง การเชื่อมโยงแนวคิดที่แยกส่วนให้เข้ากับเรื่องที่เป็นแกนหลักได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เรื่องที่เป็นแกนหลักนั้นมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการมองภาพรวม (Holistic View) และการใช้สหวิทยาการหรือการใช้ศาสตร์แขนงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ

10. การคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking) หมายถึง ความสามารถในการคาดเหตุการณ์ สิ่งนี้อาจเกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม

จากมิติของการคิดทั้ง 10 มิติ จะเห็นได้ว่ามีความสำคัญที่ครูจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดทุกมิติ ทั้งนี้ครูไม่จำเป็นต้องสอนพร้อมกันในทุกมิติหรือกังวลว่าในการสอนผู้เรียนจะไม่เกิดมิติใดมิติหนึ่งแต่ต้องระลึกเสมอว่าการสอนให้ผู้เรียนได้เกิดมิติการคิดทั้ง 10 มิติ นั้น ย่อมทำให้ผู้เรียนเติบโตเป็นนักคิดต่อไป

ศตวรรษที่ 21 ศตวรรษแห่งการมุ่งเน้นทักษะการคิดขั้นสูง

ศตวรรษที่ 21 ถือเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อบุคคล นานัปการ ทั้งด้านความเป็นอยู่และสภาวะจิตใจ ดังจะเห็นได้จากการเกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะพบได้ในชาวประจำวัน ทั้งโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หรือโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นส่วนหนึ่งมาจากความคิดที่ไม่ได้รับการพัฒนาหรือส่งเสริมในทางที่ดี ดังนั้นครูในศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงให้แก่ผู้เรียน ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอทักษะการคิดขั้นสูง 4 ทักษะ ที่ครูควรพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. ทักษะการคิดวิเคราะห์

ความหมายของการคิดวิเคราะห์

บลูม (Bloom, 1961) กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์เป็นการจำแนกส่วนประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น เพื่อพิจารณาข้อสรุปที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ไว้ว่าเป็นความสามารถในการสืบค้นข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง โดยการตีความ การจำแนกแยกแยะ และการทำความเข้าใจกับองค์ประกอบของสิ่งนั้นและองค์ประกอบอื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน รวมทั้ง

เชื่อมโยงความสัมพันธ์ เชิงเหตุและผลที่ไม่ขัดแย้งกัน ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เหตุผลที่หนักแน่น น่าเชื่อถือ ทำให้เราได้อรรถาธิบายที่เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจแก้ปัญหา ประเมิน และตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง

กระบวนการคิดวิเคราะห์

กระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553) ได้กล่าวถึงกระบวนการคิดวิเคราะห์ว่ามีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. กำหนดสิ่งที่จะวิเคราะห์ว่าจะวิเคราะห์อะไร กำหนดขอบเขตและนิยามของสิ่งที่ จะคิดให้ชัดเจน เช่น จะวิเคราะห์ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึงปัญหาเกี่ยวกับขยะที่เกิดขึ้นในโรงเรียนของเรา

2. กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ ว่าต้องการวิเคราะห์เพื่ออะไร เช่น เพื่อจัดอันดับ เพื่อหาเอกลักษณ์ เพื่อหาข้อสรุป เพื่อหาสาเหตุ เพื่อหาแนวทางแก้ไข

3. พิจารณาข้อมูลความรู้ทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่าจะใช้หลักใด เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และจะใช้หลักความรู้ นั้น ควรใช้ในการวิเคราะห์อย่างไร เช่น จะจำแนกหรือ จัดหมวดหมู่ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในห้องเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม จะใช้เกณฑ์อะไรจำแนก เช่น เกณฑ์สิ่งมีชีวิต กับไม่มีชีวิต หรือเกณฑ์สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสรุปและรายงาน ผลการวิเคราะห์ได้เป็นระบบระเบียบชัดเจน

2. การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving)

การคิดแก้ปัญหา เป็นทักษะการคิดขั้นสูงอีกประเภทหนึ่ง และมีความสำคัญกับผู้เรียน เนื่องจากในปัจจุบันนี้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ครู จำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาให้แก่ผู้เรียน เพื่อว่าผู้เรียน จะได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน Bransford และ Stein

(1993 อ้างถึงในพรทิพย์ แข็งขันและเฉลิมลาภ ทองอาจ, 2553) ได้กล่าวถึงการคิดแก้ปัญหา ไว้ดังนี้

1. การระบุปัญหา (Identify the Problem) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนจะต้องศึกษา และทำความเข้าใจสถานการณ์หรือประสบการณ์ที่พบว่าปัญหาที่แท้จริงของสถานการณ์นั้นคืออะไร จากนั้นจึงทำความเข้าใจปัญหาในประเด็นต่างๆ เช่น ปัญหานั้นเป็นปัญหาใหม่หรือไม่ ปัญหานั้นมีเรื่องใด หรือสิ่งใด ที่ยังไม่ทราบ มีข้อมูลหรือมีประสบการณ์ใดที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือไม่ เป็นต้น

2. การกำหนดนิยามปัญหาและเป้าหมายในการแก้ปัญหา (Define the Problem and Goals) เมื่อพยายามทำความเข้าใจปัญหาในเบื้องต้นแล้วผู้เรียนจะต้องกำหนดนิยามของปัญหา เพื่อสร้าง ความชัดเจน สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลหรือองค์ประกอบของปัญหาและแนวทางที่จะแก้ไขได้รวมทั้งจะต้องกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาด้วยว่า มีความมุ่งหมายในการแก้ปัญหาเพื่ออะไร ซึ่งจะทำให้สามารถกำหนด แนวทางการแก้ไขปัญหาในลำดับต่อไป

3. การสำรวจและเลือกวิธีการแก้ไข ปัญหา (Explore Solutions) ให้ผู้เรียนพิจารณาเลือกวิธีการที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยด้านการลงทุน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านความปลอดภัย ปัจจัยเรื่องความคุ้มค่า เป็นต้น ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหามีหลายวิธี เช่น การอภิปรายกลุ่มรูปแบบการระดมสมอง การใช้แผนภาพกราฟิก โมเดลหรือแผนผังต่างๆ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างความคิดหรือมุมมองแบบเดิมที่มีต่อปัญหา (Changing Mental Set) การใช้เทคนิคการเปรียบเทียบแบบอุปมา (Analogies) และการจำแนกเป้าหมายใหญ่สู่เป้าหมายย่อย (Sub Goals) เป็นต้น

4. การใช้วิธีการแก้ปัญหา (Act on the Strategies) ผู้เรียนจะต้องวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขปัญหา เช่น การวางแผนเกี่ยวกับ

ทรัพยากรเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ และระยะเวลา
จากนั้น จึงดำเนินการตามแผนการที่กำหนดไว้

5. การตรวจสอบและประเมินวิธีกแก้ปัญหา (Look Back and Evaluate) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนจะต้องประเมินวิธีการแก้ปัญหาที่เลือกมาใช้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีความคุ้มค่าหรือไม่ หรือมีวิธีการใดบ้างที่นำมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์นี้

3. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดอย่างรอบคอบตามหลักการของการประเมินและหลักฐานอ้างอิง เพื่อหาข้อสรุปที่น่าจะเป็นไปได้ ตลอดจนพิจารณาองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทั้งหมดและใช้กระบวนการทางตรรกวิทยาได้อย่างถูกต้อง สมเหตุสมผล (Good,1973)

องค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ชนาธิป พรกุล (2544) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า จะต้องประกอบไปด้วย 1) การให้คำจำกัดความและการทำให้กระจ่างทักษะที่ฝึก ได้แก่ การระบุข้อสรุป การระบุเหตุผลที่กล่าวถึง การระบุเหตุผลที่ไม่ได้กล่าวถึง การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง การระบุและการจัดการกับสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องและการสรุปย่อ 2) การตั้งคำถามที่เหมาะสมเพื่อทำให้กระจ่างหรือท้าทาย เช่น ข้อความสำคัญคืออะไรหมายความว่าอย่างไร ตัวอย่างคืออะไรอะไรไม่ใช่ตัวอย่าง จะนำเรื่องนี้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างไรอะไรคือข้อเท็จจริง นี่คืองานที่กำลังพูดถึงหรือไม่ มีอะไรที่ยังไม่ได้พูดถึง 3) การตัดสินใจที่น่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล โดยพิจารณาจากมีชื่อเสียง ความสอดคล้องกันระหว่างแหล่งข้อมูล ความไม่ขัดแย้งประโยชน์ความสามารถในการให้เหตุผล 4) การแก้ปัญหาและการลงข้อสรุป โดยวิธีการนินัยและตัดสินใจอย่างเที่ยงตรงวิธีการอุปนัยและตัดสินใจสรุปการคาดคะเนผลที่จะเกิดตามมา

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นขั้นตอนของการคิดที่จะพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ 1) การระบุปัญหาประเด็นสำคัญ หรือเป้าหมายสำคัญ 2) การประมวลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นที่จะนำมาแก้ปัญหา 3) การตัดสินใจเลือก เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ เพื่อหาทางเลือกที่ถูกต้อง 4) การคิดทบทวนไตร่ตรองและพิจารณาให้รอบคอบ และ 5) การสรุปประเมินทางเลือก เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ

4. ทักษะการคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลที่คิดได้อย่างหลากหลาย กว้างไกล ริเริ่มสร้างสรรค์ คิดค้นหาสิ่งแปลกใหม่ และสามารถสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ กิลฟอร์ด (Guiford, 1967) กล่าวถึง ความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความคิดแบบอนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ลักษณะความคิดเช่นนี้จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมทั้งความคิดหาวิธีการแก้ ปัญหาให้สำเร็จด้วยความคิดแบบอนกนัย ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องในการคิด (Fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) และความละเอียดลออ (Elaboration) ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลที่แสดงความคิดหลายทาง หลายแง่หลายมุม คิดได้กว้างไกล โดยนำประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ อันนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความละเอียดลออ (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ, 2551)

องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์

นักจิตวิทยาและนักวิชาการ ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ต้องประกอบไปด้วย 1) การคิดริเริ่ม หมายถึง การคิดสิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างจากบุคคลอื่น 2) การคิดคล่อง การคิดที่พุ่งพรูออกมา มากกว่าบุคคลอื่น เป็นความสามารถที่คิดหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว 3) การคิดยืดหยุ่น หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่หาคำตอบได้อย่างหลากหลายทิศทาง มีความยืดหยุ่น 4) การคิดไวต่อปัญหา หมายถึง ความสามารถที่แก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว 5) การคิดละเอียดลออประณีต หมายถึง การคิดอย่างรอบคอบ ละเอียด สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ 5) การทำนาย หมายถึง การคิดที่สามารถทำนายเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

กลยุทธ์การสอนภาษาไทย คือวิธีการสอนภาษาไทยที่ต้องอาศัยรูปแบบ วิธีสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ทั้งนี้การสอนภาษาไทยแต่เดิมนั้นมุ่งพัฒนาเฉพาะเนื้อหาสาระในรายวิชา ไม่ได้เน้นทักษะการคิดขั้นสูงมากนัก ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้นำรูปแบบ วิธีการสอน และเทคนิคต่าง ๆ มาใช้เป็นกลยุทธ์ในการสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ดังนี้

1. กลยุทธ์การสอนภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

ทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นทักษะที่มีความสำคัญที่ครูต้องทำให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกคนนับเป็นทักษะที่ทำให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูงตามมา ทั้งนี้ผู้เขียนได้นำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของ บลูม (Bloom : 1961) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การจำแนกส่วนประกอบ

ครูอาจให้ผู้เรียนช่วยกันพิจารณาที่นักเรียนในห้องเรียน เช่น กิตติศักดิ์ รัตนภรณ์ น้ำฝน ช่างหอม กิ่งแก้ว ทับทิม เป็นต้น จากนั้นอาจจะให้ผู้เรียนช่วยกันจำแนกประเภทการสร้างคำเป็นหมวดต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 การพิจารณาความสัมพันธ์

ครูให้ผู้เรียนพิจารณาความสัมพันธ์ชื่อของเพื่อนที่ยกมาในแต่ละหมวด จากนั้นให้ผู้เรียนได้นำเสนอคำตอบเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น หมวดที่ 1 เป็นคำที่นำคำมูล 2 คำมาประสมกัน หมวดที่ 2 เป็นการนำคำมูล 2 คำ มาประสมกันแต่คำที่นำมาประสมกันนั้นเป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน คล้ายกัน หรือตรงกันข้ามกัน หมวดที่ 3 เป็นการนำคำบาลีสันสกฤตตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน

ขั้นที่ 3 การพิจารณาข้อสรุป

ครูให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปวิธีการสังเกตคำประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คำประสม คำซ้อน และคำสมาส ผู้เรียนกลุ่มอื่นและครูช่วยกันตรวจคำตอบและอธิบายเพิ่มเติม

2. กลยุทธ์การสอนภาษาไทยพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา

การคิดแก้ปัญหาเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง เป็นทักษะที่มีความสำคัญในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ครูภาษาไทยในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะดังกล่าวให้ได้ เนื่องจากผู้เรียนจะได้มีแนวทางในการใช้ความคิดไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนได้นำรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาตามแนวคิดของทอร์เรนซ์ มาใช้เป็นตัวอย่างดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอภาพการณ์อนาคตเข้าสู่กระบวนการคิด

ครูควรจะยกตัวอย่างสภาพปัญหาในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้นให้นักเรียนได้รับทราบ เช่น การใช้ภาษาไทยในโซเชียลมีเดียซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อปัญหาในอนาคต

ขั้นที่ 2 การระดับสมองเพื่อค้นหาปัญหา
ให้ผู้เรียนช่วยกันระดมพลัง
สมองว่า หากเกิดปัญหาการใช้ภาษาไทยในข้อ 1
แล้ว จะส่งผลกระทบต่ออย่างไรทั้งต่อตนเอง สังคม และ
ประเทศชาติ

ขั้นที่ 3 การสรุปปัญหา และจัดลำดับ
ความสำคัญของปัญหา

ให้ผู้เรียนสรุปปัญหา จากนั้น
รวบรวมปัญหาดังกล่าวมาจัดเป็นกลุ่มหรือจัดความ
สัมพันธ์ เพื่อนำมากำหนดว่าอะไรเป็นปัญหาที่สำคัญ
และอะไรเป็นปัญหารอง

ขั้นที่ 4 การระดับสมองหาวิธีแก้ปัญห
ให้ผู้เรียนช่วยกันระดมความ
คิดว่า เมื่อเกิดปัญหาดังกล่าวแล้ว จะมีวิธีการแก้ไข
ปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร โดยครูจะต้องพยายามให้
ผู้เรียนได้ใช้ความคิดที่แปลกใหม่มาแก้ไขปัญห
ดังกล่าว

ขั้นที่ 5 การเลือกวิธีการแก้ปัญหที่ดี
ที่สุด

ครูควรให้ผู้เรียนได้สร้างเกณฑ์
หลาย ๆ เกณฑ์ในการแก้ปัญหว่ามีความเป็นไปได้
หรือความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และเกณฑ์ใน
ที่จะนำมาใช้แก้ปัญหที่ดีที่สุด ซึ่งครูจะต้องให้ผู้เรียน
คำนึงถึง คำน่าหนักความสำคัญของเกณฑ์แต่ละข้อด้วย

ขั้นที่ 6 การนำเสนอวิธีการแก้ปัญห
ในอนาคต

ผู้เรียนจะต้องนำวิธีแก้ปัญห
ที่ดีที่สุดมาใช้เพื่อแก้ปัญหในอนาคต โดยจะต้อง

นำมาเรียบเรียง อธิบาย เพื่อนำมาใช้เป็น
วิธีแก้ไขปัญหในปัจจุบัน ซึ่งในที่นี้คือปัญหการใช้
ภาษาไทยในโซเชียลมีเดีย และจะทำอย่างไรเพื่อ
ป้องกันปัญหในอนาคต

3. กลยุทธ์การสอนภาษาไทยการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดเพื่อ
พิจารณาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบ ละเอียดลอบ

มีเหตุผล ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ
อย่างใดอย่างหนึ่ง การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็น
การคิดขั้นสูง ที่ครูจะต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียน
ได้เกิดทักษะดังกล่าว ทั้งนี้ผู้เขียนขอยกรูปแบบ
การสอนที่เน้นกระบวนการ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ของเพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) ประกอบด้วย
ขั้นตอน 7 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การระบุประเด็นปัญหาหรือ
ทำความเข้าใจปัญหา

ครูอาจยกตัวอย่างวรรณคดีมา
1 เรื่องจากนั้นยกคำประพันธ์มาแล้วถามถึงปัญหา
ของเหตุการณ์ในเรื่องดังกล่าว อาจมีปัญหามากกว่า
1 ปัญหาก็คได้

ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
ครูให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม จากนั้น
อาจจะรวบรวมปัญหาที่พบในข้อที่ 1 โดยแบ่งปัญหา
ออกเป็นกลุ่มใหญ่เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์

ขั้นที่ 3 การพิจารณาความน่าเชื่อถือ
ของแหล่งข้อมูล

ครูให้ผู้เรียนช่วยกันพิจารณา
ความน่าเชื่อถือของปัญหาที่พบ อาจจะพิจารณาทั้ง
กลุ่มของตนเองและกลุ่มอื่น ๆ ก็ได้

ขั้นที่ 4 การระบุลักษณะของข้อมูล
ผู้เรียนช่วยกันระบุข้อมูล
ปัญหาที่ได้พิจารณาว่าร่วมกัน จากนั้นครูต้องเปิดโอกาส
ให้ผู้เรียนได้โต้แย้งประเด็นต่าง ๆ

ขั้นที่ 5 การตั้งสมมุติฐาน

ครูให้ผู้เรียนได้อภิปราย
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูควรจะต้องตั้งคำถามเพื่อ
พัฒนาการคิด และให้ผู้เรียนได้เสนอแนวทางแก้ปัญห
ดังกล่าว

ขั้นที่ 6 การลงข้อสรุป

ครูอาจให้ผู้เรียนได้สรุป จากนั้นอาจบูรณาการกับการเขียน คือ อาจเขียนเรียงความถึงแนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวก็ได้

ขั้นที่ 7 การประเมินผล

นักเรียนทั้งชั้นสนทนาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการพิจารณาประเด็นที่เป็นปัญหา และพิจารณาว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด สิ่งไหนควรปรับปรุงและพัฒนา

4. กลยุทธ์การสอนภาษาไทยพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์

การคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากเดิม เป็นกระบวนการคิดที่เป็นขั้นสูงสุดของ บลูม ในจำนวน 6 ขั้นได้แก่ ขั้นจำ เข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ ประเมินค่า และสร้างสรรค์ ครูภาษาไทยจึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้เขียนได้นำตัวอย่างรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ของ จอยส์และวีล (Joyce and Weil, 1966) ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดของ กอร์ดอน โดยรูปแบบดังกล่าวเรียกว่า ซินเนคติกส์ (Synectics Instructional Model) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ

ครูควรกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามที่ตนเองต้องการ เช่น การเขียนเรียงความ การแต่งคำประพันธ์ การเขียนบรรยาย หรือการเขียนบทความ จากนั้นครูเก็บผลงานของผู้เรียนไว้ก่อน

ขั้นที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบ

ครูต้องนำเสนอคำคู่ให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง โดยคำคู่นั้นจะต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาหรืองานในขั้นที่ 1 เช่น การแต่งคำประพันธ์ ประเภทกาพย์ยานี 11 กับอินทรวีเชียรฉันท 11 ว่ามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ผู้สอนจดคำตอบของผู้เรียนไว้บนกระดาน

ขั้นที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือ

เปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ

ครูให้ผู้เรียนได้สมมติตัวเองเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จากนั้นให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกออกมา เช่น ถ้าเปรียบเทียบตัวเองเป็นเครื่องดนตรีคนจะรู้สึกอย่างไรจากนั้นครูจดคำตอบไว้บนกระดาน เช่นเคย

ขั้นที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง

ครูจะต้องฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้คำคู่ขัดแย้งหรือคำตรงข้ามกันมาใช้ โดยให้หาคำหรือวลีที่ได้จากการเปรียบเทียบกันในข้อ 2 และ ข้อ 3 มาประกอบกันเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งหรือตรงข้ามกัน เช่น ใจร้อนกายเย็น พ่อพระใจमारไฟเย็น เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง

ครูให้ผู้เรียนได้ช่วยกันอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้งหรือคำตรงข้ามที่ได้ จากนั้นครูสรุปความหมายให้ถูกต้อง

ขั้นที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรคงาน

ครูจะต้องให้ผู้เรียนได้งานที่ตนเองทำไว้ในขั้นที่ 1 ออกมาทบทวนใหม่อีกครั้ง จากนั้นให้เลือกนำคำใหม่ที่ตนเองคิดไว้ในขั้นที่ 5 มาใช้ในการพัฒนางานของตัวเอง ให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น

ครูภาษาไทยกับแนวทางการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ทักษะการคิดขั้นสูงเป็นกระบวนการทำงานของสมอง ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน ส่งเสริมและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ครูจำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะดังกล่าวให้ได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงไม่ใช่เรื่องง่ายและเรื่องยากเสมอไป แต่เป็นเรื่องที่ต้องการเอาใจใส่ ในการพัฒนา ผู้เขียน

จึงขอเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ดังนี้

1. ครูต้องมีความรู้และเข้าใจทฤษฎีแนวคิด และกระบวนการสอนคิดเป็นอย่างดี การที่จะพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนได้นั้น ครูจะต้องศึกษาทฤษฎีแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการคิดเป็นอย่างดีเสียก่อนเพราะการคิดมีหลายมิติ มีหลายกระบวนการ ต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจจึงสามารถที่จะนำไปสู่ห้องเรียนได้

2. ครูต้องให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การที่ครูคอยบอกหรือสั่งให้ผู้เรียนทำงานหรือมอบหมายภาระงานนั้นเป็นสิ่งที่กำหนดกรอบความคิดให้ผู้เรียน ซึ่งไม่ได้พัฒนาทักษะการคิดมากเท่าไร แม้จะอ้างว่างานที่ทำการส่งเสริมทักษะการคิด แต่ครูอย่าลืมว่าการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดเป็นอย่างดี เพราะนอกจากจะคิดตั้งแต่ออกแบบงาน ระหว่างทำงาน ผู้เรียนยังต้องคิดข้อสรุปของการทำงานด้วย

3. ครูควรใช้คำถามเพื่อพัฒนาความคิดของผู้เรียน การเรียนการสอนแต่เดิมนั้น เราคิดว่าการให้ผู้เรียนหาคำตอบเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้เรียนคนใดตอบคำถามครูได้ถูกต้องถือว่าเป็นคนเก่ง ปัจจุบันนี้งานวิจัยหลายเรื่อง และนักวิชาการหลายท่านลงความเห็นว่า การสอนให้ผู้เรียนได้ถามมีความสำคัญมากพอกับการสอนเพื่อให้เกิดคำตอบ การจัดกิจกรรมของครูควรจะต้องจัดกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการคิดด้วยคำถามที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นการคิดของผู้เรียน เช่นคำถามที่มีคำว่า ทำไม เพราะเหตุใด คิดอย่างไร หรือควรเป็นเช่นไร

4. ครูต้องฝึกให้ผู้เรียนได้คิดจากง่ายไปยาก การฝึกทักษะการคิดควรเริ่มต้นจากการคิดระดับพื้นฐานเสียก่อน เพราะการคิดขั้นสูงเป็นกระบวนการคิดที่ต้องอาศัยการคิดพื้นฐาน หากผู้เรียนมีพื้นฐานการคิดที่ดีแล้ว การฝึกคิดขั้นสูงก็เป็นเรื่องง่ายตามมา

5. ครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดตลอดเวลา การคิดเป็นกลไกของสมองที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า การคิดเกิดขึ้นได้ทุกขณะเวลา ดังนั้นครูจะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดเป็นนิสัย โดยการให้ทำกิจกรรมหรือมีสื่อการสอน ที่คอยกระตุ้นการคิดของผู้เรียน

6. ครูต้องให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบที่หลากหลาย การจะพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนคำถาม ที่ครูถามจะต้องบ่งชี้ไปให้เกิดคำตอบที่หลากหลาย เช่น หากสอนเรื่องขุนช้างขุนแผน อาจถามคำถามว่าถ้าผู้เรียนเป็นนางวันทองแล้ว จะเลือกอยู่กับใคร เพราะเหตุใด ซึ่งคำตอบที่ได้อาจได้หลากหลาย

7. ครูต้องคอยกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดข้อสงสัยต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ การสอนภาษาไทยนั้นวรรณคดีหรือวรรณกรรมบางเรื่อง ผู้เรียนอาจเกิดข้อสงสัยต่าง ๆ มากมาย เช่น พระอภัยมณีมีลูกกับนางเงือกได้อย่างไร เพราะคนกับสัตว์ไม่สามารถมีลูกได้อย่างแน่นอน ครูจึงคอยเป็นผู้กระตุ้นคำถามให้นักเรียนอย่างสร้างสรรค์ และพยายามหาทางอธิบายด้วยหลักการ เหตุผลให้แก่ผู้เรียน

8. ครูต้องลดบทบาทการสอนมาเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน อย่างที่ทราบกันดีว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิม ส่วนมากครูจะมีบทบาทในการบรรยาย อธิบายให้แก่ผู้เรียน เสมือนการสอนทางเดียว ไม่ได้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนสองทางระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนจึงไม่ได้เกิดทักษะการคิด การสอนภาษาไทยจึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ ครูเป็นเพียงผู้ออกแบบการสอนให้แก่ผู้เรียนในการจัดกิจกรรม

9. ครูต้องสร้างห้องเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาการคิด ห้องเรียนนับเป็นสิ่งที่ครูหลายคนมองข้าม คิดว่าไม่ใช่ส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แท้จริงแล้วห้องเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังหนึ่งของผู้เรียน การจัดมุมส่งเสริมการคิดในห้องเรียน การตกแต่งห้องเรียนให้สวยงาม หรือแม้กระทั่ง

การทาสีที่สดใสก็ทำให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะการคิด

10. ครูต้องรู้จักนำรูปแบบการสอน เทคนิค วิธีสอนที่ส่งเสริมการคิดมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นที่ทราบกันดีงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ส่วนมากได้พัฒนารูปแบบ เทคนิค วิธีสอน มาใช้ในการพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน ครูภาษาไทยต้องหมั่นศึกษาค้นคว้า ทดลองนวัตกรรมทางการสอน เพื่อนำมาพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน อาจจะเลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ตามที่ครูสะดวกหรือเหมาะสมกับผู้เรียนของตนเอง ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังกล่าว จึงมีคนกล่าวว่า หากครูเปลี่ยนวิธีสอน ผู้เรียนจะเปลี่ยนวิธีเรียน

11. ครูต้องสร้างหรือจัดหาสื่อที่กระตุ้นการคิดของผู้เรียน สื่อหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นับว่ามีความสำคัญ อีกอย่างหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นการคิดของผู้เรียน สื่อมีหลายประเภท เช่น เกม ป้ายนิเทศ แท็บเล็ต บทเรียนสำเร็จรูป แบบฝึก หากนำมาใช้กับผู้เรียนก็จะทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือฝึกกระบวนการคิดตลอดเวลาที่สัมผัสหรือที่ได้อ่าน ดังนั้นครูภาษาไทยจึงอาจหาเกมปริศนาอักษรไขว้ คำคม หรือป้ายนิเทศเกี่ยวกับวรรณคดีหรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาติดไว้ก็ได้

12. ครูต้องสร้างแบบทดสอบหรือแบบวัดทักษะการคิดอย่างหลากหลายและมีคุณภาพ การวัดและประเมิน ทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน นับว่ายังมีน้อยหรือมีแต่ครูไม่ค่อยนำไปใช้ ครูหลายท่านยังติดการวัดความรู้ ความเข้าใจด้วยแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดตัวเลือก และออกข้อสอบที่เน้นความจำ ความเข้าใจ ยังไม่สามารถสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการคิดขั้นสูงอย่างหลากหลาย ดังนั้นครูภาษาไทยจึงต้องตระหนัก ถึงแบบทดสอบว่ามีความสำคัญประหนึ่งกิจกรรมการสอน ข้อสอบวัดความสามารถด้านการคิดในรายวิชาภาษาไทยมี

หลายประเภท เช่น เรียงความ คำขวัญ แต่งคำประพันธ์ การเขียนแสดงความคิดเห็น หรือแม้กระทั่งการกล่าวสุนทรพจน์ต่างๆ

สรุป

การคิดเป็นกลไกการตอบสนองของสมอง ต่อสิ่งเร้าต่างๆ เป็นกิจกรรมทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคนตลอดเวลา การคิดทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่น ๆ การคิดมีด้วยกัน 3 ระดับ คือ การคิดระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และการคิดระดับสูง ประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ 1. การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) 2. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) 3. การคิดเชิงสังเคราะห์ (Synthesis-Type Thinking) 4. การคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Thinking) 5. การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) 6. การคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) 7. การคิดเชิงประยุกต์ (Applicative Thinking) 8. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking) 9. การคิดเชิงบูรณาการ (Integrative Thinking) 10. การคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking)

ครูภาษาไทยในศตวรรษที่ 21 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสอนการคิดให้แก่ผู้เรียน เพราะหากผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ จะทำให้ผู้เรียนดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามการคิดขั้นสูงเป็นกระบวนการที่สามารถฝึกฝน เสริมสร้าง และพัฒนาได้ ครูจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทักษะดังกล่าวให้เกิดกับผู้เรียนทุกคน ทั้งนี้อาจจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยายภาค สื่อและอุปกรณ์ ตลอดจนการบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับทักษะ การคิดเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). **ลายแทงนักคิด**. กรุงเทพฯ : ชัคเซสมิเดีย.
- _____. (2546). **ปั้นสมองของชาติ : ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ชัคเซสมิเดีย.
- ชนาธิป พลกุล. (2544). **แคล์สรูปร่างแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา เขมมณี และคณะ. (2543). **การคิดและการสอนคิด**. ประมวลรวมนวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). **การพัฒนาการคิด**. กรุงเทพฯ : . โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.
- พรทิพย์ แข็งขัน และเฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). **ชุดฝึกอบรมภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์. (2537). **การพัฒนารูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาครู**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพ็ญศรี จันทร์ดวง. (2549). **ภาษาไทยก้าวไกล ม.6 ภาษาเพื่อพัฒนาการคิด**. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- ลักขณา สรีวิวัฒน์. (2549). **การคิด**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2551). **พัฒนาทักษะการคิดพิชิตการสอน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- Arends, R. I. (2009). **Learning to Teach**. 8th ed. Boston : McGraw – Hill.
- Bloom, B.S. (1961). **Taxonomy of Education objective**. New York : David McKay Company.
- Bransford, J. D. and Stein, B. S. (1993). **The Ideal Problem Solver**. 2nd ed. New York : W. H. Freeman.
- Good, Carter V. (1997). **Dictionary of Education**. 3rd ed., New York : McGraw – Hill Book Company.
- Guilford, J.P. (1967). **The Nature of Human Intelligence**. New York : McGraw - Hill Book Co.
- Joyce, B. & Weil, M. (1996). **Models of teaching**. (5th ed.). London : Allyn and Bacon.

การนิเทศคุณแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการบริหาร จัดการหลักสูตร

Supervision Key to Success in Curriculum Management

ดวงหทัย โสมไชยะวงศ์*

วิชาพัฒนย์ อรุณบุญนวลชาติ**

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการหลักสูตรของทุกหลักสูตรมีเป้าหมายเพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จนั้น “การนิเทศ” เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตร เนื่องจากเป็นกระบวนการช่วยเหลือกำกับ ติดตาม ดูแลครูให้สามารถพัฒนาและนำหลักสูตรไปใช้ตามเป้าหมาย นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างครูกับ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร รวมถึงทำให้ครูประสบความสำเร็จและความภาคภูมิใจในการพัฒนาวิชาชีพของตน บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดในการนำวิธีการนิเทศแบบต่างๆ ไปใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร รวมถึง ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ในการบริหารจัดการหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ

Management of all course curriculum aims to provide an introduction course to achieve the objectives of the course. The course management success depends on “supervision” as a process of assistance control, follow up; teachers can be monitored as a curriculum development and implementation which lead to meet the goal which is the contribute to a good relationship between teachers and stakeholder will be able to succeed and be proud of their own professional development. This article aims to present ideas of supervision to use in a term of curriculum management; the problems and solutions of problems for a curriculum management to be a great success.

บทนำ

งานหลักสูตรและการสอนเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพนักเรียน การพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรสู่การสอนในชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Administration) และการนิเทศหลักสูตร (Supervising the Curriculum) ที่ดี ทั้งนี้การนิเทศหลักสูตรถือเป็นกุญแจหรือปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตร เนื่องจากเป็นการติดตาม ช่วยเหลือ และควบคุมการใช้หลักสูตร

ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยใช้วิธีการที่หลากหลายได้แก่ แนวคิดหลักสำคัญของฮันเตอร์ (Hunter’s “Essential Elements”) การนิเทศแบบพัฒนาการของกลีคแมน (Glickman’s Developmental Supervision) และการโค้ชเพื่อพัฒนาปัญญาและความคิดของ คอสต้าและการ์มสตัน (Costa and Garmston’s Cognitive Coaching) และแนวคิดการบริหารควบคู่กับการเรียนรู้ “Leading and Learning Together” หรือ “การพัฒนาวิชาชีพ” (Professional

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Development) ของเซอร์เจอวานี (Sergiovanni) ทั้งนี้ การเลือกใช้วิธีการนิเทศแบบต่างๆ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการดำเนินการนิเทศ สำหรับองค์ประกอบสำคัญของการนิเทศหลักสูตร คือ การที่ผู้นำหรือผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับครู เพื่อนิเทศและร่วมกันตัดสินใจในการนำหลักสูตรไปใช้ทั้งในระดับชั้นเรียนและระหว่างชั้นเรียน การทำงานร่วมกันนี้จะช่วยให้การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นไปทั้งในแนวคิดและแนวระนาบ ซึ่งการนิเทศหลักสูตรที่ดีจะส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรได้ตรงตามเป้าหมายเพื่อทำให้มั่นใจว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้และมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21

ความสำคัญของการนิเทศกับความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตร

การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นการทำงานที่ต้องอาศัยบุคคลหลายฝ่าย รวมถึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบและปัจจัยสนับสนุนหลาย ๆ ด้าน ซึ่งหนึ่งในองค์ประกอบและเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้งานการบริหารจัดการหลักสูตรประสบความสำเร็จ คือ การนิเทศ เนื่องจาก การนิเทศเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้บริหารจัดการหลักสูตรใช้ในการควบคุมคุณภาพการพัฒนาและใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์มากที่สุด ดังนั้น การนิเทศจึงมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการหลักสูตรที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การนิเทศใช้ในการกำกับติดตามช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาและใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การนิเทศช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหาการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินการเรียนการสอน ด้วยการทำการวิจัยในชั้นเรียนและการทำงานร่วมกันเป็นทีม

3. การนิเทศช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร เพื่อนร่วมงาน คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ

4. การนิเทศช่วยให้ครูค้นพบศักยภาพของตนเองและนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ครูมีความมั่นใจในตนเอง ภูมิใจในวิชาชีพ อันนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพของตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือการพัฒนาคุณภาพนักเรียน

แนวคิดการนิเทศที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตร

1. แนวคิดหลักสำคัญของฮันเตอร์ (Hunter's Essential Elements)

ในช่วงกลางปี 1980 แนวคิดของฮันเตอร์ได้รับความนิยมอย่างมากซึ่งเขาได้นำเสนอแนวคิดต่อผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครูผ่านการประชุมและการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และได้เสนอแบบแผนที่สามารถใช้วิเคราะห์และปรับปรุงการสอนเรียกว่า “หลักในการออกแบบบทเรียน” (Elements of Lesson Design) ซึ่งประกอบไปด้วย

1.1 ชุดคาดคะเน (Anticipatory Set) เป็นชุดที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาจิตใจ โดยสอดคล้องกับสิ่งที่พวกเขาจะเรียน

1.2 ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย (Objective and Purpose) ว่าจะเรียนอะไรและเรียนอย่างไรให้ได้ประโยชน์มากที่สุด

1.3 ปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นการให้ข้อมูลของนักเรียนเกี่ยวกับความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเพื่อไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

1.4 ให้ตัวแบบ (Modeling) โดยการสาธิตกระบวนการหรือทักษะต่างๆ

1.5 แนะนำให้ปฏิบัติ (Guided Practice) เป็นการแนะนำให้นักเรียนใช้กระบวนการใหม่หรือทักษะใหม่อย่างถูกต้องและชัดเจน

1.6 ปฏิบัติด้วยตนเอง (Independent Practice) เป็นการมอบหมายให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

แนวคิดของฮันเตอร์ได้รับการยอมรับจากครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติ เนื่องจากเป็นวิธีการที่ง่ายต่อความเข้าใจและการนำไปใช้จริงในห้องเรียน เพราะใช้ทฤษฎีแบบดั้งเดิมด้วยเหตุนี้ทำให้บรรดาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั่วทั้งแนวคิดของเขาว่าแบบจำลองผิดและไม่เหมาะสมโดยให้เหตุผลดังนี้ ประการที่หนึ่งคือ ฮันเตอร์มองการสอนแบบแคบไม่ครอบคลุมทำให้แบบจำลองมีลักษณะเจาะจงเกินไป เป็นการมองเฉพาะการสอนและการเรียนเท่านั้น ที่ถูกต้องนั้นเป็นหลักการที่มองว่าการสอนเป็นการส่งผ่านข้อมูลไปสู่นักเรียน ประการต่อมาเนื่องจากหลักการของเขามาจากวิธีการสอนเท่านั้นแต่ฮันเตอร์ได้แย้งว่าหลักการของเขาสามารถยืดหยุ่นได้ในทุกแบบจำลองของการสอน ทั้งนี้ ผู้บริหารหลายคนได้นำหลักของฮันเตอร์ไปใช้แล้วได้รายงานผลการทดลองใช้ในกาวิจัยเบื้องต้นพบว่า การใช้แบบจำลองของฮันเตอร์ไม่ได้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงกว่าวิธีการสอนแบบปกติทั่วไปแต่อย่างใด

แนวคิดของฮันเตอร์ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้สอนในชั้นเรียน (Curriculum Implementation: CI) โดยการนิเทศให้คำแนะนำครูในการใช้ “หลักในการออกแบบบทเรียน” (Elements of Lesson Design) ซึ่งทำให้ครูพึงพอใจง่ายต่อการนำไปใช้ในการออกแบบบทเรียน แต่ยังไม่ครอบคลุมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทุกกระบวนการ จึงทำให้มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากจากนักวิชาการ

2. แนวคิดการนิเทศแบบพัฒนาการของกลีแมน (Glickman's Developmental Supervision)

กลีแมนและคณะได้นำเสนอแนวคิดการนิเทศแบบพัฒนาการ : Developmental Supervision

(Carl Glickman, Stephen P. Gordon, and Jovita M. Ross-Gordon's 2003) ซึ่งแสดงลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากแนวคิดของฮันเตอร์ 2 ประการ คือ

ประการที่ 1 กลีแมนและคณะได้แย้งว่าการพัฒนาครูต้องมุ่งเน้นไปที่การนิเทศครู การช่วยครูเพิ่มระดับความคิดรวบยอด พวกเขากำหนดสามขั้นตอนของการพัฒนา ได้แก่

1.1 ความคิดรวบยอดระดับต่ำ (Low Abstract) ได้แก่ ครูที่มีความสามารถในการคิดแบบรูปธรรม ไม่สามารถนิยามปัญหาได้ ประเมินสิ่งต่าง ๆ และแก้ปัญหาด้วยวิธีการง่าย ๆ ทั้งนี้ ครูประเภทนี้ต้องการ การแนะนำ และการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อเข้าไปสู่การตัดสินใจ

1.2 ความคิดรวบยอดระดับกลาง (Moderate Abstract) ได้แก่ ครูที่มีความสามารถในการคิดแบบนามธรรมในระดับปานกลาง สามารถนิยามปัญหาได้ และ อธิบายแนวคิดที่นำมาแก้ปัญหาได้แต่ยังต้องการผู้ช่วยซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาที่ยุ่งยากและซับซ้อน

1.3 ความคิดรวบยอดระดับสูง (High Abstract) ได้แก่ ครูที่มีความสามารถในการคิดแบบนามธรรมในระดับสูงใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลายในการระบุปัญหาและสร้างแนวคิดที่หลายหลาย และสามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทของตนได้

ประการที่ 2 แนวคิดนี้มี 4 วิธีการ ที่ผู้นิเทศนำมาใช้ในการพัฒนาครู คือ

2.1 การเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือครู โดยตรงผ่านทางกรนิเทศแบบคลินิก

2.2 การช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนการสอน

2.3 การทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาหลักสูตร

2.4 การช่วยเหลือครูผ่านทางกรวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

แนวคิดของกลี๊กแมนและคณะให้ความสำคัญกับการนิเทศซึ่งนำมาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรมากกว่าอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ได้นำแนวคิดการนิเทศมาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Design and Development : CD) และการนำหลักสูตรไปใช้สอนในชั้นเรียน (Curriculum Implementation : CI) อีกด้วย ซึ่งผลของการนิเทศแบบพัฒนาการมีประโยชน์อย่างมากสำหรับผู้บริหารจัดการหลักสูตร เพราะสามารถบอกความแตกต่างของครูแต่ละคนและสามารถพัฒนาครูโดยใช้วิธีการที่แตกต่างกันโดยผ่านการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) การนิเทศการเรียนการสอน การนิเทศการพัฒนาหลักสูตรและการนิเทศการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการนิเทศโดยตรง (Direct Assistant) ซึ่งมีลักษณะการบริหารจัดการหลักสูตรในแนวตั้ง (Vertical) และมีการสื่อสารแบบบนลงล่าง (Top down) คือจากผู้มีอำนาจสูงสุด ซึ่งอาจเป็นผู้บริหารมาสู่ครู ทั้งนี้อาจส่งผลให้การบริหารจัดการหลักสูตรเกิดช่องว่างในการปฏิบัติงานระหว่างผู้บริหารกับครูที่จะเป็นผลต่อความสำเร็จของหลักสูตรได้

3. การโค้ชเพื่อพัฒนาปัญญาและความคิดของ คอสต้าและการ์มสตัน (Costa and Garmston's Cognitive Coaching)

แนวคิดของคอสต้าและการ์มสตัน (Costa and Garmston's) ซึ่งเกิดขึ้นในปี 2002 ได้ให้ความสำคัญกับสติปัญญาและการคิดของครู วิธีการของพวกเขาแทบจะไม่แตกต่างจากวิธีการของกลี๊กแมนและคณะ พวกเขาให้ความสำคัญที่การให้ความช่วยเหลือโดยตรง (Direct Assistance) โดยไม่ได้สนใจเกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าการให้ความช่วยเหลือโดยตรงมีผลต่อการคิดของครู ขณะที่ผู้นิเทศปฏิบัติงานร่วมกับครูในการช่วยเหลือด้านความรู้ (Cognitive Coaching) ผู้นิเทศมีเป้าหมายดังนี้

3.1 เพื่อสร้างความไว้วางใจ

3.2 เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของครูและปรับโครงสร้างความคิดของครู

3.3 เพื่อพัฒนาครูเป็นรายบุคคล เป้าหมายเหล่านี้จะประสบความสำเร็จเบื้องต้นผ่านทางการประชุมเชิงลึก (In-depth conferences) ที่ซึ่งผู้นิเทศสามารถมีส่วนร่วมในการรับฟังการตั้งคำถามได้อย่างอิสระ และมีการให้การตอบสนอง

แนวคิดของคอสต้าและการ์มสตันนั้นไม่แตกต่างจากแนวคิดของกลี๊กแมนและคณะ เนื่องจากเป็นการนิเทศโดยตรงและให้ความสำคัญที่การให้ความรู้และการคิดกับครูเป็นหลัก (Direct Assistance) แต่แนวคิดนี้มีลักษณะการสื่อสารในแนวระนาบ (Horizontal) ซึ่งให้ครูเข้าร่วมการประชุมเชิงลึก โดยมีโอกาสถามคำถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ทั้งนี้แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักสูตรมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรยุคปัจจุบันที่ไม่เน้นการสั่งการแต่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

4. แนวคิดการบริหารควบคู่กับการเรียนรู้ "Leading and Learning Together" หรือ "การพัฒนาวิชาชีพ" (Professional Development) ของเซอร์เจอวานี (Sergiovanni 2005)

แนวคิดของเซอร์เจอวานีนี้นี้เกิดขึ้นในปี 2005 ซึ่งสร้างความสับสนต่อการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากคำศัพท์ที่ใช้ก่อให้เกิดความสับสนในการแปลความหมาย ทั้งครูและผู้นิเทศเกิดความสับสนในการทำความเข้าใจกับการบริหารที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนจึงได้มีการเสนอแนวคิดเพื่อแก้ไขความสับสนเกี่ยวกับการนิเทศดังกล่าว โดยใช้คำว่า "การพัฒนาวิชาชีพ" (Professional Development) แนวคิดนี้ก่อให้เกิดข้อดี เพราะมีความสะดวกในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการศึกษา และทุกคนมีความเข้าใจตรงกันว่าการพัฒนาวิชาชีพเป็นกระบวนการทำงานของทุกคน

อย่างเป็นระบบในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครูเพื่อช่วยให้ครูได้พัฒนาสู่มืออาชีพ การพัฒนาวิชาชีพมีภารกิจ 4 ส่วนที่สัมพันธ์กัน ได้แก่

4.1 การพัฒนานุคลากร (Staff Development) โดยมีวิธีการคือการสร้างกลุ่มครู เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างเป็นระบบ ยกระดับ ครูจากที่เคยทำงานคนเดียวให้ทำงานแบบเป็นกลุ่ม มืออาชีพเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อวัฒนธรรม การทำงานของโรงเรียนในปัจจุบันรวมถึงการพัฒนา ความสามารถของครูเพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ต้องอาศัย ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเนื้อหา นักเรียน การจัดการเรียนการสอน การสร้างเครือข่ายครูไม่ว่า จะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครอง นักเรียน และ ผู้เชี่ยวชาญเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อเพิ่มระดับความเป็น มืออาชีพของครู

การพัฒนานุคลากรทั้งในแบบเป็นทางการ (Formal) ซึ่งเป็นตามแผนงานพัฒนานุคลากรของ โรงเรียน และไม่เป็นทางการ (Informal) ที่เป็นการ ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของครูในรูปแบบต่าง ๆ นั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร เพราะการ พัฒนานุคลากรสามารถช่วยครูให้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ การสอน พัฒนาสื่อเพื่อนำไปใช้ในหลักสูตร และ พัฒนาทักษะที่จำเป็น จะส่งผลให้หลักสูตรฉบับเขียน (The Written) หลักสูตรฉบับพร้อมนำไปใช้ (The Taught) หลักสูตรฉบับทดลองใช้ (The Tested) และหลักสูตร ที่นำไปสอนจริง (The Learner Curricula) มีความ เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

4.2 การสังเกตแบบไม่เป็นทางการ (Informal Observation) หรือ วอคทู (Walkthroughs) โดยใช้ระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียน การสอนจากการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ ที่ผู้สังเกต ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และครูไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรม แต่ใช้การสังเกตจากการเดินผ่านในระยะ เวลาสั้น ๆ ซึ่งในบทความนี้ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ ของวอคทู (Walkthroughs) ว่าไม่ใช่การเข้าไปตัดสิน

ครูแต่เป็นการแนะนำเพื่อการปฏิบัติในระดับที่ดีขึ้น การวอคทู (Walkthroughs) ไม่ใช่การประเมินผลแต่ เป็นวิธีที่ช่วยให้เกิดโอกาสในการพัฒนาและสนับสนุน ในการแบ่งปันประสบการณ์ที่ดีระหว่างบุคลากร ในโรงเรียนพิทเลอร์และกูดวิน (Pitler & Goodwin) เห็นว่าการวอคทู (Walkthroughs) เปรียบเหมือนกับ กระเบื้องโมเสส “ถ้ามองเพียงกระเบื้องชิ้นเดียวก็ ไม่เห็นภาพแต่ถ้ามองรวมกัน 400 แผ่น วางในลักษณะ ที่เป็นระเบียบก็จะมองเห็นภาพปรากฏออกมา” ดังนั้น ผู้นิเทศหรือผู้บริหารควรรู้ว่าต้องดูอะไรเพื่อให้ตรงตาม วัตถุประสงค์ของการสังเกต “ความสำคัญของวอคทู (Walkthroughs) ไม่ใช่เพียงแค่มองเห็นต้นไม่ว่า ต้องเห็นป่าไม้” คือไม่ได้เห็นเพียงการจัดการเรียน การสอนของครู แต่มองเห็นถึงภาพรวมของการบริหาร จัดการหลักสูตรทั้งระบบ

4.3 การพัฒนาเป็นรายบุคคล (Individual Development) ประกอบด้วยกระบวนการ ทั้งหมดที่ใช้และพัฒนาด้วยตัวครูเองที่ช่วยให้ครู ก้าวหน้าอย่างมืออาชีพ การพัฒนาเป็นรายบุคคล แตกต่างจากการพัฒนาสู่มืออาชีพ ในประเด็นแรก คือ การให้ทางเลือกครูในประเภทของกระบวนการที่ ใช้ในการพัฒนาผู้บริหารส่วนใหญ่จะไม่มีเวลาเพียงพอ ที่จะใช้การนิเทศแบบคลินิกกับครูทุกคน ประเด็นที่ สอง ครูให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาแตกต่างกันตามแบบการเรียนรู้และความต้องการเป็นมืออาชีพ ของครู ครูจึงควรจะได้รับบริการในการพัฒนา ด้วยลักษณะที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้น จึงมีระบบ ที่แตกต่างกันสามระบบที่จะเป็นแนวทางในการพัฒนา ครูเป็นรายบุคคล ได้แก่ การพัฒนาอย่างเข้มข้น การร่วมมือกันพัฒนา และการนำตนเอง

4.3.1 การพัฒนาอย่างเข้มข้น โดยทั่วไปเรียกว่า “การนิเทศแบบคลินิก” ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยผู้บริหารหรือครูผู้เชี่ยวชาญซึ่งทำงานใกล้ชิดกับครูโดยตั้งเป้าหมายในการพัฒนาครูผู้สอนคนใดก็ได้ซึ่งต้องการทำงานกับผู้นิเทศทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในการปฏิบัติการเรียนการสอนเกี่ยวกับทักษะการสอนซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญที่จำเป็นมากที่สุดจึงเป็นการพัฒนาอย่างเข้มข้น ผู้นิเทศทำงานกับครูอย่างใกล้ชิดในการตัดสินใจจะใช้กระบวนการที่หลากหลายมากกว่าจะใช้เพียงกระบวนการเดียว อาศัยการประชุมวางแผน การสังเกต และการบรรยายสรุปหลังการประชุม อีกทั้งร่วมกันตรวจสอบในเรื่องต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายมากที่สุดตามวิธีวิธีการดังนี้

4.3.1.1 การประชุมวางแผนซึ่งเป็นการหารือกับครูในการวางแผนประจำปีการวางแผนภาคการศึกษาการวางแผนรายหน่วยและการวางแผนงานประจำวัน

4.3.1.2 การประชุมประเมินนักเรียนเพื่อหารือกับครูเกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนการสอน การจัดลำดับและการบันทึกผลการเรียนรู้อของนักเรียน

4.3.1.3 การพิจารณา การสังเกตและการพิจารณาการให้ข้อมูลย้อนกลับ การสังเกตเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำอย่างต่อเนื่องในชั้นเรียนโดยนำข้อมูลจากการสังเกตมาพิจารณาสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาก่อนและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างเหมาะสม

4.3.1.4 จุดเน้นของการสังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับโดยเฉพาะการสังเกตมุมมองเกี่ยวกับการสอนและการจัดการชั้นเรียนและให้ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม

4.3.1.5 การวิเคราะห์ วิดีทัศน์โดยการบันทึกวีดิทัศน์การจัดการเรียนการสอนทำการวิเคราะห์ และแนะนำส่งเสริมครู

4.3.1.6 การโค้ชเป็นการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะในการจัดการเรียน การสอน ซึ่งจะให้หลักในการจัดการเรียน การสอนการอธิบายขั้นตอนต่างๆ การสาธิตการสอนแต่ละชั้น การให้การสนับสนุนการจัดสิ่งแวดล้อมให้ครูสามารถใช้ทักษะในการจัดการเรียนการสอน และให้ข้อเสนอแนะกับครู

4.3.1.7 การสังเกตของเพื่อนร่วมงานเป็นการสร้างและให้โอกาสสำหรับครูที่จะสังเกตเพื่อนร่วมงานที่มีทักษะพิเศษการพัฒนาอย่างเข้มข้นเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเชิงระบบเริ่มด้วยการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างผู้นิเทศกับครู จากนั้นศึกษานิเทศก็จะเป็นผู้สังเกต โดยการบันทึกและทบทวนข้อมูลที่ได้ แล้วนำมาวิเคราะห์ ผู้นิเทศและครูจะประชุมเพื่อวินิจฉัยทักษะที่ควรพัฒนามากที่สุดในหนึ่งเดือนข้างหน้า โดยจะร่วมกันวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาวิชาชีพในเรื่องของการใช้แหล่งข้อมูล และกำหนดเวลาที่สิ้นสุดการพัฒนา จากนั้นผู้นิเทศจะโค้ชครูให้ใช้ทักษะที่ต้องการพัฒนาเพียงทักษะเดียวก่อน และจะเริ่มกระบวนการใหม่อีกครั้งสำหรับทักษะที่ต้องการพัฒนาในลำดับต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นการพัฒนาอย่างเข้มข้น โดยใช้วิธีการโค้ช เริ่มตั้งแต่การปฐมนิเทศ การสังเกต การบันทึก การวินิจฉัย การพัฒนาแผนการพัฒนาวิชาชีพ และประเมิน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาครูมืออาชีพ

4.3.2 การพัฒนา โดยการร่วมมือกันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้ครูพัฒนาประสบการณ์และความสามารถ และช่วยให้ครูทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็กๆมีความสัมพันธ์กันและเติบโตไปด้วยกัน มีแนวโน้มยึดครูเป็นศูนย์กลาง กระบวนการกำกับครูโดยตรงต้องเคารพต่อความเป็นมืออาชีพของคณะครู ในขณะที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารซึ่งต้องไม่ใช้งบประมาณและเวลาของผู้บริหารหรือผู้นิเทศมากเกินไป ความคาดหวังคือ การร่วมมือกัน

เป็นกลุ่มที่สามารถพัฒนาความก้าวหน้าของตนเองได้โดยตรง ทั้งนี้อาจจะต้องตัดสินใจใช้หลายกระบวนการ ได้แก่ การสังเกต และการปรึกษาหารือในระดับชั้นอื่นๆ การแลกเปลี่ยนชั้นเรียน การทำงานวิจัยปฏิบัติการ พัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนร่วมกัน

4.3.3 การพัฒนาโดยการนำตนเองเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ช่วยครูพัฒนาประสบการณ์และความสามารถของครูที่มีความต้องการทำงานด้วยตนเองมากกว่าที่จะทำงานร่วมกันเป็นทีม คณะครูที่เลือกแนวทางนี้จะเริ่มจากการตั้งเป้าหมายเล็กๆ ในการพัฒนาวิชาชีพในหนึ่งปี และพยายามปฏิบัติตามให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ในความรู้สึกรูปแบบการนำตนเองคล้ายกับการจัดการโดยยึดวัตถุประสงค์และกระบวนการประเมิน บทบาทของผู้บริหารและผู้นิเทศเพียงทำหน้าที่ให้การสนับสนุนทรัพยากรกับครูตามที่ครูต้องการ

ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการนิเทศในการบริหารจัดการหลักสูตร

เนื่องจากแนวคิดการนิเทศมักนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร(Curriculum Design and Development : CD) และการนำหลักสูตรไปใช้ในชั้นเรียน (Curriculum implementation : CI) ปัญหาการนิเทศที่พบในการบริหารจัดการหลักสูตรส่วนใหญ่จึงเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการใช้หลักสูตรของครู ซึ่งแบ่งเป็นปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นในโรงเรียนยังไม่สอดคล้องหรือยังไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จะเป็นสำหรับนักเรียน ดังนั้นในการบริหารจัดการหลักสูตร กระบวนการนิเทศทำให้เห็นผลของการนำหลักสูตรไปใช้ และการแนะนำในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดย

คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรจะร่วมกันพิจารณาวัตถุประสงค์ที่แท้จริงและวิเคราะห์เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล รวมถึงวิธีการสนับสนุนอื่นๆ เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใหม่ตรงตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

2. ด้านบุคคล เนื่องจากขีดความสามารถที่แท้จริงในวิชาต่าง ๆ เช่น คณิตศาสตร์และการอ่าน เป็นต้น ทำให้ไม่สามารถพัฒนานักเรียนได้เต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้จึงเกิดแนวคิดการนิเทศแบบคลินิกที่เป็นหนึ่งในวิธีการที่นำมาพัฒนาครู ซึ่งกลไกแมนได้เขียนไว้ว่าก่อนการนิเทศแบบคลินิกควรพิจารณาเรื่องประสบการณ์การสอนของครู คุณลักษณะของครู และท้ายที่สุดการนิเทศแบบคลินิกก็ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาครูยังต้องใช้วิธีการอื่นๆ ร่วมด้วย

3. ด้านแหล่งข้อมูล เนื่องจากแหล่งข้อมูลโดยเฉพาะหนังสือซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยังมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนไม่สามารถศึกษาค้นคว้าตามความต้องการหรือความสนใจได้เต็มที่ ทั้งนี้ในการจัดหาหนังสือสำหรับนักเรียน คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรควรจัดตั้งคณะกรรมการซึ่งมีผู้นิเทศเป็นส่วนหนึ่งในคณะกรรมการเพื่อทำหน้าที่พิจารณาจัดหา และแก้ปัญหาแหล่งข้อมูลโดยเฉพาะ เพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ได้มากที่สุด

บทสรุป

ความสำเร็จในการบริหารจัดการหลักสูตรจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องอาศัยบุคคล องค์ประกอบ และปัจจัยสนับสนุนที่ดี ทั้งนี้ การนิเทศ ผู้นิเทศและครูเป็นคุณแจสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริหารจัดการหลักสูตร เนื่องจากการนิเทศไม่ใช่การประเมิน ผู้นิเทศไม่ใช่ผู้ประเมิน และครูไม่ใช่ผู้ถูกประเมิน แต่การนิเทศคือ การช่วยเหลือ การสนับสนุน การส่งเสริม

ด้วยวิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ ผู้นิเทศคือ ผู้ช่วยเหลือ ผู้สนับสนุน ผู้ส่งเสริมตามวิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ และครูคือ ผู้รับการช่วยเหลือ ผู้รับการสนับสนุน และผู้รับการส่งเสริมตามวิธีการนิเทศแบบต่าง ๆ ให้มีความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของหลักสูตร คือ คุณภาพของนักเรียนนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

วัชรภา เล่าเรียนดี. (2554). **นิเทศการสอน**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (2556). **ศาสตร์การนิเทศการสอน และการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 12 ฉบับปรับปรุง นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการบริหาร จัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Glatthorn,A. A., Boschee,F., Whitehead, B.M.. (2009). **Curriculum Leadership : Strategies for development and Implementation**. 2nd ed. SAGE Publications,.

Glickman,C.D., GordonS.P., & Ross-GordonJ.M.. (2003). **Supervision and instructional leadership: A developmental approach**. Boston: Allyn & Bacon,

การศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติอารยประเทศสมัยรัชกาลที่ 5 Thailand's Early Childhood Education and Civilized Countries in the World on King Rama V Era : Looking through the Past

กันต์ฉวีพัชญ์ อยู่อำไพ*

บทคัดย่อ

ช่วงรัชกาล พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี ทรงเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติในปีพุทธศักราช 2411 - 2453 ได้เกิดเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาปฐมวัยทั้งด้านค่านิยม องค์ความรู้ และแนวปฏิบัติหลายประการ โดยระหว่างที่นานาชาติอารยประเทศเกิดขบวนการศึกษาเรื่องเด็ก ไทยหรือสยามขณะนั้นได้เกิดปรากฏการณ์สำคัญ คือ เป็นการปรากฏของคำว่ากินเดอการ์เตน การเปลี่ยนค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเล่นที่เคยยึดโยงกับการพนันมาเป็นการเล่นในฐานะคุณประโยชน์ต่อร่างกาย จิตใจ และการใช้ชีวิต รวมถึงมีการจัดตั้งโรงเรียนเด็กอย่างเป็นทางการขึ้นครั้งแรก

During the era of King Rama V in 1868 – 1910, there was several changes in early childhood education in terms of values, knowledge and practice. While other civilized countries in the world were in the process of child study movement, there were also a phenomenon in Thailand or Siam about the presence of the word “Kindergarten” as well as the changing values of playing which was used to link with gambling to become playing that benefits body, mind and living including the first establishment of the nursery school.

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2396 และเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติในปี พ.ศ. 2411 จนถึง 2453 ตรงกับปี ค.ศ. 1868 - 1910 ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาปฐมวัยขนานใหญ่ทั่วโลก ทั้งด้านค่านิยม องค์ความรู้ และแนวปฏิบัติ ประเทศไทยหรือสยามในขณะนั้นก็เช่นเดียวกัน เพราะหลังรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2440 ยงยุทธ ไชยสีหา (2526) ระบุว่าได้เกิดแนวคิด

ใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นทางการครั้งแรกทั่วประเทศ เรียกว่า โครงแผนการศึกษาในกรุงสยาม ของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ การปฏิรูปครั้งนั้นมีความพยายามจะเสนอแนวทางจัดองค์การการศึกษาให้มีรูปแบบแน่นอน โดยดัดแปลงจากระเบียบการจัดการศึกษาที่เคยใช้และศึกษารูปแบบของต่างประเทศแล้วขยายเพิ่มเติมให้มากขึ้น ทั้งนี้ความขาดรูปแบบที่เป็นระบบสะท้อนให้เห็นจากบันทึกเล่าเรื่องกรุงสยามของ ปาลเลอกัวซ์, ฌอง แบปติสต์ (2520 อ้างถึงใน สันต์ ท. โกมลบุตร, 2549) ที่ว่าการศึกษาของไทยช่วงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นที่เกิดขึ้น

* อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในอดีตนั้นเป็นลักษณะของวิธี “ต่อหนังสือ” ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้วิธีท่องจำเป็นหลัก นั่นทำให้ในเด็ก 100 คนที่อยู่วัดมาตลอด 8-10 ปี จะมีอยู่ราว 20 คนเท่านั้นที่อ่านหนังสือออก และประมาณ 10 คนที่เขียนหนังสือได้ด้วยเมื่อพ้นจากวัดแล้ว

ในระยะต้นของการปฏิรูปการศึกษาได้เกิดการปะทะกันทางความคิดกับพลังกลุ่มอนุรักษนิยมในรัฐบาลจนทำให้การปฏิรูปการศึกษาไม่อาจเป็นไปอย่างรวดเร็ว ต้องรอให้พลังกลุ่มแนวคิดเก่าอ่อนตัวลงก่อน ซึ่งภาวะดังกล่าวทำให้เห็นรอยต่อระหว่างความเก่ากับความใหม่อย่างชัดเจน บทความนี้จึงทำหน้าที่สำรวจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผ่านกรณีศึกษาเอกสารสำคัญ 2 ชิ้น คือ เอกสารประกาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับเด็กและการจัดการศึกษาปฐมวัยในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งรวบรวมโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2553) และเอกสารตำนานโรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอฯ ซึ่งพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ ทรงรวบรวม ร่วมกับการจัดเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาปฐมวัยในอารยประเทศ เพื่อเป็นหมุดหมายว่าครั้งหนึ่งการศึกษาปฐมวัยไทยเคยอยู่จุดใดเมื่อเทียบกับสากล โดยจะอธิบายเกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัยไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ไว้ในตอนต้นที่ 1 ส่วนตอนที่ 2 เป็นเส้นเวลา (Timeline) เพื่อไล่เรียงให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของการศึกษาปฐมวัย และสุดท้ายคือบทสรุปของการศึกษาปฐมวัยไทยเมื่อเทียบเคียงกับสากลโลก

ตอนที่ 1 การศึกษาปฐมวัยไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 การปรากฏของคำ กินเดอกาเตน (Kindergarten) ในประวัติศาสตร์ไทย

เดิมทีประเทศไทยไม่ได้ใช้คำว่า “การศึกษาปฐมวัย” เพื่อแทนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กวัยอนุบาล หากแต่เลือกใช้คำว่า “ก่อน

ประถมศึกษา” ดังปรากฏในเอกสารหลักสูตรฉบับปีพุทธศักราช 2540 เพื่อแบ่งช่วงความรับผิดชอบระหว่างอนุบาลกับประถมศึกษา อีกทั้งเพื่อให้เห็นนัยยะของการศึกษาระดับอนุบาลว่าเป็นไปเพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมต่อการเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งจะต้องอ่านและเขียนหนังสือหลายสาระวิชา กระทั่งหลังการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ในปี พ.ศ.2540 จึงมีการเปลี่ยนจากคำว่าก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาปฐมวัย ดังปรากฏใช้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ซึ่งมีผลให้ศาสตร์ทางการศึกษาปฐมวัยเติบโตอย่างรวดเร็วและมีตัวตนในพื้นที่วิชาการของไทยชัดเจนกว่าอดีต

อย่างไรก็ดี ก่อนที่ประเทศไทยจะเลือกใช้คำว่าการศึกษาปฐมวัย (Early Childhood Education) ซึ่งในทางสากลหมายถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการให้การเลี้ยงดูสำหรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี แทนคำว่าก่อนประถมศึกษานั้น เกือบ 100 ปี ก่อนจะปฏิรูปการศึกษาเมื่อปี พ.ศ. 2540 ไทยเคยทับศัพท์ Kindergarten ด้วยคำว่า กินเดอกาเตน มาก่อนในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งช่วงเวลานั้นนับว่าใหม่มากสำหรับบริบทสยาม เพราะเฟรเดอริช (Friedrich Froebel) นักการศึกษาชาวเยอรมันผู้เป็นศิษย์ของ เปสตาลอซซี (Pestalozzi) เพิ่งเสนอใช้คำนี้ครั้งแรกในเยอรมนีเมื่อปี ค.ศ. 1837 (พ.ศ. 2380) เพื่อสื่อถึงสวนของเด็ก ๆ หรือพื้นที่ซึ่งเด็กสามารถเติบโตตามธรรมชาติ ก่อนจะแพร่หลายและได้รับความนิยมในสหรัฐอเมริกาสิบปีต่อจากนั้นในช่วง ค.ศ. 1851- 1941 (พ.ศ. 2394 - 2484) (Allen, 2006) ดังนั้น หมายความว่าคำและแนวคิดในการให้การศึกษาบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยในอารยประเทศที่สร้างขึ้นจากแนวคิดด้านพัฒนาการทางสติปัญญาและการเล่นในฐานะการเรียนรู้เกิดขึ้นก่อนรัชสมัยของรัชกาลที่ 5 ไม่ถึง 30 ปี เท่านั้น

จากเอกสารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) รวบรวมนั้นได้เปิดเผย

รายละเอียดของโครงการศึกษา ร.ศ.117 (พ.ศ. 2441) ภาคนั้น ว่าด้วยการศึกษาในกรุงเทพมหานคร หมวด 1 อันกล่าวถึงแผนการศึกษา และลำดับชั้นในโรงเรียน มีการกำหนดให้โรงเรียน ก ข นโม และกินเดอกาเตน เป็นโรงเรียนเบื้องต้น ซึ่งโรงเรียนมูลศึกษานัดนี้จัด สำหรับคนทั่วไปไม่กำหนดอายุ เมื่อเรียนรู้ไตรภาค อันประกอบด้วยเขียน อ่าน และคิดเลขได้แล้ว จะได้เข้า เรียนในโรงเรียนเบื้องต้น หรือระดับประถมศึกษาต่อไป

เป็นที่น่าสนใจว่าคำ “กินเดอกาเตน” หรือ ในภาษาอังกฤษคือ Kindergarten นั้น ปรากฏทับศัพท์ ในเอกสารราชการอย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ พ.ศ. 2442 (ค.ศ. 1899) หรือเพียง 2 ปีหลังรัชกาลที่ 5 เสด็จ ประพาสยุโรปครั้งที่ 1 ใน พ.ศ. 2440 ณ ประเทศ เยอรมนี อิตาลี อังกฤษ ฝรั่งเศส เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เนเธอร์แลนด์ ออสเตรีย สวีเดน สเปน อังกฤษ เบลเยียม และอียิปต์ จึงสามารถกล่าวได้ว่าการศึกษา ปฐมวัยในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการ ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นี้เอง

อนึ่ง มูลศึกษาที่ให้สอนนี้เป็นการจัดการ ศึกษาตามวัดหรือตามบ้าน ซึ่งหากเป็นการจัดในวัด พระสงฆ์จะสอนวิชาขั้นต้น คือสอนหนังสือเพียงอ่าน ออกเขียนได้ บวกลบคูณหารสามัญ รวมถึงธรรมจริยานั้นจะเน้นการสอนให้รู้จักบุญบาปที่ควรรู้อย่างง่าย ทว่าต่อมามีการพิจารณาเห็นว่ามูลศึกษาที่สอนอยู่ เน้นเฉพาะอ่านและเขียนมากเกินไป จึงควรให้สอน คำนวนเลขและภูมิศาสตร์ย่อเพิ่มเติม แต่จุดอ่อน ของมูลศึกษาในลักษณะนี้คือเมื่อพระสงฆ์กลายเป็น ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาอันเกิดจาก งบประมาณที่มีจำกัด การจำเป็นต้องพึ่งวัดและพระ ที่มีอยู่แล้วแทนการปลูกสร้างสถานศึกษาใหม่จึงยัง ผลให้เด็กหญิงได้รับโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่า เด็กชาย กระนั้นก็มีไขปัญหาหากผู้หญิงเป็นผู้นำใน การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนั้นคำว่ากินเดอกาเตน จึงเป็นคำที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่ สมัรัชกาลที่ 5 ที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งที่บ้าน วัด และโรงเรียน

โรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอ ฯ

โครงการศึกษา ร.ศ.117 มิใช่ปรากฏการณ์ แยกทางการศึกษาปฐมวัยในกรุงรัตนโกสินทร์ เพราะ หากย้อนไปก่อนหน้านั้นเล็กน้อยในปี พ.ศ.2433 (ค.ศ.1890) ได้มีประกาศเรื่องตั้งโรงเรียนเด็กของ พระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสายสวลีภิรมย์ ตามที่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2472) ทรงรวบรวมโดยคัดจากหนังสือราชกิจจานุเบกษา ในสมัรัชกาลที่ 5 ซึ่งโรงเรียนเด็กนี้เกิดจากความ อาลัยรักและพระประสงค์ที่พระอัครชายาเธอจะสร้าง พระกุศลอุทิศแก่บิดาพระองค์ที่ 2 พระนามว่าพระเจ้า บรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้านภาจรจารัสศรี ผู้ประสูริ พระโรคไข้รากสาดน้อย และสิ้นพระชนม์เมื่อ พระชนมายุ 5 พรรษา

โรงเรียนเด็กนี้เปิดรับบำรุงเลี้ยงรักษาทารก และเด็กชายหญิงตั้งแต่แรกเกิดกระทั่งอายุ 11 ปีเมื่อ เป็นเพศหญิง และอายุ 13 ปีเมื่อเป็นเพศชาย และเป็นบุตรคนยากจนเจ็บไข้ที่เป็นเด็กกำพร้า หรือบิดา มารดาเป็นคนพิการ มีทุกข์ยากไม่สามารถบำรุงเลี้ยง ได้เอง นั้นทำให้ผู้ปกครองไม่ต้องเสียเงินค่าธรรมเนียม แต่อย่างใด หากแต่ต้องทำสัญญายอมยกบุตรหลาน ให้เป็นสิทธิ์แก่โรงเรียนเด็กให้เลี้ยงไปจนเติบโตใหญ่

สร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อสอดรับกับค่านิยมใหม่

ผลจากการจัดตั้งโรงเรียนเด็กนี้ยังมาซึ่ง การสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อประโยชน์ด้านการจัดการ ศึกษาปฐมวัยในยุคนั้นหลายประการ ทั้งบทดอกสร้อย สุภาษิต ระบบการแพทย์ในโรงเรียนเด็ก และ ระเบียบการฝึกสอนเด็กซึ่งน่าจะเทียบได้กับหลักสูตร การสอน โดยประกอบด้วยความรู้ซึ่งครอบคลุม ถึงทักษะที่ต้องปฏิบัติได้ รวม 10 อย่างได้แก่ 1) การ อ่านและเขียน 2) การคิดเลข 3) การรักษาอิริยาบถ (จรรยา) 4) การประกอบอาหาร 5) การเย็บผ้า 6) การขึ้นต้นไม้ 7) การว่ายน้ำ 8) การปลูกกระท่อม 9) การปลูกต้นไม้ และ 10) การเลี้ยงสัตว์

ทั้งนี้หากพิจารณาเฉพาะส่วนของการ
ประพันธ์คำร้องดอกร้อยสุภาวชิตรขึ้นใหม่ทั้ง 34 บท
จะพบว่ามัจจุรุมหมายหลักเพื่อทดแทนคำร้องชนิด
อื่นที่ช่วงเวลานั้นเห็นว่าไม่เหมาะสมกับเด็ก ส่วนจุด
มุ่งหมายรองคือการเสนอค่านิยมใหม่เกี่ยวกับการ
เรียนรู้และการใช้ชีวิต ดังถ้อยประพันธ์ในบทดอกร้อย
สุภาวชิตรบทนำ ร้องล่ำฝรั่งเศสทำ ซึ่งเป็นบทร้องลำดับ
ที่ 1 ผลงานของกรมพระดำรงราชานุภาพ แสดง
เจตนารมณ์ที่ชัดเจนว่าเด็ก ๆ ไม่ควรสนใจเพลงโลก
ที่มีลักษณะลามกเพราะจะทำให้เสียคน ดังนี้

บทเอยบทดอกร้อย *ไซ่แต่ให้เด็กน้อยเจ้าสรวลเส*
จกร้องเล่นเป็นเพล่าผ่นฮาเย *แทนล่ำลือเกที่จ่ามา*
อันลิเกลามกตลกเล่น *รำเดินดินอายชายหน้า*
ไม่ควรจะจดจำเป็นตำรา *มันจะพาเสียคนป่นเป็เอย*

(ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชชนนี, 2472: 16)

นอกจากผลงานประพันธ์ของ กรมพระยา
ดำรงราชานุภาพ ดังแสดงไว้ข้างต้น ยังมีบทดอกร้อย
ภวชิตรซึ่งเป็นผลงานของกวีอีก 9 ท่านรวมอยู่
ใน 34 บท ได้แก่ นายทัต เปรี๊ญ, ชุนภักดีอาสา
(พระอมรสินธพ นก), นายแก้ว, หลวงวิจิตรวิทยาการ
(พระยาพิณิจสารา ทิม), หม่อมเจ้าประภากร มาลากุล,
ขุนวรพจนพิจิตร (หลวงประชุมวรรณสาร พิณ
เทศคุปต), พระองค์เจ้าสุทัศน์นิภากร, หลวงประสิทธิ์
อักษรสาร (เทศ เปรี๊ญ) และ หลวงไพศาลศิลปศาสตร์
(เจ้าพระยาพระเสด็จ ม.ร.ว. เปี้ย มาลากุล) โดยแต่ละ
บทมีการสอดแทรกค่านิยมให้เด็กหลายประเด็น ทั้ง
การให้รู้จักรักและกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ คำพูดเป็น
เรื่องสำคัญ คนเราผิดพลาดได้และควรรู้รับผิดชอบ
ควรมีน้ำใจอารีต่อผู้อื่นรู้จักสามัคคีต่อกันควร
รับประทานอาหารให้เป็นเวลา ตั้งใจเรียนไม่ดื้อไม่
เกียจคร้าน มีความเพียรพยายามอดทนสาหัส มีหัวใจ
เด็ดเดี่ยวทรหด รู้จักเจียมตัว รู้จักระมัดระวัง มีสมาธิ
จดจ่อไม่ควรดื่มสุราเมรัย ไม่ควรซ้อซลคดโกง ไม่ควร
ก่อเรื่องให้ชุนชองหมองใจกัน ไม่ควรจ่าจ้อจั่วไชพูด
เพื่อเจ้า ไม่ควรสร้างปัญหา ไม่ควรเปิดเผยความลับ

แก่ผู้อื่น ไม่ควรอวดฉลาด ไม่โลภ ไม่โลเล ไม่ประมาท
ไม่ควรคิดแต่จะพึ่งพาผู้อื่นแต่ควรคิดหาทางพึ่งตนเอง
อีกทั้งการเล่นชุกชุนเพราะเป็นเรื่องเปล่าๆ ประโยชน์
ดังปรากฏในบทดอกร้อยสุภาวชิตรบทที่ 5 จึงใจได้
ล่ำเกา ร้องล่ำมอญรำดาพ ผลงานประพันธ์ของนาย
ทัต เปรี๊ญ ความว่า

จึงเอยใจใจ *เล่นได้ในล่ำล่ำเกาใหญ่*
สุขเห็นดังดังขังสุดใจ *วังได้ลงน้ำเพราะล่ำน*
การสนุกหลุกหลิกชุกชุกเล่น *เห็นเอยเปล่าเอยเห็นไม่เป็นผล*
ไหนจะล่ำไหนจะลูกเพราะชุกชุน ออย่าลกลนเหมือนใจใจได้เรือเอย
(ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมราชชนนี, 2472: 17)

จากดอกร้อยสุภาวชิตรที่ยกมาทั้ง 2 บท
สามารถพิจารณาได้ว่าในสมัยรัชกาลที่ 5 เรื่องของ
การเล่นไม่เป็นที่นิยมนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าก่อนที่
การเล่นจะเป็นที่ตระหนักในวงการศึกษาปฐมวัยว่า
สำคัญยิ่งต่อการมีพัฒนาการและการวางรากฐาน
ชีวิตที่ดี ครั้งหนึ่งได้ถูกพิจารณาว่าการเล่นของเด็กนั้น
สัมพันธ์กับการพนันของผู้ใหญ่

การเล่นของเด็กอาจโยงโยถึงการพนันเมื่อเติบโตใหญ่

ในช่วงต้นของรัชกาลที่ 5 นั้น การเล่นหรือ
การละเล่นยังไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นเรื่องสำคัญจำเป็น
ต่อการเติบโต ดังเห็นได้จากการมีประกาศเด็กห้ามมิ
ให้เล่นการพนันต่าง ๆ ซึ่งประกาศไว้เมื่อจุลศักราช
1236 (พ.ศ. 2417 หรือ ค.ศ. 1874) ได้กำหนดชัดเจน
มิให้เด็กเล่นการพนัน ได้แก่ ไม้สามอัน ไม้ด้าแดง
ไม้หมุน ดิดควง อีโป่งป่น อีโป่งกำ อีโป่งชด ปั้นฮีแปะ
ขลุกลก น้ำเต้าพ้อ กรอกแกรก สีเหงาลัก รวม
12 ชนิด หากเจ้ามือชักนำให้เด็กเล่น เมื่อถูกจับได้
เจ้ามือจะต้องถูกเขียนยกหนึ่งเป็นจำนวน 30 ที และ
หากเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีเข้าไปเล่นเบี้ยบ่อนถั่วบ่อน
ไปการพนันทั้งหลาย ให้เจ้าของบ่อนห้ามปรามขับไล่นอก
จากนี้ในกรณีที่เด็กเล่นกันตามประสาเด็กแต่
กิดขวางถนนหนทางและตรอกซอกซอย เป็นอุปสรรค
ต่อผู้ขี่รถขี่ม้า ไม่ว่าจะเป็นการเล่นลูกข่าง ช่วงไชย

จ้องเต ทอยเทศ ทอยกอง อยู่โยง ส้อนหา กุลาส้อน
ผ้า เล่นตี เล่นเหว้า เล่นตะกร้อ จุดดอกประทัด
จุดดอกไม้เพลิง รวม 13 ชนิด ให้ตำรวจ ซึ่งยุคนั้นเรียก
ว่าเจ้าพนักงานโปลิศ เจ้าพนักงานทหาร สามารถจับ
ตัวเด็กมาไว้ยังโรงพักได้ทันที โดยหากผู้ปกครอง
ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ญาติ หรือนายเงิน ไม่มารับตัวไป
ภายใน 24 ชั่วโมง ทหารโปลิศที่นำตัวเด็กไปส่งบ้าน
จะสามารถเรียกเงินจากผู้ปกครองเด็กได้หนึ่งสลึง
ซึ่งในประกาศฉบับเดียวกันนี้ ยังแสดงถึงค่านิยมของ
ยุคสมัยที่การเล่นเป็นเรื่องเสียเวลาและสัมพันธ์กับ
การพนันไว้อย่างชัดเจนว่า

“...อนึ่งการซึ่งเด็กเล่นตามลำพังเด็ก
ทำให้เสียเวลาที่จะได้ฝึกหัดวิชาความรู้นั้นคือ เล่น
ควักกลมหูลุม ๑ เสือตกถั่ง ๑ เสือกินวัว ๑ คู่คู่ ๑ เกรียก
๑ กำตัด ๑ อีชีดอีเขียน ๑ หมากเก็บ ๑ แลกการเล่น
ต่าง ๆ ซึ่งกล่าวมาแต่ต้นนั้น ทรงพระราชดำริเห็น
ว่า เป็นเครื่องจูงใจให้เด็กพลัดพลินเอิบอาบเลยมลามไป
จนเล่นการพนันใหญ่ คือไพ่ต่างๆ ๑ ดวด ๑ ถั่ว ๑
โป ๑ จนเด็กยับเยินเป็นหนี้เป็นทาส แลพาบิดามารดา
เป็นหนี้เป็นทาสเข้าด้วยก็มีเป็นมาก เพราะเด็กฝึก
ใจมาตั้งแต่เล็กจนคุ้มใหญ่ จะฝึกหัดดัดแปลงเมื่อ
โตก็ดัดเป็นอันยาก จึงโปรดเกล้าฯว่าตั้งแต่นี้สืบไป
ภายหน้า ให้บิดามารดาญาติ ฤ็กุนายเงินของเด็ก
ห้ามปรามเด็กอย่าให้ประพฤติการเล่นอย่างที่ว่ามา
แล้ว ให้เอาใจใส่ฝึกสอนเด็กให้รู้จักธรรมเนียมที่ดี คือ
ให้เรียนหนังสือให้เรียนเลขการศิลปศาสตร์วิชาต่าง
ๆ แลกการวิชาค้าขายทำมาหากินตามนิสัยของเด็ก
ที่ชอบฝึกหัดสิ่งใดให้ได้วิชาสำหรับตัวเด็กไว้อย่างหนึ่ง
จะได้เป็นที่พึ่งของเด็กต่อไปภายหน้า อย่าให้ผู้ใหญ่
ทอดธุระให้เด็กเล่นในเวลาที่ไมใช่ประโยชน์เหมือน
อย่างแต่ก่อนเป็นอันขาด ให้คอยเอาใจใส่ระวังคอย
เกี่ยจกันชมชู่อย่าให้เด็กเล่นจงได้...”

(ประกาศเด็กห้ามมิให้เล่นการพนัน จ.ศ.1236
อ้างถึงใน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 5)

การเล่นของเด็กในเชิงประโยชน์

เป็นที่ประจักษ์ว่าการละเล่นเด็กไทยซึ่ง
ชวนอนุรักษและให้คุณค่าเชิงติงามในศตวรรษที่ 20
และ 21 นี้ ครั้งหนึ่งถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่
ถูกยึดโยงเกี่ยวพันกับการพนันอย่างแนบเนียน ทว่า
เมื่อกาลล่วงเลยจากปีที่มีประกาศเด็กห้ามมิให้เล่น
การพนันต่าง ๆ จากปี ค.ศ.1874 มาถึงปี ค.ศ.1890
(พ.ศ. 2433) ที่ก่อตั้งโรงเรียนเด็กของพระอัครชายา
เธอเพียง 16 ปี กลับมีความพยายามอธิบายถึง
ประโยชน์ของการเล่นไว้อย่างชัดเจนทั้งประโยชน์ใน
ปัจจุบันและประโยชน์ในอนาคตถึงการหัดให้เด็กขึ้น
ต้นไม้เป็น ซึ่งเป็น 1 ใน 10 ของความรู้ที่โรงเรียนเด็ก
ยึดเป็นระเบียบการฝึกสอนไว้ว่า

“...การที่ให้หัดขึ้นต้นไม้นั้น ดูอยู่ข้างจะให้
ชุกชอนอยู่สักหน่อย แต่เมื่อพิจารณาดูประโยชน์ก็แล
เห็นได้เป็นหลายอย่างคือ เป็นการทำให้ร่างกาย
เส้นสายแข็งแรงที่ฝรั่งเขาเรียกว่าเอกเซเนสซิสหรือยิมเน
สติกอย่าง ๑ เป็นประโยชน์แก่การที่จะทำมาหากิน
ไปภายหน้า คือ เป็นชาวสวนเป็นต้นอย่าง ๑ เป็น
ประโยชน์แก่การหนีภัยอันตรายในภายหน้า คือ ไป
ป่าพบเสือจะได้หนีมันเป็นต้นอย่าง ๑ เป็นประโยชน์
ในการทำเหยาเรือนในภายหน้าอย่าง ๑”

(ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้า, 2472: 41)

เห็นได้ว่า การศึกษาปฐมวัยไทยในช่วงรัชกาล
ที่ 5 นั้น มีการปรับเปลี่ยนอย่างก้าวกระโดด เริ่มจาก
ความต้องการปฏิรูปการศึกษาในยุคนั้นเกิดเป็น
โครงแผนการศึกษาในกรุงสยามที่มีการใช้คำว่ากิน
เดอคาเตน หรือ Kindergarten อย่างเป็นทางการ
นำไปสู่การกำหนดสาระที่ควรรู้สำหรับเด็ก มีประกาศ
จัดตั้งโรงเรียนเด็กซึ่งทำให้เกิดวรรณกรรมสำหรับเด็ก
ตามมาอย่างบดดอกสร้อยสุภาษิต และถึงแม้ค่านิยม
เรื่องการเล่นในฐานะการเรียนรู้เยี่ยงเดียวกับ
อารยประเทศยังคงเป็นเรื่องที่แตกต่างจากคุณค่าเดิม
ของสังคมไทยในขณะนั้นที่เชื่อว่าการเล่นโยงโยถึง
การพนัน และอาจทำให้เด็กเสียคนได้ กระนั้นก็เริ่ม

มีแนวโน้มที่จะพิจารณาการเล่นบางประเภทว่ามีคุณประโยชน์ต่อเด็กเช่นการเล่นปีนต้นไม้ดังกล่าวไปแล้วหรือการปั่นรถจักรยานก็ถูกพิจารณาว่าเป็นการเล่นที่มีประโยชน์ต่อจิตใจได้ ดังแนวทางการอบรมเลี้ยงดูเด็กในพระอุปถัมภ์ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ว่า

“...ด้วยทรงตระหนักพระทัยดีว่า เด็กที่อยู่ในพระอุปถัมภ์ทุกคนต้องออกจากบ้าน จากบิดามารดา พี่น้องเพื่อนฝูงอันเป็นที่รักมากที่สุดที่ใหม่ ซึ่งยังมีเคยชินก็ย่อมจะต้องมีความโศกเศร้าเหงาหงอย ดังนั้น สิ่งใดที่จะทำให้เด็กคลายจากความเหงาหงอยมีความสุขสบายใจอยู่ในขอบเขตที่ทรงสามารถหาให้ได้ก็จะทรงสรรหามาพระราชทาน เพื่อบำรุงจิตใจให้เด็กมีความสุขสบายสมกับวัย โดยเฉพาะของเล่น เช่น สมัยที่นิยมถีบรถจักรยาน ก็ทรงสั่งซื้อรถถีบจักรยานมาพระราชทานให้เด็ก ๆ ในพระอุปถัมภ์ทุกคนพอสมควร แม้แต่เด็กเล็ก ๆ ก็ทรงเสาะหารถจักรยานคันเล็ก ๆ มาพระราชทาน เช่น รถจักรยานของหม่อมเจ้ากันดามา เทวกุล พระชันษาราว ๖-๗ ขวบ ทรงเป็นเด็กหญิงร่างเล็กก็พระราชทานรถจักรยานคันเล็ก ๆ มีเส้นผ่านศูนย์กลางล้อประมาณ ๑๓ นิ้ว ทำให้เด็กทุกคนได้ออกกำลังกายสนุกสนานกับการหัดถีบจักรยาน และถีบรถตามเสด็จไปไกลๆ”

(คັນสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2551: 255-256)

ตอนที่ 2 เส้นเวลาของการศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติประเทศ

วิวัฒนาการทางการศึกษาปฐมวัยหลาย ๆ ประเทศทั่วโลกทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วในยุโรปและอเมริกาเหนือรวมถึงประเทศที่กำลังพัฒนาไม่ว่าจะเป็นจีนหรืออินเดียล้วนมีจุดเริ่มต้นครั้งแรกในศตวรรษที่ 19 โดยอาจยึดถือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งซึ่งประกอบด้วยแนวทางคินเดอการ์เทนของเฟรเดอแลทที่มีรากปรัชญาแบบจิตนิยม (Idealism) หลักสูตรก่อนวัยเรียนของดิวอ์ที่เป็นปรัชญาสายปฏิบัตินิยม (Pragmatism) แนวทางบ้านเด็กของมอนเตสซอรีซึ่งมีแนวคิดแบบสหวิทยาการทั้งจากศาสตร์การสอนและประสาทวิทยา หรืออาจใช้วิธีการตามแบบฉบับของมิชชันนารีผู้เผยแผ่คริสต์ศาสนา โดยในระหว่างที่รัชกาลที่ 5 ทรงพระราชสมภพกระทั่งเสด็จสวรรคตนั้น (ค.ศ. 1853 - 1910) มีเหตุการณ์ที่น่าสนใจตามลำดับของเส้นเวลาดังตารางที่ 1 (Weber, 1969: Sheila, 2006: Gordon และ Browne, 2008: Bredekamp, 2014)

ตารางที่ 1 เส้นเวลาเหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติ ช่วงปี ค.ศ.1853-1910

ปีคริสต์ศักราช 1853-1910	เหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติ
1860	เอลิซาเบธ พีบอดี (Elizabeth Peabody) ก่อตั้งโรงเรียนคินเดอการ์เทนที่ใช้ภาษาอังกฤษขึ้น เป็นแห่งแรกในสหรัฐอเมริกาหลังจากพบกับศิษย์ของเฟรเดอริคเบลนัม มากาเรตเธอ ชวร์ส (Margarethe Schurz) ในปี 1859 ซึ่งมากาเรตเธอเองนั้นเป็นผู้ก่อตั้งคินเดอการ์เทนแห่งแรกในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 1856 แต่ทำการสอนด้วยภาษาเยอรมัน
1861	โรเบิร์ต โอเวน (Robert Owen) เปิดโรงเรียนสำหรับเด็กอ่อน (Infant School) ขึ้นในอังกฤษ เพื่อเป็นเพียงสำคัญสำหรับปฏิรูปสังคมแก่เด็ก ๆ ที่พ่อแม่ทำงานในโรงงานของเขา
1873	ซูซาน บลว (Susan Blow) เปิดโรงเรียนคินเดอการ์เทนสังกัดรัฐบาลขึ้นเป็นแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา
1879	แลบทดลองทางจิตวิทยาแห่งแรกถูกตั้งขึ้นในเยอรมนีเพื่อฝึกหัดนักจิตวิทยาอย่างเป็นระบบให้เข้าใจถึงความเป็นมนุษย์
1880	โปรแกรมฝึกหัดครูปฐมวัยหลักสูตรแรกถูกเปิดขึ้นในรัฐเพนซิลวาเนีย
1890*	มีประกาศเรื่องตั้งโรงเรียนเลี้ยงเด็กของพระอัครราชาเธอฯ โดยเปิด ณ วันที่ 1 เมษายน รัตนโกสินทรศก 109 เพื่อรับเลี้ยงเด็กกำพร้าหรือเด็อนาถาตั้งแต่วัยทารกจนถึง 11 ปี
1892	ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ระบุถึงความสำคัญของประสบการณ์ในช่วงระยะต้นของชีวิตที่มีต่อความเจ็บป่วยทางจิตในอนาคต ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิเคราะห์และภาวะตระหนักรู้ถึงความสำคัญของ 5 ปีแรกของมนุษย์
1892	สมาพันธ์การศึกษาปฐมวัยนานาชาติ (The International Kindergarten Union) ถูกก่อตั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา
1893	แพตตี สมิธ ฮิลล์ (Patty Smith Hill) ขึ้นเป็นผู้บริหารของสมาคมหลุยส์วิลล์คินเดอการ์เทน (the Louisville Free Kindergarten Society) และวิพากษ์ศาสตร์การสอนทางการศึกษาปฐมวัยตามแบบฉบับของเฟรเดอริค จิตวิทยา และการศึกษาพัฒนานิยม ซึ่งต่อมาในปี 1926 แพตตี สมิธ ฮิลล์ ได้ก่อตั้งสมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งชาติ (the National Association of Nursery Education) หรือ NAEYC ในปัจจุบัน

ปีคริสต์ศักราช 1853-1910	เหตุการณ์สำคัญทางการศึกษาปฐมวัยไทยและนานาชาติระยะสมัยรัชกาลที่ 5
1895	จี. สแตนลีย์ ฮอลล์ (G. Stanley Hall) จัดงานสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กสำหรับครูปฐมวัยเพื่ออธิบายจิตวิทยาใหม่ในฐานขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำให้แฟตตี้ สมิธ ฮิลล์ ที่เข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้นนำเทคนิคต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้และมองการศึกษาปฐมวัยในฐานะสหศาสตร์
1896	จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ก่อตั้งโรงเรียนแลบทดลองในมหาวิทยาลัยชิคาโกเพื่อใช้ทดลองวิธีสอนและวิจัยทางการเรียนการสอน
1899*	ปรากฏคำว่า กินเดอการ์เตน (Kindergarten) ครั้งแรกในเอกสารราชการสยาม ภายหลังรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรปครั้งแรกในปี ค.ศ.1897
1900	สมาคมชิคาโกฟรีคินเดอการ์เทน (The Chicago Free Kindergarten Association) พัฒนาการกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอนุบาลตามหลักสูตรก่อนวัยเรียนตามแนวคิดดิวอี้ (The Deweyan sub-primary curriculum) เพื่อเป็นแนวทางปรับใช้ ดังนี้ 09:00 - 09:30 งานฝีมือ 09:30 - 10:00 เพลงและนิทาน 10:00 - 10:30 งานฝีมือ 10:30 - 10:40 เกม 10:40 - 11:15 อาหารกลางวัน 11:25 - 11:45 เกม/กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ทั้งนี้การเล่นกลางแจ้ง การเดินเล่น และการทำสวน จัดเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมประจำวันของเด็กอนุบาลด้วย
1907	มาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori) เปิดสถานศึกษาปฐมวัยแนวใหม่เพื่อทดลองแนวคิดของตนเองชื่อ Casa dei Bambini เป็นครั้งแรกในกรุงโรมก่อนได้รับความนิยมนอย่างแพร่หลาย
1909	มอนเตสซอรีเปิดหลักสูตรฝึกหัดครูขึ้นเป็นครั้งแรกในอิตาลี
1909	ธีโอดอร์ รูสเวลท์ (Theodore Roosevelt) ประธานาธิบดีคนที่ 26 ของสหรัฐอเมริกาจัดการประชุมเกี่ยวกับเด็กขึ้นเป็นครั้งแรกในทำเนียบขาว นำไปสู่การก่อตั้งสำนักงานด้านเด็ก (the Children's Bureau) ในปี ค.ศ.1912

* หมายถึง เหตุการณ์ในไทย

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ช่วงเวลา ก่อน ระหว่าง และหลังจากที่ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีจะเสด็จ ประพาสยุโรปครั้งแรกนั้นนับเป็นช่วงที่นานาอารยประเทศกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับ เรื่องเด็กและการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นทางการ ทั้งความสำคัญในฐานะศาสตร์ทางจิตวิทยาและการเรียนรู้ การปฏิรูปสังคม สวัสดิการรัฐ วิชาชีพครู รวมถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งทำให้อาจสันนิษฐาน ได้ว่านี่คือที่มาของการปรากฏคำว่า กินเดอคาเตน ในสยามเมื่อปี ค.ศ. 1899 ก็เป็นไปได้

บทสรุป การศึกษาปฐมวัยของไทยในอดีตเมื่อเทียบกับสากลโลก

เมื่อแรกเริ่มที่ไทยเกิดปรากฏการณ์ใหม่ทางการศึกษาปฐมวัยอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมทั้งค่านิยม องค์ความรู้ และแนวปฏิบัติ นั้น จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงมาจากส่วนของราชสำนักไปสู่เขต การปกครองต่าง ๆ ผ่านประกาศอย่างเป็นทางการ ดังเห็นได้จากเอกสารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเฉพาะโครงการศึกษา ร.ศ.117 ซึ่งเป็นหนึ่งในการวางระบบงานราชการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสยามให้ทัดเทียมนานาอารยประเทศ โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ เกิดขึ้นทั้งก่อน และหลังการเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรกในปี ค.ศ.1897 (พ.ศ. 2440)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนการเสด็จ ประพาสยุโรปครั้งแรก ได้แก่ การมีประกาศจัดตั้ง โรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอ พระองค์เจ้าสาย สวลีภิรมย์ ในปี ค.ศ.1890 (พ.ศ. 2433) ซึ่งรับอุปการะ ให้การอุปถัมภ์เลี้ยงดูและการศึกษาอย่างเป็นระบบ สำหรับเด็กวัยทารกกระทั่ง 11 ขวบ โดยมีระเบียบ การฝึกสอนเด็กที่กำหนดความรู้ 10 ประการที่ใช้สอน อย่างชัดเจนดูเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน

(Curriculum) ทั้งนี้หากเทียบเคียงกับองค์ความรู้ ทางการศึกษาปฐมวัยในนานาอารยประเทศขณะนั้น จะเห็นว่าระเบียบการฝึกสอนของโรงเรียนเด็กของ พระอัครชายาเธอ มีความใกล้เคียงกับกิจกรรมประจำ วันสำหรับเด็กอนุบาลตามหลักสูตรก่อนวัยเรียนตาม แนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ ซึ่งเป็นปรัชญาพัฒนาการที่ กำลังแพร่หลายในช่วงปลายศตวรรษที่ 19

นอกจากนี้ ช่วงเวลาหลังการจัดตั้งโรงเรียน เด็กของพระอัครชายาเธอ ยังผลให้เกิดความ เปลี่ยนแปลงเรื่องค่านิยมการเล่นตามมาอีกด้วย โดย เปลี่ยนมุมมองเรื่องการเล่นที่เคยยึดโยงกับการพนัน มาสู่การเล่นในเชิงประโยชน์ต่อพัฒนาการทางด้าน ร่างกายและจิตใจของเด็กขณะที่กำลังเล่น และ ประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในอนาคตเมื่อเด็กเติบโต เป็นผู้ใหญ่

ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการเสด็จ ประพาสยุโรปครั้งแรกนั้น ได้แก่การปรากฏของคำว่า กินเดอคาเตน เป็นลายลักษณ์อักษรในประกาศ โครงการศึกษา ร.ศ.117 ภาคหนึ่ง ว่าด้วยการศึกษา ในกรุงเทพมหานคร หมวด 1 อันกล่าวถึงแผนการศึกษา และลำดับชั้นในโรงเรียน โดยกำหนดให้เป็นโรงเรียน เบื้องแรก ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็น ที่น่าสนใจว่าการที่กรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ เลือกใช้ทับศัพท์คำว่า Kindergarten ด้วยคำ กินเดอคาเตน แทนการเลือกใช้คำอื่น เช่น Nursery School นั้น อาจพิจารณาได้ว่าผู้เกี่ยวข้องกับการ กำหนดแนวนโยบายต่าง ๆ ในโครงการศึกษา ร.ศ. 117 เมื่อสมัยรัชกาลที่ 5 มีแนวโน้มจะยึดถือคุณค่า ตามปรัชญาจิตนิยมซึ่งเป็นรากคิดที่อยู่เบื้องหลัง คำว่า Kindergarten ที่เฟรดเบลเป็นผู้เสนอใช้คำนี้ ขึ้นในปี ค.ศ. 1837 (พ.ศ. 2380) ขณะที่แนวปฏิบัติ ของโรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอ ซึ่งเกิดขึ้น ก่อนจะมีโครงการศึกษา ร.ศ. 117 กลับมีความใกล้เคียง กับปรัชญาแนวพัฒนาการมากกว่า

จากความเป็นมาของการศึกษาปฐมวัย ที่เปลี่ยนผ่านจากอดีตสู่ปัจจุบัน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมีการยึดคุณค่าในตัวมนุษย์ที่แตกต่างหลากหลาย เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาสามัญในประวัติศาสตร์การศึกษาปฐมวัยทั่วโลก ซึ่งเป็นเรื่องที่นักการศึกษาแต่ละยุคสมัย สมควรวិพากษ์อภิปรายเลือกสรรแนวคิดและแนวปฏิบัติให้สอดคล้องและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละบริบทต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ (2472). **ตำนานโรงเรียนเด็กของพระอัครชายาเธอ**. พระนคร: ผดุงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร.
- पालเลอแก้ว, ฉลอง แบบติสดี. (2549). **เล่าเรื่องกรุงสยาม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตร. กรุงเทพมหานคร: ก้าวหน้า.
- ยงยุทธ ไชยสีหา. (2526). **การวิเคราะห์แนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษาของผู้นำการศึกษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2414-2464**. ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2551). **ลูกแก้วเม็ขขวัญ: “สตรีคู่พระทัย” ในราชสำนักสยาม**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **ปัญจรัชและนัฐราชกับการศึกษา 1: เอกสารในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค
- Allen, A. T. (2006). The kindergarten in Germany and the United State, 1840-1914: A comparative perspective. *History of Education*. Vol. 35(2): 173-188.
- Bredenkamp, S. (2014). **Effective practices in early childhood education**. 2nd edition. USA: Pearson.
- Gordon, A. M., and Browne, K. W. (2008). **Beginnings and beyond: Foundations in early childhood education**. 7th edition. USA: Thomson Delmar Learning.
- Kammerman, S. B. (2006). **A global history of early childhood education and care**. Paper commissioned for the EFA Global Monitoring Report 2007, Strong foundations: Early childhood care and education. UNESCO: Paris.
- Weber, E. (1969). **The kindergarten: Its encounter with educational thought in America**. New York: Teachers College Press.

มุมมองใหม่ของการจัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

New Idea of Guidance Activity for High School Students

จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร*

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นับเป็นกลไกสำคัญในการสร้างคน สร้างงานและสร้างชาติ หัวใจสำคัญที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น มุมมองใหม่ของการจัดกิจกรรมแนะแนวควรส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ความสนใจ บริบท สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติของผู้เรียน หลักสำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรม 5 ด้าน คือ 1. การจัดกิจกรรมแนะแนว 2. การสร้างความรู้ 3. การเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม 4. การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 5. การมีส่วนร่วมของชุมชน การจัดการเรียนรู้นวัตกรรม 5 รูปแบบการสอนเข้าด้วยกันคือ (1) การเรียนรู้แบบร่วมมือ (2) การใช้กิจกรรมเป็นฐาน (3) การใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (4) การใช้ปัญหาเป็นฐาน และ (5) การมีส่วนร่วมของชุมชน และมี 5 องค์ประกอบในการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4) การวัดและประเมินผล และ 5) ปัจจัยสนับสนุน ซึ่งประกอบด้วย (1) ชุมชนให้การสนับสนุน (2) บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือจัดกิจกรรม และ (3) นักเรียน หมั่นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

Guidance activity in high school education is important to create a quality people, career and nation. The key for development complete people based on a new idea of the guidance activity. It aims to promote students, development activities in keeping with the needs of students interested in the environmental context. There are consisted of five principles. These are 1. guidance activities 2. construct knowledge 3. learning in a group of humanism 4. collaborative learning and 5. participation of the community. The activities were integrated 5 techniques of teaching together ; (1) collaborative learning (2) activity based learning (3) case based learning (4) problem based learning and (5) participation of community learning. There are five components of setting activity, these are 1) principles 2) objective 3) the learning process 4) assessment 5) supported factors - (1) community : support the learning process (2) personnel involved give cooperation activities and (3) students : try to study as a manual system.

* ครู วิทยฐานะ ข้าราชการพิเศษ โรงเรียนดอนคาวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9

บทนำ

การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะและการรู้
ลึกซึ่ง ที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จในยุค
โลกาภิวัตน์นั้น นักการศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ต้องคำนึงถึงคำถาม 3 ประเด็นหลักเพื่อการพัฒนา
ผู้เรียน คือ

1. อะไรคือกุญแจสำคัญที่จำเป็นที่จะให้
ความสำคัญ?

2. อะไรที่บุคลากรทางการศึกษาต้องรู้และ
สามารถทำได้ในศตวรรษที่ 21?

3. ต้องเตรียมนักเรียนอย่างไร?

ทั้งนี้แนวโน้มของการจัดการศึกษาต้อง
ครอบคลุม 5 Global Trends คือ เศรษฐกิจ (Economic
Trends) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Trends in
Science and Technology) การศึกษาสถิติประชากร
(Demographic Trends) ความปลอดภัยของประชากร
(Trends in Security and Citizenship) และการศึกษา
(Trends in Education) (Heidi Hayes Jacobs, 2010
: 97 – 106)

มุมมองใหม่ของการจัดกิจกรรมแนะแนว

การจัดกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนนั้น ครูมี
บทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
(Facilitator) จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องมีความเป็น
มืออาชีพ (Classroom Guidance Specialist) ในการ
ถ่ายทอดความรู้ การให้คำปรึกษา ซึ่งแนะแนวทาง
ที่ถูกต้องให้กับผู้เรียน การพัฒนาจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษา
หาความรู้ ทักษะชีวิตและอาชีพที่เหมาะสมกับบุคลิกของ
ผู้เรียนและการสร้างสัมพันธภาพของบุคคล เป้าหมาย
ของการจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุผลการพัฒนาความ
สามารถในการเป็นผู้นำทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน
สถานศึกษาในชุมชนขนาดใหญ่หรือในท้องถิ่นล้วนแต่
จำเป็นและสำคัญยิ่ง ความเป็นมืออาชีพของครูไม่เพียง
แต่การจัดการเรียนการสอน แต่หมายรวมถึงการร่วมมือ
กันทำงาน ความสามารถออกแบบ

การจัดกิจกรรมแนะแนว การบูรณาการ
หลักสูตรการจัดกิจกรรมแนะแนว การให้คำปรึกษาที่
มีส่วนประกอบ ต่างๆ ในหลักสูตรของโรงเรียน ทั้งนี้มี
หลากหลายประเด็นที่ควรพิจารณา คือ โครงสร้างการ
จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ เทคนิคและ
วิธีการจัดกิจกรรมที่ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับผู้เรียน
ทั้งความรู้ ความสามารถ บริบท ชุมชนและสังคมที่อยู่
อาศัย การวัดผลประเมินผล และการติดตามผลเป็นสิ่ง
จำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญเพื่อให้แน่ใจว่าการ
เปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนคง
อยู่อย่างต่อเนื่อง (Dimmitt, Carey and Hatch, 2007)

ครูแนะแนว มีความสำคัญต่อการกำหนด
อนาคตของผู้เรียน หากบุคลากรทางการศึกษามี
คุณภาพจะสามารถเชื่อมโยงความรู้สู่โลกกว้างทาง
การศึกษา การใช้ทักษะชีวิตและอาชีพในอนาคตได้ดี
ดังนั้น การออกแบบหลักสูตรแนวใหม่ของสถาบัน
การศึกษา งานใหม่และโอกาสใหม่ (Future Career)
ที่หางานง่ายและมีรายได้ดี การจัดหลักสูตรและระบบ
การเรียนการสอน แนวใหม่ (Future Education)
ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเตรียมรับกับกระแส
อาชีพใหม่ของสถาบันการศึกษาในบทบาทการสร้าง
ปัญหาแก่สังคม การผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพ มีสติ
และมีความคิดสร้างสรรค์ แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง
ค้นพบความสามารถของตน ด้วยการเรียนอย่างมี
เป้าหมาย ตามความถนัดและความสนใจมากกว่า
ที่จะยึดติดกับค่านิยมสังคมเดิม ๆ สามารถนำเสนอ
เรื่องราวอาชีพใหม่แห่งอนาคตอย่างกว้างขวาง
ในระดับสากลได้ (ภาวิศ ทองโรช และรัชนิพร
พุกกะมาน, อ้างถึงใน วิริยะ ฤาชัยพาณิชย์, 2557)

ทั้งนี้การเสริมสร้างทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ
สร้างโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสำรวจตนเอง เห็นคุณค่า
ในตนเอง ค้นพบความรู้ ความสามารถ และความ
ถนัดให้เกิดกับผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญที่ผู้สอนต้องรับ
ดำเนินงาน

แนวคิดการออกแบบการจัดกิจกรรมแนะแนว

การออกแบบระบบการเรียนการสอน ADDIE Model ตามแนวคิดของ Dick and Carey (2005) และการออกแบบการสอนเชิงระบบตามแนวคิดของ Joyce, Weil and Calhoun (2009) เป็นแนวคิดพื้นฐานสำคัญในการจัดกิจกรรมแนะแนว (Guidance Activity) ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นวิเคราะห์ (Analyze Phase) เป็นการวิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (Assess and Analyze Needs) ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา

2) ขั้นออกแบบ (Design Phase) เป็นการออกแบบวิธีการเรียนการสอนหรือรูปแบบที่ให้บริการสู่เป้าหมายการเรียนการสอนและการนำเสนอ (Design Instruction and Presentations)

3) ขั้นพัฒนา (Develop Phase) เป็นการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (Develop Materials)

4) ขั้นนำไปใช้ (Implement Phase) เป็นการนำนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ประกอบด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น การวางแผนในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

5) ขั้นประเมินผล (Evaluate Phase) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการเรียนการสอน

แนวคิด ทฤษฎีการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้กระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนว (จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร, 2558) ได้สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมแนะแนวและเสนอกระบวนการจัดการกิจกรรมแนะแนวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน iva ผู้สอนควรออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามจุดเน้นหรือผลลัพธ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน โดยการเสนอ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน (Model of Teaching) ซึ่งเริ่มจากการเสนอภาพให้เห็นเหตุการณ์ในห้องเรียน (Scenario) โดยใช้การเล่าเรื่อง มีผู้สอนและผู้เรียนเป็นผู้แสดง จำลองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในห้องเรียน จากนั้นเสนอทฤษฎี แนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ของแต่ละรูปแบบ เพื่อนำไปสู่รูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน (The Model of Teaching) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) กระบวนการเรียนการสอน (Syntax) เป็นการจัดเรียงลำดับกิจกรรมที่จะสอนเป็นขั้น ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีจำนวนขั้นตอน (Phase) การเรียนการสอนแตกต่างกันไป 2) ระบบสังคม (Social System) เป็นการอธิบายบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอน 3) หลักการตอบสนอง (Principles of Reaction) เป็นหลักการหรือวิธีการที่ผู้สอนจะตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ อาจเป็นการให้รางวัล การสร้างบรรยากาศอิสระในการคิดและปฏิบัติโดยไม่มี การประเมินว่าถูกหรือผิด หรือการให้ผู้เรียนรับผิดชอบร่วมกันเรียนรู้ในกลุ่มอย่างจริงจัง แนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้เกิดการเรียนรู้ 4) ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนการสอนหรือเป็นการบอกเงื่อนไขหรือสิ่งจำเป็นในการที่จะใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เช่น การเรียนการสอนด้วยการปฏิบัติ (Action Learning) เป็นวิธีการเรียนจากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) จากประสบการณ์ตรง จากปัญหาจริง (Real Problem) โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติในสถานที่และด้วยอุปกรณ์ที่ใกล้เคียงกับสภาพการทำงานจริง หรือเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นให้พร้อมใช้ครบถ้วนและเพียงพอเป็นต้น

ส่วนที่ 2 การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ ไปใช้ (Application) เป็นการแนะนำหรือให้ข้อเสนอแนะสำหรับการใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนนั้นเช่น

จะใช้กับเนื้อหาประเภทใดจึงจะเหมาะสมและใช้กับ
ผู้เรียนระดับใด เป็นต้น

ส่วนที่ 3 สารความรู้และสิ่งที่ส่งเสริม
การเรียนรู้ (Instruction and Nurturing Effects) ใน
แต่ละรูปแบบจะต้องจัดสาระความรู้อะไรบ้างให้กับ
ผู้เรียน รวมทั้งมีสิ่งสำคัญ องค์ประกอบอะไรบ้างที่จะ
ทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้นั้นประสบผลสำเร็จ
ตามเป้าหมาย ซึ่งก็คือการสอนที่จัดขึ้นตามขั้นตอน
และสภาพแวดล้อมในการเรียน สำหรับสิ่งที่ส่งเสริม
การเรียนรู้ นั้น เป็นสมรรถนะสำหรับที่ผู้เรียนต้องมี
และต้องให้มีการพัฒนาตลอดกระบวนการซึ่งคือผลที่
เกิดขึ้นจากการสอน และเป็นสิ่งที่ผู้เรียนต้องมีในการ
พัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
และประสบผลสำเร็จ คุณสมบัติ คุณลักษณะหรือ
สมรรถนะของผู้เรียนที่ต้องปลูกฝังจนติดตัว เพื่อให้การ
เรียนการสอนบรรลุผลตามที่คาดหวัง

แนวคิด ทฤษฎีการจัดกิจกรรมแนะแนว

1. หลักการจัดกิจกรรมแนะแนว (Guidance Activity)

เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนา
ผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิด
ตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผน
ชีวิต ทั้งด้านการเรียนและอาชีพ สามารถปรับตัวได้
อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจ
ผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา
แก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

ขอบข่ายการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อ
พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1. การแนะแนวการศึกษา (Educational Guidance)
2. การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance)
3. การแนะแนวส่วนตัวและสังคม (Personal and Social Guidance)

จิตวิทยาพัฒนาการ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่
ครู แนะแนวจำเป็นต้องศึกษาให้รู้ เข้าใจอย่างชัดเจน
และฝึกปฏิบัติการเพื่อให้มีทักษะการใช้ความรู้พื้นฐาน
ทางด้านจิตวิทยาเพื่อการแนะแนว อันดับแรกที่จะ
ช่วยให้ครูเข้าใจผู้เรียนหรือบุคคลที่มาใช้บริการ คือ
ความรู้ในแนวคิด ทฤษฎีพัฒนาการของมนุษย์ของ
นักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม ของ Carl R. Rogers
(1974), Abraham Maslow (1970) ที่เห็นว่า “คนทุก
คนเป็นคนดี รักศักดิ์ศรี ต้องการความรักและความ
อบอุ่น ต้องการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี” การที่ยัง
ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้ เพราะขาดการชี้แนะและ
ขาดการรู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (ศิริชัย
กาญจนวาสี, 2553; กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

บทบาทสำคัญของครูแนะแนว คือ
ผู้อำนวยการความสะอาดในการพัฒนาการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนโดยการเข้าร่วมกับการสร้างความรู้สึกที่ดีของ
ผู้เรียน (Feelings) ร่วมคิด (Thoughts) และชี้แนะ
แนวคิด (Ideas) เพราะว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
ของผู้เรียน ไม่ใช่ความต้องการของพวกเขา แต่หาก
เป็นเพราะการขาดทักษะการแก้ไขปัญหาที่ดีของ
ผู้เรียน (Greene, 2008; Burden, 2003; Watson, 2003)

วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแนะแนว

1. ค้นพบความถนัด ความสามารถ ความสนใจของตนเอง รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. รู้จักแสวงหาความรู้จากข้อมูลข่าวสารแหล่งเรียนรู้ ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวและสังคมเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนเลือกแนวทางการศึกษาอาชีพได้เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
3. พัฒนานาบุคลิกภาพและปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
4. มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ในงานอาชีพ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
5. มีค่านิยมที่ดีงามในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างวินัยคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียน และ

6. มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง
ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

2. ทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Theory)

เป็นทฤษฎีที่มีหลักการสำคัญที่ผู้เรียน
สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. การให้ผู้เรียนลงมือสร้างสิ่งของหรือ
ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ปฏิสัมพันธ์
กับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีความหมายซึ่งจะรวมถึง
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในตัวของผู้เรียนเองกับ
ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมภายนอกสามารถ
เชื่อมโยงและสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่

2. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการ
เรียนรู้ ซึ่งครูต้องจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่
เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
ด้วยตนเอง โดยมีทางเลือกที่หลากหลายและเรียนรู้
อย่างมีความสุข สามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความ
รู้ใหม่กับความรู้เก่าได้ ส่วนครูทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยและ
คอยอำนวยความสะดวก

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์และ
สิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้
ร่วมกันทำให้ผู้เรียนเห็นว่าคนเป็นแหล่งความรู้อีก
แหล่งหนึ่งที่สำคัญ การสอนเป็นการจัดประสบการณ์
เพื่อเตรียมคนออกไปเผชิญโลก ถ้าผู้เรียนเห็นว่าคน
เป็นแหล่งความรู้สำคัญและสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ออก
กันได้ เมื่อจบการศึกษาออกไปก็จะปรับตัวและทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ เป็นการ
เน้นการใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้จากแหล่งความ
รู้ต่างๆด้วยตนเองเป็นผลให้เกิดพฤติกรรมที่ฝังแน่น
เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร (Learning
how to Learn)

หลักการของทฤษฎีนี้เป็นการเรียนรู้ที่เน้น
ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติหรือสร้างสิ่งที่มีความหมายกับ

ตนเอง ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ต้องมีลักษณะเอื้อต่อการ
ให้ผู้เรียนนำมาสร้างเป็นชิ้นงานได้สำเร็จ ตอบสนอง
ความคิดและจินตนาการของผู้เรียน กล่าวโดยสรุปก็
คือ เครื่องมือทุกชนิดที่สามารถทำให้ผู้เรียนสร้างงาน
หรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้ เป็นเครื่องมือที่
สอดคล้องตามหลักการทฤษฎีการสร้างความรู้

5. การจัดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมด้าน
การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียน
และนำเสนอผ่านผลงานที่จัดทำ

ครูผู้สอนต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ ดังนี้
เชื่อมโยง สิ่งที่รู้แล้วกับสิ่งที่ผู้เรียน
กำลังเรียน

ให้โอกาส ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มทำโครงการ
ที่ตนเองสนใจ

เปิดโอกาส ให้มีการนำเสนอความคิด
ผลงานและผลการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของ
ตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน

ให้เวลาทำงาน อย่างต่อเนื่องในการ
จัดการเรียนรู้

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลง
ทัศนคติ ความเชื่อ ดังนี้

ต้องไม่ถือว่าครูเป็นผู้รู้แต่ผู้เดียว
ผู้เรียนต้องเชื่อตามที่ครูบอก แต่ครูต้องตระหนักว่า
ตนเองมีความรู้ที่จะช่วยเหลือนักเรียนเท่าที่จะช่วยได้
ดังนั้นครูจึงไม่อับอายผู้เรียนที่จะพูดว่าครูก็ยังไม่ทราบ
พวกเรามาช่วยกัน หากคำตอบชิว

ต้องพยายามให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
ด้วยตนเอง มากที่สุด อดทนและปล่อยให้ให้นักเรียน
ประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง อย่ารีบบอกคำตอบ
ควรช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนที่เรียนช้าและเรียนเร็ว
ให้สามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเอง
ให้มากที่สุด

ไม่ควรถือว่าผู้เรียนที่ดีต้องเจียบ แต่ครู
ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความ
คิดเห็นซึ่งกันและกัน

ต้องไม่ถือว่าการที่ผู้เรียนเดินไปเดินมา ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการแสดงถึงความไม่มีระเบียบวินัยแต่ต้องคิดว่าการเดินไปเดินมาเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ไม่ควรยึดติดกับหลักสูตรมากเกินไป ไม่ควรจะยึดเยียดเนื้อหาที่ไม่จำเป็นให้กับผู้เรียน ควรคิดว่าการให้เนื้อหาที่จำเป็นแม้จะน้อยอย่างก็ยิ่งดีกว่าสอนหลาย ๆ อย่าง แต่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้้น้อยมากหรือนำความรู้ที่เรียนไปประยุกต์ใช้ไม่ได้

การจัดตารางสอนควรจัดให้ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับเวลาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมภายในเวลาที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยไป (Gagnon and Collay, 2002; Selley, 1999;

ทั้งนี้ สรุปการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แบ่งออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่

1. ขั้นการทำความรู้ให้กระจ่างแจ้ง
2. ขั้นการระบุนการได้รับและการเข้าใจข้อมูลใหม่
3. ขั้นการยืนยันความถูกต้องและการใช้ข้อมูล

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism Theory)

เป็นทฤษฎีที่มีหลักการสำคัญที่คำนึงถึงความเป็นคนของบุคคลคุณค่าของคนเป็นหลัก โดยจะมองธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่ว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความดีที่ติดตัวมาแต่กำเนิด มนุษย์เป็นผู้ที่มีอิสระสามารถที่จะนำตนเอง และพึ่งตนเองได้ เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีอิสระเสรีภาพที่จะเลือกทำสิ่งต่างๆ ที่จะไม่ทำให้ผู้ใดเดือดร้อน ซึ่งรวมทั้งตนเองด้วย มนุษย์เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและเป็นผู้สร้างสรรค์สังคม นักคิดกลุ่ม มนุษยนิยมให้ความสำคัญของความ เป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน ทฤษฎีและแนวคิดที่

สำคัญ ๆ ในกลุ่มนี้มี 2 ทฤษฎีและ 5 แนวคิด คือ

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้คือ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น และต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของโรเจอร์ส เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้คือ มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาวะที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนและเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูเป็น ผู้ชี้แนะและทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนและการเรียนรู้จะเน้นกระบวนการเป็นสำคัญ

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ โคมส์ เชื่อว่าความรู้สึกของผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก เพราะความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ โนลส์ เชื่อว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มาก หากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีอิสระที่จะเรียนและได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาด้วยตนเอง

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของ แฟร์ เชื่อว่าผู้เรียนต้องถูกปลดปล่อยจากการกดขี่ของครูที่สอนแบบเก่า ผู้เรียนมีศักยภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของฮิลลิช เชื่อว่าสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นสังคมที่ต้องล้มเลิกระบบโรงเรียน การศึกษาควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิตแบบเป็นไปตามธรรมชาติ โดยให้โอกาสในการศึกษา เล่าเรียนแก่บุคคลอย่างเต็มที่

3.7 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนีล เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้มีศักดิ์ศรี มีความดีโดยธรรมชาติ หากมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น บริบูรณ์ด้วยความรัก มีอิสระภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพัฒนาไปในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ของ Piaget

เน้นเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลที่เป็นไปตามวัยและเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและการเรียนรู้เกิดจากระบวนการค้นพบด้วยตนเอง

หลักการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนและจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการนั้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมต่างๆ

ควรให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระและสอนการคิดแบบรวบยอดเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทฤษฎีพัฒนาการของ Vygotsky ซึ่งมีแนวคิดมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ (Constructivism Learning Theory) โดยนักการศึกษานิยมแบ่งทฤษฎีการสร้างความรู้ออกเป็น Cognitive Constructivism ของ Piaget และ Social Constructivism ของ Vygotsky

การจัดการเรียนการสอนตามแนวการสร้างความรู้ของ Piaget จะหมายถึง การสร้างสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดโครงสร้างความรู้ ความคิดใหม่ จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับนั้นมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดการซึมซับข้อมูลและสารสนเทศที่ได้รับใหม่เข้ากับความรู้เดิม และมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ความคิดเดิม เกิดเป็นโครงสร้างความรู้ความคิดใหม่ขึ้นที่เรียกว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้เอง

ทั้งนี้ สรุปได้ว่า หากนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนว ต้องเน้นให้นักเรียนแก้ปัญหาซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดภาวะไม่สมดุล การพยายามแก้ปัญหาทำให้ผู้เรียนพยายาม

ค้นคว้า แสวงหาข้อมูลต่างๆ รอบตัว สำหรับ Vygotsky (1978 : 84 - 91) ให้แนวคิดเกี่ยวกับเขตของการเชื่อมโยงสู่การพัฒนา (Zone of Proximal Development : ZPD) ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างระดับการพัฒนาปัจจุบันที่ผู้เรียนเป็นอยู่จากการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง กับระดับที่ผู้เรียนจะมีศักยภาพพัฒนาไปถึงได้ ภายใต้การแนะนำของครูหรือผู้มีประสบการณ์หรือผู้ใหญ่ หรือจากการร่วมมือกับเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า Vygotsky ให้ความสำคัญกับเครื่องมือทางปัญญา ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยในการแก้ปัญหาและเป็นเครื่องมือ ที่ช่วยให้กระทำการใดๆ ได้ (รุจิราพร รามศิริ, 2556 : 14)

5. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboration Learning)

แนวคิดของทฤษฎีนี้ คือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ 3 - 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่มโดยผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในลักษณะแข่งขันกันต่างคนต่างเรียนและร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้

การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีนี้จะเน้นให้ผู้เรียนช่วยกันเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีการพึ่งพาอาศัยกัน มีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด มีการสัมพันธ์กัน มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการวิเคราะห์ร่วมกัน และมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานร่วมกัน ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ควรมีการประเมินทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยวิธีการที่หลากหลายและควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินและครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มเพื่อให้กลุ่มมีโอกาสที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่มด้วย สมาชิกทุกคนจะต้องร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่มและผลงานของตนเอง ซึ่งวิธีการสอน

ในแบบดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น ภูมิใจในตนเอง ตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเอง และต่อกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น พัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีเกิดการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น สร้างความมั่นใจในตนเอง และรู้ถึงคุณค่าของตนเอง มากขึ้น (วัชรา เล่าเรียนดี, 2555; Johnson and Johnson, 1996; Slavin R.E., 1990)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ จอยซ์และเวล (Joyce and Weil, 1986, อ้างถึงใน วัชรา เล่าเรียนดี, 2555: 156) ที่ได้กล่าวว่า การสอนแบบร่วมมือเรียนรู้ช่วยพัฒนาผู้เรียนด้านสติปัญญา โดยเพื่อนในกลุ่ม จะช่วยเหลือแนะนำกัน เนื่องจากผู้เรียนที่อยู่ในวัยเดียวกัน สามารถสื่อสาร สื่อความหมายแก่กันและกันได้ง่ายและทำให้เข้าใจง่ายกว่าที่ครูสอน การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถนำมาผนวกร่วมกับวิธีการสอน ได้หลากหลายวิธี ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักการ แนวคิดของการเสริมพัฒนาการให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) มีกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
2. ชี้นกิจกรรมกลุ่ม
3. ชี้นวิเคราะห์ผลงาน
4. ชี้นำไปใช้
5. ชี้นสรุปและประเมินผล

6. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน (Activity Based Learning : ABL)

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ที่จะคิด แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ผสมผสานกับ การใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเป็นแนวการสอนแบบใหม่ที่ไม่เน้นให้ผู้เรียนท่องจำ แต่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Hand - On Learning) และมีบทบาทในการค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าการเรียนรู้

แบบเชิงรุก (Active) โดยเน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจริง (Learning by Doing)

ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่เรียนได้ดีกว่า การท่องจำ อีกทั้งยังได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ขั้นสูง (High-Order Thinking Skill) ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพทางสมอง การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน มีวินัยในการทำงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง (รัชนีกร ทัพพชัย, 2552 : 13; สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา, 2555: 1)

การออกแบบการจัดกิจกรรม (Activity Design) จะต้องพิจารณาใน 3 กลุ่มหลัก คือ 1. กลุ่มประสบการณ์ชีวิต 2. กลุ่มพัฒนาการทางสติปัญญา และ 3. กลุ่มวิชาการ และแนวคิดรูปแบบการเรียนรู้ ใช้เทคนิค วิธีการผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนซึมซับความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการเล่น เกม และกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งเน้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจ สามารถเกิดแนวคิดขึ้นเองในเนื้อหาสาระระหว่างร่วมกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมกลุ่มจะสามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ การทำงานเป็นทีม ความสามารถในการเข้าสังคมได้เป็นอย่างดี (วิโรจน์ ลักขณาอดิศร, 2550)

เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่า “กิจกรรมกลุ่ม” เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ความหมายของกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วย 2 ประการสำคัญ คือ กิจกรรมกลุ่มที่ผู้เรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่สมาชิก

หรือผู้นำอภิปรายเพื่อที่สมาชิกจะได้รับบรรลุถึงความมุ่งหมายของกลุ่ม และกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการคือ ผู้เรียนได้วางแผนร่วมกันจัดขึ้นขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้กิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ (Activity Based Learning) ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรม 4 ขั้น ได้แก่ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม ขั้นอภิปรายและขั้นสรุป และการนำไปใช้

7. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case Based Learning : CBL)

เป็นวิธีการที่มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหาโดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักคิดอย่างเป็นระบบและฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้เกิดความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้

จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน จากแนวคิดของนักวิชาการหลากหลายท่าน (Smith and Regan, 1999, อ้างถึงใน วัชรรา เล่าเรียนดี, 2555; Koldner, 1992,อ้างถึงใน นิตยา ไสริกุล, 2547; ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง, 2553; ทิศนา ขัมมณี, 2550) สรุปกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา มีลักษณะสำคัญที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมแนะแนวประกอบด้วย 5 ขั้น คือ

1. ขั้นเตรียมตัวผู้เรียน คือ การแนะนำจุดมุ่งหมายหรือปัญหาที่จะต้องพิจารณากับผู้เรียนก่อนลงมือศึกษา ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสนใจและจำทำให้ผู้เรียนศึกษาข้อมูลในกรณีศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ขั้นเสนอและศึกษากรณีศึกษา เป็นการเสนอกรณีศึกษาผ่านใบความรู้ในชุดกิจกรรมแนะแนวหลากหลายรูปแบบ เช่น ข่าว เอกสาร วิดีทัศน์ เพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกรณีศึกษาตาม

องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

3. ขั้นการวิเคราะห์และอภิปรายกรณีศึกษาเป็นรายกลุ่ม เป็นการสะท้อนความคิดระหว่างกันเพื่อสร้างทางเลือกในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการแก้ปัญหาหรือหาคำตอบ

4. ขั้นประเมินทางเลือกและลงข้อสรุป เป็นการตัดสินใจเลือกทางเลือกหรือตอบคำถามที่มีความเหมาะสมที่สุด

5. ขั้นสรุปข้อคิดและหลักการ เป็นการสรุปข้อคิดเห็นที่ผู้เรียนได้จากกรณีศึกษาหรือรายละเอียดต่าง ๆ ของกรณีศึกษาให้เป็นหลักการทั่วไป เป็นขั้นที่ผู้สอนจะได้เสนอหลักการหรือทฤษฎีหรือข้อปฏิบัติที่สัมพันธ์กับกรณีศึกษา ซึ่งผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้าเตรียมมาเป็นอย่างดีแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีหลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติกว้างขวาง เชื่อมโยงความรู้และความคิด สู่ทักษะการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

8. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning : PBL)

เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรคนิยม (Constructivism) มีวิธีการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาหรือสถานการณ์เป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นการเรียนที่พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา โดยมีลักษณะเด่นของการเรียนรู้ได้แก่ ใช้ปัญหาแท้จริงเป็นตัวกระตุ้นการแก้ปัญหาและเป็นจุดเริ่มต้นในการแสวงหาความรู้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เน้นทักษะการคิด เรียนโดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยมีการ บูรณาการของเนื้อหาความรู้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จะส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน ประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้
อย่างแท้จริง (Student-Centered Learning)
 2. การเรียนรู้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียนที่มี
ขนาดเล็ก(ประมาณ 3 – 5 คน)
 3. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก
(Facilitator) หรือผู้ให้คำแนะนำ (Guide)
 4. นักเรียนคือผู้ที่มองเห็นปัญหาและ
แก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนเป็นคนแก้ปัญหาโดย
การแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง (Self-Directed
Learning)
 5. ปัญหาเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริง หรือ
ปัญหาจริง ซึ่งปัญหาจะช่วยกำหนดกรอบแนวคิดหรือ
กำหนดจุดเน้นและกระตุ้นการเรียนรู้
 6. ปัญหาคือสิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนา
ทักษะการแก้ปัญหา
 7. ความรู้ใหม่จะเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้
ด้วยตนเอง
 8. ประเมินผลจากสถานการณ์จริง
โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติ (Authentic
Assessment)
- สรุปขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน คือ
1. เตรียมความพร้อมผู้เรียน
 2. เสนอสถานการณ์ของปัญหา ผู้สอน
เกริ่นนำเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับ
สถานการณ์ที่ผู้เรียนจะได้พบ จากนั้นจึงนำเสนอ
สถานการณ์ปัญหาพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์หรือ
ประเด็นปัญหาที่ต้องการให้แก้ไข รวมทั้งบอกแหล่ง
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลภายนอกที่ผู้เรียน
สามารถเข้าไปค้นคว้าได้
 3. กำหนดกรอบการศึกษา
 4. สร้างสมมติฐาน
 5. ค้นคว้าข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน
 6. ตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหา
 7. สร้างผลงานหรือปฏิบัติตามทางเลือก
 8. ประเมินผลโดยวิธีที่หลากหลาย

9. การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ มีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Learning : CPL)

เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่
เป็นการพัฒนานักเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และ
ทักษะโดยผ่านการ สังเคราะห์เพื่อให้ได้โครงสร้าง
พื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียน
ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง กระบวนการกลุ่ม ส่งผลทำให้ผู้
เรียนเกิดประสบการณ์ ที่ดีและส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ดี
มีคุณภาพ

ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ
มีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
เน้นภาพรวมของสิ่งแวดล้อมให้เกิดการเรียนรู้ โดย
การใช้บริบทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน
ผู้เรียนจะถูกปลูกฝังการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นการทำ
กิจกรรมกลุ่มและมีครูเป็นผู้คอยกระตุ้นและชี้แนะ
พร้อมมุ่งเน้นการระดมความคิดของผู้เรียนเพื่อย่นย่อ
ความรู้พื้นฐาน เพื่อลดช่องว่างของระดับความรู้ของ
ผู้เรียนแต่ละคนที่มีไม่เท่ากัน และนำไปสู่การแก้ปัญหา
ร่วมกันในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ มาเรียม
นิลพันธุ์ และคณะ (2556) สรุปไว้ว่า “การนำ
ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาบูรณาการในการเสริม
สร้างสอนทักษะอาชีพนับเป็นเป้าหมายสำคัญในการ
จัดการเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพที่ดีกับ
นักเรียน”

นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้โดยใช้การ
มีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมี
ความรู้ ที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขสถานการณ์
ที่คล้ายคลึงกันได้และจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการ
เรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (ยงยุทธ
พงษ์สุภาพ, 2553; Rattray T., 1999; Nadler L., 1984)

กระบวนการจัดการเรียนรู้จากแนวคิด
ของนักวิชาการหลายท่าน (กล้า ทองขาว, 2556; วัฒน
แก่นน้อย, 2556; Rattray, 1999 and Nadler, 1984,
อ้างถึงใน ยงยุทธ พงษ์สุภาพ, 2553) ประกอบด้วย
6 องค์ประกอบ คือ

1. การประเมินความต้องการจำเป็นจากชุมชน
 2. การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกับชุมชน
 3. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
 4. การจัดการความรู้ร่วมกับกลุ่มผู้ปฏิบัติในโลกของความเป็นจริง
 5. การสะท้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้องในชุมชน
 6. การติดตามและประเมินผล
- ขั้นตอนการดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนว 5 ขั้นตอน คือ
- ขั้นตอนที่ 1 : การอภิปรายร่วมกันระหว่างครูและผู้เรียน
 - ขั้นตอนที่ 2 : การกระตุ้นให้ผู้เรียนควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Directed) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในขั้นที่ 1
 - ขั้นตอนที่ 3 : การร่วมกันอภิปรายในกลุ่มอีกครั้งเพื่อแลกเปลี่ยน แบ่งปันข้อมูลและความคิดเห็นตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขสถานการณ์
 - ขั้นตอนที่ 4 : สะท้อนคิดเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการเรียนรู้และวิพากษ์วิจารณ์กระบวนการทำงานกลุ่ม
 - ขั้นตอนที่ 5 : การร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น การนำกระบวนการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถบูรณาการร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน การใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อกำหนดเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมแนะแนวที่มีประสิทธิภาพได้

10. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ (Using Life and Career skills) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ (Using Life and Career Skills) เป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนเพื่อสร้างเส้นทางอาชีพที่ดีที่ต้องก้าวไปสู่ชีวิตความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอย่างมีคุณภาพ

การจัดกิจกรรมแนะแนว กลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการและแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เสริมภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตในยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการจัดการกับปัญหาต่างๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตให้แก่ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ทั้งนี้ ผู้เขียนศึกษา วิเคราะห์ และสรุปผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลความรู้ องค์ประกอบของพฤติกรรม และตัวชี้วัดที่คาดหวังให้เกิดกับผู้เรียนตามหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดว่าผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีพัฒนาการของการเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพเพิ่มขึ้น และมีความสามารถเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555; Sue Z. Beers, 2011; วิจารย์ พานิช, 2555; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2556) และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทักษะอาชีพ (Ginzberg, 1974; Super, 1957; สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2557; Man Power Group, 2013)

องค์ประกอบของการใช้ทักษะชีวิต และอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 7 ด้าน ครอบคลุม 15 ตัวชี้วัด (จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร, 2558)

หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมสร้าง การใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ (Using Life and Career Skills)

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555; Sue Z. Beers, 2011; วิจารย์ พานิช, 2555; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒผล, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ทักษะอาชีพ (Ginzberg, 1974; Super, 1957; สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2557; Man Power Group, 2013) ประกอบด้วย การใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ 7 ด้าน 15 ตัวชี้วัด

ทักษะชีวิตและอาชีพ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 15 ตัวชี้วัด ได้แก่...

1. การยืดหยุ่นและการปรับตัว

1.1 ยืดหยุ่นโดยประเมินผลการทำงานเพื่อพิจารณาปรับปรุง

2. การแสวงหาความรู้ด้วยการริเริ่มและการนำตนเอง

2.1 จัดการกับเป้าหมายและเวลาโดยวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายโดยวิเคราะห์และวางแผน

2.3 ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายโดยปราศจากการควบคุมสั่งการ

2.4 เรียนรู้โดยการนำตนเองโดยวางแผนในการสืบค้นข้อมูล

3. การทำงานร่วมกันในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

3.1 มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยฟัง พูด แสดงความคิดเห็นและอภิปรายในกลุ่ม

3.2 ปฏิบัติงานกับทีมงานที่มีความหลากหลาย

4. การจัดการสร้างผลผลิตและความรับผิดชอบตรวจสอบได้

4.1 จัดการโครงการโดยลงมือทำงานตามแผนที่กำหนดไว้โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

4.2 สร้างสรรค์ผลผลิตโดยวิเคราะห์และวางแผนในการทำงานที่สนใจ

5. ภาวะผู้นำและ ความรับผิดชอบในกระบวนการทำงาน

5.1 สำนึกความรับผิดชอบโดยทำงานอย่างมีคุณธรรม

5.2 ให้คำแนะนำและการนำบุคคลอื่น

5.3 รับผิดชอบต่อบุคคลอื่นโดยทำงานอย่างมีคุณธรรม

6. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

6.1 ตัดสินใจโดยวิเคราะห์และวางแผนในการทำงานที่สนใจ

6.2 แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

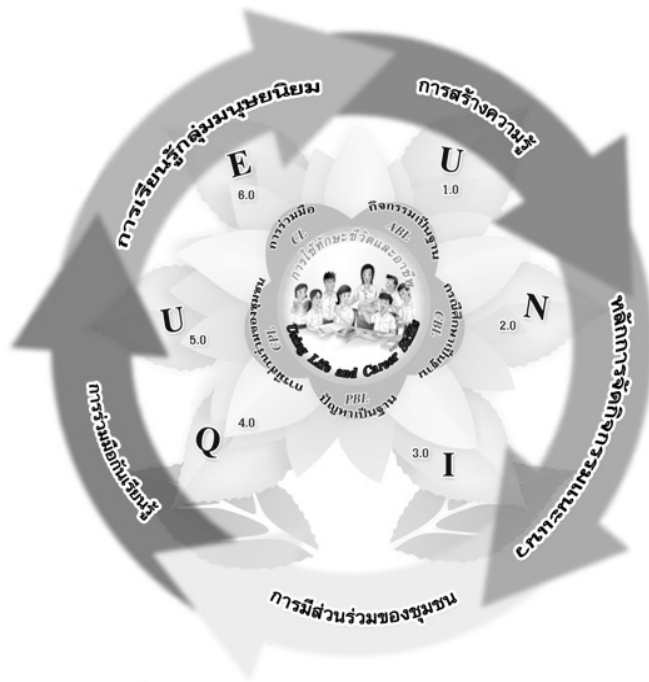
7. การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน

7.1 สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นโดยฟัง พูด แสดงความคิดเห็นและอภิปรายในกลุ่ม

จากหลักการ แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้ การออกแบบการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างการใช้ ทักษะชีวิตและอาชีพ ดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนสังเคราะห์ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวจากมุมมองใหม่ของการ จัดกิจกรรมแนะแนวสำหรับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา ตอนปลาย ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความ พร้อมสู่โลกอาชีพและตลาดแรงงานอย่างสมบูรณ์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูแนะแนวต้องดำเนินการให้ สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียน สภาพสิ่งแวดล้อมและ บริบท ซึ่งการจัดกิจกรรมแนะแนวสามารถดำเนินการ ได้อย่างหลากหลาย เป็นต้นว่า ครูผู้สอนสามารถ

บูรณาการรูปแบบการสอนที่สำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaboration Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน(Activity Based Learning) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case Based Learning) การจัดการเรียนรู้

โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning) และการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Learning) ผ่านกระบวนการทัศนการจัดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้ชื่อว่า “UNIQUE” มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 6 ขั้นตอน ดังนี้

<p>หลักการ : การพัฒนาการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพอยู่บนพื้นฐานการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ดำเนินถึงความต้องการของมนุษย์ การร่วมมือกันเรียนรู้จากกิจกรรมแนะแนว มีกปฏิบัติประสบการณ์จริง จาก การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน</p>	<p>ขั้นตอนการจัดกิจกรรม : 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจในข้อมูลและเนื้อหาอย่างกระจ่างชัด (Understanding Information and Content : U) ขั้นที่ 2 สร้างเครือข่ายข้อมูล (Networking Information : N) ขั้นที่ 3 สืบค้นข้อมูลเพื่อวินิจฉัยปัญหา (Inquiring Information to Diagnose Problems : I) ขั้นที่ 4 ซักถามเพื่อสร้างทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหา (Questioning to Make Choices or Solutions : Q) ขั้นที่ 5 ใช้ประโยชน์ข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ (Utilizing Information from the Analysis : U) ขั้นที่ 6 นำเสนอผลงานและรายงานผล (Exhibiting and Results Reporting : E)</p>
<p>การวัดและประเมินผล : การใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ ครอบคลุมองค์ประกอบ 7 ด้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การยืดหยุ่นและการปรับตัว 2. การแสวงหาความรู้ด้วยการริเริ่มและการนำตนเอง 3. การทำงานร่วมกันในสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง 4. การจัดการสร้างผลผลิตและความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 5. ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบในกระบวนการทำงาน 6. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 7. การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน 	
<p>ปัจจัยสนับสนุน :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชน ให้การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ และเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียน 2. บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้ความร่วมมือจัดกิจกรรม จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ร่วมประเมินผลการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพ และผลงานที่ผู้เรียนนำเสนอตามสภาพจริง 3. นักเรียน หนี้นศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ มีการทำงานเป็นกลุ่ม เน้นการร่วมมือกันเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมฝึกปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้และสถานประกอบการในชุมชน ดำเนินการแก้ปัญหาภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และ/หรือ สถานประกอบการจริงในชุมชนด้วยการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน 	

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กล้า ทองขาว. **การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community Based Education Management = CBEM)**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2557 จาก <http://www.dpu.ac.th.ces/download.php?>
- จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร. (2558). **กระบวนการแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิตยา ไสริกุล. (2547). **ผลการใช้การสอนแนะในการเรียนรู้ด้วยกรณีศึกษาบนเว็บที่มีต่อการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีรูปแบบการคิดต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แหมมณี. (2550). **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2553). **การพัฒนารูปแบบการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทางศาสตร์การเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2556). **การพัฒนาแนวทางการประกอบการใช้กรอบแผนการจัดการศึกษาตลอดชีวิตมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านอาชีพท้องถิ่น**. โครงการวิจัยโดยความร่วมมือของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยงยุทธ พงษ์สุภาพ. (2553). **การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน (Context-based learning : CBL) (เล่ม 1)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- รัชนีกร ทัพชัย. (2552). **การพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน กรณีศึกษาการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2**. รายงานการค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุจิราพร รามศิริ. (2556). **การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรภา เล่าเรียนดี. (2555). **การนิเทศการสอน**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน : คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัฒนา เป็นน้อย และคณะ. (2556). **บทความ : การจัดการความรู้ เรื่องการออกแบบการเรียนการสอนโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 29 ตุลาคม 2558. จาก <http://km.scphtrang.ac.th/sites/km.ac.th/files/study-design.pdf>

- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์
ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา. (2556). (พิมพ์ครั้งที่
ที่ 6). **จากหลักสูตรแกนกลางสู่หลักสูตร
สถานศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา**.
กรุงเทพมหานคร:บริษัท อาร์แอนด์ปรีนท์ จำกัด.
- วิริยะ ฤกษ์พาณิชย์. (2557). **สาขาอาชีพแห่งอนาคต :
เตรียมพร้อมสู่อาเซียน**. [ออนไลน์]. สืบค้น
เมื่อ 3 ตุลาคม 2557. จาก <http://futurecareer.eduzones.com/category/origin/>.
- วิโรจน์ ลักขณาอดิศร. (2550). **การเรียนรู้ตามหลักการ
เรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน**. [ออนไลน์].
สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2558 จาก <http://www.se-edlearning.com>.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). **ชุดฝึกแนะแนว : โครงการ
ยกระดับคุณภาพครูที่ระบบตามแผน
ปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและศูนย์เครือข่าย
ทั่วประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555).
**การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการ
และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย. (2557). **การศึกษาเพื่อพัฒนา
ทักษะชีวิต**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 10
กันยายน 2558. จาก <http://amnat.nfe.go.th/lueamnatnfe/UserFiles/file/civit.pdf>.
- สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา. (2555). **Activity-Based
Learning : ตามแนวคิด Constructionism**.
โครงการประชุมสัมมนา ณ ห้องอิมพีเรียลฮอลล์
1 โรงแรมอิมพีเรียลแมปปิงอำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่.
- Beers, Sue,Z. (2011). **Teaching 21st Century Skills :
an ASCD action tool**. North Beauregard
St. Alexandria, Virginia USA.
- Burden, P.R. (2003). **Classroom Management : Creating
a Successful Learning Environment**. 2nded.
Hoboken, NJ: Wiley.
- Dick, W., Carey, L., and Caray, J.O. (2005). **The
Systematic Design of Instruction**. 6th ed.
Allyn and Bacon.
- Dimmitt, C., Carey, J.C., & Hatch, T. (2007).
**Evidence - Based School Counseling :
Making a Difference with Data-Driven
Practices**. Thousand Oaks, CA : Corwin
Press.
- Gagnon, G.W. and Collay, M. (2002). **Designing
for Learning**. Six Elements in Constructivist
Classrooms. ThousandsOaks : Corwin
PressInc.
- Ginzberg, Eli. (1974). **Counseling for Career
Development**. Boston : Houghton Mifflin.
- Greene, R.W. (2008). **Lost at school : Why our
kids with behavioral challenges are feeling
through the cracks and how we can help
them**. New York : Scribner.
- Jacobs, Heidi Hayes. (2010). **Curriculum 21
Essential Education for a Changing World**.
Virginia USA : Alexandria.
- Johnson, D.W., and R.T. Johnson. (1996). **Learning
Together and Alone**. Englewood Cliffs,
N.J. : Prentice-Hall.
- Joyce, B & Weil, M & Callhoun. (2009). **Model of
Teaching**. Boston : Allyn and Balcon.
- Maslow, Abraham. (1970). **Motivation and Personality**.
New York : Harper and Row Publishers.

- Nadler L. (1984). *The Handbook of Human Resources Development*. New York: John Wiley and Sons.
- Rattray T. (1999). *Guide to Participatory Training for Trainers for Primary Health Care Workers*. Accessed July 8, 2010. Available from http://www.rhrc.org/resources/general_fieldtools/toolkit/51d%20TngHndbk.doc.
- Rogers, Carl R. (1974). *The Psychology of Adolescence*. New York: Harper and Row.
- Slavin, R.E. (1990). *Theory, Research and Practice*. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Super, Donald. E. (1957). *Career Pattern as a Basic for Vocational*. New York: Harper and
- Vygotsky, I.S.(1978). *Mind in Society*. Cambridge : Harvard University Press.
- Watson, M. (with Ecken,I.). (2003). *Learning to Trust : Transforming Difficult Elementary Classrooms Through Development Discipline*. San Francisco: Jossey-Bass.

การเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน Empowerment to Develop Instructional Competency of Teachers That Promote Happiness Learning of Students

สุดหทัย รุจิรัตน์*

บทคัดย่อ

การเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อนำไปสู่การวางแผนการเสริมพลังร่วมกันระหว่างผู้เสริมพลังและผู้รับการเสริมพลัง โดยการประมวลผล จัดลำดับความต้องการจำเป็น วางแผนและกำหนดการขับเคลื่อนกระบวนการเสริมพลังให้มีประสิทธิภาพ แล้วจึงดำเนินการเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูเกิดความมั่นใจว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยการสร้างแรงจูงใจ ให้ข้อมูล เพิ่มพูนความรู้ นำสู่การพัฒนา สุดท้ายจึงสรุปผลการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข ด้วยการประเมินผลการเสริมพลัง โดยการนำเสนอข้อมูลเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

Empowerment to develop instructional competency of teachers that promote happiness learning of students focus firstly on need analyzing the present circumstances and develop instructional competency of teachers. The second phase is an interactive empowerment planning between empoweror and empoweree through data processing, prioritize for need analyzing, plan to drive empowerment process efficiently. Continue empowering is the third phase, it helps to support and promote the self-efficacy of teachers in instruction through motivating, informative, increasing and developing them. The last is an evaluating phase of empowerment to develop

บทนำ

ความสุขกับการศึกษาที่ถูกต้องเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกจากกันได้ ถ้าไม่สามารถทำให้คนมีความสุข การศึกษาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2550: 7) เมื่อเด็กมีความสุขในการเรียนรู้ จะทำให้เด็กเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีประสิทธิภาพ คิดถึงประโยชน์ของสังคม

และประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ของตนเอง มีความสุขในการช่วยเหลือผู้อื่น มีความสุขในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีความสุขที่จะทำงาน และที่สำคัญที่สุดคือมีความสุขในการกระทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติ และสืบต่อสิ่งที่เป็นความดีและความสุขนี้ไปถึงลูกหลานของตนต่อไป (คันสนีย์ ฉัตรคุปต์, 2544: 31)

* ดร.นักวิชาการ ศูนย์วิชาการโรงเรียนในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี

จะเห็นได้ว่าครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในการพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และการเสริมพลังเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูมีศักยภาพและความสามารถเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (ยุวธิดา ซาปัญญา, 2554)

แนวคิดการเสริมพลัง (Empowerment) เริ่มต้นจากแนวคิดทางสังคมวิทยาที่ใช้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในช่วงคริสต์ศักราช 1960 โดยที่ผู้นำแนวคิดนี้เป็นนักปรัชญาชาวบราซิล ชื่อ Paulo Freire (จาสุวรรณ ศิลปะรัตน์, 2548) Freire นำแนวคิดการเสริมพลังมากำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม เขาคิดค้นวิธีการทำให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ ค้นหาวิธีปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ด้วยความตระหนักถึงความเท่าเทียมกันของสมาชิกในชุมชน การให้ความช่วยเหลือกัน รวมทั้งเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ส่งผลให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนจากความเชื่อที่ว่า ตนเองไร้พลัง (Powerlessness) มาเป็นความเชื่อใหม่ที่เชื่อในความสามารถแห่งตน (Self Efficacy) รวมทั้งทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (สมจิต สงสาร, 2552) จากนั้น แนวคิดการเสริมพลังได้รับความนิยมแพร่หลายถึงปัจจุบัน โดยพบว่า มีการนำแนวคิดการเสริมพลังมาใช้อย่างกว้างขวางในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรี การส่งเสริมสุขภาพของบุคคลและชุมชน การบริหารจัดการองค์กร รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กร

การเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happiness Learning)

ความสุข หมายถึง ความพอใจในชีวิต พอใจในอารมณ์ และการพัฒนาทักษะการคิด อันเป็นผลจากความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองเพื่อคุณภาพที่ดี โดยครอบคลุมถึงความดีงามภายในจิตใจ ภายใต้อสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

การเรียนรู้อย่างมีความสุข จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior) ของผู้เรียน อันเนื่องมาจากการเรียนรู้ กล่าวคือ มีความพึงพอใจ มีความรู้สึกหรือชอบวิชาที่เรียน มีความสนใจเรียน ตั้งใจเรียนเป็นอย่างดี สนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียน

ความสุขในการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของนักเรียนเป็นอย่างมาก เมื่อนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ จะส่งผลต่อการเป็นบุคคลที่รัก การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คิดถึงประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ของตนเอง และที่สำคัญที่สุดคือมีความสุขในการกระทำประโยชน์นี้ให้กับประเทศชาติและสืบต่อสิ่งที่เป็นความดีและความสุขนี้ไปถึงลูกหลานอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป นักเรียนที่เรียนรู้อย่างมีความสุขจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้รับการตอบสนองจากการใฝ่รู้ การปฏิบัติ การสร้างสรรค์ของตนเอง การใช้ความคิด การให้เหตุผลเกี่ยวกับการบริหาร โภค รวมถึงการเลือกใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดด้วยการอนุรักษ์ และเห็นคุณค่า เป็นบุคคลที่บริโภคด้วยปัญญา การที่

นักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจ สามารถเรียนรู้ด้วยความจริง บรรลุความดี ความงาม ความรัก อธิธรรมา มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน และประสบความสำเร็จ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2555: 11) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545: 33-35) กล่าวไว้ว่านักเรียนที่เรียนรู้อย่างมีความสุขจะมีความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับว่าเป็นมนุษย์ที่มีหัวใจและมีความสามารถ ครูมีความรัก เมตตา จริงใจ ต่อตนเอง เห็นคุณค่าของชีวิตและความเป็นมนุษย์ของตน รับผิดชอบต่อความหมายของการมีชีวิตอยู่ ยอมรับทั้งข้อดีและข้อด้อยของตนเอง รู้วิธีการปรับตัวให้อยู่ในสภาพแวดล้อมได้โดยไม่เสียสุขภาพจิต มีโอกาสเลือก

เรียนตามความสนใจและความถนัดของตน รู้สึกว่า
บทเรียนสนุก แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและอยาก
ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม อีกทั้งสิ่งที่เรียนรู้ไม่สูญเปล่า
สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความสัมพันธ์ของสมอง และการเรียนรู้อย่างมี ความสุข

สมองมีหน้าที่ควบคุมอารมณ์ โดยใช้คำว่า
จิตใจ (Mind) เป็นผลของการทำงานของสมองในส่วน
ที่เกี่ยวกับความคิด อารมณ์ จิตสำนึก สมองมีหน้าที่
ดูแลความคิดและจิตใจ ซึ่งไม่เกี่ยวกับหัวใจ (Heart) ซึ่ง
ทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย
กล่าวได้ว่า จิตใจสามารถส่งผลต่อการทำงานของสมอง
เปรียบเสมือนการทำสมาธิที่ช่วยลดความเครียดและ
เพิ่มการหลั่งสารเคมีที่ก่อให้เกิดความสุข เช่น โดปามีน
อะดรีนาลีน และเซโรโตนิน ขณะเดียวกันการหลั่งฮอร์โมน
คอร์ติซอลที่ก่อให้เกิดความเครียด ก็ลดลง

สมองมีความสามารถหาความรื่นรมย์ได้
อย่างไม่จำกัด เด็กเล็กส่วนใหญ่แสวงหาความสุขจาก
การเรียนรู้ ซึ่งหากได้รับการตอบสนองจากพ่อแม่และ
ครูผู้สอน เด็กจะเป็นผู้ที่มีความสุขและเห็นคุณค่าของ
การเรียนรู้ การดำเนินชีวิต เมื่อการเรียนรู้ก่อให้เกิด
ความทุกข์ ร่างกายจะผลิตคอร์ติซอลทำลายสมอง
ทำให้สมองทำงานลดลง สูญเสียความสามารถใน
การหาความสุขความสงบที่แท้จริงในชีวิต การเรียนรู้
ลดลง ปัญหาในการสูญเสีย ความสามารถที่จะหาความ
สุขเป็นปัญหาอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสมองทาง
กายภาพอันเป็นเหตุจากความเครียดเรื้อรัง และเนื่องจาก
ตัวกลางในการส่งสารเกี่ยวกับความจำและความสุขใน
สมองลดลง (ัดดา หวังภษิต, 2557: 61-62)

ลักษณะของนักเรียนที่มีความสุขในการ
เรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2555; คັນสนีย์ ฉัตรคุปต์,
2544; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
2544; ัดดา หวังภษิต, 2557; Nodding, 2003;
Angus, 2007; UNESCO, 2008;) ประกอบด้วย

1) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ หมายถึง
ถึง นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล เกิดการใฝ่
เรียนรู้ และเห็นคุณค่าในตนเอง มีตัวบ่งชี้ดังนี้

1.1) ใฝ่เรียนรู้ ประกอบด้วย มีความ
ตื่นตื้น ยินดี ที่จะได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยากถามคำถาม
เกี่ยวกับการเรียนที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ สนุกกับ
การได้ตอบคำถามของครู ชอบค้นคว้าหาความรู้
เพิ่มเติมจากสิ่งที่ครูสอน และมุ่งมั่นที่จะทำงานที่ได้
รับมอบหมายให้สำเร็จ

1.2) เห็นคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย
มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนที่มีความสามารถ มี
ประโยชน์ต่อผู้อื่น พอใจในความสามารถของตนเอง
พอใจผลงานที่ตนทำ และพอใจที่ตนเองสามารถปฏิบัติ
งานสำเร็จตามเป้าหมาย

2) องค์ประกอบด้านการเรียนรู้ หมายถึง
นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เอื้อ
ต่อการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีตัวบ่งชี้ ดังนี้

2.1) บรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย
มีความรู้สึกพอใจที่ห้องเรียนมีแสงสว่างเพียงพอ
บรรยากาศในการเรียนมีความเป็นกันเอง ทำให้รู้สึก
สบายใจ ฟังพอใจที่ครูให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วม
แสดงความคิดเห็น ฟังพอใจที่ครูให้โอกาสนักเรียนได้
แสดงความสามารถและฟังพอใจที่โรงเรียนมี
แหล่งการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ค้นคว้าเพิ่มเติมอย่าง
หลากหลาย

2.2) การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็น
สำคัญ ประกอบด้วย มีความรู้สึกที่เนื้อหาที่เรียน
สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้ ฟังพอใจที่ได้รับโอกาสให้ซักถาม
รู้สึกสนุกที่ได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายในขณะที่เรียน ฟัง
พอใจที่ครูใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และฟังพอใจที่
ทราบผลการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของตน

3) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ หมายถึง
ถึง นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ได้แก่ ครู และ
เพื่อน มีตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1) ความสัมพันธ์ที่ดีกับครู ประกอบด้วย มีความรู้สึกไว้วางใจครู ได้รับความรักและความเมตตาจากครูได้รับกำลังใจในการเรียนจากครู ได้รับความช่วยเหลือจากครูเมื่อนักเรียนมีปัญหา และมีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือครู

3.2) ความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ประกอบด้วย ชอบทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน พึงพอใจที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ยอมรับความคิดเห็นและความสามารถของเพื่อน มีความสุขที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และมีความสุขเมื่อได้ช่วยเหลือเพื่อน

วิธีการวัดความสุขในการเรียนรู้ สามารถวัดโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การสังเกตขณะดำเนินการสอน แล้วบันทึกหลังสอน และการประเมินตนเองของนักเรียนโดยที่ข้อคำถามแต่ละข้อจะมีลักษณะการมุ่งเน้นคำถามถึงระดับความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆที่สามารถบ่งชี้ว่านักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้หรือไม่

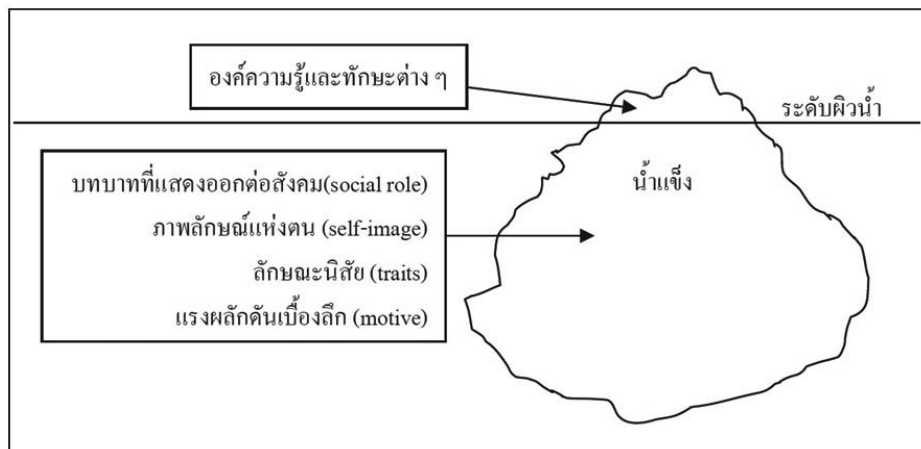
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (Instructional Competency)

สมรรถนะ (Competency) เป็นกลุ่มของ

ความสามารถซึ่งซ่อนอยู่ในตัวบุคคลที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ ภายใต้ปัจจัยสภาพแวดล้อมขององค์กร และทำให้บุคคลมุ่งมั่นไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้จึงถือเป็นกิจกรรมที่ควรให้ความสำคัญและดำเนินการอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

แนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency)

ในปีคริสต์ศักราช 1970 David McClelland ศึกษาว่าทำไมบุคลากรที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกันจึงมีผลงานที่แตกต่างกัน เขาได้แยกบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดี ออกจากบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานพอใช้ แล้วจึงศึกษาว่า บุคลากรทั้งสองกลุ่มมีผลการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันอย่างไร ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดี จะมีสิ่งหนึ่งที่เรียกว่า สมรรถนะ (Competency) (อภิพงค์ ฤทธิชัย, 2557) ต่อมาในปี ค.ศ.1973 McClelland เขียนบทความวิชาการเรื่อง "Testing for Competence rather than Intelligence" ถือเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่สามารถอธิบายบุคลิกลักษณะของคนว่าเปรียบเสมือนกับภูเขาน้ำแข็ง (Iceberg) ตามแผนภาพ

แผนภาพ แบบจำลองภูเขาน้ำแข็ง (The Iceberg Model)
ที่มา: (ชูชัย สมितिไกร, 2550)

จากแผนภาพ อธิบายได้ว่า คุณลักษณะของบุคคลเปรียบเสมือนภูเขาน้ำแข็งที่ลอยอยู่ในน้ำโดยมีส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนน้อยลอยเหนือน้ำ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ง่าย หมายถึง ความรู้สาขาต่างๆ ที่ได้เรียนมา (Knowledge) และส่วนของทักษะ ได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญพิเศษด้านต่างๆ (Skill) สำหรับส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่จมอยู่ใต้น้ำซึ่งเป็นส่วนที่มีปริมาณมากกว่านั้น เป็นส่วนที่ไม่อาจสังเกตได้ชัดเจนและวัดได้ยากกว่า และเป็นส่วนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมากกว่า ได้แก่ บทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง (Self image) คุณลักษณะส่วนบุคคล (Trait) และแรงจูงใจ (Motive) ส่วนที่อยู่เหนือน้ำเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับเขาวงกตของบุคคล ซึ่งการที่บุคคลมีความฉลาด สามารถเรียนรู้องค์ความรู้ และทักษะต่างๆ ได้นั้น ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้มีผลการปฏิบัติงานที่โดดเด่น จึงจำเป็นต้องมีแรงผลักดันเบื้องต้น คุณลักษณะส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคมอย่างเหมาะสมด้วย จึงจะทำให้บุคคลกลายเป็นผู้ที่มีผลงานโดดเด่นได้

Schoonover Associates เป็นสถาบันที่มีชื่อเสียงด้านสมรรถนะ ได้อธิบายถึงความแตกต่างของความรู้ ทักษะ และแรงจูงใจ/ทัศนคติ กับสมรรถนะในเชิงเปรียบเทียบ ดังนี้

สมรรถนะ กับ ความรู้: ความรู้มีความหมายเฉพาะพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด (Excellent Performance) เท่านั้น ดังนั้น เฉพาะตัวความรู้ (Knowledge) จะไม่ถือว่าเป็นสมรรถนะ ยกเว้นว่าความรู้ในเรื่องนั้นๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความสำเร็จในงาน จึงจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะ ตัวอย่างเช่น ความรู้และความเข้าใจในความไม่แน่นอนของ “ราคา” ในตลาด

ถือว่าเป็นความรู้ (Knowledge) แต่ความสามารถในการนำความรู้และความเข้าใจในความไม่แน่นอนของตลาดมาพัฒนารูปแบบการกำหนด “ราคา” ได้นั้น จึงถือว่าเป็นสมรรถนะ

สมรรถนะ กับ ทักษะ : ความเกี่ยวข้องของสมรรถนะกับทักษะ (Skill) เป็นการใช้เฉพาะทักษะที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างชัดเจน ดังนั้น ทักษะเพียงอย่างเดียว จะยังไม่ถือว่าเป็นสมรรถนะ ตัวอย่างเช่นความสามารถในการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ ถือเป็นทักษะ (Skill) แต่ความสามารถในการวางตำแหน่งผลิตภัณฑ์ใหม่ (Positioning) ในตลาดให้มีความแตกต่างจากคู่แข่ง ถือเป็นสมรรถนะ

สมรรถนะ กับ แรงจูงใจ/ทัศนคติ : สมรรถนะมิใช่ แรงจูงใจหรือทัศนคติ แต่เป็นแรงขับเคลื่อนภายในที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ตนมุ่งหวังไปสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น การต้องการความสำเร็จเป็นแรงจูงใจที่ก่อให้เกิดแนวคิดหรือทัศนคติที่ต้องการสร้างผลงานที่ดี แต่ ความสามารถในการทำงานให้สำเร็จตรงตามเวลาที่กำหนด ถือเป็นสมรรถนะ

จากการศึกษาความหมายของสมรรถนะตามแนวคิดของนักการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ จึงสรุปได้ว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และพฤติกรรมการทำงานที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (Boyatzis, 1982; Mitrani, Dalziel and Fitt, 1992; Spencer and Spencer, 1993; Dale and Hes, 1995; อานนท์ศักดิ์ วรวิชัย, 2547; วิวรรณ จันททรัพย์, 2553)

ดังนั้นสมรรถนะการจัดการเรียนรู้จึงหมายถึง คุณลักษณะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร และแผนการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข หมายถึง ความสามารถของครู ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ หมายถึง การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด เนื้อหาวิชามีความต่อเนื่อง เชื่อมโยงกับความรู้เดิม และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ฝึก ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ ได้ทำงานแลกเปลี่ยน และประสานความคิดเห็นร่วมกับเพื่อน

3) การใช้สื่อการเรียนรู้ หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้/มาตรฐาน/ตัวชี้วัด นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ได้สัมผัสของจริงหรือสื่อการเรียนรู้ที่นักเรียนและครูร่วมกันสร้างขึ้น

4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการระบุเกณฑ์การประเมินผลที่ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ระบุวิธีวัดและประเมินผลหลากหลายวิธี เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เน้นการประเมินพัฒนาการ ระบุเครื่องมือวัดและประเมินผลหลากหลายประเภท

คุณลักษณะของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน

คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน ประกอบด้วย

1) การเป็นผู้นำการเรียนรู้ หมายถึง ครูที่จัดการเรียนรู้ด้วยกรสนทนาสร้างความเป็นกันเอง

กับนักเรียน มีการชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับความรู้เดิมของนักเรียน มีการซักถาม ทบทวนข้อมูลความรู้ เพิ่มพูนความเข้าใจ เลือกใช้สื่อเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ ให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรม สอดคล้องกับเนื้อหา เวลา และนักเรียน

2) การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง ครูผู้สอนมีบุคลิกยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักเรียนคิดและลงมือปฏิบัติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วม และมีเทคนิควิธีที่เร้าใจให้นักเรียนอยากติดตาม

3) ครูมีความรักและเมตตาต่อศิษย์ หมายถึง ครูจัดการเรียนรู้โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ เอาใจใส่นักเรียน อย่างทั่วถึง เสริมกำลังใจนักเรียนอย่างเหมาะสม และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม

การเสริมพลัง (Empowerment)

การเสริมพลังครู เริ่มต้นจากแนวคิดทางสังคมวิทยาที่นำมาใช้แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมเพื่อให้ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนจากความเชื่อที่ว่า ตนเองไร้พลัง มาเป็นความเชื่อใหม่โดยเชื่อในความสามารถแห่งตน ด้วยเหตุที่พลังเป็นคุณลักษณะแสดงถึงความสามารถหรือความมีอิทธิพล หรือมีพลังในการควบคุมและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องชีวิตและการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้บุคคลมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ แนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาไปสู่องค์การต่างๆ อย่างกว้างขวางรวมทั้งวงการทางการศึกษาเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุที่การเสริมพลังเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยเปลี่ยนนิสัยทัศนคติของบุคคลในการมองตนเองและสังคมอย่างสร้างสรรค์

คือ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และสามารถเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของตนให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งตนเองและสังคม ซึ่งแนวคิดพื้นฐานของการเสริมพลังมาจากมูลเหตุของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลไกการจูงใจที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์การ

ความหมายของการเสริมพลัง

การเสริมพลัง(Empowerment) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า *Passe* หมายถึง to be able หรือ สามารถจะ ซึ่งสารานุกรมนิยามศัพท์ภาษาอังกฤษของเวบสเตอร์ (Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary, 1994: 468) ให้ความหมาย 2 นัย คือ นัยที่ 1 การเสริมพลัง หมายถึง การให้อำนาจหรือให้อำนาจหน้าที่ซึ่งทำให้บุคคลมีสิทธิ มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น และสามารถทำให้บุคคลอื่นยอมทำตามที่ตนต้องการ ภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่บุคคลนั้นมีอยู่ ส่วนนัยที่ 2 การเสริมพลัง หมายถึง การทำให้สามารถ หรือการให้พลังอำนาจในงานซึ่งทำให้บุคคลสามารถกระทำการที่สอดคล้องกับความสามารถที่บุคคลมี หรือกระทำการร่วมกับผู้อื่นได้ตามที่ตนมีความสามารถในด้านนั้นๆ การให้คำจำกัดความของคำว่า การเสริมพลังจะแตกต่างกันไปตามกลุ่มประชากรและบริบทที่ซับซ้อน แต่จะมีความหมายสัมพันธ์กับความหมายของสิ่งที่จะศึกษาหรือศาสตร์ในสาขาที่นำไปใช้

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาชาวต่างชาติและนักการศึกษาไทยซึ่งได้ให้ความหมายของการเสริมพลังสรุปได้ว่า การเสริมพลังเป็นกระบวนการพัฒนา ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริม ชี้แนะให้บุคคลได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และพัฒนาศักยภาพให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตนเอง สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง และภาคภูมิใจในงานที่ทำ

การเสริมพลังมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อตัวครู ที่มงาน โรงเรียน และชุมชน ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ส่งผลให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่คาดหวัง การดำเนินการเสริมพลังของครูให้บรรลุเป้าหมายในเบื้องต้น จำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวความคิดหลักที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังครู ที่ประกอบด้วยแนวความคิดอันนำมาสู่การเสริมพลังและแนวความคิดที่นำการเสริมพลังสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และปรับปรุงการดำเนินการเสริมพลังอย่างมีระบบเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

หลักการเสริมพลังของครู

จากการศึกษาหลักการเสริมพลังของนักการศึกษาจากต่างประเทศ สรุปได้ว่า การเสริมพลังของครูควรมีหลักการดังต่อไปนี้ (1) สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (2) ส่งเสริมความรู้จักชะ ทักคนคติที่เป็นพลังในการปฏิบัติงาน และ (3) สนับสนุนให้แสดงออกซึ่งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เสริมพลังในการปฏิบัติงาน (Short and Greer, 1997; Gutierrez et al., 1998; Blas? and Blas?, 2001)

กระบวนการเสริมพลัง

กระบวนการเสริมพลังที่จะนำเสนอในบทความนี้ มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่ากระบวนการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน (สุดหทัย รุจิรัตน์, 2558:) มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) **ขั้นวิเคราะห์สภาพ (Need Analyzing Phase)**

ขั้นวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อนำไปสู่การวางแผนการพัฒนาต่อไป

2) **ขั้นการวางแผน (Interactive Planning Phase)**

ขั้นการวางแผนการเสริมพลังร่วมกันระหว่างผู้เสริมพลังและผู้รับการเสริมพลัง (Collaborating) โดยการประมวลผล จัดลำดับความต้องการจำเป็นวางแผนและกำหนดการขับเคลื่อนรูปแบบการเสริมพลังให้มีประสิทธิภาพ

3) **ขั้นการเสริมพลังอย่างต่อเนื่อง (Continue Empowering Phase)**

ขั้นการเสริมพลังอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริม สนับสนุน (Supporting) ให้ครูเกิดความมั่นใจว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยการสร้างแรงจูงใจ ให้ข้อมูล เพิ่มพูนความรู้ นำสู่การพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1) การสร้างแรงจูงใจ (Motivating) ด้วยการกระตุ้นให้ครูผู้สอนตระหนักในคุณค่าของวิชาชีพครู เกิดความรักความศรัทธาในวิชาชีพครู โดยการถอดบทเรียนจากบุคคลตัวอย่างในวิชาชีพครู แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

3.2) ให้ข้อมูล (Informative) ด้วยการกระตุ้นข้อมูลความรู้เดิม และเพิ่มเติมข้อมูลความรู้ใหม่ให้แก่ครูผู้สอน เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสุข โดยศึกษาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน รวมถึงการฝึกปฏิบัติ (Training) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขของนักเรียน การถอดบทเรียนจากการศึกษาตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการ

เรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอน

3.3) เพิ่มพูนความรู้และความรัก (Increasing) ด้วยการให้โอกาสครูนำข้อมูลความรู้จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไปประยุกต์ใช้สร้างสรรค์ (Creating) ด้วยความเป็นอิสระ (Autonomy) ในการจัดการเรียนรู้ของตนเองสร้างองค์ความรู้ด้วยความมั่นใจ

3.4) นำสู่การพัฒนา (Developing) ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Positive Reflective) เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ต่อยอด

4) **ขั้นการประเมินผลการเสริมพลัง (Evaluating Phase)**

ขั้นการประเมินผลการเสริมพลัง เป็นการสรุปผลการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข โดยการนำเสนอข้อมูล ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

บทสรุป

การเสริมพลัง เป็นกระบวนการพัฒนา ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริม ชี้นำ ให้ครูได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง และพัฒนาศักยภาพให้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ในสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว แนวคิดนี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูให้สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยให้ครูเปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการมองตนเองและสังคมอย่างสร้างสรรค์ มีความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และสามารถเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ของตนให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์แก่นักเรียน ซึ่งเมื่อนักเรียนมีความรู้จะสร้างความสุขในการดำรงชีวิตและส่งเสริมให้สังคมและประเทศชาติสงบสุขต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ศิลปะรัตน์. (2548). การพัฒนารูปแบบการเสริมพลังการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ เป็นนักวิจัยของครูอนุบาลปริญญา นิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชัย สมितिไกร. (2550). การสรรหา การคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). **คู่มือชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สว.
- ยุวธิดา ขำปัญญา. (2554). การเสริมสร้างพลังอำนาจของครูในโรงเรียนประถมศึกษา : การวิจัยทฤษฎีฐานราก. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลัดดา หวังภษิต. (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่เสริมสร้างความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). **พลังการเรียนรู้ในกระบวนทัศน์ใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรีนติ้ง.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์. (2544). การเรียนรู้อย่างมีความสุข: สารเคมีในสมองกับความสุขและการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์.
- สมจิต สงสาร. (2552). การพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานที่มีประสิทธิผลของครู. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุดหทัย รุจิรัตน์. (2558). **รูปแบบการเสริมพลังเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนระดับประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.
- อธิพงศ์ ฤทธิชัย. (2557). **แนวคิดเรื่องสมรรถนะ**. เข้าถึงเมื่อ ตุลาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.jobpub.com/articles/showarticle.asp?id=2213>.
- Angus, D.H. (2007). *Happiness is Love*. Murdoch: Boods Pty.
- Blase, J. and J.R. Blase. (2001). *Empowering teachers what successful principals do*. 2nd ed. California: Sage.
- Boyatzis, R.E. (1982). *The Competent Manager*. New York: McGraw-Hill.
- Dales, M and K. Hes. (1982). *Creating Training miracles*. Sydney: Prentice Hall.
- Gutierrez, L.M., R.J. Parsons. and E.O. Cox. (1998). *Empowerment in social work practice*. USA: Brooks2Cole.
- McClelland D.C. (1973). *Testing for Competence rather than for Intelligence*. New Jersey: American Psychologist.

- Mitrani, A., M. Dalziel, and D. Fitt. (1992). *Competency based human resource management: Value driven strategies for recruitment, development: Value Driven strategies for recruitment, development, and reward*. London: McGraw-Hill.
- Noddings, N. (2003). *Happiness and Education*. New York: Cambridge University Press.
- Short, P.M. and Greer, J.T., (1997). *Leadership in empowered schools*. New Jersey: Prentice Hall.
- Spencer, M. and M.S. Spencer. (1993). *Competence at work: Models for Superiors Performance*. New York: John Wiley & Sons.
- UNESCO. (2007). *Education for Sustainable Development: Linking Learning and Happiness*. Bangkok: UNESCO Bangkok.

การศึกษารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการโค้ชและการจัดการเรียนรู้ของครู ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา

The Study of Development Model of Teacher's Coaching and Teaching to Enhance Problem Solving Skills in Learners

มยุรี เจริญศิริ*

บทคัดย่อ

การนิเทศการสอน เป็นกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้ครูปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน ที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับนักเรียน โดยเน้นความเป็นประชาธิปไตย ความร่วมมือ การสร้างขวัญกำลังใจ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน การนิเทศการสอนแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือเป็นที่ยอมรับ หรือผู้บริหารในหน่วยงานเป็นผู้ให้คำปรึกษา และแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้องหรือผู้ที่มีความสามารถในระดับต่ำกว่า (Mentee) ในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อพัฒนาให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดย Mentor จะเป็นแม่แบบ และเป็นผู้สอนงานให้ Mentee รวมทั้งให้กำลังใจ สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือ โดยให้โอกาสหรือเวทีที่จะแสดงผลงาน แสดงฝีมือ และความสามารถในการทำงาน การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) คือการช่วยเหลือ แนะนำ จากเพื่อนครูในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการเรียนการสอน และงานอื่นๆ ของครูให้ดียิ่งขึ้น ผ่านการปรึกษาหารือ พูดคุยซึ่งกันและกัน การโค้ชเป็นบทบาทของครูผู้สอนยุคใหม่ที่จะช่วยพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนอันเป็นวิชาชีพของตนเองให้ก้าวหน้าและพัฒนายิ่งขึ้น

Instructional Supervision Activities to support teachers and improve teaching and learning development. By emphasizing the democratic partnership to build morale and have a good relationship together. Supervision teaching mentor (Mentoring) is that those who are competent or acceptable or executive agency as a consultant. Advisor Advice and help the younger generation who have the ability to lower levels (Mentee) in a matter that would benefit the work to develop the potential rise. Mentor is a mother and a coach to Mentee including encouraging. Support and assistance provide an opportunity to showcase craft shows and the ability to work. Supervision and guidance (Coaching) is to help guide the teachers in the school to develop teaching and other work of the teachers better by consultation talking to each other .The coach's role is to help new teachers develop teaching as a profession, manage their own progress.

* ศึกษานิเทศก์ กองการศึกษา สำนักงานเทศบาลนครอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร

บทนำ

ปัจจุบัน สังคม เศรษฐกิจ การเมืองและ สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที โลกแห่งเทคโนโลยีก้าวหน้าและพัฒนานั้น ส่งผลให้การ ศึกษาอื่นๆเปลี่ยนไปจากสังคมเดิม กลายเป็นสังคมที่ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเข้าสู่ประชาคม อาเซียนนั้น ครูในศตวรรษที่ 21 ยังคงเป็นหัวใจของ การปฏิรูปการเรียนรู้และเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ ต่อการศึกษาของประเทศ ดังนั้นครูจึงต้องพัฒนาตนเอง ให้มีสมรรถนะของการเป็นครูมืออาชีพ ประเทศไทย เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญในการพัฒนา ศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและมีความสามารถ ที่เพียงพอต่อการเป็นหนึ่งในเสาหลักของการพัฒนา ประเทศ ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีการจัดการเรียน การสอน และพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาความสามารถด้านการสอน โดยการ จัดการองค์ความรู้ที่จะสอนอย่างมีคุณภาพทั้งในแง่ การพัฒนาความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสอนอย่าง ลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นการอบรมสั่งสอนที่พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพ ภาย สุขภาพจิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ อย่างมีความสุขการจัดทำแผนการเรียนรู้อย่างมีระบบ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็นและ แก้ปัญหาได้มีการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี สารสนเทศ เพื่อการจัดการเรียนรู้และมีการวัดประเมินคุณภาพ ผู้เรียนจากผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงซึ่งสอดคล้อง กับการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียน รู้และพัฒนาตนเอง โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545)

ความรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ หรือเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่พบเห็น (สิ่งที่เรารู้ใหม่) กับความรู้การศึกษาธรรมชาติการเรียนรู้ จากปัจจัย

ภายนอกของผู้เรียน ได้แก่ ตัวแปรเกี่ยวกับครู บุคลิกภาพของครู การแสดงออกความกระตือรือร้น การให้คำชมเชย ไปสู่ปัจจัยภายในของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมของผู้เรียน หรือความรู้ เดิมของผู้เรียน มโนคติที่คลาดเคลื่อน ความจำ ความสามารถในการจัดกระทำกับข้อมูล การเสริม แรง ความตั้งใจ แบบแผนทางปัญญา(Witrock, 1985) ปัจจัยภายในเหล่านี้ มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย และพบว่า ความรู้เดิมมีส่วน เกี่ยวข้องและเสริมสร้างความเข้าใจของผู้เรียน แนวคิดนี้ มีรากฐานมาจากปรัชญา คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ ความรู้ (Construct)ความเข้าใจที่มีอยู่เดิมเด็กจะสร้าง แนวคิดหลัก และเกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดย ไม่จำเป็นต้องมีการเรียนการสอนภายในห้องเรียน เท่านั้น แต่การเรียนรู้จะได้จากสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ นอกจากนี้การเรียนรู้ตามแนวคิดของคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) จะเกิดขึ้นได้ตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1) การเรียนรู้เป็น Active Process ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคล การสอนโดยวิธีบอกเล่า ซึ่งจัด เป็นpassive process จะไม่ช่วยให้เกิดการพัฒนา แนวความคิดหลักมากนัก แต่การบอกเล่าก็จัดเป็นวิธี ให้ข้อมูลทางหนึ่งได้

2) ความรู้ต่างๆ จะถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของ ผู้เรียนเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับมาใหม่ ร่วมกับข้อมูล หรือความรู้เดิม ที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่าง ๆ เช่น สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งประสบการณ์เดิม มาเป็นเกณฑ์ ช่วยการตัดสินใจ

3) ความรู้และความเชื่อของแต่ละคนจะ แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นกับสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสิ่งที่ผู้เรียนได้พบเห็น ซึ่งจะถูกใช้เป็น พื้นฐานในการตัดสินใจ และใช้เป็นข้อมูลในการสร้าง แนวคิดใหม่

4) ความเข้าใจจะแตกต่างจากความเชื่อโดยสิ้นเชิง และความเชื่อจะมีผลโดยตรงต่อการสร้างแนวคิดหรือการเรียนรู้

เนื่องจาก คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ไม่มีแนวปฏิบัติหรือวิธีการสอนอย่างเฉพาะเจาะจง ดังนั้น นักการศึกษาโดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์ศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่นำความคิดของ คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) นี้มาใช้ จึงได้ประยุกต์ใช้วิธีการสอนต่างๆ ที่มีผู้เสนอไว้แล้ว และพบว่าวิธีการสอน 2 วิธีที่ใช้ ประกอบกันแล้วช่วยให้แนวคิดของ คอนสตรัคติวิสต์ ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ซึ่งตามแนวคิดของ คอนสตรัคติวิสต์ ได้เน้นว่าการเรียนรู้ของนักเรียนเกิดขึ้นด้วยตัวนักเรียนเอง วิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมก็คือ การเรียนรู้ด้วยการสืบสอบ (Inquiry) ประกอบกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-Operative Learning)

แนวคิดของปรัชญาการสร้างความรู้ อธิบายว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดภายในตัวบุคคล บุคคลเป็นผู้สร้างสรรคความรู้เอง จากการสัมพันธ์สิ่ง ที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจ ที่มีอยู่เดิม เกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญา (cognitive structure)

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับ การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เป็นแนวทางหนึ่งที่จะพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะกระบวนการเรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน ตามความสนใจ เป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบนำมาผสมผสานกัน ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และการสอนแบบร่วมกันคิด ทั้งนี้มุ่งหวังให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง จากความสนใจอยากรู้ อยากเรียนของผู้เรียนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการสืบเสาะหาความรู้ ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับแหล่งความรู้

เบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งการเรียนรู้และปรับปรุงความรู้ที่ได้ให้สมบูรณ์ สื่อการเรียนการสอนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียน

จุดมุ่งหมายของการเรียนวิทยาศาสตร์ นอกจากต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของวิชาวิทยาศาสตร์ แล้วยังต้องการให้นักเรียนมีทักษะการคิดแก้ปัญหา มีความใฝ่รู้ ซื่อสัตย์ และมีใจเป็นกลางมีความเพียรพยายาม และเอื้อครอบคอบก่อนตัดสินใจเนื่องจากทักษะการคิดแก้ปัญหา ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งมวล การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วุ่นวาย สับสนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยมความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย

การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต่อสถานศึกษา เนื่องจากสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้การศึกษา ต้อง มีการเปลี่ยนแปลงตาม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย จุดหมาย หลักการ โครงสร้างและมาตรฐาน หลักสูตรของ ชาติ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการนำ การเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอน การช่วยเหลือครูผู้สอนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้นต่อไป ดังนั้น เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถจัดการ

เรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงมีความจำเป็นต้องมีการนิเทศการสอนเพื่อ ช่วยให้ครูมีความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนแต่ละคนสามารถสังเกตการณ์ทำงานหรือการสอนของครูคนอื่น ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนของตนเอง และยังได้แลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์การสอน และได้รับรู้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตนเอง

การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้การจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งเครือข่ายการนิเทศที่เข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศการศึกษา การดำเนินการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน การนำเทคนิคการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) มาใช้ในการนิเทศการศึกษา จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการพัฒนาสมรรถภาพการทำงานของครู โดยเน้นไปที่การทำงานให้ได้ตามเป้าหมายของงาน หรือการช่วยให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่และหรือได้รับการอบรมมา ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้คำชี้แนะมีลักษณะเป็นกระบวนการ ที่ตั้งอยู่บนหลักการของการเรียนรู้ร่วมกัน (Co-Construction) โดยยึดหลักว่าไม่มีใครรู้มากกว่าใคร จึงต้องเรียนรู้ไปพร้อมกันเพื่อให้ค้นพบวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ครูแต่ละคนสามารถให้ความช่วยเหลือเพื่อนครูด้วยกันเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาการสอน และเป็นกระบวนการที่ทำทลายความสามารถของครูให้มีความคิดเชิงนามธรรมสูงขึ้น ในขณะที่ปฏิบัติงานครูผู้สอนจะได้รับข้อมูลย้อนกลับซึ่งเป็นผลมาจากการประเมิน ข้อมูลเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของการปฏิบัติงานรวมทั้งแนวคิดหลายแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ

มากยิ่งขึ้น เห็นได้ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

1. ความหมายและรูปแบบของการนิเทศ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2543) กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่าเป็นการให้คำปรึกษา แนะนำและให้ความช่วยเหลือต่อกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงให้ได้ผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

กลิคแมน (Glickman) (1990) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ว่า เป็นเรื่องของงานกับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศมาจากภาษาอังกฤษว่า Supervision ซึ่งแปลว่า การดูแล การควบคุม การตรวจตราส่วนความหมายในภาษาไทยตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2552 แปลว่า ชี้แจง แสดง จำแนก แต่การนิเทศในความหมายที่ใช้ทางการศึกษามีดังนี้

การนิเทศการสอน เป็นกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้ครูปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับนักเรียน โดยเน้นความเป็นประชาธิปไตย ความร่วมมือ การสร้างขวัญกำลังใจ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน (วัชรฯ เล่าเรียนดี 2552ก:5) เป็นการให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก ได้แก่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์จิตใจ และสติปัญญา ให้เต็มตามศักยภาพ (กรองทอง จิรเดชากุล 2550:4) การนิเทศการสอนจึงเป็นการปฏิบัติร่วมกันของผู้นิเทศ ผู้บริหารโรงเรียน และบุคคลอื่น ๆ ในระดับหน่วยงานส่วนกลางเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และหรือการนำหลักสูตร

ไปใช้ (Associattion for Supervision and Curriculum Development:ASCD,cited by Wiles and Bondi 2004:13)

การนิเทศยังมีความหมาย ในมุมมองของ กระบวนการนิเทศการศึกษาหรือกระบวนการใช้ภาวะ ผู้นำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการเรียน การสอน หรือเป็นการเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้ เป็นเป้าหมายของการศึกษา(บริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2548:15;Komoski 1997,cicted by Wiles and Bondi 2004:13)

สรุปการนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการ ความร่วมมือระหว่างกันของบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณภาพผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา

1.1 แฮร์ริส (Harris) (1985) แบ่งการ นิเทศตามลักษณะที่เด่นของการนิเทศ ได้ 2 แบบ ได้แก่

1) การนิเทศแบบเน้นการให้คำแนะนำ (Tractive Supervision) ผู้นิเทศจะให้คำแนะนำ ต่าง ๆ ให้ผู้ได้รับการนิเทศไปปรับปรุงแก้ไข

2) การนิเทศแบบเน้นความเป็นพลวัต (Dynamic Supervision) ผู้นิเทศจะเป็นผู้จุด ประกายทางความคิดให้ผู้ได้รับการนิเทศนำไปปฏิบัติ ผู้ได้รับการนิเทศสามารถใช้ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เพื่อนำมาปรับปรุงการสอนให้เหมาะ กับสภาพความเป็นจริง

1.2 ดี เทนเนอร์ และ แอล เทนเนอร์ (D. Tanner and L. Tanner, 1987) แบ่งการนิเทศ ตามลักษณะของผู้นิเทศได้ 4 แบบ ได้แก่

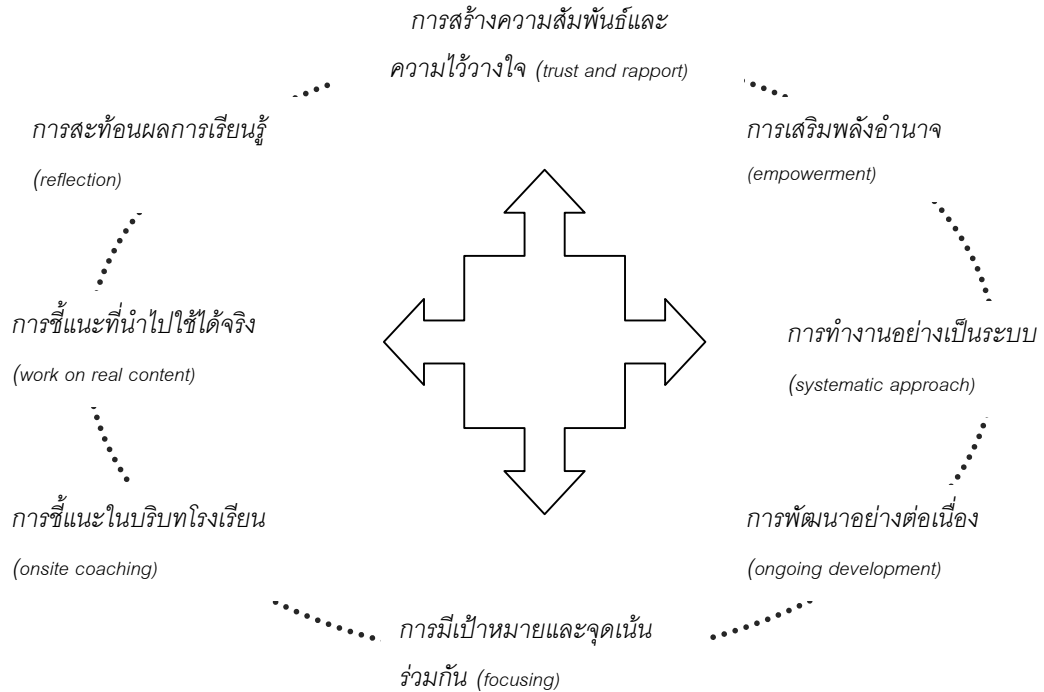
1) การนิเทศแบบตรวจตรา (Inspection Supervision) เป็นการนิเทศที่เก่าแก่ และใช้มานาน ผู้นิเทศจะตรวจการทำงานของสถาน ศึกษาให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

2) การนิเทศแบบเน้นผลงาน (Supervision as Production) เป็นการนิเทศ เพื่อดู ผลงานของสถานศึกษาว่าสามารถผลิตผู้เรียนออกสู่ สังคมอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ อาจเรียกได้ก็อย่าง ว่า การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ เพราะมีการวางแผน การทำงานอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

3) การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) เน้นการนิเทศที่การปรับปรุงกระบวนการ เรียนการสอนในลักษณะที่พิจารณาและแก้ไข ของผู้ได้รับการนิเทศ ซึ่งจะมุ่งให้ผู้ได้รับการนิเทศ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนให้มีความ เหมาะสม โดยผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศจะได้พบปะ เผชิญหน้ากันและรับคำแนะนำไปปรับ ใช้ตาม ความเหมาะสมของการใช้งาน

4) การนิเทศแบบเน้นการพัฒนา (Developmental Supervision) การนิเทศแบบนี้เน้น พัฒนาผู้ได้รับการนิเทศ ให้มีความรู้ความสามารถใน การแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา กลิคแมน (Glickman,1990) ได้แบ่งการนิเทศแบบนี้ เป็น 3 วิธีคือ วิธีที่มีการชี้แนะ ไม่มีการชี้แนะ และวิธีผสมผสาน โดยพิจารณาตาม ความสามารถของผู้ได้รับการนิเทศ

5) การนิเทศแบบโค้ช (Coaching) การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) บุคลากรในสถานศึกษา ต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการนิเทศเป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริม การเรียนรู้ให้กับครู อันจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไป สู่ความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความสามารถ มีผล การปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และสถานศึกษาที่มีความพร้อมที่ จะรับการเปลี่ยนแปลง

แผนภาพ แสดงหลักการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

2. หลักการ แนวคิด ความสำคัญและ ความหมายของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

2.1 หลักการของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

1) การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจ (Trust and Rapport) ระหว่างผู้ชี้แนะกับครูรายบุคคลหรือกลุ่มครู มีส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินการชี้แนะเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

2) การเสริมพลังอำนาจการชี้แนะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้ค้นพบพลัง หรือวิธีการทำงานของตนเอง เป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความยั่งยืนและครูสามารถพึ่งพาความสามารถของตนเองได้ เป้าหมายปลายทางของการชี้แนะ คือ การให้ครูสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง สามารถกำกับตนเอง (Self-Directed) ได้ ในระยะแรกที่ครูยังไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองได้เพราะยังขาดเครื่องมือขาดวิธีการคิด และกระบวนการทำงาน ผู้ชี้แนะจึงเข้าไปช่วยเหลือในระยะแรก จนกระทั่งครูได้พบว่า

ตนเองสามารถทำได้ด้วยตนเอง

3) การทำงานอย่างเป็นระบบ (Systematic Approach) การดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนที่ชัดเจน ช่วยให้ครูได้จัดระบบการคิด การทำงาน สามารถเรียนรู้และพัฒนางานได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการชี้แนะเป็นกระบวนการพัฒนาริชาชีพที่ต่อเนื่อง ในระยะแรกครูอาจไม่คุ้นเคยกับวิธีการเหล่านี้มากนักทำให้ผู้ชี้แนะจำเป็นต้องออกแบบกระบวนการอย่างเป็นระบบ ที่ช่วยให้ครูได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

4) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Ongoing Development) การชี้แนะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนได้ ใช้เวลานานในการทำความเข้าใจและฝึกปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมาย การดำเนินการชี้แนะจึงเป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่องยาวนาน トラบเท่าที่มีความรู้ใหม่ทางการสอนเกิดขึ้นมากมาย และมีประเด็นทางการสอนที่ต้องทำความเข้าใจและนำไปใช้ในการจัดการเรียน

การสอน การดำเนินการชี้แนะก็ยังคงดำเนินการคู่ขนานไปกับการจัดการเรียนการสอน จนดูเหมือนเป็นงานที่ไม่อาจเร่งร้อนให้เกิดผลในเวลาอันสั้นได้ จึงเป็นงานที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป

5) การชี้แนะแบบมีเป้าหมายหรือจุดเน้นร่วมกัน (Focusing) ในโลกของการพัฒนาบุคลากรครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้นั้น มีเรื่องราวที่ต้องปรับปรุงและพัฒนามากมายหลายจุด ดังนั้นนักวิชาการที่เลี้ยงจึงต้องตกลงร่วมกันกับคุณครูว่าเป้าหมายสุดท้ายที่ต้องทำให้เกิดคืออะไร แล้วร่วมกันวางแผน วางเป้าหมายย่อย ๆ เพื่อไปสู่จุดหมายนั้น

6) การชี้แนะในบริบทโรงเรียน (Onsite Coaching) การปฏิบัติการชี้แนะมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ครูสามารถนำความรู้ ทักษะการสอนที่มีอยู่ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ที่เกิดขึ้นในสภาพการทำงานจริง การดำเนินการชี้แนะจึงควรเกิดขึ้นในการทำงานในบริบทของโรงเรียน การดำเนินการชี้แนะเป็นการทำงานเชิงลึก เข้มข้น เป็นการช่วยให้ครูเคลื่อนจากความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบผิวเผิน (Surface Approach) ไปสู่การทำความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น (Deep Approach) (Moon, 2004: 84) โดยอาศัยกระบวนการลงมือปฏิบัติ ลงมือทำงาน การชี้แนะ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องเข้าไปทำงานร่วมกับครูในโรงเรียน

7) การชี้แนะที่นำไปใช้ได้จริง (Work on Real Content) การชี้แนะในประเด็นหรือเนื้อหาสาระที่เป็นรูปธรรม (Being concrete) มีลักษณะเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ปฏิบัติได้จริง ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การที่ผู้ชี้แนะเป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน จึงมีข้อจำกัด ตรงที่ไม่สามารถอยู่กับครูได้ตลอดเวลา การพบปะครูในแต่ละครั้งจึงมีคุณค่ามาก จึงควรใช้เวลาที่มีจำกัดนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การชี้แนะแต่ละครั้งจึงเน้นไป

ที่การนำความรู้หรือทักษะไปใช้ได้จริง (Knight, 2004 : 33) ได้แนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และเป็นขั้นเป็นตอน ไม่เสียเวลาไปกับการอธิบายหรือพูดคุยกันเชิงทฤษฎี

8) การทบทวนและสะท้อนผลการดำเนินงาน (After Action Review and Reflection) การสะท้อนผลการทำงาน (Reflection) เป็นวิธีการที่ช่วยให้ครูได้คิดทบทวนการทำงานที่ผ่านมา สรุปเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป การชี้แนะจึงใช้การสะท้อนผล การทำงานนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ จนได้อีกข้อหนึ่งว่า การชี้แนะแบบมองย้อนสะท้อนผล การทำงาน (Reflective Coaching) การชี้แนะช่วยให้บุคคลได้สะท้อนความสามารถของตน เพื่อหาจุดที่ต้องการความช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือรายบุคคลในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานและพัฒนาความสามารถของตน ไม่ใช่การสอนสิ่งใหม่ จุดพื้นฐานของการชี้แนะอยู่บนพื้นฐานของความรู้หรือทักษะที่มีอยู่แล้ว

2.2 แนวคิดของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching)

การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) บุคลากรในสถานศึกษาต้องมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการนิเทศแบบให้คำชี้แนะเป็นเทคนิคหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับครู อันจะเป็นตัวจักรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นให้ครูมีความสามารถ มีผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น และสถานศึกษาที่มีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

เทคนิคการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) เป็นการให้คำชี้แนะครู โดยผู้ให้คำชี้แนะ (Coach) อาจเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายในที่สามารถเป็นผู้ให้คำชี้แนะได้ผู้ถูกให้คำชี้แนะ (Coachee) ส่วนใหญ่เป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ จะเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (Individual Performance)

และพัฒนาศักยภาพ (Potential) ของครู Coaching เป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครู เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two way Communication) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำ ผู้เรียนออกกลางคัน สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ซึ่งการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ให้คำชี้แนะ (Coach) และผู้ถูกให้คำชี้แนะ (Coachee) อย่างไรก็ตามการที่จะ Coaching ได้ดีนั้น ต้องมีความพร้อมทั้งผู้ให้คำชี้แนะและผู้ถูกให้คำชี้แนะ

2.3 ความสำคัญของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching)

กระบวนการ วิธีการในการพัฒนาในการพัฒนาครูประจำการนั้นมีหลากหลายมาก ซึ่งต่างมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการสอนของครูแตกต่างกันไป วิธีการที่ถือว่ามีประสิทธิภาพและช่วยให้ครูได้พัฒนาการสอนได้อย่างยั่งยืนวิธีหนึ่ง คือ การสอนงาน เนื่องจากสามารถทำให้ครูเกิดความรู้ ทักษะ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้ ซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้น

Gottesman (2000 : 127) ให้ข้อมูลไว้ว่าในการถ่ายโยงทักษะใหม่ (Transfer /Internalization of new Skills) เมื่อเราใช้วิธีการถ่ายโยงการเรียนรู้ด้วยวิธีการชี้แนะแก่ ครู และผู้บริหาร ความรู้และทักษะใหม่จะมีความคงทนมากกว่าวิธีการอื่นๆ กล่าวคือ หลังรับการชี้แนะสามารถจดจำความรู้ได้ถึงร้อยละ 90 และแม้ว่าเวลาจะผ่านไปนานระดับความรู้ความเข้าใจก็ยังคงอยู่ที่ระดับร้อยละ 90 ดังนี้

วิธีการที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร	ระดับของความรู้ ในระยะสั้น (Know Level or Short Term)	ระดับของความรู้ ในระยะยาว (Application Level or Long Term)
ให้ความรู้เชิงทฤษฎี (Theory)	20%	5%
การสาธิต (Demonstration)	35%	10%
การเป็นแบบอย่าง และแนะนำวิธีปฏิบัติ (Modeling and Guided Practice)	70%	20%
การให้ปฏิบัติและรับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)	80%	25%
การชี้แนะ(Coaching)	90%	90%

2.4 ความหมายของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching)

มีผู้แปล คำว่า coaching แปลโดยง่ายว่าการชี้แนะหรือการสอนแนะ เพราะเป็นการบอกทิศทางให้และเสนอแนวทางนั้น ส่วนจะเลือกเดินทางใดก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเลือกของผู้รับการชี้แนะเป็นหลัก

การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) เป็นการสอนงานครูโดยผู้สอนงาน (Coach) อาจเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นิเทศภายในที่สามารถเป็นผู้สอนงานได้ ผู้ถูกสอนงาน (Coachee) ส่วนใหญ่เป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษาเดียวกัน การนิเทศสอนงานจะเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน

(Individual Performance) และพัฒนาศักยภาพของครูให้มีความสอดคล้องกับการสอนนักเรียนในแต่ละระดับ/วิชา

Coaching เป็นการสื่อสารระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนต่ำกว่ามาตรฐาน สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่มีคุณภาพ ซึ่งการร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว และยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกสอนแบบให้คำชี้แนะ อย่างไรก็ตามควรมีความพร้อมทั้งผู้นิเทศแบบให้คำชี้แนะและผู้ถูกสอนแบบให้คำชี้แนะ จึงจะเป็นการ Coaching ที่ดี

อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล (2552: 1-2) ให้ความหมายของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) ไว้ว่า การให้คำชี้แนะครู ในสถานศึกษา ซึ่งเป็นเทคนิคหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรหรือครู ทั้งนี้ ผู้นิเทศแบบให้คำชี้แนะ Coach โดยปกติ Coach สามารถเป็นได้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายใน ส่วนผู้ถูกให้คำชี้แนะโดยปกติจะเป็นครูที่อยู่ในสถานศึกษา เรียกผู้ถูกสอนว่า “Coachee” การให้คำชี้แนะจัดได้ว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้นิเทศใช้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาครู ให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะเฉพาะตัว (Personal Attributes) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Result Oriented) โดยจะต้องตกลงยอมรับร่วมกัน (Collaborative) ระหว่างผู้นิเทศและครู ทั้งนี้การนิเทศการให้คำชี้แนะจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครู (Individual Performance) ในปัจจุบันแม้การให้คำชี้แนะยังมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพ (Potential) ของครู เพื่อให้ครูมีพัฒนาการของความรู้ ทักษะ และความสามารถเฉพาะตัว และมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้สูงขึ้นต่อไป เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน อันนำมาซึ่งตำแหน่งที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้น การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ ยังถือได้ว่าเป็นรูปแบบของการสื่อสารอย่างหนึ่งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างผู้นิเทศ และครู หรือเรียกว่า การสื่อสารแบบสองทาง (Two Way Communication) ที่ผู้นิเทศใช้ในการชี้แจง ทำความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของครู ให้เตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา และเป็นช่องทางในการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นโอกาสอันดีที่ผู้นิเทศจะได้รับรู้ถึงเป้าหมายและกลยุทธ์ในการดำเนินงานของสถานศึกษา จาก การเข้าร่วมประชุมกับผู้บริหารและครูในสถานศึกษา

จิตตะกานต์ เทพศิริพันธุ์ (2554: 1) ให้ความหมายของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ (Coaching) ว่า หมายถึง การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแนะนำหรือเรียนรู้จากผู้ชำนาญ (Coach) ในลักษณะที่ได้รับคำแนะนำหรือเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน

การโค้ช ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Coaching หมายถึงการฝึกหรือการทำหน้าที่ในการฝึก จากการทบทวนเอกสาร ไม่พบคำในภาษาไทย แต่ใช้ทับศัพท์ว่าการโค้ช ซึ่งการโค้ชที่ใช้ในทางการศึกษา เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรด้วยการนิเทศ ที่มาจากการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Supervisor) (Wiles and Bondi 2004:270) และนักการศึกษาบางท่านให้ความหมายของคำว่า การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน กับการโค้ชแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ในความหมายเดียวกัน (Glickman et al .2010:295)การโค้ช มีความหมายเดียวกันกับการนิเทศ ในมุมมองที่หมายถึง กระบวนการช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุน ระหว่างกันของบุคลากรทางการศึกษา แต่การโค้ชมีจุดเน้นที่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้สอนที่เป็นเพื่อนร่วมงานและ

มีประสบการณ์ที่ทัดเทียมกัน ร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มทั้งฝ่ายที่ทำหน้าที่โค้ชและเป็นผู้รับการโค้ช (Glatthorn 1990:193;Wiles and Bondi 2004;270;Sweeny 2008;8)

สรุปความหมายของ Coaching ได้ว่า คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้นิเทศภายใน เป็นผู้สอนแบบโค้ชเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับครู ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีผลงานอยู่ในระดับมาตรฐาน เน้นไปที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานและพัฒนาศักยภาพของครู ในด้านการวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

2. จุดประสงค์ของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

การนิเทศแบบให้คำชี้แนะ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นิเทศจะคอยแนะนำให้คำปรึกษาช่วยเหลือ ให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้นิเทศจะสอนแนะแล้ว ยังจะช่วยให้ครูได้วิเคราะห์ตนเองให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หมดไป การนิเทศสอนงานจะช่วยให้ครูสามารถสะท้อนภาพการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้ครูตระหนักว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น จะต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไร เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ขณะเดียวกันผู้นิเทศสอนงานจะให้ข้อมูล ความรู้ที่จำเป็น ซึ่งครูยังขาดอยู่ ดังนั้นการนิเทศสอนงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงขึ้นอยู่กับทักษะของผู้นิเทศ และความสามารถในการรับ (Receptiveness) ของครูเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบแวดล้อมของการนิเทศสอนงานด้วย เช่น ความชัดเจนของตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPI :

Key Performance Index) ความชัดเจนในเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จ ประสิทธิภาพของการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการนิเทศสอนงานที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้น ด้วยการพูดคุยระหว่างการนิเทศสอนงาน จะช่วยให้ครูเข้าใจดีขึ้นว่า ผู้นิเทศมีความคาดหวังจากการนิเทศอย่างไร ทำให้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ต้องคิดถึงมาตรฐานและเกณฑ์ในการนำไปสู่ความสำเร็จ ในขณะที่ปฏิบัติงาน การนิเทศสอนงานที่มีประสิทธิภาพ จะสัมพันธ์กับบรรยากาศของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งสองประการนี้จะสนับสนุนซึ่งกันและกัน

อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล (2552: 3-4) กล่าวถึงการนิเทศแบบให้คำชี้แนะมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้นิเทศจะคอยแนะนำให้คำปรึกษาช่วยเหลือ ให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
 2. ช่วยให้ผู้ครูได้วิเคราะห์ตนเองให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถแก้ปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้หมดไป
 3. ช่วยให้ผู้ครูสามารถสะท้อนภาพการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้ครูตระหนักว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น จะต้องใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไร เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ขณะเดียวกันผู้นิเทศแบบให้คำชี้แนะจะให้ข้อมูลความรู้ที่จำเป็น ซึ่งครูยังขาดอยู่
- ดังนั้น การนิเทศแบบให้คำชี้แนะที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงขึ้นอยู่กับทักษะของผู้นิเทศ และความสามารถในการรับ (Receptiveness) ของครูเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบแวดล้อมของการนิเทศแบบให้คำชี้แนะด้วย เช่น ความชัดเจนของตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPI : Key Performance Index)

ความชัดเจนในเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จ ประสิทธิภาพของการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการนิเทศแบบให้คำชี้แนะที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยให้สภาพแวดล้อมการทำงานดีขึ้นด้วย การพูดคุยระหว่างการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ จะช่วยให้ครูเข้าใจดีขึ้นว่า ผู้นิเทศมีความคาดหวังจากการนิเทศอย่างไร ทำให้มีการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้ต้องคิดถึงมาตรฐานและเกณฑ์ในการนำไปสู่ความสำเร็จ ในขณะที่ปฏิบัติงาน การนิเทศแบบให้คำชี้แนะที่มีประสิทธิภาพ จะสัมพันธ์กับบรรยากาศของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งสองประการนี้จะสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ความหมายของ Mentoring

Mentoring หมายถึง พี่เลี้ยงที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ที่สามารถให้คำปรึกษา และแนะนำช่วยเหลือ ครู ให้พัฒนาศักยภาพสูงขึ้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ พี่เลี้ยงหรือ Mentor จะดูแลครู ดังนั้นครูจะได้รับการดูแลจากพี่เลี้ยง เรียกว่า Mentee บางองค์กรจะเรียกระบบพี่เลี้ยง หรือ Mentoring System นี้ว่า Buddy System เป็นระบบที่พี่จะต้องดูแลเอาใจใส่น้อง คอยให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อ Mentee มีปัญหา สถานศึกษาสามารถกำหนดให้มีระบบการเป็นพี่เลี้ยงให้กับครู ที่เข้ามาทำงานใหม่ ผู้เป็น Mentor จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายใน ครูต้นแบบ หรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้คุณสมบัติหลักที่สำคัญที่บุคคลที่เป็น Mentor ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้แก่ครูใหม่นั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีทัศนคติ หรือความคิดในเชิงบวก (Positive Thinking) มีความประพฤติดี สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ Mentee ได้ บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ Mentor ได้แก่การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในการจัดการศึกษา ให้แก่ครูใหม่ได้รับรู้

รวมถึงจะต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร และการตรวจสอบและติดตามผลการให้ความรู้ ความเข้าใจกับครูใหม่ด้วย

Mentoring นอกจากจะใช้กับครูบรรจุใหม่แล้ว ยังสามารถนำวิธีการนี้มาใช้กับครูที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษา โดยคุณลักษณะของผู้เรียนที่เป็น Mentee ในสถานศึกษาควรมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้ที่มีประวัติในการทำงานที่ประสบความสำเร็จ
2. เป็นผู้ที่มีความเฉลียวฉลาดและมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน
2. เป็นผู้มีความผูกพันกับสถานศึกษาและการจัดการศึกษา
3. เป็นผู้มีความใฝ่ฝันและความปรารถนาที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย
4. เป็นผู้ที่ชอบความท้าทายและเต็มใจพร้อมที่จะทำงานนอกเหนือจากงานปกติ
5. เป็นผู้ที่มีความปรารถนาที่จะได้รับความก้าวหน้าและเติบโตในสายอาชีพ
6. เป็นผู้ที่เต็มใจรับฟังคำชี้แนะและข้อมูลป้อนกลับจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อการพัฒนาการปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

จากคุณลักษณะดังกล่าวจะพบว่า Mentee เป็นบุคคลที่มีผลงานโดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ เป็นผู้มีผลงานดีเลิศ (Top Performer) ซึ่งสถานศึกษาจะต้องรักษาไว้ ดังนั้น ผู้ที่เป็น Mentor จึงเป็นเสมือนแม่แบบของ Mentee ด้วย Mentor นอกจากเป็นแม่แบบของ Mentee แล้ว ยังมีบทบาทของการเป็นผู้สอนงาน (Coach) โดยการสร้างความเข้าใจให้ตรงกันกับ Mentee ในเรื่องของวัฒนธรรมองค์กร ข้อควรระวังหรือประเด็นความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร การปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น (Political Praps) รวมถึงการวิเคราะห์จุดแข็งและข้อที่ควรพัฒนา

ปรับปรุงของ Mentee เพื่อที่จะได้หาวิธีการในการปรับปรุงความสามารถ และศักยภาพของ Mentee ต่อไป นอกจากนี้ Mentor ยังมีบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุน (Advocate) คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือให้ Mentee มีโอกาสเติบโตหรือได้รับความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยให้โอกาสหรือเวทีที่จะแสดงผลงาน แสดงฝีมือและความสามารถในการทำงาน

ความแตกต่างของ Coaching กับ Mentoring

การสอนงาน (Coaching) และการเป็นที่เลี้ยง (Mentoring) มีความแตกต่างกันที่จุดเน้น กล่าวคือ การสอนนั้นผู้บังคับบัญชาจะสอนงานผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง ของตนเกี่ยวกับวิธีการทำงานในหน้าที่ปัจจุบัน และมีเป้าหมายระยะสั้น ในขณะที่เป็นที่เลี้ยงนั้นผู้เป็น Mentor ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรงของ Mentee และ Mentee อาจอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน อยู่ต่างหน่วยงานก็ได้ ช่วยพัฒนา Mentee ให้เจริญก้าวหน้าในสายอาชีพได้กว้างขวางกว่า Coach Mentoring จะมุ่งไปที่การพัฒนาสายอาชีพและจะเป็นการพัฒนา Mentee เพื่อให้ผู้บริหารของหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ไป Coaching และ Mentoring อาจดำเนินการควบคู่กันไปได้ เพราะต่างก็เป็นกระบวนการพัฒนาตนเองที่องค์กรต้องเป็นผู้กำหนดขึ้นเช่นกัน

สรุป ได้ว่า Coaching และ Mentoring เป็นเทคนิคในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ Coaching เป็นการสอนงานจากผู้บังคับบัญชาถึงผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงด้วยวิธีการให้คำแนะนำและสอนงานแบบสองทาง (Two Way Communication) เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีโอกาสได้พัฒนาศักยภาพของตนเองไปพร้อมๆ กัน ส่วน Mentoring ในการเป็นที่เลี้ยง เลืออกจากผู้ที่มีความสามารถเป็นที่

ยอมรับหรือผู้บริหารในหน่วยงานมาให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือรุ่นน้อง หรือผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าในเรื่องที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการทำงาน เพื่อให้มีศักยภาพสูงขึ้น ซึ่งอาจไม่เกี่ยวกับหน้าที่ในปัจจุบันโดยตรงก็ได้ อย่างไรก็ตาม ทั้ง Coaching และ Mentoring ต่างก็เป็นเทคนิคในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่จะทำให้ทั้งผู้บังคับบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชา ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์กรมีความพร้อมในการรับการเปลี่ยนแปลง มีการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการนิเทศการสอนตามแนวคิด

นวัตกรรมการนิเทศที่บูรณาการระหว่างกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และกระบวนการนิเทศแบบที่เลี้ยง (Mentoring) โดยมีผู้มีบทบาทหน้าที่ในกระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย

1. Teacher หมายถึง ครูผู้สอน
2. Coach หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่เป็นเพื่อนคู่คิดให้คำแนะนำ

3. Mentor หมายถึง ผู้ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอน ในที่นี้ ได้แก่ ฝ่ายบริหารของโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้างานวิชาการ หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน

4. Supervisor หมายถึง ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งถือเป็นผู้นิเทศภายนอก

นวัตกรรมการนิเทศที่บูรณาการระหว่างกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และกระบวนการนิเทศแบบที่เลี้ยง (Mentoring) มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ ข้อมูล (Analysis)

เป็นการทำงานร่วมกันของ Teacher และ Supervisor เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวิธีการสอนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และช่วยวางแผนการจัดการเรียนรู้

ของครูก่อนสอน และให้คำชี้แนะตลอดจนความรู้ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการทำงานร่วมกันของMentor และ Supervisor เพื่อวางแผนในการนิเทศการสอนร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นการวางแผน (Planning)

เป็นการทำงานร่วมกันของ Teacher และ Coach ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้และร่วมกันเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ตามองค์ความรู้ที่ได้รับจาก Supervisor

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการสอน (Teaching)

เป็นการให้ Teacher นำแผนที่เขียนเรียบร้อยแล้วไปสอนจริง โดยมี Coach เป็นเพื่อนคู่คิดให้คำแนะนำในการวางแผนการสอน ทั้งนี้โดยมี Mentor และ Supervisor ร่วมกันสังเกตการณ์สอน

ขั้นที่ 4 สะท้อนผล (Reflection)

เป็นการประชุมหลังการสอนของ Teacher เพื่อสะท้อนคิดแบบกัลยาณมิตร โดย Coachและ Mentor รวมทั้ง Supervisor ด้วย

สรุป

นวัตกรรมการนิเทศ ซึ่งพัฒนามาจากการบูรณาการระหว่างกระบวนการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และกระบวนการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นนวัตกรรมที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะการโค้ชและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาใช้กระบวนการ แบบพลังร่วมคิด (Collaborative) ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของคนุคนใดซึ่งทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน มีการรวมพลังความคิดและสติปัญญาช่วยกันทำงานเพื่อให้ผลงานที่ออกมาดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การรวมพลังร่วมคิดนี้จะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำสู่การ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างคุณภาพการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กัณย์พล วิวรรธมมงคล. (2553). **การพัฒนารูปแบบการติดตามช่วยเหลือสำหรับครูพี่เลี้ยงเพื่อการนำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสู่การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของนักศึกษาครู**. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี.
- กรรทอง จิตรเดชากุล. (2550). **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : ธารอักษร.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2545). **พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร เล่ม1**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**.กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค.
- จิตตะกานต์ เทพศิริพันธุ์. (2556). **การนิเทศแบบให้คำปรึกษาแนะนา/เสนอแนะ (Coaching)**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้ จาก: <http://www.sesa37.go.th/km/?name=research&file=readresearch&id=8>, 9 มีนาคม
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). **การนิเทศการสอน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). **การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บুদ্ধพอยท์.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2556). **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช**. พิมพ์ครั้งที่12 นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2552). **การพัฒนาแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อัญชลี อรรถมะวิฑูฑ. (2559). **เทคนิคการนิเทศ: ระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษา**. <http://panchalee.wordpress.com/2016/03/8/mentoring/>
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). **หลักการสอน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- Costa, A.L., & Gramston, R.J. (2002). **Cognitive Coaching: A Foundation for Renaissance School**. 2nd ed. Christopher -Gordon Publishers, Inc.
- Gilckman, C. D., Stephen P.Gordon and Jovita M. Ross-Gordon. (2004.). **Supervisor and instructional leadership: A developmental approach**. 6thed. Boston: Allyn and Bacon.
- Glatthorn, A.A. (1990). **Differentiated Supervision**. Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Development.
- Gottesman, B.L., & Jennings, J.O. (2000). **Peer Coaching for Educators**. Technimic Publishing_Co. Inc.
- Harris, B.M. (1985). **Supervisory Behavior in Education**. 3rded. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice- Hall, Inc.
- Knight, j. Instuctional Coaching. (2007). **A Partnership Approach to Improve Instruction**. Corwin Press.
- Moon, G.D. (2004). **Professional Development**. ASCD.
- Pajak,P (1990). **Indentification of Supervisory Proficiency Project**. Althea,Georgia: Department of Curriculum and Supervision, Univercity of Georgia.
- Wiles, J., & Bondi, J. (2004), **Supervision: A Guide to Practice**. 2nd ed. Columbus, New Jersey: Prentice- Hall.

การพัฒนาทักษะการวิจัย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐาน ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

The Development of Research Skills through Research-Based Learning
Management in Physics depend on Basic Learning Abilities of Secondary
School Students

รุจิราพร รามศิริ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) ศึกษาพัฒนาการ และความคงทนด้านทักษะการวิจัย 3) ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 จำนวน 35 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะการวิจัย และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียว ค่าที่แบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน มีทักษะการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน มีพัฒนาการด้านทักษะการวิจัยสูงขึ้นในระยะระหว่างเรียนถึงระยะหลังเรียน จากระดับปานกลางถึงระดับมาก และนักเรียนทุกกลุ่มมีความคงทนด้านทักษะการวิจัยในระยะติดตามผล และ 3) หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนทุกกลุ่มมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ในภาพรวม และทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

The purposes of this research were to: 1) compare research skills after learning by using research-based learning management in Physics depend on basic learning abilities of secondary school students, 2) study development and retention of research skills, and 3) study opinion toward research-based learning management in Physics. The samples comprised 35 eleventh grade students during the second semester of the academic year 2015 at Kasetsart university laboratory school Kamphaeng Saen Campus Educational Research and Development Center. Research instruments consisted of the units and lesson plans, research skills assessment forms, and questionnaire. The data was analyzed by mean, standard deviation, one-way ANOVA, dependent sample t-test and content analysis.

The results found that: 1) after using the research-based learning management in Physics the students who had different basic learning abilities had research skills different at .05 significance level, 2) The students who had different basic learning abilities had development of research skills from a moderate level to a high level and every group of students had retention of research skills at the follow-up phase, and 3) after learning management every group of students had opinion toward research-based learning management in Physics at the high level.

Keywords : Research Skills/ Research-Based Learning Management/Physics/ Basic Learning Abilities

บทนำ

การพัฒนาคนให้มีความสามารถอยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุขในโลกยุคศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานสำหรับอนาคต (Treffinger, 2008: 1) จุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเน้นที่การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน และทักษะในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 18-21) ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้พัฒนาทักษะต่างๆ แนวทางหนึ่งคือ การใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความสามารถของนักเรียนตามศักยภาพ ซึ่งผู้เรียนที่ใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ จำเป็นต้องมีทักษะการวิจัยเป็นพื้นฐานเพื่อการแก้ปัญหาอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ จากผลการวิเคราะห์หลักสูตรโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (2553: 1) พบว่า เป้าหมายของหลักสูตรได้กำหนดให้

ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้และการแก้ปัญหา และผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้เต็มศักยภาพ มีการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องมีบทบาทให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความสามารถได้ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับอรุณ จันทวานิช (2548: 1) ที่เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาคนไทยให้สามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการที่สำคัญคือกระบวนการวิจัย และนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้วิจัยนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และเข้าใจกระบวนการวิจัย และกระบวนการสืบสอบของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย เพื่อนำมาใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัยได้อย่างเหมาะสม (ทิตินา แซมมณี, 2548: 15-16) ดังนั้น การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการวิจัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนา

ผู้เรียนให้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาผู้เรียนในวิชาฟิสิกส์ซึ่งเป็นศาสตร์ในสาขาหนึ่งของวิทยาศาสตร์ และมีเป้าหมายคือ ผลผลิตที่เป็นตัวความรู้ที่ถูกต้อง และกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้ ต้องอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Gallagher. et al., 1995: 136) จากผลการสังเกตพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนของครูฟิสิกส์ ของโรงเรียนในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เมื่อภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 พบว่า ครูฟิสิกส์ ใช้วิธีการสอนแบบบรรยายร่วมกับการใช้คำถาม และสาธิตการทดลอง ครูเป็นผู้สรุปสาระสำคัญของฟิสิกส์ นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะกระบวนการทั้งจากการฟังบรรยาย ตอบคำถามในชั้นเรียน ครูให้นักเรียนตอบคำถาม และทำโจทย์ปัญหาฟิสิกส์ หลายครั้งที่ครูให้นักเรียนเรียนรู้ผลการทดลองจากสื่อทาง Youtube และให้นักเรียนฝึกแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และทำใบงาน สำหรับในการวัดและประเมินผล ครูใช้วิธีการสังเกต และตรวจงาน จากผลการสังเกตข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ครูยังคงมีจุดเน้นในการพัฒนานักเรียนด้านความรู้ในเนื้อหาวิชาฟิสิกส์ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงให้ร่วมสมัยมากขึ้น โดยใช้เครื่องมือเพื่อช่วยในการค้นคว้าข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยสำคัญที่ครูควรต้องให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ นั่นคือ ความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของผู้เรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถตนเองได้อย่างหลากหลาย รวดเร็ว รอบคอบ และตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ได้แตกต่างกันด้วย ในที่นี้หมายถึงความสามารถพื้นฐานทางการเรียนในรายวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนก่อนการเรียนในชั้นเรียนที่สูงขึ้น ดังที่ Skinner (1953 :7) กล่าวว่า การศึกษาจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ได้ ถ้าเราไม่สามารถแยกแยะในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนได้ จากการศึกษาแนวคิด

ของนักการศึกษาและข้อค้นพบที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะการวิจัย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบทักษะการวิจัย หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียน
2. ศึกษาพัฒนาการ และความคงทนด้านทักษะการวิจัย ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์
3. ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ หลังเรียนตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียนจำนวน 102 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 มีนักเรียน 35 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้

การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตัวแปรกลาง คือ ความสามารถพื้นฐานทางการเรียน ประกอบด้วยนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ ตัวแปรตาม คือ ทักษะการวิจัย และความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา และเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เป็นเวลาทั้งหมด 13 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ รวมเป็น 52 คาบ โดยจัดการเรียนรู้ในวิชาฟิสิกส์ 4 (ว 32204) เรื่องไฟฟ้าแม่เหล็ก และเรื่องกระบวนการวิจัย 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดปัญหา 2) การกำหนดสมมติฐานและออกแบบการวิจัย 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การวิเคราะห์ข้อมูล 5) การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย และ 6) การเขียนรายงานการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาทักษะการวิจัย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment Design) แบบการทดสอบก่อนและหลังการทดลองต่อเนื่องตามเวลาที่กำหนด (Time Series Design) เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านทักษะการวิจัย และวัดซ้ำเพื่อทดสอบความคงทนด้านทักษะการวิจัยของนักเรียน ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาจากผลการเรียนวิชาฟิสิกส์ 3 (ว 32203) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ตามสัดส่วน 1:2:1 ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ด้วยการศึกษาวិธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methods) เสริมด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Methods) และจัดการเรียนรู้โดยประยุกต์

ใช้กระบวนการใน “RPSCSA Model” ของรุจิราพร รามศิริ (2556) ซึ่งเป็นกระบวนการของรูปแบบที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ มีหลักการเน้นที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเอง อย่างเป็นระบบโดยอาศัยการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมที่เน้นการร่วมมือกันเรียนรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินทักษะการวิจัย 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะระหว่างเรียน (สัปดาห์ที่ 3) ระยะที่ 2 ระยะระหว่างเรียน (สัปดาห์ที่ 6) ระยะที่ 3 ระยะหลังเรียน (สัปดาห์ที่ 9) และระยะที่ 4 ระยะติดตามผล (สัปดาห์ที่ 13) ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 13 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้นำกระบวนการของรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน “RPSCSA Model” มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 5 องค์ประกอบ และมีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน 6 ขั้นตอน มาใช้ในการพัฒนาทักษะการวิจัย ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานดังนี้

1. หลักการ

การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน คือ การที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นเองอย่างมีระบบ โดยอาศัยการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นการร่วมมือกันเรียนรู้ ร่วมกับการเรียนรู้แบบนำตนเอง

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะการวิจัย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตระหนักในปัญหา (Raising Awareness of Problems : R) เป็นขั้นที่ครูสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้นักเรียนได้มองเห็นคุณค่าของสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ และมีทิศทางที่จะรับรู้ และแสดงพฤติกรรม โดยครูใช้ผลการวิจัยในการเรียนการสอน และนักเรียนใช้ผลการวิจัยในการเรียนรู้และเห็นความสำคัญของกระบวนการแสวงหาความรู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ใหม่

ขั้นที่ 2 ค้นพบปัญหา (Problem Finding : P) เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนเสนอปัญหา หรือตั้งคำถามเพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูล โดยให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาความหมายของปัญหา วิเคราะห์และทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับสาระที่เรียน ทั้งนี้ครูใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน และนักเรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ขั้นที่ 3 ค้นคว้าหาคำตอบ (Searching How to Solve Problems : S) เป็นขั้นที่ครูแนะนำวิธีการออกแบบการวิจัยและให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการออกแบบการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแสวงหาคำตอบ ประกอบด้วย การสำรวจเอกสาร การตั้งสมมติฐาน การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลการวิจัย โดยครูใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน และนักเรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ขั้นที่ 4 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล (Collecting and Analyzing Data : C) เป็นขั้นที่ครูฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาแหล่งข้อมูล แนะนำวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมกับเรื่องที่ทำวิจัย แนะนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้สถิติต่าง ๆ ตลอดจนอำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้ฝึก

ปฏิบัติการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจนบรรลุวัตถุประสงค์ในการวิจัยโดยครูใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน และนักเรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 สรุปและนำเสนอผลการวิจัย (Summarizing and Research Finding : S) เป็นขั้นที่ครูฝึกให้ผู้เรียนสามารถสรุปผลการวิจัย เพื่อตอบสมมติฐาน และให้คำแนะนำในการเขียนรายงานผลการวิจัยเพื่อการนำเสนอ โดยครูใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอน และนักเรียนใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนรู้

ขั้นที่ 6 ประเมินผล (Assessing : A) เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียน ซึ่งผลการวิจัยของผู้เรียนจะได้รับการประเมินจาก 3 แหล่ง ได้แก่ ประเมินตนเอง ประเมินโดยเพื่อน และประเมินโดยครู

4. การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลด้านทักษะการวิจัย เป็นการวัดและประเมินระดับความสามารถของนักเรียนในการแก้ปัญหา แสวงหาคำตอบ และคิดค้นสิ่งใหม่โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นกระบวนการเดียวกับกระบวนการวิจัย และเน้นให้นักเรียนทำวิจัยทางวิทยาศาสตร์(ฟิสิกส์) ทั้งนี้ นักเรียนต้องมีการตกผลึกทางความรู้เป็นพื้นฐานมาก่อน ซึ่งทักษะการวิจัยวัดได้จากการปฏิบัติการใช้รูปแบบประเมินทักษะการวิจัย 6 ทักษะ ประกอบด้วย

4.1 ทักษะการกำหนดปัญหาวิจัย หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการระบุปัญหาที่สงสัยหรือต้องการคำตอบได้

4.2 ทักษะการกำหนดสมมติฐานและออกแบบการวิจัย หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการคาดคะเนคำตอบล่วงหน้าได้ด้วยเหตุผล

4.3 ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ

ทดสอบสมมติฐาน และสามารถรวบรวมข้อมูล ด้วยเครื่องมือที่เหมาะสมและมีคุณภาพ

4.4 ทักษะการสรุปและอภิปรายผลการวิจัย หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการสรุปผล หรือได้คำตอบของปัญหา หรือได้ความรู้ใหม่ และอภิปรายผลการศึกษได้อย่างสมเหตุสมผล

4.5 ทักษะการนำเสนอผลการวิจัย หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการนำเสนอข้อมูลให้ผู้อื่นเข้าใจได้

4.6 ทักษะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หมายถึง ระดับความสามารถของนักเรียนในการนำความรู้ไปประยุกต์สร้างสรรค์ประโยชน์ในโรงเรียน ด้วยการเผยแพร่ความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติ

5. เจาะลึกสำคัญในการนำกระบวนการของรูปแบบไปใช้ให้ประสบผลสำเร็จ

5.1 ผู้เรียนมีพื้นฐานความสามารถในการคิดเชิงระบบ มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการทำงาน

5.2 ใช้ผลการวิจัยและกระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

5.3 สถานการณ์ปัญหา เป็นปัญหาในชีวิตประจำวัน

ทั้งนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการกลุ่มแบบคละความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนร่วมมือกันเรียนรู้ มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และมีความรับผิดชอบต่อการประสบผลสำเร็จในการทำงานร่วมกัน ในแต่ละขั้นของกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลทักษะการวิจัยในระหว่างการจัดการเรียนรู้ หลังการจัดการเรียนรู้ และติดตามผลโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ 6 ชั้น เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 1) หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัย

เป็นฐาน 6 ชั้น พบว่า หน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในทุกประเด็นคำถาม โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ $\bar{X} = 4.20$, S.D.= 0.89 ถึง $\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00 2) แบบประเมินทักษะการวิจัย 6 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการกำหนดปัญหาวิจัย ทักษะการกำหนดสมมติฐาน และออกแบบการวิจัย ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ทักษะการสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ทักษะการนำเสนอผลการวิจัย และทักษะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubric) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด SOLO Taxonomy พบว่า แบบประเมินทักษะการวิจัยมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในทุกประเด็นคำถาม โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ $\bar{X} = 4.00$, S.D.= 0.00 ถึง $\bar{X} = 4.80$, S.D.= 0.45 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.79 และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Five Rating Scales) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่า แบบสอบถามความคิดเห็นมีคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในทุกประเด็นคำถาม โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ $\bar{X} = 4.60$, S.D.= 0.55 ถึง $\bar{X} = 5.00$, S.D.= 0.00 จากนั้นผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ข้อ คือ

1. ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการวิจัยหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ ตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียน

2. วิเคราะห์พัฒนาการด้านทักษะการวิจัยตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ โดย

พิจารณาจากแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนกราฟแสดงพัฒนาการด้านทักษะการวิจัย ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทักษะการวิจัย 6 ทักษะ ทั้ง 4 ระยะ และวิเคราะห์ความคงทนด้านทักษะการวิจัยโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการวิจัยของนักเรียนในระยะเวลาที่ 3 หลังเรียน กับระยะที่ 4 ติดตามผล ด้วยวิธีการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการวิจัยโดยใช้สถิติค่าทีแบบไม่อิสระ (Dependent sample t-test)

3. วิเคราะห์ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์หลังเรียนตามความสามารถพื้นฐานทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในกรณีที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อใช้เสริมข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน มีทักษะการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($F=8.53$, $sig=.00$) โดยนักเรียนกลุ่มสูงมีทักษะการวิจัย ($\bar{X} = 28.78$, $S.D. = 1.20$) สูงกว่า กลุ่มปานกลาง ($\bar{X} = 25.65$, $S.D. = 2.18$) และกลุ่มต่ำ ($\bar{X} = 24.44$, $S.D. = 3.28$) และนักเรียนในกลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ มีทักษะการวิจัยไม่แตกต่างกัน

2. นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกันที่เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม มีพัฒนาการด้านทักษะการวิจัยสูงขึ้นในระยะระหว่างเรียนเป็นระยะที่ 1 ($\bar{X} = 3.29$, $S.D. = 0.46$) และระยะที่ 2 ($\bar{X} = 3.59$, $S.D. = 0.30$) ถึงระยะหลังเรียนเป็นระยะที่ 3 ($\bar{X} = 4.36$, $S.D. = 1.20$) โดยมีพัฒนาการจากระดับปานกลาง

ถึงระดับมาก ยกเว้นนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนในกลุ่มสูง ที่มีพัฒนาการจากระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.78$, $S.D. = 0.49$) ถึงระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.20$) และในการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ ทำให้นักเรียนทุกกลุ่ม มีความคงทนด้านทักษะการวิจัยในระยะติดตามผล ($t = 0.42$, $sig = .00$)

3. หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม ($\bar{X} = 3.96$, $S.D. = 0.51$) และทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.95$, $S.D. = 0.61$) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.92$, $S.D. = 0.57$) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.06$, $S.D. = 0.47$) โดยนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นด้านการวัดและประเมินผลมากที่สุด ($\bar{X} = 4.08$, $S.D. = 0.31$, $\bar{X} = 4.00$, $S.D. = 0.45$) ตามลำดับ และกลุ่มปานกลางมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นด้านบรรยากาศในการเรียนรู้มากที่สุด ($\bar{X} = 4.11$, $S.D. = 0.45$)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน มีทักษะการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มสูง มีคะแนนทักษะการวิจัยสูงกว่ากลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ ส่วนนักเรียนในกลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ มีทักษะการวิจัยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ตามกระบวนการเพื่อพัฒนาทักษะการวิจัยนั้น จะเน้นการให้นักเรียนทำวิจัยร่วมกันส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่มที่นักเรียนจะต้องร่วมมือร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบในการเรียนและการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานสูงมีความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้มาก สอดคล้องกับคำกล่าวของ Tinzmann et al.

(1990) ที่กล่าวว่า ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งก่อนเรียน ขณะเรียน และหลังเรียน โดยก่อนการเรียนรู้นักเรียน ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ขณะเรียนรู้นักเรียนต้องร่วมกันทำงานอย่างตั้งใจเพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ และหลังการเรียนรู้นักเรียนต้องมีการประเมิน การปฏิบัติและผลงานที่ผ่านมา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับหลักการสอนผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านสติปัญญา (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2533) เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงจะเกิดความเบื่อหน่ายและอาจมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และผู้เรียนที่มีสติปัญญาต่ำกว่าปานกลางหรือเด็กเรียนช้า มักขาดความมั่นใจในตนเองคิดว่าตัวเองไม่มีคุณค่า ขาดความนับถือตนเอง มีความจำระยะสั้น มีความสนใจสั้น ไม่สามารถสำรวจความคิดและพฤติกรรมได้นาน และเมื่อเผชิญกับสภาพที่เป็นปัญหามักจะเกิดความท้อถอยหรือคับข้องใจ การสอนเด็กเรียนช้า ที่ได้ผลมากก็คือ การสอนเป็นรายบุคคล โดยครูจะต้องแสดงความเต็มใจที่จะช่วยนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ หลีกเลี่ยงสภาวะที่ทำให้นักเรียนที่เรียนช้าเกิดความคับข้องใจโดยเลือกงานที่ง่าย และน้อยกว่านักเรียนปกติ เลือกถามคำถามที่นักเรียนตอบได้และให้เวลาในการตอบ จัดหน่วยการเรียนรู้ให้สั้นและจบได้ในตัว ให้ข้อมูลย้อนกลับทันที ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าได้ติดตามผลความก้าวหน้าทางการเรียนของตนเองเพื่อจะได้มีกำลังใจ สอดคล้องกับ Davis (1991) และ Dunn, R. and Kenneth, Dunn. (1993) ที่มีผลการวิจัยชี้ชัดว่า แบบการคิด ของผู้เรียนมีผลต่อความสำเร็จทางการเรียน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจะเพิ่มขึ้น และผู้เรียนจะสามารถจดจำข้อมูลที่ได้เรียนนานขึ้น เมื่อวิธีสอน วัสดุสื่อการสอน และสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน ดังนั้นผู้สอนควรสร้างความสมดุลในการจัดการเรียนรู้

ให้แก่ผู้เรียนทุกคนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ และรูปแบบการคิดของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน (ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย, 2558: 176)

2. นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกันที่เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม มีพัฒนาการด้านทักษะการวิจัยสูงขึ้นในระหว่างเรียนถึงระยะหลังเรียน จากระดับปานกลางถึงระดับมาก ยกเว้นนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนในกลุ่มสูง ที่มีพัฒนาการจากระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด และยังพบว่านักเรียนทุกกลุ่ม มีความคงทนด้านทักษะการวิจัยในระยะติดตามผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนได้รับคำแนะนำจากครู และเพื่อน ๆ มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการวิจัยในลักษณะที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างคำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย การกำหนดตัวแปรวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย ตลอดจนการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียน และจากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนในกลุ่มสูงมีพัฒนาการสูงขึ้นจากระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานสูงมีความพร้อมในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และจัดระบบความคิดได้รวดเร็ว รวมทั้งมีพื้นฐานความรู้ในศาสตร์ที่เรียนซึ่งมีความจำเป็นต่อการใช้กระบวนการคิดขั้นสูง และสรุปความรู้จากการสืบค้นข้อมูลได้อย่างเข้าใจ นำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยได้อย่างสมเหตุสมผล โดยครูมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ คำกล่าวของลัดดา ภูเกียรติ (2552: 142) ที่ว่า กระบวนการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research-Based Instruction) เป็นการ

จัดการเรียนการสอนในรายวิชาเป็นหลัก และใช้การวิจัยเป็นกระบวนการเสริม ซึ่งครูยังคงมีบทบาทในการสอนและการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ทำให้นักเรียนทุกกลุ่มมีความคงทนของทักษะการวิจัย อาจเนื่องมาจาก การทำวิจัยเป็นการลงมือปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย มีอิสระในการคิด และเลือกเรียนรู้ได้ตามความสนใจ นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยไปพร้อมกับเนื้อหาสาระในวิชาฟิสิกส์ เป็นการขยายความรู้ในเชิงลึก โดยครูมีหน้าที่กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการได้มาซึ่ง องค์ความรู้ การเลือกวิธีการเรียนรู้ การตัดสินใจบนข้อมูลที่มีอยู่จริงอย่างสมเหตุสมผล และน่าเชื่อถือ กระบวนการทำงานในกลุ่มอย่างต่อเนื่องและต้องร่วมกันรับผิดชอบในผลงานของกลุ่มก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ทำให้นักเรียนแต่ละคนเห็นความสำคัญของตนเอง และเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวประกอบกัน ทำให้นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนทุกกลุ่มได้รับการพัฒนาทักษะการวิจัยร่วมกัน จึงพบว่านักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น และมีความคงทนด้านทักษะการวิจัย

3. หลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม และทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในด้านการวัดและประเมินผลมากที่สุด และกลุ่มปานกลางมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นในด้านบรรยากาศในการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน นักเรียนกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำเห็นว่าการวัดผลมีหลากหลายวิธีและนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาตัดสินผลการเรียนในรายวิชาฟิสิกส์ ซึ่งมีเกณฑ์ที่น่าจะปฏิบัติได้โดยไม่ยากมากเหมือนกับการ

สอบวัดความรู้ในเนื้อหาฟิสิกส์โดยตรง เช่น การประเมินกระบวนการสืบค้นข้อมูล การประเมินจากการร่วมกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปนำไปสู่การตัดสินใจเลือกปัญหาวิจัยที่เหมาะสมที่สุด การประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ผู้ประเมินมีหลากหลายทั้งตนเอง เพื่อนๆ และครู และได้มีโอกาสแสดงความสามารถตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิกกลุ่มตามความถนัดของแต่ละคน ส่วนกลุ่มปานกลางมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นด้านบรรยากาศในการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก นักเรียนกลุ่มนี้มีความชื่นชอบในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการค้นคว้าเรื่องราวใหม่ๆ ตามความสนใจ ชอบที่จะมีอิสระในการทำงานไม่ค่อยกังวลเกี่ยวกับการเรียนมากนัก ชอบแสดงออกตามความถนัดและความสนใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน มีการใช้เทคนิคการร่วมมือกันเรียนรู้ จึงมีกิจกรรมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทุกกิจกรรม โดยสมาชิกในกลุ่มมีการคละความรู้ความสามารถ และเพียงพอที่จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของแต่ละคนคิดและทำงานร่วมกัน ทำให้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างนักเรียน แต่อาจมีการเปลี่ยนสมาชิกกลุ่มไปบ้างตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกิจกรรม นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ยังพัฒนามาจากแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นและให้ความสำคัญของการเข้าถึงความเข้าใจที่มีมาก่อน (ประสบการณ์เดิม) รวมถึงการถ้อยแถลงการเรียนรู้ (Eisenkraft, 2003: 56-59) ซึ่งหมายถึงการที่นักเรียนสามารถนำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโรงเรียนในกระบวนการขั้นที่ 6 ประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดการค้นคว้าด้วยตนเอง (Independent Study : IS) ที่ใช้ในโรงเรียนมาตรฐานสากล จากแนวคิดดังกล่าวเป็นผลทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเข้าใจ และนำข้อค้นพบจากการเรียนรู้ด้วยตนเองไปใช้ มีความภาคภูมิใจในผล

งานของตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกกลุ่มที่ร่วมคิด ร่วมสร้าง และร่วมพัฒนางานวิจัยจนประสบผลสำเร็จ จึงพบว่าหลังการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม และทุกด้านอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกัน มีทักษะการวิจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนักเรียนกลุ่มสูง มีคะแนนทักษะการวิจัยสูงกว่ากลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ ส่วนนักเรียนในกลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ มีทักษะการวิจัยไม่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานให้มีประสิทธิผลนั้น ควรต้องเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลที่สามารถตอบสนองการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบตามความสนใจ และตามความพร้อมของนักเรียน ตลอดจนเชื่อมโยง เสริมสร้างให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และให้โอกาสนักเรียนมีอิสระในการทำงานร่วมกันทั้งกลุ่มสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มต่ำ

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนต่างกันที่เรียนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในวิชาฟิสิกส์ในภาพรวม มีพัฒนาการด้านทักษะการวิจัยสูงขึ้นในระยะเวลาเรียนถึงระยะหลังเรียน โดยมีพัฒนาการจากระดับปานกลางถึงระดับมาก ยกเว้นนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนในกลุ่มสูง ที่มีพัฒนาการจากระดับปานกลางถึงระดับมากที่สุด และยังพบว่านักเรียนทุกกลุ่ม มีความคงทนด้านทักษะการวิจัยในระยะติดตามผล ดังนั้น ครูสามารถนำกิจกรรมการ

เรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ตามกระบวนการของ “RPSCSA Model” ไปใช้ในการพัฒนาทักษะการวิจัยของนักเรียนที่มีความสามารถพื้นฐานทางการเรียนได้ทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

2. ควรมีการวิจัยเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการความรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แชมมณี. (2548). “การจัดการเรียนรู้โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้: หลักการแนวทาง และวิธีการ.” การเรียนการสอนโดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- รุจิราพร รามศิริ. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการวิจัย ทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจิตวิทยาาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขต
กำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. (2553).
**หลักสูตรสถานศึกษา : โรงเรียน
สาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและ
พัฒนาการศึกษา.** นครปฐม: ฝ่ายวิชาการ.
- ลัดดา ภูเกียรติ. (2552). **การสอนแบบโครงการ
และการสอนแบบใช้วิจัยเป็นฐาน :
งานที่ครูทำได้.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สาสะแอนด์ซันพริ้นติ้ง จำกัด.
- ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย. (2558). **วิธีสอนทั่วไป
(Method of Teaching).** นครปฐม: ภาค
วิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554).
**จากจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียน...สู่ขั้น
เรียน การจัดการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- อำรุง จันทวานิช. (2548). “ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง
นโยบายส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน
โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ
กระบวนการเรียนรู้.” **การเรียนการสอน
โดยผู้เรียนใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ
กระบวนการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Dunn, R. and Kenneth, Dunn. (1993). **Teaching
Secondary Students Through Their
Individual Learning Styles : Practical
Approaches for Grade 7-12.** Boston :
Allyn and Bacon.
- Eisenkraft, A. (2003). “Enhancing the 5E model.”
The Science Teacher. 70(6): 56-59.
- Gallagher, S.A., Stepien, W.J., Sher, B.T. and
Workman, D. (1995). “Implementing
Problem Based Learning in Science
Classrooms”. **School Science and
Mathematics.** 95, 136-146.
- Skinner, B.F. (1953). **Science and Human
Behavior.** New York: Macmillan.
- Treffinger D. J. and Isaksen, S. G. (2008).
“A New Renaissance? Preparing
Productive Thinkers for Tomorrow’s
World.” **Creative Learning Today.** 15
(4) : 1.

การพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย

Development of Multimedia ASEAN Stories by Parental Participation Methods to Enhance Communication Skills of Early Childhood Students

ณัฐิกา สุริยาวงษ์*

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน**

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม 2. พัฒนาสื่อประสมให้มีประสิทธิภาพ 85/85 3. ทดลองใช้สื่อประสม 4. ประเมินประสิทธิผล ดังนี้ 4.1) พัฒนาคำความรู้อาเซียนให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป 4.2) พัฒนาทักษะการสื่อสารให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป 4.3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่าง คือเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 11 คน โรงเรียนวัดสระสีเหลือง และผู้ปกครองของเด็กปฐมวัย 11 คน เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดประสบการณ์ 2) สื่อประสม 3) แบบทดสอบ 4) แบบประเมินทักษะการสื่อสาร 5) แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test แบบ One sample t-test และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการมีดังนี้ 1.1 สื่อประสมประกอบด้วย วิดีโอ นิทานอาเซียน สมุดภาพนิทานอาเซียน หุ่นมืออาเซียน 1.2 นิทานอาเซียนเกี่ยวกับสถานที่ ชุดประจำชาติธงชาติ และคำทักทาย 1.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ได้แก่ ร่วมคิดและตัดสินใจ ร่วมจัดประสบการณ์ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ 1.4 ทักษะการสื่อสาร ได้แก่ การอธิบายคำศัพท์ การสร้างประโยค การสนทนาโต้ตอบ 2. แผนและสื่อ มีประสิทธิภาพ 86.64/93.79 3. การทดลองใช้แผนและสื่อ 25 แผน 4. การประเมินประสิทธิผล 4.1) ความรู้เรื่องอาเซียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4.2) ทักษะการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 4.3) ความพึงพอใจของผู้ปกครองและเด็กปฐมวัย พึงพอใจทุกด้าน

คำสำคัญ: สื่อประสม/ นิทานอาเซียน/ การจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม/ ทักษะการสื่อสาร

* นักศึกษาระดับปริญญาตรีศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

The purpose of this research were to 1) Study the fundamental data and need assessment for development of the Multimedia ASEAN Stories by Parental Participation Methods. 2) Develop the Multimedia to standard criterion of 85/85. 3) Experiment the Multimedia. 4) Evaluate including 4.1) develop the ASEAN knowledge pass not less than 80 percent. 4.2) develop the communication skills pass not less than 80 percent. 4.3) assess the satisfaction of the parents and the early childhood. The sample consisted of 11 children of kindergarten 2, studying in Wat Sa Si Liam school and their 11 parents The instruments applied in this research comprised 1) plan for experience management 2) Multimedia 3) tests 4) communication skills assessment 5) the satisfaction interviews. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test one sample and content analysis.

The research finding revealed: 1. The fundamental data and need assessment were as follow 1.1 The multimedia including videos about ASEAN stories, ASEAN stories infographics, hand puppets. 1.2 ASEAN stories including place, national costume, flags, greeting. 1.3 Parental Participation including participation in decision-making, participation in experience management, participation in assessment, participation in Advantage Gain. 1.4 Communication skills including words description, sentences building, conversation. 2. Lesson plan and multimedia were efficient; (E1/E2) is at 86.64/93.79. 3. Trying out 25 lesson plans and multimedia 4. The result of validation 4.1) the result of the ASEAN knowledge tests was higher than the limit and was statistically significant at .05. 4.2) the result of communication was higher than the limit was statistically significant at .05 and was at a good level. 4.3) the satisfaction of the parents and early childhood were in high level of all sides.

Keywords: Multimedia, ASEAN Stories, Parental Participation Methods, Communication Skills

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆด้าน มีการติดต่อสื่อสารกันข้ามพรมแดนเสมือนอยู่ใกล้กัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารตอบสนองความต้องการของผู้คนอย่างรวดเร็วในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น อินเทอร์เน็ต ความเร็วสูงระบบโทรศัพท์เคลื่อนที่ 4 จี เป็นต้น ส่งผลให้ผู้คนทุกเชื้อชาติสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนและรวดเร็วทันใจ (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2554) ภาษาและการสื่อสารนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของคนทุกเพศทุกวัย

และจำเป็นที่จะต้องเข้าใจและใช้ให้ถูกต้อง ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทย เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2545 เรื่องภาษาและการเข้าถึงภาษา ดังนี้
ต้องการวิธีที่จะทำการเรียนการสอนให้ได้ ประโยชน์และสามารถเข้าใจความจริง ไม่ใช่ให้เข้าใจภาษาแต่เข้าใจวิชาการ ไม่ใช่วิชาอย่างเดียว ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติตน หมายถึงจริยธรรมต่างๆ ต้องเรียน ต้องรู้ให้รู้กว้างขวาง อันนี้เป็นข้อสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ถ้าไม่พัฒนาการศึกษาประเทศก็อยู่ไม่ได้ ความเข้าใจของบุคคลจะไม่มี ถ้าความเข้าใจของบุคคลไม่

มี ข้อได้ก้ตามทีคนไม่เข้าใจคือสื่อความหมายความคิดไม่ได้ ถ้าไม่มีความรู้ โดยเฉพาะภาษา อันนี้ทีจะต้องแก้ไ้ ทีบอกว่าแก้ไ้ เพราะรู้ว่ยังไม่ดี...

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะเห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ สื่อความหมาย เป็นจุดเริ่มต้นทีทำให้เกิดความรู้ การแสดงออกถึงความคิดเห็น เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ภาษาจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็กตั้งแต่เกิดและเป็นสื่อในการเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550)

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยควรจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงผ่านสื่อทีหลากหลาย เนื่องจากการสอนระดับอนุบาลเกี่ยวข้องกับสื่อการสอนมากกว่าระดับอื่น เพราะจะทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ทีเป็นรูปธรรมมากที่สุด สื่อประสมจึงจำเป็นในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร ด้วยประสบการณ์รูปธรรม(ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2521) สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริพร ตาคำอ้าย (2553) และเสาวรัตน์ จันทรพิเชิร (2553) ทีได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยใช้สื่อประสม ผลจากการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีความสามารถทางภาษาเป็นไปตามสมมติฐานทีกำหนดไว้ สื่อประสมจึงมีความสำคัญและสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารของเด็กได้ โดยสื่อประสมทีใช้เป็นสื่อประสมนิทานอาเซียนเป็นการนำนิทานทีแต่งขึ้นเกี่ยวกับเนื้อหาในกลุ่มอาเซียนทั้ง 10 ประเทศมาเล่าให้เด็กฟัง นิทานหรือวรรณกรรมเป็นจุดเริ่มต้นทีดีในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารของเด็ก โดยการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐาน ดังทีนฤมล เนียมหอม(ม.ป.ป.) ระบุแนวคิด

พื้นฐานของการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานทีเกี่ยวข้องกับนิทานว่า “นิทาน” เป็นสิ่งทีเด็กเข้าถึงได้ง่าย เรื่องราวในนิทานมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างเสริมจินตนาการให้แก่เด็กการนำนิทานมาเป็นสื่อหลักในการจัดประสบการณ์ ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุน ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ในอดีต ครูจะมีโอกาสพบปะ พูดคุยกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเพียงปีละ 2 ครั้ง คือ ในการประชุมครู-ผู้ปกครอง ในช่วงเปิดภาคการศึกษา และในช่วงของการรับสมุดรายงานก่อนปิดภาคการศึกษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ตระหนักมากขึ้นถึงความจำเป็นและความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองโดยผ่านการสนทนา พูดคุย และแลกเปลี่ยนประสบการณ์สัมพันธ์ภาพครั้งแรกระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูมักเกิดขึ้นในชั้นเรียนอนุบาล ถ้าพ่อแม่ ผู้ปกครองรู้ว่ตัวตนเองได้รับการยอมรับ เห็นคุณค่า มีความสำคัญ และเป็นทีต้องการในชั้นเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครองก็จะให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของเด็กอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทีจะพัฒนาสื่อประสมนิทานพื้นบ้านอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย ให้มีทักษะการสื่อสารในด้านด้านคำศัพท์ การสนทนาโต้ตอบ และการสร้างประโยคทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัย ตลอดจนพัฒนาความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครูผู้สอนเพื่อสนับสนุนด้านการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม
2. เพื่อพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 85/85
3. เพื่อทดลองใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม
4. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากร

1. เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในกลุ่มโรงเรียนบ้านหลวง อำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ซึ่งมีทั้งหมด 10 โรงเรียน
2. ผู้ปกครองเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในกลุ่มโรงเรียนบ้านหลวง อำเภอดอนตูม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ซึ่งมีทั้งหมด 10 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง

1. เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 125)

2. ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555: 123)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ตัวแปรตาม คือ

1. ความรู้เรื่องอาเซียนของเด็กปฐมวัย
2. ทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย
3. ความพึงพอใจของผู้ปกครองและความพึงพอใจของเด็กปฐมวัย

ระยะเวลา

ระยะเวลาของการทดลองใช้สื่อประสมนิทานที่บ้านอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย เริ่มทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 25 วัน วันละ 30 นาที รวม 12 ชั่วโมง 30 นาที

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาสื่อประสม

จากการศึกษาการพัฒนาสื่อประสมของชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2540) กิดานันท์ มลิทอง (2548) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการสร้างสื่อประสมดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหาและประสบการณ์ 2) กำหนดหน่วยการสอน 3) กำหนดหัวเรื่อง 4) กำหนดลักษณะและมโนทัศน์ 5) กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง 6) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน 7) กำหนดแบบประเมินผล 8) เลือกและผลิตสื่อการสอน 9) หาประสิทธิภาพของสื่อประสม 10) การใช้สื่อประสม

2. แนวคิดเกี่ยวกับนิทาน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการเล่านิทานของ ลัดดา นีละมณี (2526) นุชรี ตรีโลจน์วงศ์ (2530) เกริก ยุ้นพันธ์ (2538) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการในการสร้างสื่อสำหรับประกอบการเล่านิทานโดยการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกใช้วิธีอินิทาน สมุดภาพนิทาน และหุ่นมือ มาเป็นสื่อในการเล่านิทาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยเกิดทักษะการสื่อสาร

3. แนวคิดอาเซียนศึกษา

จากการศึกษารอบเนื้อหาหลักสูตรอาเซียนศึกษาของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2557) สามารถแบ่งกรอบเนื้อหาได้เป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน (Knowing ASEAN) 2) การเห็นคุณค่าของ อัตลักษณ์และความหลากหลาย (Valuing Identity and Diversity) 3) การเชื่อมโยงโลกและท้องถิ่น (Connecting Global and Local) 4) การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรม (Promoting Equity and Justice) 5) การทำงานร่วมกันเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (Working Together for a Sustainable Future) ซึ่งเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับอาเซียนที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย มี 4 ประเด็นหลักคือ สถานที่สำคัญในแต่ละประเทศ ชุดประจำชาติ ธงชาติ คำทักทาย

4. แนวคิดการจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

จากการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของ Epstein (1996, อ้างถึงในสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) Cohen and Uphoff (1977, อ้างถึงใน ศิริวรรณ วณิช วัฒนวรชัย, 2552) นกนตพร ธรรมบวร (2549) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2544) ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน (2557) ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ปฐมวัย และขั้นตอนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์

ซึ่งมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 วิธี คือ 1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ร่วมจัดประสบการณ์ 3) ร่วมประเมินผล 4) ร่วมรับผลประโยชน์

5. แนวคิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาพัฒนาการทางภาษาที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัยของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2553) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2551) ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์โดยแบ่งทักษะการสื่อสาร 3 ด้าน 1) การอธิบายคำศัพท์ 2) การสร้างประโยค 3) การสนทนาโต้ตอบ

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย” ครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีการทดสอบหลังการทดลอง (The One-Shot Case Study) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research : R1) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis) ดังนี้ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียน อาเซียนศึกษาในระดับปฐมวัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย 2) วิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 3) สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมและสื่อประสมที่ใช้ในการเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร 4) สัมภาษณ์

ความคิดเห็นของครูปฐมวัยเกี่ยวกับสื่อประสมนิทานอาเซียนที่ใช้ในการเสริมสร้างทักษะการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D 1) เป็นการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์และสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม รวมทั้งเครื่องมือประกอบการใช้สื่อประสมนิทานอาเซียน พบว่า ค่าความสอดคล้องของแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ $\bar{X} = 4.40$, $S.D. = 0.89$ ถึง $\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.45$ ค่าความสอดคล้องของสื่อประสมนิทานอาเซียนที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตั้งแต่ $\bar{X} = 4.20$, $S.D. = 0.84$ ถึง $\bar{X} = 5.00$, $S.D. = 0.00$ ค่ามีประสิทธิภาพ 86.64/93.79 แบบทดสอบความรู้อาเซียน คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความยากง่ายของข้อสอบมีค่าระหว่าง 0.32-0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.36-0.64 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.91 แบบประเมินทักษะการสื่อสารคำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.40-1.00 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.80-1.00 และแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการใช้สื่อประสมนิทานอาเซียน คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งในบางคำถามได้ปรับข้อข้อความให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R₂) เป็นการทดลองใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม กับเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 11 คน ดำเนินการทดลองโดยใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อสร้างเสริมทักษะการ

สื่อสารของเด็กปฐมวัยหลังจากที่ดำเนินการใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนสิ้นสุดแล้วเด็กปฐมวัยทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest) คือ แบบทดสอบความรู้เรื่องอาเซียนและแบบประเมินทักษะการสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D 2) เป็นการประเมินผล (Evaluation) และปรับปรุงสื่อประสมเป็นการประเมินประสิทธิผลของสื่อประสมนิทานอาเซียน ดังนี้ 1) ทดสอบความรู้เรื่องอาเซียนหลังทดลอง เป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 20 ข้อ แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์คะแนนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป 2) ประเมินทักษะการสื่อสารหลังทดลอง เป็นแบบประเมินซึ่งครอบคลุมทักษะการสื่อสาร 3 ด้าน คือ ด้านการอธิบายคำศัพท์ ด้านการสร้างประโยค และด้านการสนทนาโต้ตอบ จำนวน 5 ชุด แล้วนำผลการประเมินมาวิเคราะห์คะแนนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ให้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป 3) ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ 4) ประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และหลักสูตรสถานศึกษาเด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดสระสี่เหลี่ยม พบว่าสื่อประสมนิทานอาเซียนที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) วิดีโอนิทานอาเซียน 2) สมุดภาพนิทานอาเซียน 3) หุ่นมืออาเซียน โดยเด็กจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับสถานที่สำคัญ ชุดประจำชาติ ธงชาติและคำทักทาย ซึ่งวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมี 4 วิธี

คือ 1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ร่วมจัดประสบการณ์
3) ร่วมประเมินผล 4) ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งทักษะ
การสื่อสารที่เด็กจะได้รับการเสริมสร้างมี 3 ด้าน คือ
1) ด้านการอธิบายคำศัพท์ 2) ด้านการสร้างประโยค
3) ด้านการสนทนาโต้ตอบ

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของ
แผนการจัดประสบการณ์และสื่อประสมนิทานอาเซียน
ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 พบว่ามีค่า
ประสิทธิภาพเท่ากับ 86.64/93.79 สูงกว่าเกณฑ์
มาตรฐานที่กำหนด

3. ผลการทดลองใช้สื่อประสมนิทาน
อาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม
ใช้ระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน รวม 25 วัน
วันละ 30 นาที รวม 12 ชั่วโมง 30 นาที จำนวน
25 แผน ในหน่วยหนูน้อยอาเซียน ครอบคลุมความรู้
หลัก 4 เรื่อง คือ สถานที่สำคัญ ชุดประจำชาติ ธงชาติ
คำทักทาย ผู้วิจัยได้นำสื่อประสมนิทานอาเซียนที่พัฒนา
ขึ้นได้แก่ 1) วิดีโอนิทานอาเซียน 2) สมุดภาพนิทาน
อาเซียน 3) หนูน้อยอาเซียน มาใช้ในการจัดประสบการณ์
โดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์
ในชั้นเรียนในชั้นต่างๆของการจัดกิจกรรม เช่น ชี้นำ
ผู้ปกครองร่วมเล่านิทานอาเซียน ชี้นำสอน ร่วมเล่า
ประสบการณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมเล่นเกม
ต่างๆกับเด็ก ชี้นำรูป ร่วมร้องเพลง ร่วมเล่นเกม
เป็นต้น ซึ่งการมีส่วนร่วมจัดประสบการณ์จำนวนครั้ง
จะสูงกว่าการมีส่วนร่วมด้วยวิธีอื่น

4. ผลการประเมินและปรับปรุงสื่อประสม
นิทานอาเซียนมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 ผลการทดสอบความรู้เรื่อง
อาเซียน พบว่า ความรู้เรื่องอาเซียนหลังการใช้สื่อ
ประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบ
ผู้ปกครองมีส่วนร่วมสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ($\bar{X} = 17.45$,
 $S.D. = 1.69$) คือนักเรียนร้อยละ 80 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ
80 ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ผลการประเมินทักษะการสื่อสาร
พบว่า ในภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ($\bar{X} = 72.36$,
 $S.D. = 2.91$) ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยอยู่ในระดับดีมาก
เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านพบว่าเด็กปฐมวัยมีทักษะ
การสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในระดับดีมาก
ในทุกด้านด้าน เรียงตามลำดับ คือด้านการสร้าง
ประโยค ($\bar{X} = 14.86$, $S.D. = 0.32$) คิดเป็นร้อยละ 99.07
ด้านการสนทนาโต้ตอบ ($\bar{X} = 29.04$, $S.D. = 1.62$)
คิดเป็นร้อยละ 96.80 และด้านการอธิบายคำศัพท์
($\bar{X} = 28.46$, $S.D. = 1.23$) คิดเป็นร้อยละ 94.87

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจ
ของผู้ปกครองที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัด
ประสบการณ์ ด้านต่างๆ คือ ด้านการมีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครอง ด้านทักษะการสื่อสารที่เกิดกับเด็กปฐมวัย
ด้านบรรยากาศการจัดประสบการณ์ จำนวน 6 ข้อ
โดยเป็นความคิดเห็นปลายเปิด พบว่าผู้ปกครองมี
ความพึงพอใจในทุกด้านขอในการมีส่วนร่วม

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจ
ของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการใช้สื่อประสมในด้านต่างๆ
คือ ด้านการใช้สื่อประสม ด้านบรรยากาศการจัด
ประสบการณ์ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 4 ข้อ
โดยเป็นความคิดเห็นปลายเปิด พบว่า นักเรียนมีความ
พึงพอใจในทุกด้าน สื่อประสมนิทานอาเซียนที่นักเรียน
ชอบมากที่สุด คือ วิดีโอนิทานอาเซียนและสมุดภาพ
นิทานอาเซียนจำนวนเด็กที่ชอบอย่างละ 4 คนเท่ากัน
รองลงมาคือหนูน้อยอาเซียน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความ
ต้องการในการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดย
จัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อเสริม
สร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย พบว่า ข้อมูล
พื้นฐานมีความสำคัญต่อการสร้างสื่อประสมนิทาน

อาเซียนที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ที่จะพัฒนาทักษะการสื่อสาร อำนวยความสะดวกเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย แก้วเจริญ (2555) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้สื่อประสมสรุป ได้ว่า ช่วยถ่ายทอดเนื้อหาประสบการณ์ได้ดีขึ้น ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ผูกติดจิตใจแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ช่วยสร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ผู้สอน นอกจากนี้ยังช่วยทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง ทักษะการสื่อสารที่สอดคล้องกับวัย พัฒนาการของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ได้แก่ ด้านการอธิบายคำศัพท์ ด้านการสร้างประโยค ด้านการสนทนาโต้ตอบ ในการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนผู้วิจัยได้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ โดยผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมด้วยวิธีต่างๆ คือ 1) ร่วมคิดและตัดสินใจ 2) ร่วมจัดประสบการณ์ 3) ร่วมประเมินผล 4) ร่วมรับผลประโยชน์ การให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ดังที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้ระบุถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในข้อที่ 5 ว่า “ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก” สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ได้ให้ความสำคัญของครอบครัวและชุมชนโดยกำหนดแนวทางการปฏิรูปที่สอดคล้องกับพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ให้มีมาตรการส่งเสริมบทบาทของครอบครัวและสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุตรหลานในทุกๆระดับประเภทการศึกษา พัฒนาการเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยโดยเฉพาะการให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ เพื่อให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการตามวัยอย่างมีคุณภาพและสถาบัน

การศึกษาร่วมพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่ผู้เรียนมากขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553)

2. ผลการพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 มีค่าประสิทธิภาพ 86.64/93.79 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยและยังเหมาะสมสำหรับการใช้ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) นอกจากนี้ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ที่สูงอาจเนื่องมาจากตัวแปรแทรกซ้อนซึ่งเป็นตัวแปรภายนอกที่ไม่ต้องการศึกษาส่งผลต่อตัวแปรตาม ตามหลักการ The Max Min Con Principle (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555) ในที่นี้คือผู้ปกครองรู้ว่าเด็กปฐมวัยเป็นกลุ่มทดลอง ต้องการให้เด็กมีผลการทดสอบหลังเรียนที่สูงจึงได้สอนและทบทวนเนื้อหามากขึ้นส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีคะแนนจากการทดสอบความรู้เรื่องอาเซียนและคะแนนจากการประเมินทักษะการสื่อสารสูง อีกทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่ช่วยจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็กต่อเนื่องที่บ้านส่งผลให้ค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์มีค่าสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ David J. Leach, Susan W. Siddall (2011) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการพัฒนาการอ่านและการฟังของเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยเด็กที่ได้รับการร่วมมือจากพ่อแม่จะมีการพัฒนาที่รวดเร็วและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kathleen V. Hoover-Dempsey, Angela C. Battiato, Joan M. T. Walker, Richard P. Reed, Jennifer M. DeJong & Kathleen P. Jones (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบ้านของเด็ก พบว่าผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการบ้านหรืองานของเด็กสามารถมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบ การมีส่วนร่วมจะมีผลต่อการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีผลในเชิงบวก

3. ผลการทดลองใช้ผลการทดลองใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย พบว่าสื่อประสมที่ใช้ในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเด็กได้ใช้ทุกแผนการจัดประสบการณ์ ผู้ปกครองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ทั้งที่บ้านและโรงเรียน การจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนผู้ปกครองได้ร่วมกิจกรรมในชั้นต่างๆของการสอนทั้งชั้นนำ ชั้นสอน ชั้นสรุปแตกต่างกันออกไปในแต่ละแผนการจัดประสบการณ์ ทั้งนี้จากวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองทั้ง 4 วิธี ได้แก่ ร่วมคิดและตัดสินใจร่วมจัดประสบการณ์ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมจัดประสบการณ์มีจำนวนครั้งที่สูงกว่าวิธีการมีส่วนร่วมอื่น เนื่องจากผู้ปกครองเข้ามาจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนทุกวันตามแผนการจัดประสบการณ์รวมถึงการจัดประสบการณ์ที่บ้านร่วมกับเด็ก ส่วนการมีส่วนร่วมด้าน ร่วมคิดและตัดสินใจใช้ระยะเวลา 1-2 ครั้ง ในช่วงศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การมีส่วนร่วมด้านการประเมินผลใช้ระยะเวลา 1 ครั้ง หลังดำเนินการทดลอง และการมีส่วนร่วมด้านรับผลประโยชน์ผู้ปกครองจะได้ทราบถึงความรู้เรื่องอาเซียนและทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัยภายหลังจากการประเมินผลสอดคล้องกับ Cohen Uphoff (1977: 7 – 10 อ้างถึงใน ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย, 2552) ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษามีดังต่อไปนี้ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจประการแรกที่จะต้องกระทำก็คือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้นจะได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหาร

งานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

เป็นต้น ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายและประโยชน์ในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้นสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

4. ผลการประเมินและปรับปรุงสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม

4.1 ผลการทดสอบความรู้เรื่องอาเซียน พบว่า ความรู้เรื่องอาเซียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อประสมนิทานอาเซียนโดยการจัดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมทำให้เด็กมีความรู้เรื่องอาเซียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสื่อประสมที่ใช้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ตาคำอ้าย (2553) ได้ศึกษาเรื่องผลของการใช้สื่อประสมในการสอนภาษาตามแนวธรรมชาติที่มีต่อความสามารถทางการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ดำเนินการการสอนโดยใช้สื่อประสม พร้อมกับมีการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างการเรียน พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถเขียนได้ตามที่วัตถุประสงค์กำหนดไว้โดยมีคะแนนความสามารถทางการเขียนหลังเรียน อยู่ในช่วงร้อยละ 82.50 ถึงร้อยละ 100 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา เจตบุตร (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนสื่อประสม เรื่อง การเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียน

มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนสื่อประสมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนสื่อประสมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนด้วยบทเรียนสื่อประสม นอกจากนี้การจัดประสบการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองได้ดำเนินการจัดประสบการณ์ต่อเนื่องที่บ้านได้ทบทวนความรู้ให้กับเด็กทำให้เด็กมีความรู้เรื่องอาเซียนสูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kathleen V. Hoover-Dempsey, Angela C. Battiato, Joan M. T. Walker, Richard P. Reed, Jennifer M. DeJong & Kathleen P. Jones (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการบ้านของเด็ก พบว่าผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมในการบ้านหรืองานของเด็กสามารถมีส่วนร่วมได้หลายรูปแบบ การมีส่วนร่วมจะมีผลต่อการสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลในเชิงบวก

4.2 ผลการประเมินทักษะการสื่อสาร พบว่า ในภาพรวมเด็กปฐมวัยมีทักษะการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเด็กปฐมวัยมีทักษะการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในระดับดีมากในทุกด้าน ลำดับที่ 1 คือด้านการสร้างประโยค รองลงมาคือด้าน การสนทนา ได้ตอบและด้านการอธิบายคำศัพท์ตามลำดับผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะการจัดประสบการณ์เป็นไปในแนวเดียวกับการพัฒนาทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทนา ชูชื่น (2553) ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบหุ่นมือที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นิทานประกอบหุ่นมือมีความสามารถด้านการพูด ทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การที่เด็กปฐมวัยมีทักษะ

การสื่อสารด้านการสร้างประโยคสูงที่สุดเนื่องจากนิทานทั้ง 10 เรื่อง ที่เด็กได้รับจากสื่อประสมนิทานอาเซียนมีเนื้อเรื่องที่เป็นประโยคสมบูรณ์ ประกอบกันเป็นเรื่องราว ทำให้เด็กมีตัวอย่างในการเรียบเรียงประโยค และทักษะการสื่อสารด้านการอธิบายคำศัพท์ได้ลำดับสุดท้ายทั้งนี้เพราะคำศัพท์หลายคำเด็กไม่คุ้นเคย เป็นคำศัพท์เกี่ยวกับเรื่องอาเซียน ไม่เพียงแต่จำชื่อคำศัพท์เท่านั้น เด็กยังต้องอธิบายความหมายของคำอีกด้วย

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ด้านต่างๆ คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านทักษะการสื่อสารที่เกิดกับเด็กปฐมวัย ด้านบรรยากาศการจัดประสบการณ์ พบว่า ผู้ปกครองพึงพอใจในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนปฐมวัย พบว่า ภายหลังจากใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมครูผู้สอนและผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้อยู่ในระดับดีมาก และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของชนลลทลฐ ลลทลฐสูงนลน (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้โรงเรียนสุวรรณรังษฤษฎีวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ และตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมิน และรับผลประโยชน์ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจกรรม

ให้กับนักเรียน ได้แก่ คณะครู อาจารย์ ปรากฏชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา

4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการใช้สื่อประสมในด้านต่างๆ คือ ด้านการใช้สื่อประสม ด้านบรรยากาศการจัดประสบการณ์ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 4 ข้อ โดยเป็นความคิดเห็นปลายเปิด พบว่า พึงพอใจในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวรัตน์ จันทร์เพชร (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการอ่านและเขียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อประสม ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการอ่านและเขียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้สื่อประสมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์และสื่อประสม (E1/E2) มีค่าต่างกันมากระหว่างค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ดังนั้นในการวิจัยควรมีการควบคุมความแปรปรวนจากตัวแปรแทรกซ้อน (Control Extraneous Variance) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อแปรตามและผลการวิจัย

2. จากผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะการสื่อสารสูงกว่าเกณฑ์ แสดงว่าเด็กปฐมวัยมีทักษะการสื่อสารที่ดีทั้ง 3 ด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านการสร้างประโยค ด้านการสนทนาโต้ตอบ ด้านการอธิบายคำศัพท์ ดังนั้นครูปฐมวัยจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องของคำศัพท์ใหม่ที่เด็กไม่คุ้นเคย การจัดประสบการณ์ในแต่ละครั้งควรแทรกคำศัพท์พร้อมทั้งการอธิบายความหมายของคำให้เด็กเข้าใจ

3. จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัด ประสบการณ์ในทุกวิถี แต่การมีส่วนร่วมในการประเมินผลผู้ปกครองบางคนไม่มีความเข้าใจในวิธีการประเมินผลเด็กปฐมวัย ดังนั้นครูจะต้องอธิบายและสื่อสารอย่างเป็นลำดับขั้นตอนให้ชัดเจน หรือสาธิตการประเมินผลให้ผู้ปกครองดูเพื่อความเข้าใจ ผู้ปกครองประเมินผลได้อย่างถูกต้องและเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

4. การมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ที่โรงเรียนต้องมีผู้ปกครองมาร่วมจัดประสบการณ์ทุกวัน ครูต้องมีการวางแผน ประสานงานที่ดี ทำข้อตกลงร่วมกันในการกำหนดวัน เวลากับผู้ปกครอง รวมถึงมีการกำหนดตัวแทนของผู้ปกครองสำรองไว้ หากพบที่ไม่สามารถมาในวันที่กำหนดได้เพื่อการจัดประสบการณ์จะได้ดำเนินตามแผนการจัดประสบการณ์อย่างราบรื่น ส่งผลดีกับเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อประสมโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนรูปแบบอื่นร่วมกับสื่อประสม เช่น การเรียนรู้แบบโครงการ การเรียนรู้ตามแนวสมดุลภาษา ฯลฯ ที่สอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วม ร่วมกับนวัตกรรมอื่นๆ เช่น แบบฝึกทักษะ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน ฯลฯ

4. การพัฒนาสื่อประสมนิทานอาเซียนโดยจัดประสบการณ์แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารของเด็กปฐมวัย โดยจำแนกตามสภาพของผู้ปกครองในด้านอาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **หลักสูตรการศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กิตานันท์ มลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อรุณ.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: เปรน-เบสบุ๊คส์.
- เกริก ยุ้นพันธ์. (2538). **เอกสารคำสอนวิชา บร 620 การเล่านิทาน**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร การพิมพ์.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ.2555-2559**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทนา ชูชื่น. (2553). **ผลของการจัดกิจกรรมการเล่านิทานประกอบหุ่นมือที่มีต่อความสามารถด้านการพูดของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ชนดิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2557). **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยใช้แหล่งเรียนรู้วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2521). **นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการสอนระดับอนุบาล**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- _____. (2540). **เอกสารการสอนชุดวิชา สื่อการศึกษาพัฒนาสรร**. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัย ธรรมมาธิราช.
- นฤมล เนียมหอม. (ม.ป.ป.). **นวัตกรรมการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรม เป็นฐาน**. เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม. เข้าถึงจาก http://www.nareumon.com/index.php?option=com_content&task=view&id=57&Itemid=50&limit=1&limitstart=1
- นุชวี ศรีโจนังวงศ์. (2530). **การเล่านิทานสำหรับเด็ก**. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2549). **หลักสูตรเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 3**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 6. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- ลัดดา นิลละมณี. (2526). **สื่อการเล่าเรื่องและนิทานสำหรับเด็กปฐมวัย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริพร ตาคำอ้าย. (2553). **ผลของการใช้สื่อประสมในการสอนภาษาตามแนวธรรมชาติที่มีต่อความสามารถทางการเขียนของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอรุโณทัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

- ศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย. (2552). "การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัย". *ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร* 1(2): 58-59
- _____. (2552). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ปกครองมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม สำหรับนักเรียนปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมชาย แก้วเจริญ. (2555). การใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านทำนองเสนาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *การส่งเสริมศักยภาพทางภาษาและการรู้หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ. 2550-2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2551). รายงาน เรื่องระบบและกลไกการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ผู้ปกครองในการพัฒนาผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี : แนวแนะสำหรับผู้ดูแลเด็ก ครูและอาจารย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2557). *ASEAN Curriculum Sourcebook*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เสาวรัตน์ จันทร์เพ็ชร. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการอ่านและเขียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการใช้สื่อประสม. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัจฉรา เจตบุตร. (2554). "การพัฒนบทเรียนสื่อประสม เรื่อง การเขียนสะกดคำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4". *ศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัยมหาวิทยาลัยศิลปากร* 5(1): 162
- David J. Leach and Susan W. Siddall. (2011). "Parental involvement in the teaching of reading: a comparison of hearing reading, paired reading, pause, prompt, praise, and direct instruction methods." *British Journal of Educational Psychology*.

บทปริทัศน์หนังสือ

โชติมา หนูพริก*

ชื่อเรื่อง	The Formative Assessment Action Plan: Practical Steps to More Successful Teaching and Learning
ผู้แต่ง	Nancy Frey and Douglas Fisher
ปีที่พิมพ์	2016
สำนักพิมพ์	Alexandria, VA
จำนวนหน้า	150 หน้า
หมายเลข	ISBN 978-1-4166-1169-1
อ้างอิงระบบ	Fisher, D., Frey, N. (2011). The formative assessment action plan. Alexandria, VA: ASCD.

บทนำ

หนังสือ The Formative Assessment Action Plan: Practical Steps to More Successful Teaching and Learning ซึ่งเขียนโดย Nancy Frey and Douglas Fisher ได้เสนอถึงการประเมินระหว่างเรียน (Formative assessment) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การให้ข้อมูลแก่นักเรียนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้หรือการประเมินระหว่างเรียนที่มีผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การให้ข้อมูลแก่นักเรียนจะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวแต่ขึ้นอยู่กับบริบทของการจัดการเรียนรู้ การให้ข้อมูลแก่นักเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องตรงประเด็น อธิบายผลที่เกิดตามจริง และทันเวลาเพื่อให้นักเรียนจะได้แก้ไขได้ทันที่ที่จะไม่ตัดสินใจว่าถูก – ผิด แต่จะบอกให้นักเรียนเห็นประเด็นตามเกณฑ์แล้วสรุปการปฏิบัติของตนเองว่าเป็นอย่างไร ห่างจากเป้าหมายอย่างไร และต้องทำอะไรต่อไป เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการให้ข้อมูลแก่นักเรียนที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมให้นักเรียนสามารถ

Nancy Frey
Douglas Fisher

The Formative Assessment Action Plan

Practical Steps to More Successful Teaching and Learning

เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะนักเรียนได้ฝึกฝนการประเมินตนเอง วิธีการสร้างระบบการประเมินโดยครอบคลุมประเด็น : 1) ให้แน่ใจว่านักเรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของการมอบหมายงานหรือบทเรียนรวมถึงวิธีการที่นักเรียนจะได้รับการประเมิน 2) ให้นักเรียนที่มีข้อมูลเกี่ยวกับ

* ดร. นักวิชาการศึกษารับรองชำนาญการ สำนักทดสอบทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ความสำเร็จและความต้องการในการเรียนรู้ และ
3) การเก็บข้อมูลด้านการปฏิบัติงานที่ครูต้องแนะนำ
การเรียนรู้ของนักเรียน

สาระสำคัญ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 6 บท ได้แก่

Chapter 1: Creating a Formative
Assessment System

Chapter 2: Feed-Up: Where Am I Going?

Chapter 3: Checking for Understanding:
Where Am I Now?

Chapter 4: Feedback: How Am I Doing?

Chapter 5: Feed-Forward: Where Am I
Going Next?

Chapter 6: Building a Formative
Assessment System

หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอรูปแบบการประเมิน
ระหว่างเรียนที่มีประสิทธิภาพว่าการให้ข้อมูลย้อน
กลับแก่นักเรียน มีองค์ประกอบ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจใน
การเรียนรู้ (Feed up) โดยแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
และการประเมินที่ชัดเจนเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า
ในการเรียนรู้และการประเมิน ทำให้ครูมั่นใจได้ว่า
นักเรียนมีความเข้าใจจุดประสงค์การเรียนรู้ ความคิด
รวบยอด ภาระงาน และการประเมินผล

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบความเข้าใจเพื่อ
พัฒนาการเรียนรู้ (Checking for understanding)
โดยการพูด ตอบคำถาม การนำเสนอ การเขียน ฯลฯ

ขั้นที่ 3 การให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับความ
สำเร็จและสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุง
แก้ไขแก่นักเรียน (Feedback)

ขั้นที่ 4 การให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางบน
พื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียน
เกิดพัฒนาการเรียนรู้ที่สูงขึ้น (Feed forward)

การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ
มุ่งเน้นไปที่เกณฑ์ความสำเร็จเป็นที่ยอมรับและบอก
สิ่งที่นักเรียนได้ประสบความสำเร็จและที่ต้องปรับปรุง
ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็น
ส่วนหนึ่งของระบบการประเมินระหว่างเรียนที่พัฒนา
ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ระบบการประเมินระหว่าง
เรียนประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การให้ข้อมูล
กระตุ้นการเรียนรู้ (Feed up) การให้ข้อมูลย้อนกลับ
(Feedback) และการให้ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ต่อยอด
(Feed forward)

ฉันกำลังไปที่ไหน (เป้าหมาย) Feed up

ฉันจะไปอย่างไร Feed back

ฉันจะไปที่ไหนต่อ Feed Forward

นอกจากนี้หนังสือยังมีตัวอย่างการให้ข้อมูล
ย้อนกลับไปยังนักเรียนเป็นสิ่งที่ครูต้องปฏิบัติเป็น
ประจำและต้องคำนึงว่าการ feedback จะต้องไม่
เป็นการสร้างแรงกดดันให้กับนักเรียน แต่ต้องเป็น
การกระตุ้น สร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยอาจเป็น
การให้รางวัล การกล่าวชมเชย หรือการประทับรูปภาพ
ที่แสดงนัยในทางบวก เช่น ภาพใบหน้าที่มีรอยยิ้ม
การติดสติ๊กเกอร์รูปที่สวยงาม มากกว่าที่จะเป็น
การให้คะแนนที่เป็นตัวเลข หรือการเขียนข้อความ
เพื่อให้พัฒนาหรือปรับปรุงเพียงอย่างเดียว

จุดเด่น

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เสนอเนื้อหาเข้าใจง่าย
step by step โดยมีการอธิบายแต่ละขั้นตอนอย่าง
ละเอียด มีคำถามหลัก 3 คำถาม เพื่อที่จะทำให้ระบบ
การประเมินระหว่างเรียนมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ

1) ฉันกำลังไปที่ไหน (เป้าหมาย) Feed up

2) ฉันจะไปอย่างไร Feed back

3) ฉันจะไปที่ไหนต่อ Feed Forward

การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพมุ่ง
เน้นไปที่เกณฑ์ความสำเร็จเป็นที่ยอมรับและบอกถึง

ที่นักเรียนได้ประสบความสำเร็จและที่ต้องปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินระหว่างเรียนที่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พร้อมทั้งมีภาพประกอบแสดงขั้นตอนต่างๆ มีตัวอย่างประกอบ ครู ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน คีแกนเทศก์สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้

จุดอ่อน

เนื่องจากการเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติและการยกตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้ เป็นสภาพการปฏิบัติในบริบทของสภาพการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งหากผู้เขียนจะนำไปใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการศึกษาไทย บริบทของเขตพื้นที่การศึกษา

สรุป

หนังสือ The Formative Assessment Action Plan: Practical Steps to More Successful Teaching and Learning เป็นหนังสือใหม่ที่ดีเหมาะสำหรับครู ผู้บริหารการศึกษา และนักการศึกษาทั่วไปที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแนวทางในการประเมินระหว่างเรียนที่มีประสิทธิภาพซึ่งเป็นหัวใจของการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งให้ข้อมูลในการแนะนำและพัฒนาการเรียนรู้และการสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการเรียนรู้เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและต้องฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ หนังสือเล่มนี้ได้แสดงแนวคิดที่น่าสนใจในการพัฒนาการประเมินระหว่างเรียนที่มีประสิทธิภาพ และมีการยกตัวอย่างในแต่ละขั้นตอน การรายงานผลการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินผลระหว่างเรียนที่ส่งเสริมการสอนของครูและการเรียนรู้ของนักเรียน

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Review)
ประจำปี 13 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2558 - มีนาคม 2558)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัณย์พล	วิวรรธมมงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขมณัฐ	มิ่งศิริธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด	เชื้อสุวรรณทวี
ดร.โชติมา	หนูพริก
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีวัฒน์	วัฒน์กุลเจริญ
อาจารย์ ดร.ปฤถต์	นัจนฤตย์
อาจารย์ ดร.ปิยะดา	จิตต์จรัส
อาจารย์ ดร.ปาน	กิมปี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ	ธาทศนวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา	พุ่มพชาติ
รองศาสตราจารย์ พิมวรรณ	เทพสุเมธานนท์
อาจารย์ ดร.พรภิรมย์	หลงทรัพย์
อาจารย์ ดร.เพ็ญพนอ	พ่วงแพ
อาจารย์ ดร.มนต์ชัย	พงศกรณฤวงศ์
อาจารย์ ดร.รักชนก	โสภาคี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิราพร	รามศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์	สุขสดเขียว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ	วณิชวัฒน์นรัชย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพร	บุญส่ง
รองศาสตราจารย์ สมพร	ร่วมสุข
รองศาสตราจารย์ ดร.สมัครสมร	ภักดีเทวา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล	บุญลือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ	น้อยนิมิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน	เจริญฉิม
อาจารย์ ดร.อุบลวรรณ	ส่งเสริม
อาจารย์ ดร.อุษา	มะหะหมัด

แนะนำผู้เขียน

อาจารย์ ดร.กัณฑ์พัชญา อยู่อำไพ

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : matimae@hotmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์จันทร์เพ็ญ สุวรรณคร

สถานที่ทำงานที่อยู่ โรงเรียนคอนคาวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9
หมู่ 17 ตำบลคอนคา อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี 72160
E-mail : -
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : sithchon@hotmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

นางสาวณัฐิกา สุรยวงษ์

สถานที่ทำงานที่อยู่ นักศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : lung_wong24@hotmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์ณัฐกิตติ์ นาทา

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : kitti-nata2528@hotmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ การสอนทักษะขั้นสูงทางด้านภาษาไทย ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน

อาจารย์ ดร.ดวงหทัย โสมไชยะวงศ์

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : dounghathai.su@gmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ หลักสูตร การสอนและการนิเทศระดับประถมศึกษา

อาจารย์ธิดาพร คมสัน

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : thidaporn.k@gmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

อาจารย์ธนาภา สงค์สมบัติ

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและการประถมศึกษา) ระดับปฐมวัย
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : pimpim_18@hotmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

อาจารย์ ดร.เพ็ญพอน พ่วงแพ

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : tangmo071@gmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

มยุรี เจริญศิริ

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ กองการศึกษา สำนักงานเทศบาลนครอ้อมน้อย อำเภอกระทุ่มแบน
จังหวัดสมุทรสาคร 74130

E-mail : -

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์ ดร.มานิตา ลีโทชวลิต อรรถนุพรรณ

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : manita.att@gmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ จิตปัญญาศึกษา ดนตรีและการเคลื่อนไหว เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุจิราพร งามศิริ

สถานที่ทำงานที่อยู่ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม 73140
E-mail : fedurjr8@gmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์วิลาพัฒน์ อรุณบุญนวลชาติ

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : bow1435@hotmail.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ หลักสูตร การสอนและการนิเทศระดับประถมศึกษา

รองศาสตราจารย์ วิไล พิพัฒน์มงคลพร

สถานที่ทำงานที่อยู่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40002
E-mail :
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์ศศิพัชร จำปา

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : pp_pises@yahoo.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

ดร.สุดหทัย รุจิรัตน์

สถานที่ทำงานที่อยู่ นักวิชาการ ศูนย์วิชาการโรงเรียนในสังกัดสังฆมณฑลราชบุรี
80 ถนนคชาธร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 70000
E-mail : contact@acord.in.th
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

อาจารย์ ดร.สิรินทร์ ลัดดาภิรมย์ บุญเชิดชู

สถานที่ทำงานที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000
E-mail : lovesirin@windowslive.com
สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ การศึกษาปฐมวัย

อาจารย์อรกานต์ เพชรคุ้ม

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและการประถมศึกษา) ระดับปฐมวัย
อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : boworrakarn@hotmail.com

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ ศิลปะสำหรับเด็ก การสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็ก เทคโนโลยีสำหรับเด็ก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสเรศ พิพัฒน์มงคลพร

สถานที่ทำงาน/ที่อยู่ สาขาวิชาการประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000

E-mail : isaret@su.ac.th

สาขาที่เชี่ยวชาญและสนใจ -

การเสนอบทความเพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นโยบายการจัดพิมพ์

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นวารสารวิชาการ โดยกำหนดพิมพ์เผยแพร่ ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (มิถุนายน-ตุลาคม และ พฤศจิกายน-มีนาคม) คณะศึกษาศาสตร์จัดพิมพ์ขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการ นักวิชาการศึกษาและนักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ได้มีโอกาสเสนอผลงาน วิชาการเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยน วิทยาการในสาขา ศึกษาศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง

เรื่องเสนอเพื่อตีพิมพ์

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์ อาจเป็น บทความ วิชาการ บทความวิจัย บทปริทัศน์หนังสือ (Book Review) บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคย ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ใน ระหว่างพิจารณาของวารสารอื่น บทความที่นำเสนอ เพื่อตีพิมพ์จะต้องผ่านการกลั่นกรองและพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ ของบทความนั้นๆ ในลักษณะ Peer Review ผู้ทรงคุณวุฒินี้ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร นอกจากนี้บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องได้รับความเห็นชอบจากกอง บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีสิทธิ์ในการแก้ไข บทความตามความเหมาะสม

การเตรียมต้นฉบับ

บทความวิชาการ บทความวิจัย หรือบทปริทัศน์ หนังสือ อาจนำเสนอเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ก็ได้ ให้พิมพ์ต้นฉบับด้วยกระดาษขนาด A 4 หน้าเดียว โดยใช้ฟอนท์ Angsana UPC ขนาด 16 ความยาวประมาณ 10-15 หน้า ให้ส่งบทความพร้อม

แผ่นดิสเกตต์ได้ที่บรรณาธิการ

บทความทุกประเภทต้องมีส่วนประกอบ ทั่วไปดังนี้

1. ชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียน (ครบทุกคนกรณีเขียนหลายคน) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. วุฒิการศึกษาชั้นสูงสุด และตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน
3. หน่วยงานที่สังกัด (สาขาวิชา/ภาควิชา คณะพร้อมสถานที่ติดต่อ หมายเลขโทรศัพท์ และ E-mail Address)
4. ชื่อเรื่องประจำหน้า (running title) หรือชื่อเรื่องย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทความวิชาการหรือบทความวิจัยต้องมี ส่วนประกอบเพิ่มเติมคือ ต้องมีบทคัดย่อ (abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวรวมกัน ประมาณ 200 คำ โดยโครงสร้างของบทความวิชาการ ควรประกอบด้วย บทนำ ตัวบทความหลัก บทสรุป และเอกสารอ้างอิง บทความวิจัยควรประกอบด้วย บทนำ วิธีการศึกษา ผลการศึกษา อภิปรายผลสรุป/ ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

บทปริทัศน์หนังสือ มีความยาวรวมประมาณ 5-10 หน้า ส่วนโครงสร้างของบทความให้เหมาะสมกับ บทปริทัศน์หนังสือและตอนท้ายให้มีเอกสารอ้างอิง เช่นกัน กรณีที่มีตารางหรือรูปประกอบ ต้องแยกออกจากเนื้อเรื่อง รูปถ่ายอาจเป็นภาพสี ขาว-ดำ สไลด์

ภาพวาด ควรวาดด้วยหมึกอินเดียอิงค์ หรือ เป็นไฟล์คอมพิวเตอร์ (JPEG, GIF) หรือภาพที่ปริ้นต์ จากเครื่องพิมพ์เลเซอร์

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีผู้เขียนต้องระบุแหล่งที่มาของข้อมูลใน เนื้อเรื่องให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนาม-

ปี(author-date in text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่งที่อ้างถึง พร้อมปีที่พิมพ์เอกสาร ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้างอิงเพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างก็ได้หากต้องการ กรณีที่อ้างมาแบบคำต่อคำต้องระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างทุกครั้ง และให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนอ้างอิงในการเขียนบทความ จัดเรียงรายการตามลำดับตัวอักษรผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารอ้างอิงสำหรับบทความที่นำเสนอเป็นภาษาไทย และ Reference สำหรับบทความที่นำเสนอเป็นภาษาอังกฤษโดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychology Association) (หาอ่านเพิ่มเติมได้จากหนังสือ Publication Manual of the American Psychological Association) ดังตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงต่อไปนี้

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. (ฉบับพิมพ์). สถานที่พิมพ์: ผู้จัดพิมพ์

บำรุง ไตรรัตน์. (2534). **การออกแบบงานวิจัยสาขาภาษาศาสตร์ประยุกต์**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Carver, R. P. (1984). **Writing a publishable research report in education, psychology, and related disciplines**. Springfield, IL : Charles C Thomas.

2. บทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**, ปีที่ (ลำดับที่), เลขหน้าที่บทความปรากฏในวารสารที่อ้าง.

สุกรี รอดโพธิ์ทอง. (2535). "การออกแบบคอมพิวเตอร์ช่วยสอน," **วารสารรามคำแหง**, 15, 13, 40-49.

Klimoski, R., & Palmer, S. (1993). The ADA and the hiring process in organizations. **Consulting Psychology Journal : Practice and Research**, 45, 2, 10-36

3. บทความ/เรื่อง/ตอน ในหนังสือรวมเรื่อง

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณานุกรม (บรรณานุกรม), **ชื่อหนังสือ** (หน้าที่บทความปรากฏ). สถานที่พิมพ์ : ผู้จัดพิมพ์.

เสรี ลีลาภัย. (2542). เศรษฐกิจชาตินิยมในประเทศไทยกำลังพัฒนาและสถานการณ์ในประเทศไทย. ใน **ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ** (บรรณานุกรม), 1999 **จุดเปลี่ยนแห่งยุคสมัย** (หน้า 90-141). กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bjork, R.A.(1989). Retrieval inhibition as and adaptive mechanism in human memory. In H.L. Roediger III & F.I.M. Crail (Eds.), **Varieties of memory & consciousness** (pp. 309-330). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

4. บทความเผยแพร่ในอินเทอร์เน็ต

4.1 วารสารอินเทอร์เน็ต

4.1.1 วารสารอินเทอร์เน็ตที่พิมพ์เผยแพร่ในวารสารปกติด้วย (Internet articles based on a print source)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**, ปีที่ (ลำดับที่), เลขหน้าที่บทความปรากฏในวารสารที่อ้าง, วัน เดือน ปี ที่สืบค้นจากที่อยู่ของเว็บไซต์

VandenBos, G., Knapp, S., & Doe, J. (2001). Role of reference elements in the selection of resources by psychology undergraduates. **Journal of Bibliographic Research**, 5, 117-123. Retrieved October 13, 2001, from <http://jbr.org/articles.html>.

4.1.2 วารสารอินเทอร์เน็ตที่พิมพ์เผยแพร่เฉพาะในอินเทอร์เน็ต (Internet articles)

ชื่อผู้แต่ง, (ปี,เดือนที่พิมพ์). ชื่อบทความ **ชื่อวารสาร**, ปีที่ (ลำดับที่หรือลำดับบทความ), วัน เดือน ปี ที่สืบค้น, จาก ที่อยู่ของเว็บไซต์

Fredickson, B.L. (2000, March 7). Cultivating positive emotions to optimize health and wellbeing. *Prevention & Treatment*, 3, Article 0001a. Retrieved November 20, 2000, from <http://journalsapa.org/prevention/volume3/pre00300001a.html>.

4.2 บทความหรือเอกสารเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต
(Nonperiodical documents on the Internet)

ชื่อผู้แต่ง, (ปี, เดือน ที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**.
วัน เดือน ปี ที่สืบค้น, จากที่อยู่ของเว็บไซต์
Glueckauf, R.L., Whitton, J., Baxter, J.,
Kain, J., Vogelgesang, S., Husson, M.,
et al. (1988, July). **Videocounseling for
families of rural teens with epilepsy
project update**. Retrieved October 8,
1988, from [http://www.telehealth.net/
subscribe/newsletr_4a.html#1](http://www.telehealth.net/subscribe/newsletr_4a.html#1).

ใบบอกรับเป็นสมาชิก

วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้าพเจ้า.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กำหนด..... ปี

ตั้งแต่ปี..... ฉบับที่..... ถึงปีที่..... ฉบับที่.....

โดยจัดส่งไปที่.....

.....
.....
.....
.....

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้จัดส่งธนาคัตั้หรือตัวแลกเงิน มูลค่า..... บาท
มาด้วยแล้ว

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร
(.....)

อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 ฉบับ) ส่งเป็นธนาคัตั้หรือตัวแลกเงิน มูลค่า 150 บาท

ส่งจ่ายในนาม นางนิตยา จิตรคำ สำนักงานเลขานุการคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม 73000 ส่งจ่าย ณ ปณ. สนามจันทร์
โทรศัพท์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร 0-3425-5095

